

ЖЕΛΛΗΝΙΚΑ
ΓΡΑΜΜΑΤΑΙ

Η ΠΛΕΟΝ ΕΚΛΕΚΤΗ ΣΑΜΠΑΝΙΑ

G.H. MUMM & Co
CHAMPAGNES

Société Vinicole de Champagne Propriétaires

CORDON ROUGE	=====	CHAMPAGNE TRÉS SEC
CORDON VERT	=====	CHAMPAGNE SEC
EXTRA DRY	=====	GOUT AMÉRICAIN

ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ ΕΙΣ ΟΛΑ ΤΑ ΚΑΛΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ

ΓΕΝ. ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ

ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΠΡΟΥΜΗΣ

ΑΔΡΙΑΝΟΥ 70 (ΠΑΛΑΙΑ ΑΓΟΡΑ)

ΤΗΛΕΦ. 4-63

ΤΙΜΗ ΔΡΑΧ. 5

ΤΟΜΟΣ Γ' — ΑΡΙΘ. 37

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΜΑΓΕΡ 29

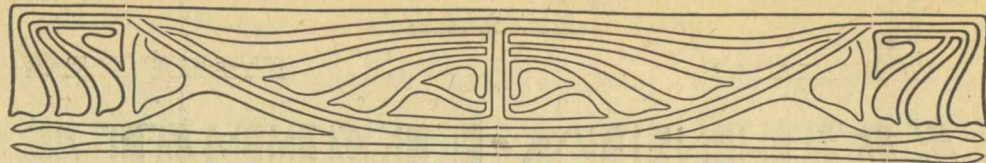
ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΑ 1928.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΠ. ΜΕΛΑ : ΑΚΟΥΣ ΣΕΒΑΣΤΗ, ΕΙΝΕ ΒΑΛΚΑΣ !...
 SELMA LAGERLOFF : ΤΟ ΟΡΟΜΑ ΤΟΥ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ.
 J. STICHER : ΤΟ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟ ΒΡΑΒΕΙΟ ΝΟΜΠΕΛ.
 Π. Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ : ΔΑΣΚΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΤΙΚΙΣΜΟΣ.
 ABBEL BONNART : ΒΕΝΕΤΙΑ.
 CESARIME LUPATI : Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΒΗΘΛΕΕΜ.
 N. LESKOV : Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΤΙΜΟΘΕΟΥ.
 ΟΙ ΧΙΜΑΙΡΕΣ ΤΗΣ ΝΕΙΟΤΗΣ ΜΟΥ...
 R. BRACCO : ΕΝΑΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΜΕ ΟΥΡΑ.
 Z. LOREDAN : ΟΙΝΑΝΘΗ.
 RICARDA HUCH : ΑΓΑΠΗΣ ΡΙΜΕΣ.
 B. BEKIAPEΛΛΗ : ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ.
 ΑΔΙΕΛΛΟΥ ΡΕ-Υ-ΜΟΝΤ : ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΧΑΡΟΚΑΜΜΕΝΕΣ.
 ABYSSU- ABYSSUM VOCAT.
 ΟΙ ΑΡΧΗΓΟΙ ΤΩΝ ΣΟΒΙΕΤ.
 Α. ΠΡΙΟΝΙΤΣΗ : ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΗ.
 ΕΡΡΙΚΟΥ ΜΠΕΡΕΩΝ : Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΕΝΟΡΑΣΗ.
 ΚΑΚΟ ΠΡΟΜΗΝΥΜΑ.
 GR. DELEDDA : ΓΙΑΤΙ ΑΜΑΡΤΗΣΕ.
 ΑΝΑΤΟΛ ΦΡΑΝΣ : Η ΤΖΕΣΣΗ.
 ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ.
 M. BARING : ΠΕΡ' ΑΠ' ΤΟΝ ΤΑΦΟ.
 ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

ΣΠΥΡΟΥ ΜΕΛΑ

ΆΚΟΥΣ ΣΕΒΑΣΤΗ, ΕΙΝΑΙ ΒΛΑΚΑΣ !..

ΔΙΗΓΗΜΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΙΡΑ "ΡΩΜΗΟΙ,"

Αὐτὸ ἦτανε καθαυτὸ τραπέζι Χριστουγεννιάτικο—δηλαδὴ παγίδα καθαρή, βαθειὰ μελετημένη, σ' ὅλα τῆς τὰ καθέκαστα, καὶ μ' ὅλους τοὺς κανόνες τῆς τέχνης παλιῶν ἀγοφυλάκων, ποὺ στήνανε τὸ δόκανο στὴν ἀλεπού. Τὸ φοβερὸ ἀγρίμι ποὺ θέλανε νὰ πιάσουν δὲν ἦταν ἄλλος ἀπὸ τὸ μοναδικὸ τους καλεσμένο, τὸν Ἀναστάση Σῶκο, ποὺ τρέχοντας τὸν λέγανε κ' «ἀμερικάνο» στὶς ἰδιαιτέρως κουβέντες τῆς φαμίλιας. Καὶ πρόπει ἀμέσως νὰ τὸ πῶ, ἔδῳ καὶ δέκα μῆνες ποὺ τὸν εἶχανε στὰ μέσα καὶ στὰ ὄξω, ἄλλη κουβέντα δὲ μπορούσανε νὰ πιάσουν. Ὁ «ἀμερικάνος», τὰ ἔργα του, τὰ λόγια του, τὸ παραμικρὸ κίνημά του, ἓνα βήξιμο, μιὰ ματιὰ, ἓνας μορφασμός, ἔδιναν ἀφορμὴ σ' ἀτέλειωτη συζήτηση. Τ' ὄνομά του, σ' αὐτὲς τὶς ὁμιλίες, πρωτὶ, μεσημέρι, βράδυ, τὸ πῆγαιναν τῶφεροναν, τῶσεροναν, τὸ κυλοῦσαν, τὸ κλωτσοῦσαν, σὰν τόπι ἀδιάκοπου, ἀκούραστου «φουτ-μπῶλ». Ἄντρας, γυναῖκα, κορίτσια, παιδί, ξαδέρφη, ἀνεψιός, ἀκόμα κ' ἡ δούλα, ὅλοι πέρα-πέρα, εἶχανε μείνει σύμφωνοι, ἀπὸ τὶς πρώτες βδομάδες τῆς γνωριμίας, ὅτι αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος εἶτανε μυστήριος—αἴνιγμα μοναχό. Κ' ὁ καθένας εἶχε πιά βαλθῆ μετὰ τὰ δυνατὰ του νὰ δώσῃ λύση, νὰ βρῆ τὸ κλειδί. Μὲ ζήλο, ποὺ θὰ τοὺς ἔφτανε ὁ μισὸς γιὰ νὰ καταφέρουν τὸ πιὸ δύσκολο, τὸ πιὸ ἀπίθανο ἔργο, εἶχανε παῖξῃ ὅλους τοὺς ντεκτετὶ τῶν ἀστυνομικῶν ρομάντων ποὺ διαβάζαν—ἦταν ἡ μόνη φιλολογία, ποῦχε ἀληθινὴ πέραση στὸ σπῆτι τους—γίνανε μυστικοὶ πράχτορες, σκιῆς ποὺ ἀκολουθᾶνε, φυλᾶνε καραοῦλι στὶς γωνιές, γλυστοῦνε παντοῦ, πίσω ἀπὸ πόρτες, κάτου ἀπὸ κραββάτια, μέσα στὸ ἄσυλο τοῦ ἄλλονου, ἀνοίγουν κλειδωμένα σουρτάκια, βαρεῖες κάσες, κλέβουν ἀλλη-

λογραφίες, ἀνακριτὲς ποὺ μποροῦν νὰ βάζουν ἐξακόσες παραλειπτικὲς ἐρωτήσεις στὸ λεπτό, μὲ τὴν πιὸ ἀκονισμένη πονηριά, ἱεροξεταστὲς ποὺ πασχίζουν μὲ τρομερὲς πυρωμένες τανάλιες νὰ τραβήξουν ἓνα λογάκι ἀπὸ τὸ θῦμα τους.

**

Κ' ἦτανε δυνατοί, ἓνας κ' ἓνας, ὅλοι αὐτοί, ποῦχανε φιλοτιμηθῆ νὰ φωτίσουν τὸ μυστήριο. Ὁ πατέρας, ὁ κύριος Ἀντώνης Μπαγάκος, ἀληθινὴ προσωπικότητα, πασίγνωστος, ἀπὸ τὰ τρυφερά του νεῖατα, σ' ὅλα τὰ χαρτοπαίγνιδα ποῦχε κάνει κράχτης, πόντος, κρουπιέρης καὶ πρὸ πάντων πάγκος στὸ μπακαρά, μοναδικὸς στὴν τέχνη νὰ τραβᾷ ἀράδα ἐννιάρια ἢ ὀχτάρια, στὴν ἀνάγκη καὶ τὴν κουμπούρα του, ἂν τύχαινε κάποιος ἀπὸ τὰ παπάκια, ποὺ μαδοῦσε χωρὶς ἔλεος, νὰ βρῆ στὸ τέλος περιέργα τὰ τρομερὰ κ' ἀτέλειωτα ξουράφια τῆς τράπουλας. Ἦτανε πολὺ γνωστός ὡς καὶ στὰ δικαστήρια, ὅπου, ἀπὸ τὸν καιρὸ ποὺ μαζεύτηκε κάπως κ' ἔπαψε νὰ φιγουράρῃ κατηγορούμενος, πέραγαγε συχνά, μάρτυρας αἰώνιος κ' ὅσο παίρνει σοβαρὸς, εἰδικὸς νὰ διαφωτίξῃ τέλεια καννάδες καὶ συμπλοκὲς—πρὸ πάντων αὐτὲς ποὺ δὲν ἦταν διόλου παρών, τεχνίτης σπουδαῖος νὰ βοηθᾷ κάθε φορὰ τὸν πελάτη, φοβερὰ τροχισμένος στὰ ποινικὰ καὶ τὴ δικονομία, τέλος ἀρματωμένος μὲ μιὰ καθαρεύουσα—τὴν ἐξεσπᾶθωνε μόνο στὸ κακούγημα καὶ τὸ πλημμέλημα—τόσο κολλαρισμένη, σιδερωμένη καὶ ἀποκλειστικὰ δική του ποὺ πρόεδρος κ' εἰσαγγελέας ἦταν ὑποχρεωμένοι νὰ ρωτᾶνε, γιὰ τὴν κάθε φράση, δυὸ καὶ τρεῖς φορές. Τ' ἀκροατήρια γελούσανε μ' ὅλη τους τὴν καρδιά. Αὐτὸς ὅμως ἔκανε τὴ δουλειά του: Ἐπαίονε ὅλο τὸν καιρὸ νὰ

Ο Κ. ΣΠΥΡΟΣ ΜΕΛΑΣ

(ΣΚΙΤΣΟ Α. ΠΡΩΤΟΠΑΤΗ)

ζυγιάξῃ καλῆτερα τὶς ἀπαντήσεις του. Τέλος εἶτανε πασίγνωστος στὰ κόμματα τοῦ τόπου, σ' ὅλα τὰ κόμματα, χωρὶς ἐξαίρεση, ποὺ τᾶχε στὴ σειρά ὑπερετήση μὲ τὴ βαθεῖα ἐκλογικὴ ἐπιστήμη του—ἦτανε εἰδικότητα νὰ περνᾷ στὰ τμήματα τοὺς πεθαμένους, τοὺς ξενητεμένους, τοὺς φυλακισμένους κ' ὅλους ἐν γένει τοὺς βερουτιανούς καὶ τοὺς ψεύτικους—γιὰ τ' ὄργανωτικὸ του δαιμόνιο στὶς διαδηλώσεις, γιὰ τὸ ἐπιβλητικὸ παράστημα τοῦ πρῶην ὑπαξιωματικοῦ τοῦ ἱππικοῦ, γιὰ τὴ χοντρού του φωνὴ καὶ τὴ μαγγοῦρα του—ἀκόμη χοντροτέρα, ποὺ τὴν εἶχανε δοκιμάσῃ πολλὰ κεφάλια χωροφυλάκων καὶ ἄλλων χριστιανῶν. Γνωριζότανε μ' ἓνα σωρὸ σπουδαῖα πρόσωπα, μίλαγε μὲ θάρρος σ' ὑπουργοὺς—καμμιά φορὰ τοὺς χτυποῦσε καὶ στὴν πλάτη προστατευτικὰ—τοὺς ἔστελνε λουλούδια στὴ γιορτὴ τους καὶ τέλειωνε δουλειές. Εἶχε καταφάει μ' ἄλλα λόγια, σελίδα μὲ σελίδα, τὸ βιβλίον τῆς πιὸ ὑποπτης πείρας, ἤξερε βαθεῖα τὴ σκοτεινὴ καὶ περὶ πλευρὰ τοῦ ἀνθρώπου κ' ὅλο τὸ ἀνεξάντλητο κεφάλαιο τῶν ἀδυναμιῶν του. Αὐτὲς τὸν ζούσανε. Καὶ δὲν πέραγαγε πολὺ ἄσχημα. Στὸ σπῆτι του δὲν εἶχανε γνωρίσῃ τὴ μίξερια. Ἡ δούλα του τὸν περιέμενε, κάθε πρωτὶ, σ' ὠρισμένη γωνιά τῆς ἀγορᾶς. Ὅταν τέλειωνε ἀπὸ τὸ

«σύλλογο»—ἔτσι λέγανε μεταξύ τους τὸ χαρτοπαίγνιδο ποὺ ξενυχτοῦσε—πέραγαγε, τὴν ἔπαρνε, τῆς γέμιζε τὸ καλάθι μ' ὅλα τ' ἀγαθὰ καὶ γυρίζαν μαζί. Καθὼς ἡ πολυτάραχη νυχτερινὴ ζωὴ του κυλοῦσε ὅλη ὄξω ἀπὸ τὴ γειτονιά καὶ δὲν τὸν βλέπανε παρὰ πρωτὶ-πρωτὶ, μὲ τὴ μικρὴ καὶ τὸ καλάθι, τὸν εἶχανε παράδειγμα. Συχνὰ-συχνὰ, τὰ μεσημέρια, πέραγαγε φορτωμένος μὲ πουλί, λαγὸ, βοῦρλο λαχταριστὰ μπαμποῦνια, λάφυρα τῶν παιγνιδιῶν του μὲ τοὺς λοταρτζήδες, ποὺ τοὺς ξεγύμνωνε. Τὰ μάτια ὅμως τῆς φτωχογειτονίας ἄστραφταν ἀπὸ φθόνο, πίσω ἀπὸ τὰ τραβηγμένα κουρτινάκια, πρὸ πάντων ὅταν ἡ φαμίλια ἔβγαινε, Κυριακὴ, περίπατο. Μάνα καὶ κόρες φιγουρίνια, χιλιάδες τὸ γουναρικό, αἰθέρας μοναχὸς ἢ καλοτσιτωμένες κάλτσες, ὀλομέταξες. Κί' αὐτὸς μέσα στὸ τσοῦρνο, λεβέντης, μ' ὅλα τὰ χρονάκια καὶ τ' ἄσπρα του μαλλιά, φρεσκοξυρισμένος, ψαλιδιστὸ μουστάκι, ἀφράτο μαντηλάκι στὸ τσεπί, γραβάτα χτυπητή, πανταλόνι τσάκιση, νταντῆς τῆς συνοικίας, παρὰ τρεῖς κῦριος.

**

Ἡ γυναῖκα του, ἡ κυρὰ Σεβαστή, ταῖρι του ὑπεράξιο. Σμυρνιακά, νεῖατα τρικυμωμένα, τὴ γνώρισε ποῖος ζέρει ποῦ, τὴ

σλάβωσε με τὴν ἀντρίκια του κορμοστασιά καὶ τὴν κουμπούρα του, τὴν ὑπόταξε καὶ τοῦ τ' ἀπόδειξε με τὶς δυὸ κόρες καὶ τ' ἀγόρι πού τοῦφερε τὸν κόσμο καὶ τὸν ἔκανε σὸ τέλος νὰ τὴ στεφανωθῆ. Κι' ἔτσι σὸ πλάϊ του μπόρεσε νάχη μαστόρισα, ξεσκολισμένη ἀπὸ μικρή, σ' ὅλες τὶς δύσκολες τέχνες τοῦ ἔρωτα, ὅπως τὸν καταλάβαινε αὐτός, νοικοκυρὰ σὸ σπίτι του καὶ σύμβουλο πολὺπειρο σὲ κάθε περιπέτεια. Τὴν ἀγαποῦσε, τὴν καμάρωνε, τὴν ἀκούγε καί, γιὰ νὰ μὴν ξεχνᾷ πὼς εἶνε ἀντρας τῆς, ἀριὰ καὶ πού τὴ μαύριζε σὸ ξύλο. Τοῦδινε τὸν ἀέρα τοῦ πασσᾶ, ὅταν καθόταν δίπλα του, ἀφθονη κ' ἀφράτη — καὶ τώρα, μ' ὅλη τὴν ἡλικία τῆς — ἴδια λιθογραφία σουλτάνας καφενέ, καλομπογιατισμένη, με τὰ μεγάλα μαῦρα μάτια τῆς τ' ἀνατολίτικα, τὰ τοξωτὰ γραμμένὰ φρούδια, τὸ παχὺ στόμα, τὸ καλοσαρκωμένο μπόλινο κορμί, ποῦκανε τὴν καρέκλα νὰ στεναῖξη καὶ τὸ δυνατὸ τῆς μπράτσο, ἀνεβατὴ φραντζόλα, πού προβάει θεόγυμνο, χεῖμῶνα - καλοκαίρι, ὀρεχτικό, ἀπ' τὸ κοντὸ μανίκι τῆς μεταξένιας ρόμπας τῆς. Τὴ χάζευε, ἀπὸ μέσα του, κάθε φορὰ πού ἀναβε τὸ τσιγαράκι καὶ με τὰ παχουλά τῆς περιποιημένα δάχτυλα τῶφερε σὸ στόμα, ρούφαγε καὶ φύσαγε τὸν καπνὸ μὲ χάρη παιδικὴ μαζί καὶ μόρτικη, ἀπὸ τὰ τρυφερὰ ρουθούνια. Σ' αὐτὰ τὰ δάχτυλα — ἴδια μόστρα χρυσοχοῦ — ἦταν γραμμένες με πλατίνα, χρυσάφι, περουνέδες, μαριλάνια καὶ ρουμπίνια, ὅλες οἱ μεγάλες χαροπαχαιτικὲς νίκες τοῦ Μπαγάκου. Σὲ κάθε μπάτσα τῆς ἀγόραζε κ' ἕνα δαχτυλίδι. Δὲν τῶκανε γιὰ νὰ τὴν κολακέψη μόνο μὰ καὶ γιὰ νάχη κατὶ, ὁ ἴδιος, ἀν τοῦ χρειάζωταν. Κάθε φορὰ, ὅπου τὰ πράματα τοῦ ορχώντουσαν πολὺ ζαβὰ σὸ «σύλλογο» τῆς τᾶπαινε, ἢ μερικὰ ἢ ὅλα — ὄχι χωρὶς μουροῦρα καὶ φοβεροὺς κανγάδες κάποτε — καὶ τ' ἀκουμποῦσε γιὰ λιανὰ. Κι' ἔπρεπε νὰ περιμένη βδομάδες, ἄλλοτε καὶ μῆνες, ἢ κυρὰ Σεβαστή, νὰ περάσουν οἱ ἀχαμνὲς γελάδες καὶ νᾶρθουν οἱ παχειές, γιὰ νὰ ξαναδῆ νὰ φέγγουνε στὰ δάχτυλά τῆς οἱ φευγαλισμένοι ἀστερισμοί. Ὁ Μπαγάκος τῆς θάμαζε ἀκόμα καὶ τὴν ἀναδροφῆ, πού εἶχε δόση στὰ παιδιά, πρὸ πάντων στὰ κορίτσια του, τὴν Ἀγλαΐα καὶ τὴ Φωτεινῆ.

Τὰ βαθειὰ μαθήματά τῆς τᾶχανε πάρη καὶ οἱ δυὸ μαζί: Ἡ πρώτη ξεπέρναγε εἴκοσι μῆνες μόνο τὴ μικρῆ. Τὶς εἶχε κἀνη, σχεδὸν ἀπὸ μαζούμια, γυναικὲς ὡς τὸ κόκκαλο, γάτες με βελουδένιο πάτημα, ὄλο χᾶδι, νᾶξι, θηλυκότητα. Ἀμέσως ὕστερ' ἀπ' τὶς κοῦκλες τοὺς ἀγόρασε μιὰ κασετίνα με καθρέφτη, ψαλιδάκια, λίμες, μπουκαλάκια. Ἀπὸ δώδεκα χρονῶν τὶς ἔμαθε νὰ φτιάνουν τὰ χερᾶκια τους, νὰ βερνικῶνουν τὰ νυχᾶκια τους. Κι' ὅταν τοὺς τσάκωσε τὰ πρώτα, ὀρθοσοκαλισμένα ραβασάκια, ἔκρινε πὼς εἶχανε σπουδάση ἀρκετά. Τὶς τράβηξε ἀπὸ τὸ σκολειὸ καὶ τὶς παράδωσε σ' ἕνα χλωμό, κοντσὸ παλληκαράκι τῆς μαντολινάτας, ποῦκανε κόρτε στὴ μεγάλη, ὄλωσδιόλου μεταφυσικὸ, γιὰ νὰ τὶς μάθη — χωρὶς νὰ πάρη, φυσικά, οὔτε λεπτὸ — νὰ διαβάζουν μουσικῆ, νὰ παίζονε κιθάρα, μαντολῖνο καὶ νὰ τραγουδᾶνε, με τὴ γλυκαία τῆς τῆς φωνίτσα, τὴν τελαιταία λέξη τῆς τελευταίας ὀπερέτας. Ὅταν ὁ Μπαγάκος ἔφευγε, ὕστερ' ἀπὸ τὸ δεῖπνο, γιὰ τὸ «σύλλογο» τὸ σπίτι κελαϊδοῦσε, ἀνοιξιᾶτικο κλονβὶ με καρδερίνες, ὡς τὰ μεσάνυχτα, καμιά φορὰ κ' ἀργότερα. Σ' αὐτὰ τὰ ψευτογλέντια δὲ λείπανε οἱ ἄντρες, μεσόκοποι, φίλοι τοῦ σπιτιοῦ καὶ νέοι, φίλοι τοῦ ἀγοριοῦ τῆς, τοῦ Σταυράκη, τοῦ φοιτητῆ, κ' ἄς ἔλειπε, τὶς περισσότερες φορὲς ὁ ἴδιος, νυχτοπερπατητῆς με συντροφίες παράξενες κ' ὄλο καινούργιες, σίγουρος γιὰ τὴν ἀπέραντη ἐπιείκεια τῆς μάνας πού τὸν λάτρνε κ' ἤξερε νὰ τὸν κρούη ἀπ' τὸν πατέρα του. Σ' αὐτὲς τὶς συνουλίες τοῦ σπιτιοῦ τὴν κυρὰ Σεβαστή, σὸ τέταρτο ποτῆρι, τὴν ἔπαινε καμμιὰ φορὰ μεράκι ξαφνικὸ, θυμώτανε ποιὸς ἔξερει ποιὲς δαξασμένες μέρες τῆς πολὺ παλιές καὶ ἀκουμπώντας στὴν παχουλή παλάμη τὸ κεφάλι, γαργάριζε με μιὰ βραχνούτσικη, ζεστὴ φωνή, ἀγαπημένο τῆς σκοπὸ, ἀργὸ καὶ σεβνταλίδικο, πού δὲν τολμοῦσε, γιὰ λόγους ἄνωστους, οὔτε νὰ λιανομουρομυρίση μπροστὰ στὸν ἄντρα τῆς.

Στὴ Σμύρνη δὲ ξαναπατῶ,
Στὸ Φασουλὰ δὲν πάω...
Καὶ στὴν ἁγία Φωτεινῆ
Δὲν ξαναπροσκυνᾶω.

Γλήγορα ὁμως ἐρχώτανε στὸν ἑαυτὸ τῆς, συμάξευε τὴν ἀνοιχτὴ τῆς μπλουζᾶ

σὸ λαιμὸ πού ἄφηνε νὰ φαίνωνται τ' ἄσπρα τῆς στήθια, κατέβαζε τὸ πόδι τῆς πού τῶχε ἀπάνω σ' ἄλλο, ἔσιαζε τὴ φούστα, νὰ μὴ δείχνη διόλου τὰ μεριά καὶ, πνίγοντας κάποιον στεναγμὸ ἀνεπαίσθητο, ἔπαιρνε πάλι τὸν ἀέρα τῆς νοικοκυρᾶς.

**

Τὶς βραδεῖες πού δὲ γλεντοῦσαν ἔτσι, τὰ κορίτσια λείπανε, χόρευαν ἐδῶ κ' ἐκεῖ, στοὺς γρούπους, μ' ἄγνωστους καὶ γνωστούς. Πότε τὰ συνώδευε ἢ κυρὰ Σεβαστή, πότε ἢ ξαδέσφη τοῦ Μπαγάκου, γεροντοκόρη θρησκα' πού ὅσο πήγαινε καὶ λίγγνε με νηστείες, τρεχάματα, ὀρθοστασίες, λειτουργίες στὰ ορημοκλήσα, πότε ὁ ἀνυψιὸς του, μεσίτης με στυλὸ στὴν τζέπη καὶ κούραση αἰῶνων στὴν πρόωρα σταφιδιασμένη τὴ μορφή, πότε κανένας. Ἡ μάνα τους δὲν τρώμαζε καθόλου νὰ τὰ στέλνη μοναχὰ ὀπουδήποτε. Τὰ εἶχε μπάση, ἀπὸ πολὺ νωρίς, σ' ὅτι θαρροῦσε νόημα τῆς ζωῆς. Τᾶχε δασκαλέψη καλὰ σὸ πόσα κέρδη ἀτίμητα μποροῦσε κανένας ν' ἀπολάβη δίχως μεγάλον κόπο με τὸ νὰ παῖξη ἐπιδέξια τὴν κωμωδία τῆς ἠθικῆς. Εἶχε πλερώση, τὰ πρώτα χρόνια τῆς παντρεῖας τῆς με τὸ Μπαγάκο, τόσο ἀκριβὰ τὸ πὼς δὲν ἦτανε παρθένα, ποῦτρεμε σύγκορη καὶ νὰ τὸ συλλογιέται μόνο πὼς μποροῦσανε ποτὲ νὰ πιοῦνε τὰ μισὰ φαρμάκια τῆς, τὰ δυὸ τῆς περιστερία, τὰ καμάρια τῆς. Τοὺς εἶχεν ἐξηγήση, σ' ἀτέλειωτα μαθήματα, ξάστερα ὅσο παῖρνε, πού νὰ μὴ χωρᾷ παρεξήγηση, πὼς ὅλη τους ἢ ἀρετὴ καὶ ἢ τιμὴ στεκώτανε σ' αὐτὴ τὴν ἀνατομικῆ, νὰ ποῦμε λεπτομέρεια τοῦ κορμιοῦ. Ἀπάνω σὸ ντελικάτο αὐτὸ ζήτημα οὔτε ἀδυναμία, οὔτε συβιβασμός. Ἡ ἀνατομικὴ ἀκεραϊότητα ἦταν γ' αὐτὲς μιὰ ὑποχρέωση ἀπολυτῆ, πρὶν ἀπὸ τὸ γάμο, με κυρώσεις τρομερές, τὴ δυστυχία ἢ τὸ θάνατο. Εἶχε ἀφήση ὅμως τὰ κορίτσια τῆς νὰ καταλάβουν ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος πὼς ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα ἢ φύση μποροῦσε ν' ἀναλάβη τὰ καταπατημένα δικαιώματά τῆς, ὅπως τῆς ἐρχώταν βολικώτερο, φτάνει κανεὶς νὰ ἔξερη νὸ φυλάγεται καλὰ, πρὸ πάντων ἀπὸ τὴν κακογλωσσία τοῦ κόσμου. Ἡ διδαχὴ τῆς μολαταῦτα δὲν εἶχε μόνο τὸ θεωρητικὸ αὐτὸ μέρος. Πότε λάσκα καὶ πότε

σφίγγε τὸ σκοινὶ τὶς εἶχε δοκιμασμένες, γυμνασμένες τὶς κοροῦλες τῆς. Ἀπὸ τὸν αὐτοέλεγχό τους, τὴν τέχνη νὰ προχωροῦν μονάχα ὅσο θέλουν, ἀπὸ τὸν τρόπο τους τὸ μετρημένο κ' ἀπὸ τὴ φίνα τους στρατηγικὴ θάμεινε χωρὶς ἄλλο μαγεμένη κ' ἢ πιὸ δύσκολη ἀγγλίδα. Ἦταν οἱ στενώτερες φίλες τῆς μητέρας τους, τῆς ἔδιναν ἀναφορὰ γιὰ τὸ παραμικρὸ κ' ἔμοιαζε σὰ νὰ φλερτάραν κ' οἱ δυὸ κ' οἱ τρεῖς τὸν κάθε νέο, σὰ νὰ περνώσανε μαζί τὴν κάθε μικροπεριπέτεια. Ἔτσι, ὅταν τὰ κορίτσια πήγαιναν νὰ χορεύουν ὀλομόναχα, ἢ κυρὰ Σεβαστή, βέβαιη γι' αὐτὰ, εὑρισκε ὅλη τὴ συγκέντρωση πού χρειάζωτανε γιὰ νὰ διαβάξη τὴ ρομάντσα τῆς. Ξαπλωμένη σὸ διβάνι τ' ἀπάγγελνε, ἀργὰ καὶ μεγάλωφωνα, σὰ νᾶθελε ν' ἀκούση τὴν κάθε λέξη δυὸ φορές. Προτιμοῦσε ὅσα μιλοῦσαν γιὰ σκοτεινὰ ἐγκλήματα γιὰ φόνους, στραγγαλισμούς, μυστηριώδη σχέδια, ραδιουργίες καὶ πλεχτάνες, ἀπὸ γυναικὲς ἢ γιὰ γυναικὲς ὑποπτες, ὅτι μποροῦσε νὰ χορτάση κάπως μιὰ φαντασία πού δίψαγε γιὰ κλονισμοὺς μεγάλους, ἀδύνατους στὴν κατασταλαγμένη τῆς σημερινῆ ζωῆ.

**

Ὁ καθένας μπορεῖ νὰ νοιώση ποιὰ φοβερὴ ἐκστρατεία εἶχε ἀναλάβη, ἕνα σπίτι τόσο καλὰ ὀργανωμένο, γιὰ νὰ φατίση αὐτὸ πού ὄλοι λέγανε «μυστήριον τοῦ ἀμερικάνου». Καὶ ποιὰ παράξενη λύσσα κρυφὴ δοκίμαζαν, ὅτι, μ' ὅλα τὰ τόσα τους καὶ τόσα, δὲν εἶχαν καταφέρει τίποτα ὡς τώρα, δὲν εἶχαν κἀνη βῆμα, δὲν εἶχαν μπῆ οὔτ' ἕνα κἂν χιλιοστὸ πιὸ μέσα σ' ὅτι τοὺς δαιμόνιζε μῆνες ὀλάκερους μ' αὐτὸ τὸ χριστιανό. Τὸν εἶχε κουβαλήση ὁ Μπαγάκος, ἕνα βράδυ, ποῦχε ἀπομείνει στὴ φαμίλια ἱστορικὸ. Ποῦ στὴν ὀργῆ τὸν εἶχε ἄραγε ψαρέψη; Ποῦ ἄλλοῦ παρὰ στὸν ταχτικὸ του καφενέ, πού πέρναγε τ' ἀπόγεμα παίζοντας πρέφα με καπίκια, μπάτσικα, τάβλι με μεγάλο στοίχημα κ' ἂν τύχαινε κανένα «πέρασμα» γερὸ καὶ πόκερ πού ἄρχιζε ψιλὸ-ψιλὸ καὶ τέλειωνε με θύελλες; Πίσω ἀπὸ τ' ἄδειο φλυτζανάκι του περιμένε, σὲ μιὰ γωνιά, τοὺς μακαντάσηδες καὶ χασμουριώτανε, σὰν εἶδε μέσ' τὸ σύγγεφο καπνοῦ καὶ μπόχας, μιὰν ἄγνωστη μορφή, καινούργια καὶ κάμποσο ἐξωτικῆ, νὰ τοῦ χαμογελάη ἀπ' τὸ

τραπέζι τὸ ἀντικρινό. Ἦτανε μιὰ φάτσα σουρωμένη, ξερακιανή, καρκανιασμένη, μαυριδερή καὶ ξυρισμένη, μ' ἓνα στόμα φένο καὶ μικρό, μὲ κάτι μάτια γαλανά, μεγάλα καὶ παραξένα, μὲ μιὰ φαλάκρα, πὸν κορνίζωναν, λίγο πιὸ πίσω, ἀσημένια ὀλόσγουρα μαλλιά, σὰ φωτοστέφανος σ' εἰκόνημα. Ὅ,τι ἔκανε ἀμέσως χτυπητή, αὐτὴ τῆ φάτσα, ἦτανε κάποιος ἀέρας ἀπόλυτης εἰρήνης, πὸν χυνώτανε σ' ὅλα τὰ ἐργασμένα, βασανισμένα τῆς χαρακτηριστικά, φῶς ἤσυχο, γλυκό, πὸν ἀχιδοβολοῦσε ἀπὸ τὰ μάτια καὶ ἀπὸ τ' ἀναπάντεχο, σ' αὐτὴ τὴν ἡλικία, παιδιάστικο χαμόγελο, πὸν φαινόταν σὰν παλιὸ καὶ μονιμο στὰ χεῖλη του. Δείψανο ἀγίου, κεκοιμημένου, σπάνια θάδινε τέτοια εἰκόνα μακαριότητας. Ὁ Μπαγάκος τὰ χρειάστηκε γιὰ μιὰ στιγμή. Κάτου ἀπὸ τὸν ἥλιο τέτοιον χαμόγελο ἐνοιώθε τὸ θράσος του νὰ λυώη σὰ θώρακας ἀπὸ κερὶ. Μά, καθὼς δὲν μπόραγε ποτὲ νὰ πάρη τίποτα ὅπως τοῦ τῶδινε ἡ πρώτη ἐντύπωση, συνέφερε ἀμέσως κ' ἄρχισε νὰ ρωτᾷ τὸν ἐαυτὸ του, πὸν θὰ μπορούσε νὰ τὸν εἶχε ἀπαντήση πάλι αὐτόν, πὸν τοῦ χαμογελοῦσε σὰ νὰ τὸν ἤξερε ἀπὸ χρόνια. Κ' ἔσπαγε τὸ κεφάλι του. Μά γιὰ νὰ μὴ φανῆ σὰν ξεχασμένης κ' ἀκοινώνητος, φόρεσε κ' αὐτὸς ἓνα χαμόγελο πούθελε νὰ πῆ «τί γίνεσαι; καιρὸ πούχουμε νὰ ἰδοῦμε!» Στὴ σουρωμένη φάτσα τοῦ ἄλλονοῦ διπλασιάστηκε τὸ φῶς. Ὁ Μπαγάκος σηκώθηκε καὶ θαρρετὰ πῆγε καὶ κάθησε κοντὰ του. Ἀπὸ τὴν πρώτη ἀνακριτικὴ ἐρώτηση ὁ ἄλλος εἶπε μὲ φωνὴ χαϊδευτικὴ, καθάρια, φρέσκα, σταθερή.

— Ὅχι, δὲ χαμογέλαγα σ' ἐσᾶς, δὲ γνωρίζωμάστε! Μά τί ἔχει νὰ κάνη; Εἴμαστε πατριῶτες.

— Ἀπὸ που εἴσατε; Ρώτησε ὁ Μπαγάκος κάπως ἀνυπόμονα.

— Καὶ τί ἔχει νὰ κάνη ἀπὸ ποῦ εἶμαι; Δυὸ ἀνθρώποι μακάρι ὁ ἓνας ἀπ' τὸ Τσίκαγκο κ' ὁ ἄλλος ἀπὸ τ' Ἄστρος εἶναι ἀπὸ τὴν ἴδια ἐπαρχία πάντα: Ἀπὸ τὸν κόσμο! Εἶμαι ἀπὸ τὸν κόσμο, τὸ ἴδιο σὰν κ' ἐσᾶς. Μποροῦμε νὰ γνωριστοῦμε ἀμέσως ἂν τὸ θέλετε!

Ὁ Μπαγάκος, πούχε κατατάξῃ κίβλας στὶς «σαχλαμάρες» ὅλ' αὐτὰ, θὰ τὸν ἔστελνε νὰ πάρη τὸν ἀέρα του. Μά εἶχε

πάντα τοὺς σκοποὺς του μὲ τοὺς ἄλλους: Ἐκύτταζε καὶ τώρα τί μπορεῖ νὰ βγῆ. Κ' ὁ ἀνθρώπος πούχε πλάι του ἔδινε μεγάλες ὑποσχέσεις. Ἡ ὀμιλία του, γεμάτη χαλασμένα ἰγγλέζικα, τὸ κοστοῦμι, τὸ ὕφος κ' ἡ ἀπόλυτη ἀσφάλειά του δείχναν τὸν ἀπὸ καιρὸ ξηνητεμένο, νεόφερτο ἀπ' τὴν Ἀμερική, πούχε τὸν τρόπο του. Τοῦ Μπαγάκου τοῦ μυρίστηκε δολλάριο καὶ μάλιστα κολλαριστό. Γνωρίστηκαν. Ὁ ἓνας, δηλαδή, ἔδωσε στὸν ἄλλον τ' ὄνομά του. Γιὰ τὸ Μπαγάκο, συνηθισμένο στὰ ἦθη τῶν «συλλόγων» κ' αὐτὸ ἀκόμα θὰ ἦταν περιττό, γιὰ νὰ καθίσουν στὸ τραπέζι καὶ νὰ πιάσουνε τὴν τράπουλα. Μά γιὰ τὸ πρᾶμα πὸν μελέταγε τοῦ χρειάζονταν νὰ βυθομετρήσῃ κάπως προσεκτικὰ τὸν ἀνθρώπο του. Ἐσεκόνισε, λοιπὸν, τὴν καθαρεύουσά του κ' ἔπιασε λίμα, ὅσο μπορούσε τεχνικὴ, πασχίζοντας νὰ τὸν παρήρῃ. Τοῦ κάκου. Ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ ἄλλου τίποτα δὲν κατάφερε νὰ πάρη ἀπ' ὅ,τι τὸν ἀφοροῦσε σὰν ἄτομο. Γύριζε, κάθε φορὰ, τὴν κοῦβέντα ὅλο στὰ γενικά καὶ τοῦ μίλαγε γι' αὐτὰ μὲ γλύκα κ' οἰκειότητα, πὸν θὰ μπορούσε νὰ συγκινήσῃ ἀληθινὰ. Ὁ Μπαγάκος ὅμως δὲν ἄκουγε τίποτ' ἀπ' αὐτὰ: Καταγινώτανε νὰ καταστρώσῃ τὴν παρακάτω ἐπιτήδεια ἐρώτηση. Ὅταν βαρέθηκε αὐτὸ τὸ ἀκαρποπαχνίδι ἔφτασε νὰ πῆ ἀπὸ μέσα του: «Στὸ κάτω-κάτω τί μὲ μέλλει; Ὅ,τι καὶ νάσαι θὰ κοπῆ ἀπόψε!»... Κ' ἔσφιξε μιὰ γλήγορη ματιὰ στὴν «καρμανιόλα» — τὸ ἰδιαιτερο τοῦ κἀφενέ, μὲ τὰ θαμπὰ τὰ τζάμια τὰ διάφωτα, πούκρυβαν τὰ πράσινα τραπέζια, ὅπου ὁ Μπαγάκος, ἔπαιρνε ταχτικά, πρὶν ἀπ' τὸ δειπνο, τὸ μικρὸ νὰ ποῦμε ὀρεχτικό τῆς χαρτοπαιχνικῆς του ὀλονυχτίας καὶ, κάπου, καὶ κάμποσα χιλιάρικα. Ἐνας-ἓνας ἔφταναν τώρα οἱ σύντροφοί του. Τοὺς παρουσίαζε στὸ Σῶκο μ' ὀνόματα ἐπιτήδες στραγγουλισμένα κ' ἐπαγγέλματα θεωρητικά, καθηγηστικά, κλείνοντας πονηρὰ σ' αὐτοὺς τὸ μάτι γιὰ τὸν καινούργιο φίλο του. Μίλησαν ὅλοι μαζί λίγο ἀπ' ὅλα καὶ πρὸ πάντων τὰ αἰώνια πολιτικά. Ἄξαφνα κάποιος ρώτησε ἂν θέλανε νὰ γίνῃ ἓνα ποκεράκι, μὰ ὀλωσδιόλου οἰκογενειακό, ἀστεῖο, δέκα δραχμὲς κάβα, ἴσα-ἴσα νὰ γελάσουνε τὴν ὥρα. Ὁ Μπαγάκος, πολὺ σοβαρὸς, κῆ-

ταξε τὸ ρολοῖ του, ὀλόχρυσο, παλιὸ κ' ἀσηκωτο ἀμανάτη παιγνιδιοῦ: Ἀδύνατον!. Εἶχε ραντεβού, σὲ τρία τέταρτα, μὲ τὸν ἰδιαιτερο κάποιον ὑπουργοῦ. Ὁ ἄλλος ἐπίμενε, ὁ Μπαγάκος τρώμαξε νὰ κλονιστῆ.

— Ἐλάτε κ' ἐσεῖς, εἶπε μὲ ἀφέλεια στὸν «ἀμερικάνο».

— Ἄλλοτε, ἀποκρίθηκε, ὅταν τὸ πόκερ ἦτανε σ' ὅλες τὶς δόξες του, στὴ Νέα Ὑόρκη, μ' ἄρεσε κ' ἐμένα νὰ παίζω μερικὲς φορές. Ἀπ' τὴν ἐποχὴ ὅμως πὸν ἄλλαξα ζωὴ δὲν ἔχω πιάσῃ πιά χαρτὶ στὸ χέρι μου.

Ὁ Μπαγάκος ἐπίμενε μὲ τρόπο, στὸ τέλος εἶπε:

— Κ' ἐγὼ δὲν παίζω. Θὰ τὸ κάνω

Εἴσατε ὁ ψυχραιμότερος παίχτης πούχω δειτὸν εἶπε κάποιος ἀπὸ τοὺς τρεῖς

ἐπιμόνος (φαντάζομαι πὸς ἤθελε νὰ πῆ μόνον καὶ μόνον) γιὰ τὴν εὐχαρίστηση, ἂν παίζετε κ' ἐσεῖς!

Ἡ μορφή τοῦ «ἀμερικάνου» πῆρε κάτι σχεδὸν ἀγγελικό. Τὸν ἔμπασαν στὴν «καρμανιόλα» γλήγορα καὶ στρώθηκαν ἀμέσως στὴ δουλειά. Ποτὲ τὰ «καπάκια» δὲ σκαρώθηκαν πιὸ συστηματικά. Καὶ ποτέ, σὲ πόκερ, δὲ γίνηκε χαρτὶ πιὸ πλούσιο. Μοίραζαν ὅ,τι θέλανε, μεγάλα φουλ, καρρέ, χρώματα, φλὸς, τοῦδιναν κι' αὐτινοῦ, ἔδῶ κ' ἐκεῖ, τὸ μεγαλῆτερο χαρτὶ, μὰ, φυσικά, τὶς πιὸ πολλὰς φορές, τὸ κράταγαν αὐτοί, δυνάμωναν τὸ παιγνίδι, σιγὰ-σιγὰ καὶ ἀνεπαίσθητα, στὸ τέλος τ' ἀναφαν γερὰ καὶ μὲ δυὸ λόγια, σίγουροι

ἀπόλυτα πὸς δὲ μπορούσε τίποτα νὰ μυριστῆ, τὸν μάδαγαν μὲ ραγδαίότητα ἠλεκτρικὴ. Τὸ παπάκι πὸν στεκόταν καλοπίχερο τοὺς ἔδινε κέφι τρολλό. Ὁ Μπαγάκος διηγήθηκε τὶς πιὸ ἀστεῖες ἱστορίες του ἀπ' τὴν πολιτικὴ. Καὶ βόηκε τρόπο νὰ παρατάξῃ τὶς μεγάλες γνωριμίες του. Οἱ ἄλλοι τοῦσαναν χορὸ μ' ἀνέκδοτα καὶ χωρατὰ, νοήματα καὶ χάνα. Μά δὲ μπορούσαν στὸ τέλος νὰ μὴν παρατηρήσουνε τὴ στάση τὴν ἀσύγκριτη τοῦ ἀμερικάνου πούχανε μολαταῖτα σοβαρὰ ποσά. Ἦτανε ἀπαράλλαχτος, ὁ ἴδιος, ἀκόμα πιὸ γαλήνιος, ἀπὸ τὴν ὥρα πὸν τὸν κάθισαν στὴν «καρμανιόλα». Ἡ παραμικρὴ ζαρωματιὰ δὲν εἶχε τσαλακώσῃ τὴ μακαριό-

τητα τῆς μάσκας του, ἡ ἀλαφρότεση σκιὰ δὲν εἶχε λιγοστέψῃ στὰ μάτια, στὸ χαμόγελό του, τὸ γλυκὸ τους φῶς.

— Εἴσατε ὁ ψυχραιμότερος παίχτης πούχω δῆ! τοῦ εἶπε κάποιος ἀπ' τοὺς τρεῖς.

Αὐτὸς γέλασε μὲ τὴν καρδιά του, σὰν παιδί: «Θᾶχει πολλὰ» σκέφτηκαν ὅλοι μαζί. Κ' ἐτοιμαζόντουσαν νὰ σφίξουν τὸ παιγνίδι τοὺς ἀκόμα περισσότερο. Ὁ ἄλλος, σὰ νὰ μάντεψε, σηκώθηκε ἀμέσως:

— Κουράστηκα! Εἶπε χαμογελώντας ἤσυχα.

— Θέλετε νὰ διακόψουμε, νὰ πάρομε κάτι... καὶ συνεχίζουμε;

— Ὅχι! Ἀποκρίθηκε γλυκὰ καὶ σταθερὰ: Καλῆτερα νὰ τελειώνουμε!

Πλήρωσε—εἶχε χάση ἑννιά χιλιάδες— ἔδωσε τὸ χέρι σ' ἕναν-ἕναν κ' ἔκαμε νὰ βγῆ. Ἄξαφνα κοντοστάθηκε, γύρισε καὶ εἶπε στὸ Μπαγάκο, στὸν ἴδιο τόνο πάντα:

— Δὲ θέλετε νᾶρθετε λίγο μαζί μου ὡς παρακάτω;

— Τὶ λόγος εἶν' αὐτός! Ἐκαμε ὁ ἄλλος, ὄλος ζάχαρη: οὔτε συζήτησις!.. Καὶ γιὰ τὰ περαιτέρω μάλιστα! (φαντάζομαι πὼς ἤθελε νὰ πῆ κ' ἀκόμα παρατέρα).

Καὶ βγήκανε μαζί.

* * *

Τὸ κανόνι δὲν ἄργησε νὰ σκάση. Λίγο πιὸ κάτω, κυττάζοντάς τονε βαθεῖα στὰ μάτια, ὁ «ἀμερικάνος» τοῦπε γλυκὰ καὶ μαλακά, σταραῖτα ὅμως καὶ ἀργά.

— Ἐπαιξα γιὰ τὸ χατήρι σας! Ἐσεῖς ὅμως δὲν ἔχετε κανένα λόγο νὰ ξαναπαίξετε μ' αὐτούς.

— Γιατί; Ρώτησε ὁ Μπαγάκος, κρύβοντας ἀπόλυτα τὴν ἀνησυχία του.

— Γιατί ληστεύουν.

— Αὐτὸ πού λέτε εἶνε καθ' ὀλοκληρίαν ἀδυσώπητο, διαμαρτυρήθηκε ὁ ἄλλος, θέλοντας ἀσφαλῶς νὰ πῆ ἀστήριχτο.

— Γουέλ! Ἐκαμε ἦσυχια ὁ «ἀμερικάνος»: Ἐχω τὴν ἀπόδειξη στὴν τσέπη μου. Ὅταν εἶπα ν' ἀλλάζουμε τὴν τράπουλα κράτησα τὴν παλιά: Εἶνε σημάδεμένη. Ἀλλά, κ' αὐτὸ νὰ μὴν ἦταν, τὰ εἶδα ὅλα, ὡς τὸ παραμικρό!

Καὶ τοῦ ἀράδεισε ὅλες τὶς λεπτομέρειες, γιὰ νὰ προσθήσῃ:

— Δὲν ξέρουν τὴ δουλειά τους. Εἶνε ἀτζαμῆδες. Ἐνας ἄνθρωπος καθὼς πρέπει ὅπως ἐσεῖς κ' ἂν ὑποθέσουμε ἀκόμα πὼς δὲν τὸν ληστεύουνε μπορεῖ νᾶβρη τὸ μπελά του γιὰ καλὰ μ' αὐτούς. Εἶν' ἐπικίνδυνοι. Μπορεῖ κάποιος νὰ τοὺς καταγγεῖλη καὶ νὰ σᾶς πάρη κ' ἐσᾶς τὸ σῆδιο.

Ὁ Μπαγάκος ἔτρεμε τώρα σὰ βρεμένους σκύλους ἀπὸ μέσα του. Κρατοῦσε μὲ τὰ δόντια τὸν ἑαυτό του, νὰ φαίνεται σὰν ἦσυχος. Ἡ ψυχραιμία τοῦ «ἀμερικάνου» νὰ καταλαβαίνει τόση ὥρα πὼς τὸν μαδοῦνε, νὰ τὸ παρακολουθεῖ καὶ νὰ τ' ἀφήνῃ, μ' αὐτὸ τὸ γλυκὸ καὶ ἦσυχο χαμόγελο, τοῦχε γυρίσῃ ἄνου-κάτου τὸ κεφάλι. Ὑστερα εἶχε κάνει ἄξαφνα τὸ συλλογισμό. Ἄφου τὰ εἶδε ὅλα, εἶδε καὶ πὼς πρῶτος καὶ καλῆτερος ἦμουν ἐγώ!.. Κ' ἐνόμισε σὰν πιὸ κατάλληλο, γιὰ νὰ γλυτώσῃ, ν'

ἀρχίσῃ ἀμέσως τὶς φοβέρες ἀνοιχτά, χωρὶς καμμιά περιστροφή. Ὑπερασπίζοντας τοὺς φίλους του ἀρνήθηκε τὰ πάντα, εἶπε τὸν ἄλλο πρόστιχο, γελῶτο, πούχει τὴν ἀνάιδια νὰ νομίσῃ ὅλο τὸν κόσμο λωποδύτες, μόνο καὶ μόνο γιὰτ' εἶχε χάση μερικὰ παλιοχιλιάρικα! Μήπως τὰ θέλει πίσω; Μετὰ χαρᾶς θὰ τοῦ τὰ πέταγε στὰ μοῦτρα!.. Ἀντὶ νὰ βάλῃ ὅμως τὸ χέρι στὴν τσέπη τοῦ πορτοφολιοῦ, τᾶφερε— ὄλωσ διόλου κατὰ λάθος, βέβαια!—στὴν πίσω, τοῦ πανταλονιοῦ καὶ φάνηκε ἡ λαβὴ τοῦ πιστολιοῦ του. Ἄξαφνα γυρίζει καὶ τοῦ λέει, χλωμὸς σὰν τὸ φλουρί, φωτιᾶς στὰ μάτια, φωνὴ βραχνή, τρεμουλιαστή, παραμερίζοντας πληθυντικούς καὶ καθαρεύουσες:

— Φέρε τὴν τράπουλα δῶ πέρα στὴ στιγμή ἂν θῆς νὰ πᾶς ἀπόψε γερός στὸ σπίτι σου!.. Τέτοιος πού εἶσαι σὺ μπορεῖς νὰ κάτσης καὶ νὰ τὴ σημαδέψῃς γιὰ νὰ συκοφαντήσῃς τίμιους ἀνθρώπους πού σοῦ κᾶναν τὴν τιμὴ νὰ παίξουνε μαζί σου!.. Μὰ δὲ θὰ σὲ πιστέψῃ ἔννοια σου κανένας!.. Ὅ,τι νὰ πῆς θὰ βρῆς ἀνθρώπους πού μὲ ξέρουν!..

Ἦθελε ν' ἀραδείασῃ κ' ἄλλα, ἡ γλῶσσα ὅμως πῆρε καὶ μπερδεύτηκε μὲ μιᾶς μπροστὰ στὸ βλέμμα πού τοῦρριξε ὁ «ἀμερικάνος» σὰν χᾶδι μητρικό, στοργὴ γεμάτο. Στὴ ζωὴ του δὲ θυμώταν τέτοιο πρᾶμα, τέτοια ματιά, τέτοια μορφὴ γλυκεῖα κ' ἀτάραχη, τέτοιο χαμόγελο, πού ξεραματώνει.

— Πάρτε, φίλε μου, τοῦ εἶπε ἦσυχια, δίνοντας τὴν τράπουλα. Ἐνας ἄνθρωπος σὰν ἐσᾶς εἶνε πολὺ παραῖξενο πὼς μπόρεσε νὰ κᾶνῃ τέτοιες σκέψεις!..

Καὶ τοῦ πῆρε τὰ χέρια καὶ τοῦ τᾶσφιξε ζεστά. Ὁ Μπαγάκος, γιὰ μιὰ στιγμή, σωριάστηκε ἀπὸ μέσα του. Μιὰ σπῖθα εἶχε τιναχτῆ, σὰν ἀπὸ στουρναρόπετρα πού χτύπησε σ' ἀτσάλι, κάπου βαθεῖα, στὸ στήθος του. Καὶ τοῦχε ἀναποδογυρίσῃ ὄλο τὸ οἰκοδόμημα. Μουρμούρισε κάποια λόγια, γυρεύοντας νὰ συχωρεθῆ.

— Ἐχω γυναῖκα, κύριε, τραύλισε τέλος, ὀλότελα τσακισμένος, ἔχω παιδιά!..

— Πολλά;

— Τρία!.. Τρεῖς ἀγγέλους, κύριε! Θέλετε νὰ πᾶμε, νὰ τὰ γνωρίσετε; Θὰ σᾶς παίξουνε κιθάρα, μανιολίνο, θὰ σᾶς τραγουδήσουνε!..

Χωρὶς νὰ περιμένῃ ἀπάντησῃ, τὸν τρά-

βηξε ἀπ' τὸ μπράτσο γιὰ τὸ σπῖτι του. Ὁ Μπαγάκος ἦρθε στὸν ἑαυτό του ἀπὸ τὰ πρῶτα βήματα. Ὅ,τι σὲ μιὰ στιγμή, τὸν εἶχε σπρώξῃ, ἀπὸ μέσα του, σὲ φέρο-σιμο ἀνθρωπινό, σὰ νᾶχε ἀτονίση ξαφνικά, ἔξαμισητὴ ὀλότελα. Τώρα συλλογιζότανε: Τί θέλει ὁ λύκος στὴ φωλιά του μουσαφίρηδες; Ποιὸς εἶν' αὐτός; Καὶ πού τὸν ξέρω; Γιατί τὸν μπάζω, ἔτσι, εὐκόλα στὸ σπῖτι μου; Ἀρχισε νὰ μετανοιῶνῃ, νὰ στίβῃ τὸ κεφάλι του, νὰ βρῆ μιὰ πρόφασῃ γιὰ νὰ γυρίσῃ πίσω. Τὸ μόνο πρᾶμα

— Ἄς ὄψετ' ἡ Ἀμερικὴ! Ἐκαμ' ὁ ἄλλος μ' εὐθυμο ἀναστέναγμα.

— Ὅχι, τὸ εἶχα κόψῃ χρόνια ὀλάκερα πρὶν ἀπ' αὐτήν!

Ἡ φαμίλια δὲ σήκωνε, ἀπὸ πάνω του, τὰ μάτια. Τοὺς ἔκανε μεγάλη ἐντύπωση μὲ πόση ἄνεση καὶ σιγουριά, πόσο ἀπλᾶ καὶ ἦσυχα στεκότανε στὴν συντροφιά τους, ἕνα λεπτὸ μετὰ τὴν πρώτη γνώρα. Μὰ μποροῦσαν νὰ βασανιστοῦνε ὄρες, θᾶταν ἀδύνατο στὸ τέλος νὰ σᾶς πούν ἂν ἄνηκε κ' αὐτὸς σὲ κάποιαν ἀπὸ τὶς τάξεις τὶς

ΣΗΚΩΘΗΚΕ ΚΙ' ΑΡΧΙΣΕ ΝΑ ΤΡΑΓΟΥΔΗ ΜΕ ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΣΤΗΛΩΜΕΝΑ ΣΤΟ ΤΑΒΑΝΙ

πού τὸν κράτησε ἦτανε πάλι μιὰ ἐλπίδα, πὼς ἴσως ἀπὸ ἕναν τέτοιο—ποιὸς ξέρει—μποροῦσε νᾶβγαίνει «πολὺ ζουμί».

* * *

Βρῆκε τρόπο νὰ ἐξηγήσῃ πεταχτά στὴ Σεβαστὴ τὴ γνωριμία. Αὐτοὶ καὶ τὰ κορίτσια πρόφτασαν νὰ ετοιμάσουν καὶ νὰ φορέσουνε τὰ πιὸ καλὰ τους. Τὸν κράτησαν μὲ τὸ στανιὸ στὸ δεῖπνο. Ὁ Μπαγάκος, μὲ τὴ σκέψη νὰ τὸν κᾶνῃ νὰ κελαιδήσῃ, κέρασε κρασί.

— Εὐχαριστῶ. Δὲν πίνω!

κοινωνικὲς καὶ νὰ σᾶς τὴν ὀρίσουν. Στὴν πρώτη ματιὰ φαινότανε σὰν ἕνας τοῦ λαοῦ, στὴ δεύτερη σὰν ἀπὸ τζάκια. Κεῖ πούτρωγε κυττάζανε τὰ χέρια του, ὀλάκερο βιβλίον γιὰ τὴν πολὺξερη τὴ Σεβαστὴ, πού πίστευε πὼς διάβαζε ἀλάθειτα τὴν ἱστορία καθενός: Δὲν εἶχαν δῆ ποτὲ σὰν τὰ δικά του. Βλέπανε, γιὰ πρώτη τους φορά, σὲ χέρια, πούχανε φουχτώσῃ δίχως ἄλλο τὴν ἀξίνα, νὰ μὴ χαλᾶνε τὴν εὐγενικὰ τὴ φόρμα τ' ἀχνάρια τῆς βαρεῖας δουλειᾶς τῶν περασμένων. Ἀπάνω στὸ φαί,

πέφτανε βροχή και σταυρωτά οἱ ἐρωτή-
σεις γιὰ ἡλικία, χωριό, δουλειά, περ ουσία,
σχέδια γιὰ τὸ μέλλον. Δὲν μπόρεσαν νὰ
βγάλουν πολλά πράματα. Δὲν ἦταν παν-
τρεμένος, δὲν εἶτατε φτωχὸς καὶ σκόπευε
νὰ μείνῃ τώρα στὴν Ἑλλάδα ὀριστικά,
χωρὶς νὰ κἀνῃ ὁμως πιά καμμιά ἐπιχεί-
ρηση. Δὲν εἶχαν γίνῃ διόλου σοφώτεροι
ἀπὸ πρὶν. Τὸ δειπνο ἀκολούθησε ἡ τα-
χυκὴ τους συναυλία. Ἡ Ἀγλαΐα, μὲ τὰ
κομμένα της μαλλιά, κολλημένα στὸ σβερ-
κάκι σὰν περικεφαλαία ὀλόχρυση, κούρ-
δισε τὸ μαντολίνου της. Ἡ Φωτεινὴ μὲ
τὴν ἐβένινη κορνίζα τῶν μαύρων της μαλ-
λιῶν στὴν παχουλή, μελαχροινὴ μορφὴ της
ἐπῆρε τὴν κιθάρα μὲ τὸ ροζ φιογκάκι, τὸ
δεμένο στὴν ἄκρη τοῦ μανικιοῦ, ἀπάνω
στὰ κλειδιά. Ἡ Σεβαστή, ἀναγυρτὴ στὴν
πολυθρόνα, μὲ τὸ τσιγάρο ἀναμμένο, βρι-
σκώτανε μὲ τὸνα μάτι λιγωμένο σὶν
ἔβδομο οὐρανὸ και μὲ τὸ ἄλλο παραμό-
νευε τὴν πιὸ παραμικρὴν ἐντύπωση στὴν
ἐκφραση τοῦ μουσαφίρου της. Ποτὲ τὰ
πιτσουνάκια της δὲν εἶχαν ρουκουλίση
πιὸ γλυκὰ τὰ τραγουδάκια τους. Ἡ μορφὴ
τοῦ ξένου ἔφεγγε ἀπὸ ἀγαλλίαση.

— Ἐλάτε, τραγουδήστε μας κ' ἐσεῖς!
Πέστε μας κᾶτι, τοῦ εἶπε, κᾶποια στιγμή,
τινάζοντας μὲ τσαλιμάκι τὴ στάχτη τοῦ
τσιγάρου της.

Χωρὶς νὰ τὸν παρακαλέσουν δεύτερη
φορὰ, σηκώθηκε, στάθηκε λαμπάδα, σταύ-
ρωσε τὰ χέρια μπρὸς καὶ ἄρχισε νὰ τρα-
γουδάῃ, μὲ τὰ μάτια σηλωμένα στὸ τα-
βάνι, ξένο σκοπὸ σὲ ξένα λόγια. Δὲ μπό-
ραγαν νὰ καταλάβουν τίποτα. Αὐτὸ πού
τραγουδοῦσε δὲν ἦτανε διόλου πεταχτό.
Ἡ φωνὴ του, γλυκεῖα και καθαρή, σὰν τὸ
τρεχούμενο νεράκι τοῦ βουνοῦ, ἀνάβλυζε,
λές, ἀπ' τὴν ψυχὴ του. Ἡ παοᾶξενη με-
λωδία ἔκλαιγε, παρακαλοῦσε και ὕστερα
σὰ νὰ λυτρώθηκε μὲ μιάς κυμάτισε ψηλά,
ἴδια σημαία τοῦ θριαμβοῦ σ' αἰθέρα πεν-
τακάθαρο. Στὴν ἀρχὴ τοὺς ἤρθε νὰ γε-
λάσουν και κρατιώντουσαν μὲ κόπο, μὰ
στὸ τέλος τοὺς εἶχε πάρη ὅλους, τοὺς σή-
κωνε μαζί της, χωρὶς κ' αὐτοὶ νὰ νοιώ-
θουν τὸ γιατί. Γίνηκε, ὅταν τέλειωσε, βα-
θύτατη σιγὴ γεμάτη νοσταλγία.

— Ἀχ γιὰ πέστε... παρακάτω!... Πέστε
κ' ἄλλο!... Εἶπε σὰ μαγεμένη, ἀθελά της,
ἡ Φωτεινὴ.

— Μὰ τ' ἦτανε αὐτὸ πού τραγουδήσατε.
Ρώτησε, ἀμέσως ὕστερα, ἡ Ἀγλαΐα.

— Τίποτα, μιὰ προσευχὴ, τῆς ἀποκρίθη
και ξανακάθησε ἤσγα στὴ θέση του. Μιὰ
προευχὴ πού λέγαμε, καμμιά φορὰ, ὅλοι
μαζί, ἐκεῖ κάτω!...

Ἡ φαμελιά κυττάχτηκε, σὰ νὰ ζητοῦσε
ὁ ἕνας τὴ γνώμη τ' ἄλλουνοῦ. Ὁ μουσα-
φίρου τοὺς εἶχε μπερδέψη φοβερά. Ἀκόμα
ὁμως περισσότερο αὐτὸ πού εἶχε κἀνῃ
λίγο πρὶν φύγη. Εἶχε βγάλῃ ἀπὸ τὴν τσέπη
του ἕνα καρνέ, εἶχε γράψῃ κᾶτι, τράβηξε,
ξεκόλλησε τὸ φύλλο, τὼχε διπλώσῃ και τὴν
ὄρα πού χαιρετοῦσε τῶβαλε μὲ τρόπο
στὸ χέρι τοῦ Μπαγάκου.

— Τί εἶνε; Τραύλισε ὁ ἄλλος.

— Τίποτα, τοῦ μουρμούρισε σ' αὐτὴν:
"Ἐνα τσέκ. Δέξουτο σὰν ἀπ' ἀδερφό, θὰ
μοῦ κάνεις μεγάλη εὐχαρίστηση. Δὲ θὰ
ξεχάσω τὴν ἀποψινὴ βραδεῖά!..."

Ὁ Μπαγάκος τὸ ξεδίπλωσε ἀνυπόμονα
μόλις ἡ πόρτα ἔκλεισε πίσω ἀπ' τὸν ξένο:
Δέκα χιλιάδες!...

— Τὸ λοιπὸν σᾶς λέω, εἶπε σ' ὅλους
τσεπώνοντας τὸ τσέκ, πὼς εἶνε γεννημένο-
παπάκι πρώτης! Δὲ θὰ τ' ἀφήσω πού-
πουλο γιὰ πούπουλο! Θὰ ἰδητε!...

Κ' αὐτὴ τὴ νύχτα τὸ θεώρησε ὀλωσ-
διόλου περιττὸ—και μὲ τὸ δίκιο του—νὰ
πάῃ στὸ «σύλλογο». Πόσες φορὲς δὲν
εἶχε ἀναθεωρήσῃ, ἀπὸ τὸ βράδυ αὐτὸ, τὴ
γνώμη του! Και πόσες ἄλλες δὲν ξαναγύ-
ρισε σ' αὐτὴν, γιὰ νὰ τὴν ξαναφήσῃ πάλι
σὲ λίγες μέρες!... Εἶχε χάσῃ μ' αὐτὸν μπου-
σουλα και κουπάσο και ὄλη τὴν περιφρημη
πεῖρα και μαστοριά του. Τὴν ἴδια τὴ
στιγμὴ πού νόμιζε πὼς τὸν τσακώνη, πὼς
τοῦ βρίσκει τὸ κλειδί, τὴν ἴδια και πελά-
γωνε. Ὁ «ἀμερικάνος» γλήγορα εἶχε γίνῃ
κᾶτι περισσότερο ἀπὸ φίλος τοῦ σπιτιοῦ,
παντοτεινὸς κ' ἀχώριστος: "Ἦτανε ἡ ἴδια
ἡ Πρόνοιότη: "Ἐδινε πιά χωρὶς νὰ τὰ
λυπάται. Ὁ Μπαγάκος ὅσο και νάτριβε,
κάθε φορὰ, τὰ χέρια του ἄρχισε στὸ
τέλος ν' ἀνησυχῇ. Ξέχασε, σιγά-σιγά, τὸν
τρόπο πούχανε γνωριστῇ και τὸ καθάριο,
ἀπὸ μιάς ἀρχῆς, ἀνυστερόβουλο φέροσιμο
τοῦ ἀνθρώπου. Μὲ τὴν κλειστὴ καρδιά του
πὼς νὰ πάῃ, ὀλοῖσα, στὴ θεοφάνερη, ἀπλή
ἐξήγηση; Βασανιζώταν, δὲν κοιμώταν, χί-
λια τριβέλια τοῦ δούλευαν τὸ νοῦ. Ἀλλοτε
τοῦ φαινότανε ψημάρονι βολικὸ κ' ἤθελε ν'

ἀσφάλιση, ἂν ἦταν δυνατὸ ἰσόβια, τὰ ὅσα
εἶχε ἀπ' αὐτὸν καλά. Ἀλλοτε ὁμως Σα-
τανὰς μονάχος και ζήταγε αὐτὸς ν' ἀσφα-
λιστῇ ἀπὸ κείνον, νὰ φυλαχτῇ ἀπὸ τὰ
σκοτεινά του σχέδια. Ὡ νὰ μπορούσε νὰ
καταλάβῃ τι ζητοῦσε ἀπ' αὐτὸν κ' ἀπὸ τὸ
σπίτι του!... Νὰ μπορούσε νὰ μάθῃ θετικά
γιατὶ σκοροποῦσε τοὺς παραδες τοὺς! Μὴν
ἔβαλε στὸ μάτι τὰ κορίτσια μου; Μὴ θέλῃ
τὴ γυναῖκα μου; Και καθὼς ὁ «ἀμερικάν-
ος» δὲν ἔλειπε σχεδὸν ποτὲ ἀπὸ τὶς συ-
ναυλίες τοῦ σπιτιοῦ, ὅταν αὐτὸς χαρτό-
παιξε στὸ «σύλλογο» εἶχε κολλήσῃ, ὁ Μπα-
γάκος, σ' αὐτὴ τὴ γενικὴν ὑπόθεση πὼς
κᾶτι τέτοιο τοῦ μαγέρευε: Μακάρι, ἔλεγε
ἀπὸ μέσα του!... Γιὰ ὅποιον και νὰ πάῃ
ἀπὸ τὶς τρεῖς θὰ τόνε κανονίσω ἀνάλογα!
Θὰ δουλέψῃ τανάλια στὰ σαγόνια του! Και
εἶχε γίνῃ ὅλος μάτι και αὐτὴ, αὐτὴ και μάτι.
Μὲ τρόπο και μὲ σύστημα ξεμολογοῦσε,
κάθε πρωτὴ τὴ Σεβαστὴ και τὰ κορίτσια
του. Ἀλλὰ δὲν τοῦφτανε. Τοὺς εἶχε βάλῃ
και μυστικὴ ἀστυνομία, τὴν ξαδέρφη, τὸν
ἀνιψιὸ, τὸ γιό του τὸ Σταυράκη και τὴ
δούλα του. Και τοῦδιναν ἀτέλειωτη κα-
θημερινὴ ἀναφορὰ μ' ὄλες τὶς λεπτομέ-
ειές.

* *

Ἦρθε στιγμή πού πίστεψε πὼς ἔπιασε
στεργιὰ. Ἦτανε μιὰ βραδεῖα πού ὁ «ἀμε-
ρικάνος» εἶχε κἀνῃ τὸ πρῶτο δῶρο του
στὴν Ἀγλαΐα, ἕνα σταυρὸ γιὰ τὸ λαϊμό
της, ἀπὸ χρυσάφι κάμποιου ἀξίας. Ἀπὸ
τὸ στήθος τοῦ Μπαγάκου σὰ νὰ σηκώ-
θηκε πλάκα βαρεῖα. Ἐπὶ τέλους!... Ἐ-
βλεπε πῶς! Συζήτησε τὸ πρῶμα πρῶτα μὲ
τὸν ἑαυτὸ του: Δὲ μπόραγε νὰ πῇ πὼς
τὸν ἐνθουσιάζει, θᾶθελε γιὰ τὴν κόρη του
λεβέντη. Μὰ ἔλα πάλι πού μ' αὐτὸν ἐδῶ θὰ
ἦτανε βασίλισσα! Κουβέντιασε και μὲ τὴ
Σεβαστὴ: Οὔτε λόγος καλὲ πὼς ἔπρεπε
νὰ γίνῃ και μάλιστα τὸ γληγορώτερο!

— Καλὰ κ' αὐτῆ;...

— Ἄλλο πού δὲ θέλει! Τῆς ἀρέσει!

— Κ' ἡ ἡλικία, βρε γυναῖκα;

— Κᾶτι μᾶς εἶπε;... Γιὰ βόιδι τὴν
περναῖς τὴν Ἀγλαΐα; Ἐννοια σου σὺ και
θὰ τὴ δῆς ἂν ξέρῃ νὰ κρατήσῃ και τὸ
σκᾶλο χορτάτο και τὴν πῆττα γερὴ!...

Τὸ ἴδιο βράδυ ὁμως πού λογαριάζανε
νὰ τοῦ ἀνοῖξουν μόνου τους, μὲ τρόπο,
τὴν κουβέντα ὁ «ἀμερικάνος» τοὺς εἶχε

ἔτοιμάσῃ ἐκπληξῆ: Καινούργιο δῶρο,
ἀκόμα πλουσιώτερο, στὴ Φωτεινὴ.

— Δὲν μπόρεσα τίποτα νὰ βρῶ πού
νὰ ταιριάζῃ κᾶπως μὲ τῆς Ἀγλαΐας, τῆς
εἶχε πει μὲ ἀπειρη στοργῇ. Σᾶς πῆρα ὁμως
κᾶτι πού συνηθίζεται περισσότερο. Ἐτσι
ἔρχεται, πιστεύω, τὸ ἰσοζύγιο.

Ἦτανε πανταντίφ ἀπὸ πλατίνα, μ' ἕνα
τρανὸ μπριλλάντι κ' ἄλλα μικρότερα τρι-
γύρω, δεμένο ἀρχοντικά. Ὁ Μπαγάκος
γίνηκε θηρίο μοναχό.

— Ἀλλοῦ νὰν τὰ πουλήῃ! Φώναζε,
κατακόκκινος, ἄμα ὁ ἄλλος ἔφυγε. Δὲν τὰ
τρῶμ' ἐμεῖς αὐτὰ!... Πῆρε τῆς Ἀγλαΐας
πρῶτα τὸ σταυρὸ—στάχτη στὰ μάτια—
γιὰ νὰ χάρισῃ ἀμέσως στὴ Φωτεινὴ αὐτὸ
ἐδῶ... πού τοῦ κοστίζει τὰ διπλά... ἕνα
σωρὸ χιλιάδες!... Τοῦ μύρισε τρουφεράδι,
ροτὸ κυρίου! Ἀρνάκι τοῦ γάλακτος! Ἄς
περιμένῃ.

Τῶν κοριτσιῶν τοὺς βούρκωσαν τὰ μά-
τια. Τῆς μεγάλης γιὰ τὸ λαχεῖο πούχανε,
τῆς μικρῆς γιὰ τὸ λαχεῖο πού τῆς ἔπεφτε
και κίντυνος ἦταν νὰ τὸ χάσῃ, ἀπ' αὐτὸ
τὸν πατρικὸ θυμὸ, πού δὲν μπορούσε νὰ
καταλάβῃ ἀπὸ πού ἐρχώτανε.

— Ἐγώ... ἐγώ, μιζοκλαίγε τώρα μ' ἀνα-
φυλλητό...δούλα, μακάρι, θὰ πῆγαινε κοντὰ
του!

— Πᾶψε μαζοῦμι! Μούγκρισε ὁ Μπα-
γάκος ἔξω ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ του. Δὲ σ' ἐρώ-
τησε κανεῖς! Οὔτε θὰ σὲ ρωτήσῃ!...

Και τραβήχτηκε, φρυδώντας και βρον-
τώντας πόρτες, νὰ σκεφτῇ. Εἶχε παρα-
δεχτῇ μὲ δυσκολία νᾶδινε τὴ μεγάλη. Και
τὴ στιγμὴ πού τὼχε χωνεμένο, τελειωμένο,
τὸν βάζανε νὰ καταπιῇ καινούργιο χάπι!
"Α, ὄχι! Αὐτὸ ἦταν πολὺ!... βυζανουράκι,
ἐκεῖ πέρα! Ντροπὴ!... Ντροπὴ!...

— Γιὰ νὰ σοῦ πῶ, παιδί μου—ἔκαμ' ἡ
Σεβαστὴ, μπαίνοντας ἄξαφνα στὴν κάμαρα.
πούχε κλειστῇ—τὴ κάθεισαι και σᾶς; Εἴ-
κοσι μῆνες δὲν περνάει μονάχα ἡ Ἀγλαΐα
μας τὴ Φωτεινὴ;

— Αἶ, ναι!... Και ὕστερα;

— Ἀφῆσε νὰ περάσουν!... Ὅταν ἡ Φω-
τεινὴ γίνῃ, στὰ χρόνια, ὅσο εἶναι σήμερα
ἡ Ἀγλαΐα, τοῦ τῆνε δίνης!...

— Ὅχι! Ὅχι!... Φώναξε ὁ ἄλλος μὲ
τὰ μάτια ἔξω.

— Μὰ γιατί; Δὲ σὲ καταλαβαίνω! Δὲν
τῶχε ἀποφασισμένο γιὰ τὴν Ἀγλαΐα;

— Αἶ, ναί!..

— Λοιπόν; Δὲν εἶν' τὸ ἴδιο;

Ὁ Μπαγάκος δὲν μπόρεσε τίποτα νὰ βρῆ γιὰ ν' ἀντικρούση τὸ συλλογισμό. Ἄρχισε κ' αὐτὸ νὰ τὸ χωνεύη, σιγὰ-σιγὰ. Τὴν ἴδια μέρα ὅμως, πού λογάριζε νὰ κανονίσῃ τὴ δουλειά, ὁ «ἀμερικάνος» τὰ θαλάσσωσε μὲ τέτοιον τρόπο πού πήγανε νὰ γίνουν ἀπὸ δεκαοχτὼ χωριά. Ἦτανε μιὰ ἱστορία πού τοῦχε βάλει τὰ ἐφτά καρφιά. Ὁ Μπαγάκος, αὐτὲς τὶς μέρες, στὸ «σύλλογο» ἦτανε στὶς πιὸ μεγάλες του χασοῦρες. Εἶχε παίξῃ μὲ μαγκιόρους, εἶχε πάη γιὰ τὴ μεγάλη ἰδέα καὶ εἶχε μπῆ μέσα τριανταδὺ χιλιάδες. Ἀπάνου στὸ μεθύσι τοῦ χαρτιοῦ καὶ τὴ βία νὰ ρεφαῖρη γλήγορα εἶχε μελανιάσῃ τὴ Σεβαστή στὸ ξύλο, τὴν εἶχε κἀνῃ νὰ πάη μοναχὴ τῆς ν' ἀκουμπήσῃ ὅλα τῆς τὰ χρυσαφικά καὶ νὰ τοῦ φέρῃ παραδες ζωντανούς. Ποιὰ ἦτανε λοιπὸν ἡ ἐκκλησίᾳ του—λογαριάστε—ὅταν τὴν ἴδια τὴ στιγμή πού τοιμαζώτανε μὲ τρόπο ν' ἀρχίσῃ τὴν κουβέντα στὸν «ἀμερικάνο» γιὰ τὴ Φωτεινὴ, κάνει ἔτσι καὶ τί βλέπει;... Τὰ δάχτυλα τῆς γυναικὸς του ν' ἀστράφτουν μ' ὅλα τὰ διαμαντικά τῆς! Κατάλαβε ἀμέσως, γίνηκε ἄσπρος σὰ χαρτί, ξεροκατάπιε, γύρισε καὶ τοῦπε μονοκοπανιά.

— Αὐτὸ δὲν ἔπρεπε ποτὲς νὰ ἔχη γίνῃ! Κατάλαβαίεις;

Κ' ἄξαφνα κοκκίνισε ὡς τ' αὐτιά καὶ τὸν κυττοῦσε ἄγρια.

— Γιατί; Ρώτησε γλυκά, μ' ἀθῶα καὶ παιδιάστικη ἀπορία ὁ ἄλλος. Ἦθελα νὰ τῆς κἀνω εὐχαρίστηση.

— Μ' αὐτὸ..ἴσα-ἴσα!.. Κ' ἀντὶ νὰ συμπληρώσῃ μπόρεσε νὰ κρατηθῆ καὶ στὴ στιγμή κ' ἀλλάξῃ νόημα: Ἐχεις κἀνει πάρα πολλὰ γιὰ μᾶς, τοῦ εἶπε τώρα ξερά, κοφτὰ: Καὶ φτάνει!... Φτάνει!...

— Σ' ὀρκίζω, τοῦ ἀποκριθῆκε ὁ «ἀμερικάνος» μαλακά, μὲ τὸ αἰώνιο χαμόγελό του, σὰν νὰ μὴν ἄκουσε ὅλ' αὐτὰ, ν' ἀλλάξῃς κἀπως τὴ ζωὴ σου! Μπορεῖ νὰ πάρησ στὸ λαιμό σου κ' αὐτὴ καὶ τὰ παιδιά σου... Χαρά μου νὰ σὲ βοηθήσω σ' ὅ,τι θέλεις!..

— Δὲ γύρεψα τίποτ' ἀπὸ κανέναν, φώναξε ὁ Μπαγάκος. Καὶ δὲν ἔχω νὰ δώσω λόγο σὲ κανέναν!

— Σ' ἕναν μονάχα: Τὸ Θεό! Εἶπε ἤσυχα ὁ ἄλλος.

Πάγος εἶχανε γίνῃ τώρα ὅλα γύρω τους. Ὁ «ἀμερικάνος» τοῦς ἄφησε πολὺ νωρίς. Ὁ Μπαγάκος ξέσπασε τὴ λύσσα του ἀπάνω στὴ Σεβαστή. Γιατὶ νὰ πῆ σ' αὐτὸν τὴν ἱστορία τῶν διαμαντικῶν; Γιατὶ νὰ τοῦ δόσῃ τὴν ἀπόδειξη νὰ πάη νὰ τὰ πάρη καὶ πρὸ πάντων χωρὶς αὐτὸς, ὁ ἴδιος, νὰ ξερέῃ τίποτα; Μάταια τοῦ ἐξήγησε, ὅτι τὰ εἶχε μαντέψῃ ὅλα μόνος του, ὁ «ἀμερικάνος», καὶ ὅτι τῆς πῆρε τὴν ἀπόδειξη μὲ τρόπο πού δὲν μποροῦσε ν' ἀρνηθῆ. Ὅλη τὴ νύχτα τὴ βασάνιζε καὶ τὴν ξυλοκοποῦσε. Μὰ τὸ πρῶτ' ἂν πρῶματα σὰ νὰ νᾶχανε διορθωθῆ: Νὰ τὸν μαθήσουν, μάλιστα! Ὁραῖα!... Σύμφωνοι!... Ἄλλοιμονό τῆς ὅμως, ἂν ἄφηνε νὰ τῆς ἀγγίξουν σοβαρὰ μακάρι καὶ τὴν ἄκρη ἀπ' τὸ φουστάνι τῆς!.. Τέτοια συνθήκη κλείσανε πού στέκονταν ἀπάνω στὶς καρφίτσες. Ἡ Σεβαστή ἔμεινε ἀόριστα κολακευμένη μολαταῦτα ἀπ' ὅλη αὐτὴ τὴν ἱστορία, τὰ κορίτσια τῆς διατηροῦσαν ἀκόμα κάποιες ἀόριστες ἐλπίδες καὶ ὁ Μπαγάκος ὅλες τὶς ἀόριστες ὑποψίες του. Εἶχε διπλασιάσῃ τώρα τὴν ἐπιτήρησή του. Ὁ καιρὸς πέραγε ὅμως κ' ὁ «ἀμερικάνος» οὔτε τοὺς φόβους, οὔτε τὶς ἐλπίδες κανενὸς δικαίω. Δὲν ἔδειχνε σὲ κανέναν ξεχωριστὴ προτίμηση. Οἱ τρόποι του ἦταν, σὲ ὅλους, ἴδιοι κ' ἀπαράλλαχτοι, ὅπως τὴν πρώτη μέρα πού γνωρίστηκαν. Οἱ γενναιοδωρίες του δὲν πάφανε. Τὶς σκόρπιζε, ζεστός καὶ γελαστός, σὲ δικαίους καὶ ἀδικούς, σὰν ὁ ἥλιος τὰ χρυσαφικά του. Καὶ ὅλα τὰ βυθομετρήματα πού τοῦκᾶναν οἱ ἄλλοι πήγαιναν τοῦ κακοῦ. Κανένας δὲ μποροῦσε πιά νὰ πῆ τί γύρευε ὁ χριστιανός. Κ' αὐτὸ τοὺς κράταγε σὲ πυρετὸ ἀδιάκοπο.

Οἱ ἔρρευες, πού κἀνανε ἀπ' τὴν ἀρχὴ ὁ καθένας, εἶχανε τελευταῖα κορυφωθῆ. Τράπεζα, σπίτι, σπιτονοικοκυρά, γνώριμοι, χωριανοί, Ἑλλάδα καὶ Ἀμερῆ εἶχανε ὅλα ἔρθῃ ἄνου κάτω. Βρίκανε τρόπο νὰ ἰδοῦνε τοὺς λογαριασμούς του στὴν τράπεζα, νὰ κλέβουν τὰ χαρτιά καὶ τὶς ἐπιστολές του ἀπ' τὸ σπίτι του, νὰ πάρουν ἀτέλειωτα γράμματα γι' αὐτὸν ἀπὸ τοὺς χωριανούς του καὶ τὸν πρόξενό μας στὴ Νέα Ὑόρκη, ἕνα σωρὸ ἀφηγήσεις ἀπὸ ἄλλους, νὰ παρακολουθήσουν,

ὥρα πρὸς ὥρα, στιγμή πρὸς στιγμή, τὴν τωρινὴ ζωὴ του. Καὶ νὰ τί βγάλανε ἀπ' ὅλα τὰ τρεχάματα: χωριατόπαιδο φτωχὸ πού εἶχε χάσῃ τὸν πατέρα του ἔφυγε ὀχτὼ χρονῶν ἀπὸ ἕναν ἄθλιο συννοικισμό, κάπου κοντὰ στὸ Διακοφτό, γιὰ τὴν Ἀμερῆ πού βρίσκονταν ὁ μπάριμπαρς του. Ὑπερετοῦσε σ' ἕνα μικρὸ μαγέρικο πούχεν ἐκεῖνος καὶ μάθαινε, τὴ νύχτα, ψευτογράμ-

ματα. Ὅταν μπόρεσε νὰ δουλέψῃ μὲ τὰ χέρια του γίνηκε ξωμάχος, ἐργάτης δῶ κ' ἐκεῖ. Ἐπειτα πύλαγε μπανάρες στοὺς δρόμους. Ὑστερα ἔφτιαξε μικρὸ φρουτάδικο, ὕστερα κἀπως μεγαλύτερο καὶ τέλος περιουσία ἀτράνταχτη. Μιὰ μέρα, ἐδῶ καὶ δεκαπέντε μῆνες, τὸ ξέκανε καὶ γύρισε, ὅπως ὅλοι, στὸ χωριὸ του. Ἡ μάνα του εἶχε πεθάνῃ στὴν Ἀμερῆ, ἀπ' τοὺς δικούς του δὲν εἶχε βρῆ κανέναν στὴ ζωὴ. Γύρισε στὴν Ἀθήνα, νὰ περάσῃ τὰ στερνὰ του. «Ἄγνος τὰ ἦθη—ἔγραφε ὁ πρόξενος—ἀπλοῦς, γλυκὺς καὶ εὐπροσήγορος, ἐφάνῃ πολλάκις χρήσιμος εἰς τὴν παροικίαν». Ὁ πρόξενος δὲν εἶχε παραλείψῃ νὰ τοῦς πληροφορήσῃ, ὅτι, «καθ' ἃ τοῦ ἀφηγήθησαν ἀνθρώποι ἀξιόπιστοι, νέος ὢν εἶχε περιπετείας μὲ μιάν ἀμερικανίδα τοῦ λαοῦ, ἐργάτρια, αἰσθητικὴ τὸν εἶχανε φέρῃ καὶ μέχρι τῶν δικαστηρίων τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν». Αὐτὰ ὅλα, φυσικά, τίποτα δὲν τοὺς ἐξηγοῦσαν ἀπ' ὅ,τι θέλανε αὐτοὶ νὰ μάθουν, γιὰ τὸ μέσα του, γιὰ τὰ μυαλά του, τὴν καρδιά του, τὸν τρόπο πού φερνότανε—τίποτα πού νὰ μπόρουσαν ν' ἀρπαχτοῦν, νὰ φωτι-

στοῦν ἀπάνω στὸ αἰώνιο θέμα τὸ τί ζητοῦσε ἀπ' αὐτούς! Καὶ πολὺ λιγώτερο, βέβαια, ἡ ζωὴ του στὴν Ἀθήνα, κοινὴ κ' ἀσήμαντη, αὐστηρὴ καὶ στερημένη κἀπως γιὰ τὸν ἴδιον. Θὰ μπορούσαν ἴσως νὰ βγάλουν κἀτι ἀπὸ μιὰ φράση στὸ γράμμα τοῦ πρόξενου, ἂν τὴν πρόσεχαν. «Ὁ ἐν λόγῳ Σῶκος—ἔλεγε κάπου ἡ ἐπιστολὴ—ἀπὸ τινῶν ἐτῶν ἀνήκει εἰς ἕνα ἐκ τῶν ἐνταῦθα πολυαριθμῶν χριστιανικῶν συλλόγων, ὅπου καὶ διεκρίθη περιβληθεῖς πολλάκις μὲ καθήκοντα κοσμητορῶς». Ἀλλὰ τὴ φράση αὐτὴ δὲν πρόσεξε πολὺ οὔτε αὐτὴ ἀκόμα ἡ ξαδέσφη τοῦ Μπαγάκου, ποῦλυωνε σ' ἀγούπνιες καὶ μετάνοιες. Καὶ ἦταν τόσο φυσικὸ νὰ μὴ προσέξῃ! Ὁ «ἀμερικάνος» οὔτε νήστευε οὔτε πάταγε ποτὲ στὴν ἐκκλησίᾳ. Ἐτσι, κολλημένη στὸν τύπο σὰν τὸ ξερὸ χταπόδι στὸ καλάμι, δὲν μπόρεσε νὰ ξεχωρίσῃ ἕναν ἀδερφό τῆς ὅλο οὐσία ζωντανή, πού ἡ τύχη ἔφερε κοντὰ τῆς. Καὶ γι' αὐτὴν ἀκόμα ὁ «ἀμερικάνος» ἦταν κολασμένος ὅπως οἱ ἄλλοι. Κ' ἔπλεε, γιὰ λογαριασμό του στὸ «μυστήριον» κ' αὐτὴ σὰν ὅλους. Μὰ ἦρθε ἡ ὥρα, ἐπὶ τέλους, ὅλα νὰ ξαστερωθοῦν! Ὁ Μπαγάκος ἦτανε

ἀποφασισμένος τώρα. Πού θᾶβρισκε καλύτερη εὐκαιρία γιὰ νὰ τὸν παγιδέψῃ ἀπ' τὸ περίφημο Χριστουγεννιάτικο τραπέζι, ἀπ' τὴ χαρὰ κ' ἀπὸ τὸ γλέντι τῆς μεγάλης καὶ δεσποτικῆς γιορτῆς; Εἶχε καταστρώσῃ καλὰ τὸ σκεδίό του. Κ' ἀπ' τὴν παραμονὴ τὸ βράδυ τοὺς φώναξε ὅλους γύρω του, νὰ μοιράσῃ τοὺς

Ὁ «ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΣ», ΔΕΝ ΗΞΕΡΕ ΚΙ' ΑΥΤΟΣ ΠΟΥ ΠΗΓΑΙΝΕ

ρόλους και να τους δασκαλέψη σ' όλες τις λεπτομέρειες. Σὰ στρατηγὸς ἐπιτελής, ἀνάμεσα στὰ στελέχη του, ἐξήγησε σκοπὸ και μέσα και κινήσεις στὴν ἐντέλεια. Καί, πρῶτα-πρῶτα, θὰ τὸν βίαζαν νὰ πιῇ! Δὲν μπορούσε ν' ἀρνηθῆ, τί διάολο: Χρονιαρά μέρα!.. Καί ὕστερα... μὰ δὲ θὰ προδόσω, τούτη τὴ στιγμή, τὸ σχέδιό του!... Θὰ τὸ ἴδουμε, στὴν πράξη, ἀμέσως.

— Κατάλαβες πὼς θὰ γίνῃ τὸ πρῶμα Σεβαστή; Ρώτησε στὸ τέλος θριαμβευτικά τὸ ταῖρι του.

— Θὰ ἰδῆς και θὰ τὰ χάσῃς! τοῦ ἀποκρίθηκε σιάζοντας τὰ μαλλιά της στὸν καθρέφτη μ' ὅλη τὴν παλιά φιλαρέσκεια. Ἔπειτα ξαπλώθη στὸ ντιβάνι κ' ἄρχισε νὰ διαβάξῃ εὐχαριστημένη, μεγαλόφωνα σὰν πάντα, τὸ ρομάντο της! «Ὅταν ἡ Λόρα ἔμαθε τὸ δράμα ἔμενε κατενθουσιασμένη. Οἱ κληρονόμοι ἀραίωναν ὁ ἕνας μετὰ τὸν ἄλλον. Ἐμεινε βέβαια ἀκόμη ὁ δράστης τοῦ δράματος, ὁ ἴδιος ὁ Λεονέλ. Αὐτὸν πὼς θὰ τὸν ἐξόντωνε μέσα στὴ φυλακὴ πὺ θὰ τὸν ἐκλείναν; Μὰ και ἡ σκέψις αὐτὴ δὲν τὴ βασάνιζε πολὺ. Εἶχε τὸ Μαῦρο Βορνκόλακα γιὰ τις πιὸ δύσκολες ἀνθρωποκτονίες»...

Οἱ ἄλλοι μελετοῦσαν ἤσυχα, στὸ μυαλό τους, αὐτὸ πὺ εἶχανε διαταχτῆ νὰ κάνουν. Καί ἦταν ὅλοι ἐνθουσιασμένοι ἀπὸ τὸ μέρος πὺ θ' ἀπαίσιζαν. Τους διασκέδαζε ἀπερίγραπτα.

* *

Τὸ τραπέζι, ὅσο παίρνει πλούσιο, ἄρχισε μὲ τις συνηθισμένες τις εὐχές. Ἀκόμα δὲ μπορούν νὰ καταλάβουν ὅμως γιὰ ποῖο λόγο τάχα ὁ «ἀμερικάνος» εἶχε ῥθει ἔτσι ντυμένος. Τὸ κολλάρο και τὸ πουκάμισό του ἀστραφταν. Τ' ἄλλα του ροῦχα ὅμως; Naί, δὲ σοῦ λέω, ἦταν θεοκάθαρα. Μὰ τί παλιά! Ποτέ τους δὲν τὸν εἶχαν δεῖ μὲ τόσο παλιά, τριμμένη φορεσιά. Ἄν ἔλειπε τὸ σιδέρωμα και τὸ κολλάρο θὰ μπορούσε κανένας νὰ τὸν πάρῃ γιὰ σκαφτιά. Παρατήρησαν και στὴ μορφή του ἀκόμα, πάντα γλυκεῖα και ἤρεμη, κάποια γλωμάδα κάπως ἐξαιρετικὴ πὺ τοῦδινε τώρα περισσότερη εὐγένεια. Τὸν εἶχαν βάλῃ ἀνάμεσα στὰ δυὸ κορίτσια κ' ἀντίκρου ἀπὸ τὴ Σεβαστή. Στὸ πρῶτο νόημα τοῦ Μπαγάκου γίνῃκε, τεχνικὰ και δυνατά, ἡ πρώτη ὁμαδικὴ ἐπίθεσις γιὰ τὸ κρασί. Γιὸ γενικὴ

κατάπληξη δὲν ἀντιστάθηκε διόλου. Ἄρχισε νὰ κατεβάξῃ, ποτῆρι τὸ ποτῆρι, ξέχειλα.

— Μὰ ἔτσι ντὲ, φώναξε γιὰ νὰ τοῦ δόση θάρρος ἡ νοικοκυρά, πιὲ και λιγάκι νὰ σείδη ὁ θεὸς πὺ λέει ὁ λόγος χριστιανέ μου!...

Ὅσο ἔπινε, τόσο ἡ γλωμάδα τῆς μορφῆς του αὔξαινε και τόσο σὰ νὰ μεγάλωναν τὰ μάτια του. Καί, πρῶμα πὺ τοὺς ἔκαν ὅλους νὰ ἐλπίσουν ἀποκάλυψη, ἄρχισε νὰ μιλάῃ ὅπως δὲν ἦταν ἡ συνήθειά του, ὅπως δὲν τὸν εἶχανε ποτέ ἀκούσει. Τὶ τοὺς ἔλεγε; Ἄν τοὺς ρώταγες τὴν ἄλλη μέρα δὲν θὰ μπορούσαν νὰ σοῦ δώσουνε καμμιά ἰδέα. Εἶχανε πάρη μέσες-ἄκρες. Τὸ συμπέρασμα ἦταν ὅτι μιλάγε γιὰ τὸν κόσμο και ὅτι αὐτὸς ὁ ἀνθρωπος δὲν πίστευε σὲ κανενὸς εἶδους καλύτερη μὲ νόμους, μὲ ἀλλαγές και τέτοια πρῶματα. Κάτι λόγια, πὺ τᾶχε πῆ πολλές φορές και τὰ κρατοῦσαν στὸ κεφάλι τους σὰν κάτι παρᾶξενο και ξένο, μπορούσαν ἴσως νὰ τὰ ξαναποῦν: Ἐλεγε πὼς στὸν κόσμο, ἔτσι γενικά, κανένας δὲν μπορεῖ, ὄξω ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸ Θεὸ, νὰ εἶνε χρήσιμος. Τὸ πιὸ πολὺ, ὅποῦ μπορεῖ νὰ κἀνῃ ὁ ἀνθρωπος, σ' αὐτὸ τὸν κόσμο, εἶνε νὰ τὸν γυρέψῃ, νὰ τὸν βρῆ. Μὰ εἶνε τόσο δύσκολο αὐτό, χωρὶς βοήθεια! Πολὺ συχνὰ πεθαίνει κανένας, ἔτσι, καθὼς ἔρχεται, χωρὶς ποτέ του ν' ἀντικρύσει φῶς. Ἄν τύχῃ ὅμως και μιὰ φορὰ τὸ ἰδῆ πὼς λαχταρᾷ ἡ καρδιά του νὰ πάρῃ ἀπὸ τὸ χέρι μιὰ ψυχή — μιὰ και μόνῃ, φτάνει — μιὰ ὅποιαδήποτε, τὴν πρῶτη πὺ θ' ἀπαντήσῃ, και νὰ τῆς δεῖξῃ, ἀδερφικά, τὸ δρόμο!.. Μὰ εἶνε και τοῦτο τόσο δύσκολο!.. Δὲ σᾶς φαίνεται παρᾶξενο;.. Ἡ ἀληθινὴ πατρίδα τῆς ψυχῆς, ὁ τόπος πὺ κατάγεται, εἶνε ἡ εὐτυχία. Σὰν τὸν ξενητμένο τὴν ἀναθυμᾶται μὲ πόνο και μὲ στεναγμό. Δὲ θ' ἄπρεπε νὰ πετᾷ, πρὸθυμη και πασίχαρη σ' αὐτὴ, ὅταν τὴν κραξῆ; Μὰ, βλέπετε, τῆς φαίνεται τόσο μακρὰ!.. Ὁ δρόμος φαντάζει ἀτελείωτος. Καί περδεύομαστε στὴ μέση. Μονάχα ἡ καλωσύνη μπορεῖ νὰ τὸν ἀνέβῃ θαρρετά. Κάνε μὲ καλωσύνη νὰ λάμψῃ καλωσύνη μέσα στὰ στήθη τοῦ ἄλλουνοῦ. Τὸν γλύτωσες!... Μὰ τί τοὺς τᾶλεγε ὄλ' αὐτά; Ὁ Μπαγάκος, ἀφοῦ μάταια προσπάθησε νὰ τὸν φέρῃ σ' αὐτὰ πὺ ἤθελε νὰ ξέρῃ κ' αὐτὸς

και ἡ φαμίλια του, ἔκανε νόημα νὰ γίνῃ κ' ἡ δεύτερη ἐπίθεσις. Τὰ κορίτσια βάλθηκαν νὰ τραγουδᾶνε τὰ πιὸ ἀνοιχτὰ και γαργαλιστικὰ τραγούδια τους. Κ' ὕστερα, μεθυσμένα τάχα, πέφτανε πότε τὸ ἔνα, πότε τ' ἄλλο, ἀπάνω του, σὰν πειρασμοί.

Ἔπειτα, σ' ἔνα καλὰ ἐκτελεσμένο κ' ὀρμημένο ξεφωνητὸ τῆς δούλας, ὤρμησαν ὅλοι στὴν κουζίνα, τάχα νὰ ἴδουν τί τρέχει. Ἐκανε κ' αὐτὸς νὰ σηκωθῆ.

— Μείνετε, τοῦ εἶπε ἡ Ἄγλαϊα, κρατώντας τὸν ἀπὸ τὸ χέρι. Ἐχω νὰ σᾶς πῶ!

Και τοῦτε θαναμία τὸ μάθημά της, μὲ μιὰ ξεκολισμένη μιμική, γεμάτη χάρδια. Ὅυτε μιὰ στιγμή δὲν ἔχασε αὐτὸς τὸ παιδικό, γαλήνιο χαμόγέλο του.

— Μικρούλα μου, καημένη μου μικρή, τῆς εἶπε, χαϊδεύοντάς την, στοργικά κ' ἀθῶα: Θὰ πάρῃς βασιλόπουλο!

Ἦρθαν οἱ ἄλλοι: Δὲν ἦταν τίποτα!.. Ἐχε και ἡ μικρὴ τραβήξῃ στὴν κουζίνα τὰ ποτήρια της. Τὶ νὰ τῆς πῆς; Τῶχει, βλέπετε, ἡ μέρα. Ἡ Ἄγλαϊα ἐγενεψε στὸν πατέρα της πὼς δὲν ἐβγήκε τίποτα. Εἶχε ἔρθῃ τώρα ἡ σειρὰ τῆς Φωτεινῆς. Ὁ Σταυράκης εἶχε ἀναλάβῃ, μ' ἄλλο κόλπο, νὰ τοὺς τραβήξῃ μέσα. Κεῖ τοῦ δοκιμαξὲ τάχα τὸ πιστόλι τοῦ πατέρα, πῆρε φωτιά. Οἱ ἄλλοι τρέξανε νὰ ἴδουν. Ἡ Φωτεινὴ κράτησε κοντὰ της τὸν «ἀμερικάνο». Εἶχε πάρη τὸ ρόλο της τόσο μὲ τὴν καρδιά της πούχυσε τὰ πιὸ θερμά, τὰ πιὸ εὐκρινὰ της δάκρυα.

— Μικρούλα μου, καημένη μου μικρή, τῆς εἶπε κ' αὐτηνῆς, χαϊδεύοντάς την στοργικά κ' ἀθῶα: Θὰ πάρῃς πριγκιπόπουλο!..

Και τώρα ἦρθε πιά ἡ ἀράδα τῆς μεγάλης θεατρίνας. Ἡ ἀποτυχία τῶν κοριτσιῶν της τὴν εἶχε κἀνῃ ν' ἀστράφτη ἀπὸ ἐλπίδες! Εἶχε, προῖ—προῖ, περὶχυθῆ μ' ὀλάκερο μπουκαλί μυρουδιὰ πὺ τόσο εἶχε θυμίσῃ στὸ Μπαγάκο τὰ παλιά, ὅστε τοῦ ἦρθε νὰ τῆς τραβήξῃ τὸ πιὸ γερὸ βρωμόξυλο. Εἶχε ἀκόμα περᾶση ἀπὸ μέσα ὅτι μπορούσε νᾶξῃ πιὸ φῖνο πιὸ ἐλκυστικὸ. Κ' ἀπὸ πάνω εἶχε φορέση τὴ μεταξωτὴ της ρόμπα πὺ κρατιώτανε στὸ πλάι, μονάχα μὲ μιὰ παραμανίτσα, ὀλόχρουση. Ἐτσι ἀρματωμένη, πάνοπλη, βρῆκε τρόπο νὰ τὸν ξεμοναχιάσῃ και νὰ παίξῃ τὴ σκηνὴ τῆς

Φρόνης μπροστὰ στὸ δικαστήριο. Δὲν πρόφτασε ὅμως νὰ προχωρήσῃ διόλου πὺ ὁ ἄλλος τῆς εἶπε ἀμέσως ἀπαλά, μὰ δυνατά.

— Ἄνοιξε κυρά μου, αὐτὴ τὴν πόρτα! Εἶνε, νομίζω, πίσω ἐκεῖ ὁ ἀντρας σου!..

Ὁ Μπαγάκος ἄκουσε καλά. Κ' ἔκρινε πὼς ἦρθε πιά ἡ ὥρα ν' ἀρχίσῃ τὸ βαρὺ του πυροβολικό. Τὸ εἶχε καλὰ λογαριασμένο ἀπὸ πρὶν αὐτὸ τὸ ἐνδεχόμενο. Καί εἶχε ἀποφασίσει: «Ἄν ἔτσι ἔρθουνε τὰ πράματα ἢ θὰ ἐξηγηθῶ μαζὶ του ἢ θὰ τὸν χάσω: ὥρα του καλή!..»

— Naί, φώναξε δυνατά, δίνοντας μιὰ κ' ἀνοίγοντας τὴν πόρτα: Εἶμαι δῶ πέρα! Ἐγὼ τᾶχω φτιασμένα ὄλ' αὐτά!..

— Γιατί; ρώτησε ὁ ἄλλος ἤσυχα.

— Γιατί θέλω, ἔχω δικαίωμα νὰ καταλάβω!

— Τὶ θὲς νὰ καταλάβῃς; ξαναρώτησε ὁ «ἀμερικάνος» στὸν ἴδιο τόνο, διατηρώντας τώρα μὲ προσπάθεια τὸ χαμόγέλο του.

— Γιατί τὰ κάνεις ὄλ' αὐτὰ σὲ μᾶς! Naί, τί γυρεῖεις!..

— Αὐτὸ πὺ θέλω θὰ τὸ πέτύχω, εἶπε γλωμιάζοντας τώρα πολὺ. Ἄν δὲν εἶναι σήμερα, θὰ εἶναι αὔριο!..

— Λόγια, λόγια!.. Σὲ ξαναρωτᾶω τί ζητᾶς, ἀπὸ μένα, τὴ γυναῖκα, τὰ παιδιὰ μου, τὸ σπίτι μου!..

Και ὁ Μπαγάκος ἔτρεμε τώρα σύκορμος. Γιὰ πρώτη φορὰ εἶδαν τὸ χαμόγέλο τοῦ «ἀμερικάνου» νὰ σβύνη ἀπὸ τὰ χεῖλη του. Μιὰ ἔκφρασις ἀπέραντης συμπόνιας χύθηκε μὲ μιᾶς στὸ πρόσωπό του.

— Γιατί...τραύλισε, ὅλος συγκίνηση, γιατί νὰ ὑποφέρῃς; ἔτσι; Γιατί, ἀδερφι μου, γιατί δὲν εἶπες, ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς, πὼς εἶμαι, νά, ἕνας βλάκας!

— Ἀκούς, Σεβαστή; φώναξε ὁ Μπαγάκος. Εἶνε βλάκας!.. Εἶν' ἕνας βλάκας!.. Εἶνε, ὅπως σᾶς ἔλεγα, ἕνα κορόιδο!.. Κ' ἄρχισε νὰ γελᾷ δυνατά, κακαριστὰ και ἀτελείωτα, πὺ ἡ γυναῖκα του νόμισε πὼς κᾶτι θὰ τοῦ ὀχῶτανε.

— Naί, τοῦ ξανάπε ὁ «ἀμερικάνος» πιάνοντάς του τὸ χέρι μὲ ἀγάπη. Ἐνας κουτός, ἀδερφέ μου!.. Γιατί νὰ μὴν πιστεύεις πὼς ὑπάρχουνε και τέτοιοι σ' αὐτὸ τὸν κόσμο; Δὲν ἔχω σκοπὸ κανένα!..

— Άλλοῦ !... Άλλοῦ αὐτά !... Μουρμούρισε τώρα ὁ Μπαγάκος ἄγρια : Βλάκας, ἄθῳος, ἕνας ἄνθρωπος ποῦ εἶχε ἱστορίες στὴν Ἀμερικὴ, ποῦ κατὰστροφε μιὰ κόρη καὶ κάθισε κατηγορούμενος !... Άλλοῦ !...

— Εἶμαι ὁ τελευταῖος τῶν ἁμαρτωλῶν, τραῦλισε ὁ ἄλλος, μὲ συντριβή, τὰ μάτια του βουρκώσανε καὶ μόλις κρατούσανε τὰ δάκρυά του ἀνάμεσα στὰ βλέφαρα. Μὰ στὸ σπῆτι σου δὲν μπήκα μ' ἄλλο σκοπὸ ἄπ' τὸ καλὸ !...

Ἐπιπλοῦντο ὁ Μπαγάκος ἀπελπίστηκε : Δὲν θέλει νὰ ἐξηγηθῆ, σκέφτηκε ἀπὸ μέσα του. Καὶ μιὰ λύσσα τυφλὴ τοῦδωσε στὸ κεφάλι μαζὶ μὲ τὸ κρασί.

— Τὸ καλὸ ! φώναξε, θέλοντας τώρα νὰ τὸν ξετελίση : Κράτα τὰ λεπτὰ ποῦ βγαλες ἀπὸ τὸ καροτσάκι μὲ τὶς μπανάνες !...

— Αἶ, ναί !... Ἦτανε μιὰ δύσκολη δουλειά : Τὸ χειμῶνα οἱ δρόμοι χιονισμένοι, κρουσταλλιασμένοι. Καὶ οἱ μπόυδες μοῦ τὶς σκοποῦσαν χάμον, καμμιά φορὰ καὶ μὲ χτυποῦσαν ! (Ἔχουν τόση ἐλευθερία ἐκεῖ κάτω παιδιά...) Κ' ἔπρεπε νὰ τὶς μαζεῦω μιὰ-μιὰ...

Τὰ δάκρυά του κλωῦσαν τώρα ζεστὰ στὰ μάγουλά του. Ὁ Μπαγάκος, ἀδυσώπητος, σήκωσε τὸ χέρι νὰ τοῦ κατεβάση σβερχιά, μὰ σὰ νὰ μετάνιωσε τ' ἄγγιξε μονάχα τὸ κεφάλι...

— Τράβα, λοιπόν, τοῦ φώναξε, νὰ ξαναρχίσης πάλι τὸ ἐμπόριό σου !...

Ἐπιπλοῦντο ὁ «ἀμερικάνος» πολὺ δύσκολα κατὰφερε νὰ κρατήσῃ τὴν πιὸ στοιχειώδη ἀνθρώπινη ἀξιοπρέπεια ὕστερα ἀπὸ ἕνα τέτοιο κίνημα.

— Γιατί ; Γιατί, ἀδέρφι μου ; Εἶπε μὲ πίκραν ἀτελείωτη. Τοὺς κύτταξε ὅλους μὲ βαθεῖα συμπόνια κ' ἐβγήκε ξεσοκούφωτος στὸ δρόμο.

— Τὸ καπέλλο σου ! Εἶπ' ὁ Μπαγάκος, βγαίνοντας ξαλαφρωμένος κᾶπως καὶ δίνοντάς του το. Εἶχε βραδειάση πιά. Τὰ πρῶτα φῶτα εἶχανε ἀνάψη, ἔδω κι' ἐκεῖ, στὴν πόλη. Ὁ «ἀμερικάνος» δὲν ἤξερε κ' αὐτὸς ποῦ πήγαινε. Λύπη ἀνέκραστη, μεγάλη, το σφίγγε τὴν καρδιά.

— Κύριε, εἶπε, κυττάζοντας στὸν οὐρανὸ τὰ πρῶτ' ἀστέρια, μὲς' ἀπὸ τὰ δάκρυά του, ὡς ποῦ νὰ ἔχουν πέση, ὥστε νὰ μὴ μπορούνε πιά οὔτε νὰ βάλουν μὲ τὸ νοῦ τους κᾶν τὴν καλωσύνη — τὴν καλωσύνη σου — τὸ πιὸ φανερὸ τὸ πιὸ χειροπιαστὸ ἀπὸ τὰ δῶρα σου ; Καὶ τί κανεῖς πρέπει νὰ κάνῃ — δίδαξέ με ! — γιὰ νὰ καθαρίσῃ τὰ μάτια τους ἀπ' τὸ σκοτάδι ποῦ τᾶχει βασιλέψῃ ;

Τοῦ φάνηκε πὼς εἶδε, στὰ βάθη τοῦ δρομάκου, στὸν ἄερα, ὀλοπόρφυρο, τέρασιο σταυρὸ. Καὶ τοῦρθε νὰ μουρμουρίσῃ τὰ λόγια τοῦ Σωτῆρος : «Παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο». Μὰ δὲν τὸ βρῆκε ἄξιο στὰ χεῖλη του καὶ τράβηξε σιωπῶντας. Τὴν ἄλλη μέρα κάποιοι μοῦπαν πὼς τὸν εἶδαν, πρὸς τὸ βράδυ, νὰ πηγαίνει πάλι κατὰ τὸ σπῆτι τοῦ Μπαγάκου. Ἦσως — ἂν αὐτὸ εἶν' ἀλήθεια — νᾶθελε νὰ τραβήξῃ ὡς τὴν ἄκρη ὅ,τι πιστευε χρέος ἀνθρώπινου.

Ἀθήναι Δεκέμβριος 1928.

SELMA LAGERLOFF

ΤΟ ΟΡΑΜΑ ΤΟΥ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ

Ἦταν τὸν καιρὸ ποῦ ὁ Αὔγουστος ἦταν αὐτοκράτορας στὴ Ρώμη, κι' ὁ Ἡρώδης βασιλεὺς τῆς Ἱερουσαλήμ. Τότε συνέβηκε νὰ πέση στὴ γῆ μιὰ τρομέγιστη κι' ἀγιωτάτη νύχτα. Ποτὲ δὲν ξανάχανε δεῖ μιὰ νύχτα τόσο βαθεῖα. Ὅλη ἡ φύση φαινότανε σὰν ν' ἀσφικτιοῦσε κάτω ἀπὸ τὸ θόλο μιᾶς κατακόμβης. Δὲν μπορούσαν νὰ ξεχωρίσουν οὔτε τὴ γῆ οὔτε τὰ νερά κι' ἐχανόνταν οἱ ἄνθρωποι στοὺς γνωστότερος δρόμους. Τ' ἀστέρια εἶχανε μείνει χωμένα μὲς' στὰ σκηνώματά τους, κι' ἡ γλυκεῖα σελήνη εἶχε ἀποστρέψει τὸ πρόσωπο.

Σὰν τὰ σκοτάδια, ἡ σιωπὴ κι' ἡ γαλήνη ἦτανε βαθεῖες. Τὰ ποτάμια εἶχανε σταματήσει ὁ ἄνεμος δὲν ἐφύσαγε τὰ φύλλα, ἀκόμη καὶ τῆς τρέμουσας, εἶχανε πάψει νὰ τρέμουν. Στὴν ἄκρη τῆς θάλασσας τὸ

κῦμα δὲν ἐκτυποῦσε πιά ἀπάνω στὴν ἀκτὴ στὴν ἔρημο, ἡ ἄμμο δὲν ἔτριζε κάτω ἀπὸ τὰ πόδια. Ὅλα ἦτανε ἀπολιθωμένα καὶ σὰν ἀσάλευτα, γιὰ νὰ μὴν ταράζουν τὴν ἀγία νύχτα. Ἡ γλῶσσά δὲν τόλμαε νὰ φωνηθῆ, οὔτε ἡ δροσὸς νὰ πέση, οὔτε τὰ λουλούδια νὰ ἀναδώσουν τὸ μῦρο τους.

Τὴν νύχτα αὐτὴ, τ' ἀγρίμια καὶ τὰ ὄρνια δὲν κυνηγοῦσαν, τὰ φίδια δὲν δάγκωναν. οἱ σκύλοι δὲν ἀλυχοῦσαν. Καὶ πρᾶγμα, ἀκόμη πιὸ θαυμαστότερο, τὰ ἄφνηκα ἀντικείμενα δὲν ἤθελαν διόλου νὰ βεβηλώσουν τὴν ἀγιότητα τῆς σκιάς γινόμενα ὄργανα μιᾶς πράξεως ἐγκληματικῆς. — Κανένα ἀντικλεῖδι δὲ θὰ μπορούσε νὰ βιάσῃ μιὰ κλειδαριὰ — κανένα μαχαῖρι δὲν ἦταν ἱκανὸ νὰ κάμῃ νὰ χυθῆ αἷμα.

Τὴν ἴδια νύχτα αὐτὴ, μιὰ μικρὴ συνοδεία κατέβαινε ἀπὸ τὰ αὐτοκρατορικὰ

σκηνώματα τοῦ Παλατινοῦ, κι' ανάμεσα ἀπὸ τὸ Φόρουμ, ἀνέβαινε πρὸς τὸ Καπιτώλιο. Τὴν ἴδια ἡμέρα, οἱ γερουσιασταὶ εἶχαν ὑποβάλει στὸν Αὐτοκράτορά τους τὸ σχέδιό τους νὰ τοῦ ἐγείρουν ναὸ ἀπάνω στὸν ἱερὸ λόφο τῆς Ῥώμης. Ἀλλὰ ὁ Αὐγουστος, πού δὲν ἦτανε βέβαιος ἂν θάρσενε στοὺς Θεοὺς νὰ ἔχη ἓνα ναὸ πλαίι στοὺς δικούς των, τοὺς ἀπήντησε ὅτι θ' ἄθελε πρῶτα, μὲ μιὰ νυκτερινὴ θυσία στὸ Δαιμόνιό του νὰ βολιδοσκοπήσῃ τὴ θέληση τῶν Ἀθανάτων. Κι' αὐτὸς ἦταν, πού τὴν ὥρα αὐτὴ συνοδευόμενος ἀπὸ λίγους πιστοὺς, ἐπῆγαινε νὰ κάμῃ τὴ νυκτερινὴ αὐτὴ θυσία.

Ὁ Αὐγουστος εἶχε πάθει τὸ φορεϊό του· ἦτανε γέρος, καὶ τὰ ἀτέλειωτα σκαλοπάτια τοῦ Καπιτωλίου τὸν ἐκουράζανε. Κρατοῦσε ὁ ἴδιος τὸ κλουβὶ μὲ τὰ περιστέρια πού θὰ θυσίαζε. Οὔτε ἱερεῖς, οὔτε στρατιῶτες καὶ σύμβουλοι μονάχα, οἱ στενώτεροι φίλοι του τὸν περιστοιχοῦσαν. Δαδοῦχοι ἐπροσηγοῦντο καὶ τοῦ ἀνοίγαν δρόμο μέσα στ' ἀδιαπέραστα σκοτάδια. Σκλάβοι τὸν ἀκολουθοῦσαν, κρατῶντας τὸν τριπόδα, τὰ κάρβουνα, τὰ μαχαίρια, τὴν ἱερὴ φωτιά, ὅτι ἐχρειαζότανε γιὰ τὴν προσφορά.

Στὸ δρόμο, ὁ Αὐτοκράτορας συνωμιλοῦσε εὐθύμα μὲ τοὺς ἐμπίστευτους του καὶ κανένας δὲν παρατήρησε τὴν τρομακτικὴ σιωπὴ τῆς νύχτας. Μονάχα ὅταν ἔφθασαν στὴν κορυφὴ τοῦ Καπιτωλίου, στὸ μέρος

πού εἶχαν διαλέξει γιὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τοῦ ναοῦ, ἐνοιώσανε τριγύρω τους κατὶ τὸ ἐξαιρετικόν.

Δὲν ἦταν βέβαια μιὰ νύχτα σὰν τις ἄλλες νύχτες· καί, στὴν ἀκρῆ-ἀκρῆ τοῦ βράχου, παρετήρησαν ἓνα πλάσμα παράδοξο. Ἐνόμισαν στὴν ἀρχὴ ὅτι θάταν ὁ κορμὸς καμμιᾶς γέρικης στραγγουλισμένης ἐληᾶς· πιστέψανε, ἔπειτα, πὼς ἦτανε ἓνα παλαιότατο ἄγαλμα τοῦ ναοῦ τοῦ Διὸς πού θ' ἄγε μετακινήθει. Τέλος, τοὺς φάνηκε πὼς δὲ μπορούσε νὰ ἦταν παρὰ ἡ γορὰ Σίβυλλα.

Ποτὲ δὲν ἐξανάχανε δεῖ κατὶ τόσο γέρικο, τόσο φαγωμένο ἀπὸ τὸ χρόνο, τόσο γιγάντιο. Ἡ ἐμφάνισις αὐτὴ ἦτανε τρομακτικὴ, κι' ἂν δὲν ἦταν ἡ παρουσία τοῦ Αὐτοκράτορος ὅλοι θὰ εἶχανε φύγει. Ἀὐτὴ εἶνε, ἐπιθύρισαν. Αὐτὴ πού μετροῦ τόσα χρόνια, ὅσους κόκους ἄμμου ἔχουν οἱ ἄμμουδιές τῆς πατρίδας τῆς.

Ἀλλὰ γιὰ τὴ νύχτα αὐτὴ, ἐβγήκε ἀπὸ τὸ ἄντρο τῆς; Μήπως ἦρθε νὰ προφητεύῃ κατὶ στὸν αὐτοκράτορα καὶ τὴν αὐτοκρατορία, αὐτὴ πού γράφει τις προφητείες τῆς ἀπάνω στὰ φύλλα τῶν δέντρων, γνωρίζοντας ὅτι ὁ ἄνεμος φέρνει τὸ χρῆσμά σ' ἐκεῖνον ὅπου ἔχει τὴν ἀνάγκη του;»

Στὸν τρόπο τους, θὰ πέφτανε στὰ γόνατα καὶ θὰ προσκυνοῦσαν, ἂν ἡ Σίβυλλα ἔκανε τὴν ἐλάχιστη κίνησιν. Ἀλλ' αὐτὴ, ἀκίνητη, σὰν νᾶταν ἀπὸ πέτρα, καθισμένη

ΕΒΑΔΙΖΕ ΑΝΑΜΕΣΑ ΑΠΟ ΑΜΕΤΡΗΤΑ ΚΟΠΑΔΙΑ ΠΡΟΒΑΤΩΝ

στὸ χεῖλος τοῦ βράχου, μὲ τὸ σῶμα γυρμένο πρὸς τὰ ἔμπροσ, μὲ τὸ χεῖρι σκιαδιστὰ μάτια, κατασκόπευε μεσ' στὴν νύχτα. Θάλεγε κανεὶς πὼς εἶχε ἀνέβει ἐκεῖ γιὰ νὰ δῆ κατὶ πού συνέβαινε μακριά. Τὰ μάτια τῆς μπορούσαν λοιπὸν νὰ δοῦν ἀνάμεσα ἀπὸ μιὰ τέτοια νύχτα.

Τότε ὁ αὐτοκράτορας καὶ ὅλοι ἐκεῖνοι πού τὸν συνώδευαν παρετήρησαν πόσο τὸ σκοτάδι ἦσαν βαθειὰ καὶ σιωπηλὰ κι' ἀδιαπέραστα. Τὸ ὑπόκωφο μωρομωρητὸ τοῦ Τιβέρεως δὲν ἀνέβαινε πρὸς αὐτούς. Ὁ αἶρας ἦταν ἀσφρηκτικός. Ἐνας κρῶς ἰδρῶς ἐστάλαζε κόμπο κόμπο στὸ μέτωπό τους, κι' ἡ ἀγωνία ἐμάργωνε τὰ χεῖρια τους. Ἀλλὰ κανένας ἀπ' αὐτοὺς δὲν ἤθελε νὰ δεῖξῃ τὸ φόβο του· κι' ὅλοι εἶπαν στὸν Αὐγουστο ὅτι ἦταν καλοοῖωνός, ὅτι ἡ φύσις ὀλόκληρη ἐκρατοῦσε τὴν ἀναπνοή της, γιὰ νὰ χαιροῖται ἓνα νέο θεὸ κι' ὅτι δὲν εἶχε παρὰ νὰ κάμῃ γλήγορα, γιὰ τὴ Σίβυλλα ἦταν ὀλοφάνερο, πὼς ἐβγήκε ἀπὸ τὸ ἄντρο τῆς γιὰ νὰ τιμῆσῃ τὸ Δαιμόνιό του.

Ἀλλὰ ἡ Σίβυλλα ἦτανε τόσο ἀπορροφημένη στὸ ὄραμά της, πού δὲν ἤξερε καν, πὼς ὁ Αὐγουστος εἶχεν ἔρθει στὸ Καπιτώλιο. Εἶχε μεταφερθεῖ νοερὰ σ' ἓναν τόπο μακρυνὸ ὅπου βράδιζε ἀνάμεσα ἀπὸ μιὰ μεγάλη σκοτεινὴ πεδιάδα. Τὰ πόδια τῆς ἐσκόνταφταν κάθε τόσο σὲ κατὶ πράγματα πού τ' ἄπερνε γιὰ βόλους ἀπὸ

χῶμα. Ἐσκῆψε καὶ τ' ἄγγιξε μὲ τὸ χεῖρι. Δὲν ἦταν καθόλου βῶλοι· ἦτανε πρόβατα. Ἐβράδιζε ἀνάμεσα ἀπὸ ἀκαταμέτρητα κοπάδια προβάτων κοιμισμένων. Καὶ παρετήρησε τὴ φωτιὰ τῶν βοσκῶν, κι' οἱ βοσκοὶ ἐκοιμόνταν ξαπλωμένοι γύρω ἀπὸ τὴ φωτιὰ, κι' εἶχανε σιμά τους, σὲ ἀπόστασιν πού νὰ μπορούν νὰ τ' ἀδράξουν ἀπλώνοντας τὸ χεῖρι τους, τὰ μακριὰ μυτερά τους ραβδίδια μὲ τὰ ὁποῖα ὑπερασπίζονται τὰ κοπάδια ἐναντίον τῶν ἀγριμιῶν. Ἀλλὰ τὰ ζῶα αὐτὰ μὲ τὰ λαμπερὰ μάτια καὶ τις φουντωτὲς οὐρὲς, πού γλιστροῦσαν σιμά στὶς φλόγες, δὲν ἦταν τσακάλια λοιπὸν; Ἐν τούτοις οἱ βοσκοὶ δὲ σφεντόνιζαν τὸ ραβδί τους ἐπάνω τους. Τὰ σκυλιὰ ἐκοιμῶνταν τὰ πρόβατα δὲν ἀνεταράζοντο ἀπάνω στὸν ὕπνο τους, καὶ τ' ἀγρίμια ἦρθαν κι' ἐπλάγιασαν στὸ πλευρὸ τῶν ἀνθρώπων. Μὲ τὰ μάτια συνεπαρμένα ἀπὸ τὸ θέαμα αὐτό, ἡ Σίβυλλα δὲν ἤξερε τίποτε ἀπὸ ὅ,τι συνέβαι-

ΕΙΔΕ ΛΕΥΚΕΣ ΚΑΙ ΦΩΤΕΙΝΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΝΑ ΑΥΛΑΚΩΝΟΥΝ ΤΑ ΣΚΟΤΗ

νε γύρω της. Δὲν ἤξερε πὼς εἶχαν ἐτοιμάσει τὸ βῶμο, ἀνάψει τὰ κάρβουνα, χύσει τὸ λιβάνι, κι' ὅτι ὁ αὐτοκράτορας ἔπερνε τὴ στιγμὴ αὐτὴ, ἓνα περιστέρι νὰ τὸ θυσιάσῃ. Ἀλλὰ τὰ χεῖρια τοῦ Αὐγουστοῦ ἦτανε τόσο μαργωμένα, πού, μ' ἓνα φτεροκόπημα, τὸ περιστέρι ἐπέταξε μεσ' στὰ σκότη. Τότε οἱ αὐλικοὶ ἔρριξαν ὑποπτα βλέμματα στὴ γορὰ Σίβυλλα πού νόμιζαν πὼς ἦταν ἡ αἰτία τοῦ ἀπαίσιου αὐτοῦ οἰωνοῦ.

Μποροῦσαν νὰ φαντασθοῦν πὼς ἡ Σίβυλλα ἦτανε μακρὰ τους, σιμὰ στὴ φωτιά τῶν βοσκῶν, κι' ὅτι ἄκουε τώρα μιὰ ἀνάλαφρη νότα πὸν ἔτρεμε μέσ' τὴ νεκρωμένη νύχτα; Τὴν ἄκουσε πολλὴ ὥρα προτοῦ ξεχωρίση πὼς ὁ ἦχος αὐτὸς δὲν ἐρχόταν ἀπὸ τὴ γῆ, ἀλλὰ κατέβαινε ἀπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ σηκώνοντας τὸ κεφάλι, εἶδε μορφές λευκές καὶ φωτεινές ν' αὐλακώνουν τὰ σκότη. Ἦτανε μικρὰ σμήνη ἀγγέλων πὸν πετούσανε τραγουδώντας κι' ἀναζητοῦσαν ποιὸς ξέρει τί, μέσα στὴν ἀπέραντη πεδιάδα.

Ἐν τούτοις ὁ Αὐτοκράτορας ἐτοιμαζόταν γιὰ μιὰ νέα θυσία. Ἐπλυνε τὰ χέρια του, ἄγγισε τὸ βωμό, κι' εἶπε νὰ τοῦ δώσουνε τὸ δεύτερο περιστέρι. Ἀλλὰ, ὅσο κι' ἂν προσπάθησε νὰ τὸ κρατήσῃ στὰ δάχτυλά του, τὸ μαλακὸ κορμὶ τοῦ πουλιοῦ τοῦ γλίστησε μέσ' ἀπὸ τὸ χέρι, καὶ τὸ περιστέρι ἐπῆρε τὸ πέταγμα του κι' ἐγίνηκε ἄφαντο μέσ' τὴ νύχτα. Τρομαγμένος, ὁ Αὐγουστος ἔπεσε στὰ γόνατα μπροστά στὸν ἄδειο βωμὸ καὶ προσευχήθηκε στὸ Δαιμόνιό του.

Ξαφνικὰ ἐγινε ἓνα φῶς: ἓνα ἄστρο λαμπρὸ ἐπρόβαλλε ἀπάνω ἀπ' τὸ βουνό, καὶ στὴν κορφή, ἡ πολιτεία ἐλαμποκόπησε, σὰν νάτανε ἀπ' ἀσῆμι, στὴν ἀστρική αὐτὴ φωτοχυσία. Ὅλα τὰ σμήνη τῶν ἀγγέλων ἐπέταξαν πρὸς τὰ κει μετ' ἀγαυοῦντα χαρμόσυνα, κι' οἱ βοσκοί, ἐπιταχύνοντας τὸ βῆμα, ἄρχισαν σχεδὸν νὰ τρέχουν. Ὅταν ἔφτασαν στὴ πόρτα τῆς πολιτείας εὔρηκαν τοὺς ἀγγέλους μαζεμένους ἐκεῖ ἐπάνω ἀπὸ ἓνα μικρὸ χαμηλότατο σταῦλο. Ἦταν μιὰ ἄθλια καλύβα μετ' ἀχρύνη στέγη πὸν δὲν εἶχε γιὰ τοῦχο στὸ βάθος παρὰ τὸ γυμνὸ βράχο. Τ' ἄστέρι ἀκτινοβολοῦσεν ἐκεῖ: οἱ ἄγγελοι ἐκάθησαν ἄλλοι ἐπάνω στὴν καλύβη, ἄλλοι κατὰ μῆκος τοῦ βράχου, κι' ἄλλοι ἐκρατήθησαν μετέωροι στὸν ἀέρα μετ' ὀλόλευκα φτερά. Καὶ τὸ διάστημα ὀλόκληρο ἄστραφε ἀπὸ τὰ φωτεινά τους φτερά. Καὶ μόλις τὸ ἄστρο ἄναψε ἀπάνω ἀπὸ τὴ βουνίσια πολίχνη, ὅλη ἡ φύση ἐξύπνησε. Κι' ἐκεῖνοι πὸν ἦτανε στὴν κορφή τοῦ Καπιτωλίου ἐνοιώσαν ἀπὸ τὸ βάθος τοῦ ὄριζοντος τὸ χᾶδι τῶν δροσερῶν ἀνέμων· γλυκὰ ἀρώματα ἀναδόθηκαν τὰ δέντρα ἐθρόισαν τὸ μουρμουρητὸ τοῦ Τιβέρεως ἀνέβηκε

κάτω ἀπὸ τὸ φῶς τῶν ἄστρων, καὶ, στὴ μέση τοῦ οὐρανοῦ, ἡ σελήνη ἐφώτισε τὸν κόσμον. Καὶ νὰ, πὸν τὰ δυὸ περιστέρια ἐξαναγύρισαν πίσω καὶ πῆγαν κι' ἐκάθησαν ἐπάνω στοὺς ὄμους τοῦ Αὐτοκράτορος.

Στὸ θέαμα τοῦ θαύματος αὐτοῦ, ὁ Αὐγουστος ἐσηκώθηκε χαρωπὸς καὶ ὑπερήφανος· καὶ οἱ φίλοι του καὶ οἱ σκλάβοι του ἔπεσαν στὰ γόνατα μπροστά του: «Ave Caesar! ἐφώναξαν. Τὸ Δαιμόνιό σου σοῦ ἀποκρίθηκε. Θὰ λατρευθῆς σὰν ἓνας θεὸς ἀπάνω στὴν κορφή τοῦ Καπιτωλίου».

Δυνατὴ καὶ σεβαστὴ ἡ Σίβυλλα, ἐπροχώρησε πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα. Μὲ τὸ ἓνα χέρι ἔσφιξε τὸ δικό του, καὶ μετ' ἄλλο τοῦ ἔδειξε τὴ μακρυνὴ ἀνατολή.

— Κύτταξε! τὸν διέταξε.

Ὁ Αὐτοκράτορας ἐσήκωσε τὰ μάτια. Τὸ διάστημα ἀνοίχθηκε στὸ βλέμμα του· εἶδε ἓναν πενιχρὸ σταῦλο ἀκουμπισμένον σ' ἓνα βράχο· σιμὰ στὸ κατώφλι μερικοὶ βοσκοὶ γονατιστοὶ μέσα, μιὰ νέα μητέρα σκυμμένη κι' ἓνα μαρὸ ἐπάνω σὲ μιὰ στίβα ἄχρῳα.

Τὰ μεγάλα δάχτυλα τῆς Σίβυλλας, τὰ γεμάτα ῥόζους, ἔδειξαν στὸν Αὐτοκράτορα τὸ φτωχὸ αὐτὸ βρέφος.

— Ave Caesar! εἶπε μ' ἓνα γέλοιο σαρκαστικό. Νὰ ὁ Θεὸς πὸν θὰ λατρευθῆ ἀπάνω στὴν κορφή τοῦ Καπιτωλίου.

Ὁ Αὐγουστος ἔκαμε πίσω, σὰν νάχε νὰ κάμη μετ' ἓνα τρελλή. Ἀλλὰ τὸ δυνατὸ προφητικὸ πνεῦμα ἔπεσε ἐπάνω τῆς τὰ σβυσμένα μάτια τῆς ἄρχισαν νὰ λάμπουν, τὰ χέρια τῆς ἐσηκώθηκαν πρὸς τὸν Οὐρανὸν, κι' ἡ φωνὴ τῆς, πὸν δὲν ἦταν πιά ἡ δική της, ἐπῆρε μιὰ δύναμη καὶ μιὰ λάμψη ἐξαιρετική. Κι' ἐπρόφερε λόγια πὸν τὰ μάτια τῆς φαινόταν νὰ τὰ διαβάζουν σ' ἄστέρια.

— Ἀπάνω στὴν κορφή τοῦ Καπιτωλίου θὰ λατρευθῆ ὁ Ἀνακαινιστὴς τοῦ κόσμου, κι' ὄχι εὐκολόθραστοι θνητοί.

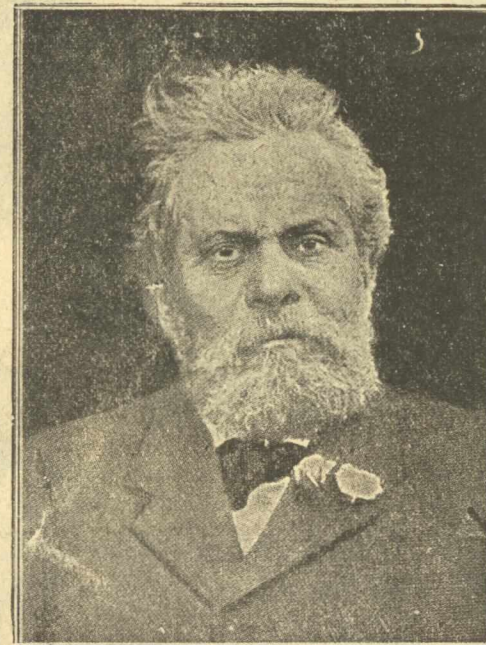
Εἶπε, κι' ἔπειτα ἀπομακρύνθηκε, κατέβηκε τὸ λόφο ἀργὰ καὶ ἐξηφανίσθη.

Τὴν ἐπομένη ὁ Αὐγουστος διέταξε νὰ ἀπαγορεύσουν αὐστηρὰ στὸ λαὸ νὰ τοῦ ἐγείρῃ ναὸ ἀπάνω στὸ Καπιτώλιο. Ἀλλὰ ἀνοικοδόμησ' ἐκεῖ ἓνα ἱερὸ στὸ νεογέννητο Βρέφος, καὶ τὸ ὠνόμασε Ara Coeli ὁ Βωμὸς τοῦ Οὐρανοῦ.

J. STIQUER

Τὸ Φιλολογικὸ Βραβεῖο Νόμπελ

Τελείως ἄγνωστος, μέχρι τοῦ 1863, ὁ ὀρυκτολόγος, γιὰ τὴν ἐξαγωγή τῶν πρώτων ὑλῶν ἀπὸ τὰ σπλάγγχνα τῆς γῆς, γιὰ τὴν διατρούπηση βουνῶν καὶ τὴν ἐκσκαφὴ ὁδῶν καὶ λιμένων, στὴ γεωγραφία γιὰ τὴ διάλυση τῶν σκληρῶν γαιῶν πὸν ἀντιστεκόταν στὴν ἀξίνη, καὶ στὴν πολεμικὴ τέχνη—κατ' ἐξοχὴν—μετ' ἡ κατασκευὴ τῶν τρομερῶν αὐτῶν βλημάτων, πὸν ἐνεφανίσθησαν γιὰ πρώτην φορὰν, σκορπίζοντα τὸν θάνατον, τὴν κατὰ πλῆξιν καὶ τὸν τρόμο, στὸ γαλλογερμανικὸ πόλεμον τοῦ 1870.

1906
ΙΩΣΗΦ ΚΑΡΝΤΟΥΤΣΙ1924
ΛΑΔΙΣΣΛΑΟΣ ΡΕΪΜΟΝ

Μὲ τὴν ἐφεύρεση τοῦ αὐτῆ ἀπέκτησε φήμη παγκόσμια καὶ πλοῦτη μυθικὰ καὶ ὅταν ἀπέθανε ἀπὸ καρδιακὸ νόσημα, τὸ 1896, ὦριζε στὴν διαθήκη του μετ' ἡ περιουσία πὸν ἄφηνε τῶν 45 ἑκατομμυρίων λιρῶν νὰ βραβεύονται κατ' ἔτος ἐκεῖνοι, πὸν, σ' ὀποιοδήποτε μέρος, θὰ ἔχουν περὶ σὸςτερο συνεισφέρει, κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ ἔτους στὴν ἱατρική, στὴν χημεία, στὴς φυσικὲς ἐπιστῆμες, στὰ γράμματα καὶ στὴν πραγματοποίησιν τῆς εἰρήνης.

Ἀνθρωπος λοιπὸν μεγαλειῶν καὶ ἀσυνειθίστων συλλήψεων ἔπειτα ἀπὸ μιὰ ἐφεύρεση συντα-

Μὲ τὴν ἐφεύρεση τοῦ αὐτῆ ἀπέκτησε φήμη παγκόσμια καὶ πλοῦτη μυθικὰ καὶ ὅταν ἀπέθανε ἀπὸ καρδιακὸ νόσημα, τὸ 1896, ὦριζε στὴν διαθήκη του μετ' ἡ περιουσία πὸν ἄφηνε τῶν 45 ἑκατομμυρίων λιρῶν νὰ βραβεύονται κατ' ἔτος ἐκεῖνοι, πὸν, σ' ὀποιοδήποτε μέρος, θὰ ἔχουν περὶ σὸςτερο συνεισφέρει, κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ ἔτους στὴν ἱατρική, στὴν χημεία, στὴς φυσικὲς ἐπιστῆμες, στὰ γράμματα καὶ στὴν πραγματοποίησιν τῆς εἰρήνης.

Ἀνθρωπος λοιπὸν μεγαλειῶν καὶ ἀσυνειθίστων συλλήψεων ἔπειτα ἀπὸ μιὰ ἐφεύρεση συντα-

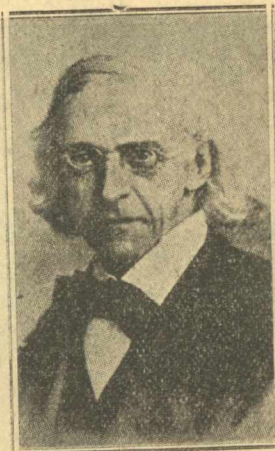
ρακτική, ἄλλη συνταρακτικὴ ἐκπληξη: ἓνα βραβεῖο ὄχι ὀλιγώτερο ἀπροσδόκητο καὶ παράδοξο.

Ἐξέλειψε ἡ γενεὰ τῶν Μαι-

ρονομία—ποὺ ἦταν διασκορπισμένη σὲ πολλές ἐπιχειρήσεις, εἰς ὅκτῳ διάφορα ἔθνη—γιὰ νὰ ἐκμηδενισθῇ ἡ ἀντίσταση τῶν συγγε-

1901
ΣΟΥΛΥ ΠΡΥΝΤΩΜ

1902
ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΜΟΜΣΕΝ

1904
ΦΡΕΙΔΕΡΙΚΟΣ ΜΙΣΤΡΑΛ

1903
ΜΠΙΕΣΤΕΡΝΕ-ΜΠΙΓΙΟΡΣΟΝ

1904
ΖΟΖΕ ΕΣΣΕΓΚΑΡΑ Ύ

κηνῶν τῆς ἀρχαιότητος καὶ τοῦ «τρίν-κουεσέντο», ἀφ' ὅτου παρῆλθε ἡ μόδα τῶν και-

νῶν, γιὰ νὰ συντελεσθοῦν αἱ ἀπαιτούμενες διατυπώσεις: ἔτσι, μόνον τὸ 1901, μὲ τὴν

1905
ΕΡΡΙΚΟΣ ΣΙΓΓΕΒΙΤΣ

σαρικῶν ποιητῶν τῆς αὐστριακῆς αὐλῆς καὶ τῶν διαφοροστεφῶν ποιητῶν τῆς βρετανικῆς, λογοτέχνες καὶ ἐπιστήμονες εἶχαν ξεσυνειθίσει ἀπὸ καιρὸ σὲ παρομοίους εἶδους προστασίες καὶ γενναιοδωρίες. Γι' αὐτό, ἡ ἀπροσδόκητη αὐτὴ χρυσὴ βροχὴ προεκάλεσε παντοῦ τὸ θαυμασμό, καὶ συγχρόνως ἓνα αἰσθημα ὑπερηφανείας στοὺς ἐργάτες τοῦ πνεύματος, ποὺ ἔβλεπαν ἐπὶ τέλους νὰ ἀναγνωρίζεται καὶ ν' ἀμείβεται ἡ πνευματικὴ ἀξία καὶ ἐργασία.

Ἐχοιμάσθησαν πέντε ἔτη γιὰ νὰ ἐκκαθαρισθῇ ἡ κλη-

ἔναρξη τοῦ αἰῶνος, ἥσαν σὲ θέση νὰ λειτουργήσῃ, κυρωθεῖσα ἀπὸ τὸ βασιλεῖα τῆς Σουηδίας, ἡ ὀργάνωση τοῦ βραβείου.

Τὰ 45 ἑκατομμύρια, τοκισθέντα πρὸς 3 1/2 τὰ ἑκατό, ἔδιναν ἐτήσιον εἰσόδημα 1 ἑκατομμυρίου 260 χιλιάδων λιρῶν. Ἡ τελευταῖες αὐτὲς χιλιάδες προωρίσθησαν γιὰ τὰ ἔξοδα τῆς ὀργανώσεως, καὶ μὲ τὸ ἓνα ἑκατομμύριον ιδρύθησαν πέντε βραβεῖα ἀπὸ 200 χιλιάδες τὸ καθένα.

Συνεστήθη μιὰ «Ἐπιτροπὴ πληρεξουσίων κριτῶν» καὶ ἓνα «Διοικητικόν

συμβούλιον»: τὸ δεύτερο, γιὰ νὰ διαχειρίζεται στὰ κεφάλαια καὶ νὰ ἀντιπροσω-

τῆς φυσικῆς καὶ χημείας, στὸ Ἰνστιτοῦτο τῆς Στοκχόλμης τὴν ἀπονομὴ τοῦ βρα-

1907
ΡΥΝΤΓΙΑΡ ΚΙΠΛΙΓΚ

1912
ΓΚΕΡΑΡΔ ΧΑΟΥΠΤΜΑΝ

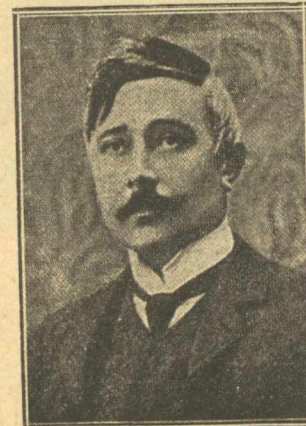

1908
ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΕΎΚΕΝ

πεύη τὴν ὀργάνωση γομικῆς· ἡ πρώτη γιὰ τὸν ἔλεγχο τῶν τίτλων ἀπ' εὐθείας (ἢ κατόπιν ὑποδείξεως εἰδικῶν ἀντιπροσώπων στὶς κυριώτερες χώρες) καὶ τὴν ὑπόδειξη τῶν ὑποψηφίων, μετὰ δικαιολογητικῆς γιὰ τὸν καθένα ἐκθέσεως. Ἡ ὀργάνωση τῶν βραβείων δὲν συνήντησε δυσκολίας, γιὰτὶ ὁ κληρο-

βείου τῆς ἱατρικῆς, στὴν Ἀκαδημία τῆς Στοκχόλμης τὴν ἀπονομὴ τοῦ φιλολογικοῦ βραβείου καὶ σὲ πέντε ἀντιπροσώπους τῆς Σουηδικῆς Βουλῆς τὴν ἀπονομὴ τοῦ βραβείου τῆς εἰρήνης.

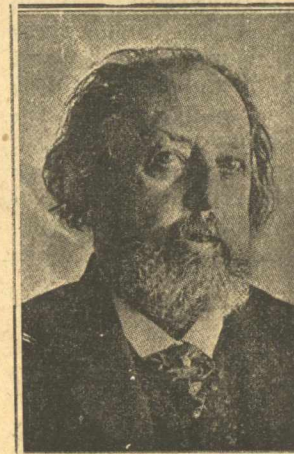
Τὸ χρηματικὸν ποσὸν τοῦ βραβείου σινοδεύει ἓνα μεγάλο χρυσὸ μετάλλιο, ποὺ φέρει ἀπὸ τὴ μιὰ πλευρὰ χαραγμένη τὴ μορφή τοῦ

1911
ΜΑΥΡΙΚΙΟΣ ΜΑΙΤΕΡΛΙΓΚ

1909
ΣΕΛΜΑ ΛΑΝΓΚΕΡΛΟΦ

1910
ΠΑΥΛΟΣ ΕΎΣΕ

δότης ἀνέθετε στὴ σουηδικὴ Ἀκαδημία τῶν Ἐπιστημῶν τὴν ἀπονομὴ τῶν βραβείων

Νόμπελ μὲ τὴν ἡμερομηνία τῆς γεννήσεώς του καὶ τοῦ θανάτου του. Ἡ ἄλλη

πλευρὰ, ἔχει χαραγμένη στην περιφέρεια, γιὰ μὲν τὰ βραβεία ἐπιστημῶν καὶ γραμμάτων, τὴν ἐξῆς ἐπιγραφή ἀπὸ τὸ τέταρτο ἄσμα τῆς Αἰνεϊάδος τοῦ Βιογίλιου, *Inventus vitam juvenat excoluisse per artes* (εἶνε ὥραϊο νὰ φαιδρύνεται ἡ ζωὴ μὲ τὴν ἐφεύρεση τῶν τεχνῶν) καὶ γιὰ τὸ βραβεῖο τῆς εἰρήνης τὴν ἐπιγραφὴν *pro pace et fraternitate gentium* (ὑπὲρ τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἀδελφότητος τῶν λαῶν) στὸ κέντρο ἔχει διάφορα ἔκτυπα — γιὰ τὴ φυσικὴ καὶ χημεία, τὴ θεὰ Ἴσιδα, γιὰ τὴν ἰατρικὴ τὴ θεὰ Ὑγεία κτλ. Κάθε μετάλλιο ἀφῆνει ἓνα κενὸ ὀρθογώνιο, γιὰ νὰ χαραχθῆ τὸ ὄνομα τοῦ βραβευομένου.

Τέλος δίνεται σὲ καθένα τὸ σχετικὸ δίπλωμα, ἀληθινὸ ἔργο τέχνης, ὄχι ὁμοιόμορφο, ἀλλὰ σχεδιασμένο κάθε φορὰ ἀπὸ τοὺς γνωστότερους καλλιτέχνες.

Ἡ ἀπονομὴ ἔχει ὁρισθῆ τὴν 10 Δεκεμβρίου, ἐπέτειο τοῦ θανάτου τοῦ Νόμπελ, καὶ γίνεται φυσικὰ μετὰ πάσης πομπῆς καὶ ἐπισημότητος παρισταμένης τῆς βασιλικῆς αὐλῆς καὶ τοῦ διπλωματικῆ σώματος, καὶ συνοδεύεται ἀπὸ λόγους, συναυλίας, διαλέξεις, ἐορτὰς καὶ φωτοχυσίας.

Μετὰ τὴν ἀπαραίτητη αὐτὴ προεισαγωγὴ ἄς ἐρ-
θουμε τώρα στὸ φιλολογικὸ βραβεῖο, τὸ μόνο ποὺ ἐνδιαφέρει τὸ μεγάλο κοινὸ τῆς οἰκουμένης. Ὁ μέγας εὐεργέτης ἠθέλησε νὰ βραβεύεται ἐκεῖνος ποὺ θὰ παραγάγῃ κατὰ τὸ προσηγόμενον ἔτος, τὸ σημαντικώ-

1920
ΚΑΡΟΛΟΣ ΣΠΙΤΕΛΕΡ

1913
ΡΑΜΠΙΤΡΑΝΑΘ ΤΑΓΚΟΡ

1915
ΡΟΜΑΙΝ ΡΟΛΛΑΝ

τερο ἔργο «ἀπὸ ἀπόψεως ἰδεαλισμοῦ». Ὑπογραμμίζω τὰς τρεῖς τελευταίας αὐτὰς λέξεις, καὶ θὰ δοῦμε γιὰτί.

Τὸ πρῶτο βραβεῖο, τοῦ 1901, ἀπενεμήθη στὸ Γάλλο συγγραφέα Σουλλὺ Πρυντόμ, τὸ βαδὸν ἀνιχνευτὴ τῆς συγκρούσεως μεταξὺ τοῦ αἰσθημάτος καὶ τῆς σκέψεως. Ἄλλ' ὅσο καὶ ἂν ἦτανε διάσημος, ἡ ἐκλογὴ ἐξέπληξε καὶ ἐξένισε, γιὰτί ἐξοῦσεν ἀκόμη ὁ Ἴψεν ὁ Τολστόϊ, ὁ Καρντοῦτσι ...

Τὸ ἐπόμενο ἔτος ἀπενεμήθη στὸν περιήρημο γερμανὸν Θεόδωρο Μόμσεν, τὸν ἀκάματο μελετητὴ τῆς ρωμαϊκῆς ἀρχαιότητος, ποὺ κατέπληξε τὸν κόσμον μὲ τὰ κολοσσαῖα του ἔργα. Ἄλλ' ἦτανε περισσότερο ἀρχαιολόγος, καὶ ὀλιγώτερο φιλόλογος...

Κατόπιν ἡ Σουηδία ἐσκέφθη τὸν ἑαυτὴ καὶ ἐστεφάνωσε τὸ 1903 τὸν εὐγενικὸν κωμωδιογράφον Μπιόρσον μὲ τὴ θρυλικὴν κόμη τοῦ λέοντος, τὸν ἀντίπαλο τοῦ Ἴψεν καὶ φανατικὸ θαυμαστὴ τοῦ Οὐγκώ.

Εὐνοϊκώτατα δεκτὴ ἔγινε τὸ 1904, ἡ ἐκλογὴ τοῦ προβηγιανοῦ ποιητοῦ Φρειδερίκου Μιστράλ, τοῦ γλυκοῦ τραγουδιστοῦ τῆς «Μιρρέϊγ» κατεκρίθη ἀπεναντίας ἡ ἐκλογὴ τοῦ ἰσπανοῦ κωμωδιογράφου Ἰωσήφ Ἐσεγκαράν ποὺ ἐμοιράσθη τὸ βραβεῖο μὲ τὸν Μιστράλ. Σοφὸς μαθηματικὸς κοινωνιολόγος, στατιστικὸς, χειροκροτηθεὶς γιὰ τὴν «Εὐθυμὴ ζωὴ καὶ τὸ θλιβερὸ θάνατο», καὶ τὸ «Μεγάλον γαλεόττο», ὁ ἐκλεκτός αὐτός τῆς Ἀκαδημίας τῆς Στοκχόλμης ἦταν τελείως ἄγνω-

στος πέραν ἀπὸ τὰ Πυρρογαῖα.

Ἡ ἀνακήρυξις ἔπειτα, τὸ 1905, τοῦ δημοφιλεστάτου πολωνοῦ Ἐρρίκου Σιέγκεβιτς, ἀπέσπασε τὴ γενικὴ ἐπιδοκιμασίαν. Ἀντεπροσώπευε πράγματι τὸν παγκόσμιον συγγραφέαν εἶχεν ἀποκτήσει δόξαν καὶ πλοῦτη, μιὰ βίβλα ὡς δῶρον, ὅλες τὶς ἱκανοποιήσεις καὶ τὶς τιμὰς.

Τὸ 1906 ἦλθεν ἡ σειρά ἑνὸς ἰταλοῦ, τοῦ Ἰωσήφ Καρντοῦτσι, τοῦ ποιητοῦ τῶν «Βαρβάρων ὠδῶν».

Τὸ 1907 ἐπῆρε τὸ βραβεῖο ὁ ἄγγλος ρωμαντογράφος Ρύντναρ Κίπλιγκ, ὁ ἐξερευνητὴς τῶν παρθένων δασῶν τῶν ἀποικιῶν, ὁ ὕμνητὴς τοῦ βρετανικοῦ ἱμπεριαλισμοῦ, ὁ ἀποκαλυπτὴς τῆς ἀγρίας ἰνδιάνικης ζούγκλας, ὁ λεπτὸς τέλος ποιητὴς, ὁ ποτισμένος μὲ τὸ γοητευτικώτερον ἐξωτικὸ χρῶμα.

Κατὰ τὸ ἐπόμενο ἔτος ἡ ἐπιτροπὴ ὑφίσταται τὴν ὑποβολὴν τοῦ κυριαρχοῦντος γερμανισμοῦ: τρεῖς γερμανοὶ στὴ σειρά, σὲ διάστημα πέντε ἐτῶν.

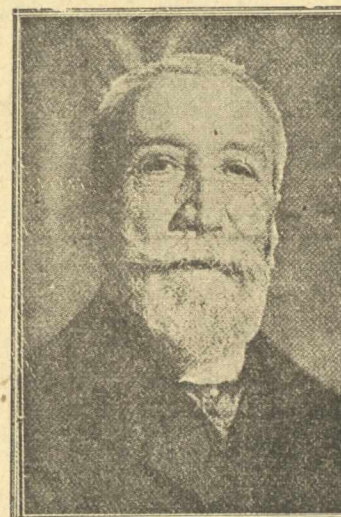
Τὸ 1908 τὸ βραβεῖο ἀπονέμεται, πρὸς γενικὴν κατάπληξιν τοῦ φιλολογικοῦ κόσμου, στὸ γερμανὸν φιλόσοφον Ροδόλφον Ἐϋκην.

Τύπος καθηγητοῦ, ψιμυθιωμένος μὲ ἀπέραντον εὐρυμάθειαν, εἶχε καταστῆ μὲ τὶς ἰδεολογικὰς θεωρίας του — θεωρίες παμπалаίας σχολῆς — τὸ εἶδωλον τῶν γερμανικῶν Πανεπιστημίων, ἀλλ' ὄχι βέβαια καὶ ὁ πρῶτος λογοτέχνης τοῦ κόσμου!

Τὸ ἐπόμενο ἔτος θριαμβεύει τὸ ἐθνικὸν σουηδικὸ πνεῦμα, καὶ τὸ βραβεῖο

1920 ΚΝΟΥΤ ΧΑΜΣΥΝ

1921 ΑΝΑΤΟΛ ΦΡΑΝΣ

1922 ΥΑΚΙΝΘΟΣ ΜΠΕΝΑΒΕΝΤΕ

ἀπονέμεται στὴ μυθιστοριογράφον Σέλμα Λαγγερλοφ, ταπεινὴ μέχρι πρότινος διδασκάλισσα. Καὶ ἡ ἐκλογὴ αὐτὴ ὑπῆρξε ἐπίσης μιὰ «ἐκπληξις», καίτοι ἀργότερα ἡ συγγραφεὺς, μὲ τὴν «Ἱερουσαλήμ» καὶ τοὺς «Χριστιανικοὺς θρούλους», ἐδικαίωσε τὴν τιμὴν ποὺ τῆς ἔγινε.

Τὸ 1910 ἀπενεμέτο στὸ γερμανὸν Παῦλον Χοῦτσε, λεπτό δραματογράφον καὶ διηγηματογράφον, συγγραφέαν μὲ παγκοσμῖαν ἀπήχηση, μὲ ἀληθινὴ καὶ ἀνεγνωρισμένη ἀξία.

Τὸ ἐπόμενο ἔτος στεφάνωνται ὁ βέλγος δραματογράφος καὶ ρωμαντογράφος, Μαυρίκιος Μαίτεργλιγκ, ὁ ποιητὴς τοῦ μυστηρίου, καὶ κατόπιν τὸ σκῆπτρον, τὸ 1912, ξαναπερνᾷ στὰ χεῖρα τῆς Γερμανίας. Ἄλλ' ἐπαξίως αὐτὴ τὴ φορὰ: γιὰτί ὁ δραματογράφος Γεράρδος Χάουπτμαν, ποὺ τὸ ἔλαβε, εἶνε ἀπὸ ἐκεῖνους ὅπου θ' ἀφήσουνε ἴχνη. Οἱ «ὑφανταὶ» καὶ οἱ «Ἐρημικὲς ψυχές», περικλείουν βαδύτατους στοχασμούς: δὲν εἶναι ἀπλᾶ ψυχολογικὰ δοκίμια καὶ δὲν πρόκειται νὰ πεθάνουν.

Τὸ 1913, τὸ βραβεῖο, ποὺ δὲν εἶχε ξεπεράσει ἀκόμα τὰ σύνορα τῆς Εὐρώπης, ἔκαμε μιὰ μεγάλη πτῆσιν πρὸς τὴν Ἀσίαν, καὶ ἔπεσε στὸν ἰνδὸν ποιητὴ καὶ δραματογράφον Ραμπιτράναθ Ταγκόρ. Μὲ αὐτὸν κλείνει ἡ πρώτη καὶ φωτεινὴ περίοδος τοῦ βραβείου. Τὸ ἐπόμενο ἔτος ἡ τρομερὰ ἐκρηξὴ τῆς παγκοσμίας συρράξεως ἀνέστειλε καὶ τὴν ἀπονομὴν τοῦ βραβείου.

Τὸ 1915, ἀρχίζει ἡ δευτέρα περίοδος, κατὰ τὴν ὁποίαν κυριαρχοῦν ἀπόψεις μᾶλλον ἰδεολογικῆς καὶ ἀνθρωπιστικῆς, παρά καλλιτεχνικῆς.

Ἡ περίοδος αὕτη ἐγκαινιάζεται μὲ τὴν στέψη τοῦ δυνατοῦ γάλλου συγγραφέως τοῦ «Ζὰν Κριστόφ», τοῦ παγκοσμίας φήμης ἀνθρωπιστοῦ καὶ ἀγώνιστοῦ, τοῦ Ρομάν Ρολλάν.

Κατὰ τὰ ἐπόμενα, ἕνα εἶνε γενικὴ σχεδὸν ἡ ἐντύπωση ὅτι ὁ θεσμὸς ἀρχίζει νὰ διαγράφει μιὰ ὀλοφάνερη κατιοῦσα.

Τὸ βραβεῖο ἀπονέμεται διαδοχικῶς στὸ νεαρὸ σουηδὸ ποιητὴ Κάρολο-Γουσταύο-Βέρνερ, Βὰν - Χάιντενσταν, γνωστότατο στὴν πατρίδα του, ἀλλὰ ποὺ παρέμεινε τελείως ἄγνωστος στὸ παγκόσμιο κοινὸ, καὶ μετὰ τὴν ἀπονομὴ τοῦ βραβείου. Ἐπειτα—ἀφοῦ ἐμεσολάβησε μιὰ νέα ἀναστολή τριῶν ἐτῶν λόγῳ τῆς ἐντάσεως τοῦ πολέμου—στὸ σκοτεινὸ Ἐλβετὸ ποιητὴ Κάρολο Σπίτελερ, τὸ συγγραφέα τοῦ συμβολικοῦ «Προμηθεὺς» καὶ τῆς λυρικῆς «Ὀλυμπιακῆς Ἀνοίξεως»· στὸν αὐτοδίδακτο νορβηγὸ μῦθιστοριογράφου Κνουτ Χάμσον, μιμητὴ τοῦ Μπγιέρσον καὶ συγγραφέα τῆς «Πείνας»· στὸν Ἀνατόλ Φράνς, τὸν ἄμεμπτο γάλλο στυλίστα τοῦ «Κήπου τοῦ Ἐπικούρου» καὶ τῆς «Θαίδος», στὸ Βενιάμιν ἔπειτα τοῦ ἰσπανικοῦ θεάτρον, τὸν Ὑάκινθο Μπεναβέντε, γνωστὸν ἀπὸ τὰ «Ρόδα τοῦ φθινοπώρου» του καὶ τὰ «Ἐρωτικὰ μαθήματα»· στὸν ἰρλανδὸ ποιητὴ Γιουλιέμο Γήτς Μπούτλερ, ταμπεραμέντο σπανίας αἰσθαντικότητος καὶ λεπτότατο ἐρμηνευτὴ τῶν μύθων καὶ τῶν θρύλλων ποὺ ἐκφράζουν τὴν κελτικὴ ψυχὴ· στὸν πολωνὸ ἔπειτα ρωμαντογράφου Λαδίσλαο Ρεύμοντ, περιπαθὴ ζωγράφου τῶν στεπλῶν του καὶ τῆς ψυχῆς τῶν πολωνῶν χωρικῶν, καὶ τέλος

στὴν ἰταλίδα μῦθιστοριογράφου Γκράτσια Ντελέντα, τῆς ὁποίας τὸ ἔργο εἶνε μιὰ λεπτὴ ποιητικὴ ἠθογραφία τῶν ἀφελῶν ἡθῶν τῆς γενετείρας τῆς.

Ἀπὸ τὴ συνοπτικὴ αὕτη ἔκθεση, μποροῦμε νὰ ἐξαγάγουμε τὰ ἐξῆς λογικὰ συμπεράσματα:

Πρῶτο: εἶνε ἐκ πρώτης ὄψεως ἀκατανόητο, ἕνα βραβεῖο διεθνούς, ἀκτίνος καὶ ἀπηγήσεως νὰ ἀπονέμεται ἀπὸ ἐλληνοδικῆς μιᾶς καὶ μόνης ἐθνότητος.

Δεύτερο: καταντᾷ ἀνεξήγητο γιὰ τὴν προτιμοῦνται σχεδὸν συστηματικῶς οἱ γεροντώτεροι συγγραφεῖς, ἡλικίας ἀπὸ 55-60 ἕως 80-85 ἐτῶν, καὶ νὰ παραμερίζονται οἱ νεώτεροι ποὺ ἔχουν περισσότερη ἀνάγκη βοήθειας καὶ ἐνθαρρύνσεως.

Τρίτον: εἶναι προφανὴς ἡ ἐπίμονος ἀναζητήσις σκοτεινῶν καὶ ἀγνώστων συγγραφέων, οἱ περισσότεροι τῶν ὁποίων ἐξακολουθοῦν νὰ παραμένουν ἄσημοι καὶ μετὰ τὴν ἀπονομὴ τοῦ βραβείου.

Τέταρτο: πλὴν ἐλαχίστων καὶ σποραδικῶν ἐξαιρέσεων ἢ ρήτρα τοῦ διαθέτου νὰ βραβεύεται τὸ ἔργο τὸ σημαντικώτερον ἀπὸ ἀπόψεως ἰδεολογικῆς, ἔχει σχεδὸν ἀτονήσει.

Κατόπιν ὅλων αὐτῶν εἶνε φανερὸ ὅτι γιὰ νὰ ἀποκατασταθῇ ὁ θεσμὸς αὐτὸς στὴν πρώτη του αἴγλη, θὰ ἐχρειάζετο μιὰ πλήρης ἀναθεώρησις. Ἀλλὰ ἀξίζει τάχα τὸν κόπο; Ἴσως ὄχι. Γιατὶ εἶνε πρωτοφανές, ἀταξινόμητο καὶ παραδόξο, νὰ βραβεύεται ὁ εἰρητισμὸς καὶ οἱ εἰρηνικῆς τέχνες ἀπὸ τὸ ἔθνος ποὺ εἰργάσθη περισσότερο γιὰ τὸν πόλεμο (μὲ τὴς ἐφευρέσεις, τοῦ Ἐρικσον καὶ τῶν δύο Νόμπελ) καὶ ἀπὸ ἕναν ἄνθρωπο ποὺ ἐτελειοποίησε τὸ δαιμονικὸ μέσο, μὲ τὸ ὁποῖο, ἐκαυχᾶτο μιὰ μέρα, ὅτι θὰ μποροῦσε νὰ ἀνατινάξῃ τὸν κόσμο! !..

ΠΑΝΟΥ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΔΑΣΚΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΤΙΚΙΣΜΟΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ Α΄ ΠΕΡΙΟΔΟ
ΤΟΥ «ΝΟΥΜΑ», (1904 - 1905)

Ὁ δασκαλισμὸς ὑπῆρξε ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς «Τέχνης» (1898) καὶ ἀπὸ τὰ εὐαγγελιακά, (Νοέμβριος τοῦ 1901), ὁ μεγαλειότερος ἐχθρὸς τῆς Δημοτικῆς γλώσσας. Αὐτὸς ἐβάραινε στὴ ζυγαριὰ, περισσότερο καὶ ἀπὸ τὸν Ἀττικισμὸ καὶ ἀπὸ τὰ χίλιων λογίων τερτίπια τῶν ὀπαδῶν τοῦ ἀρχαῖζοντος λόγου. Καὶ αὐτὸν οἱ δημοτικιστῆς, οἱ συγκεντρωμένοι γύρω στὸ «Νουμᾶ», ἐβάλθησαν νὰ χτυπήσουν ἀπὸ τὰ πρῶτα πρῶτα του χρόνια.

Δασκαλισμὸς, σύμφωνα μὲ ἕνα λόγῳ τοῦ Ψυχάρη (καὶ ὁ Ψυχάρης στὰ ζητήματα τὰ ἐπιστημονικά, τὰ γλωσσολογικά, ἔχει τὸ veto, εἶναι ὁ ἀλάθευτος πάπας), σημαίνει νὰ συνηθίζης καὶ ν' ἀραδιάζης τύπους ἀρχαίους, ἀντὶ τύπους δημοτικούς, νὰ γράφης πόλις καὶ νὰ μὴν τολμᾷς νὰ γράφης πόλη, ὅπως τὸ θέλει, ὅπως τὸ λέει ὁ λαός. Ἐκπρόσωπος τοῦ Δασκαλισμοῦ, στὴ στενότερη σχολαστικὴ ἐννοιά του, ἐκεῖνα τὰ χρόνια, εἶταν ὁ μακαρίτης ὁ Μιστριώτης. Καὶ ὄχι λίγες φορὲς—Θεὸς χωρὲς τὴν ψυχὴ του—ἐδέχτηκε μύδρους καυστικὸς ἀπὸ τὰ πυροβολεῖα τοῦ «Νουμᾶ». Τὸ ζήτημα ὁμῶς τὸ γλωσσικὸ, ὅπως τῶς καταπαταστῆ ὁ συγγραφέας τοῦ

Ταξιδιοῦ, δὲν εἶταν ἀπλᾶ ζήτημα γραμματικῆς, εἶταν γενικώτερα ζήτημα ἐθνικὸ, ζήτημα, ἀν θέλετε ἀκόμα, πραχτικὸ. Τὴν χρειάζεται ἡμεῖς σήμερα ἔγραφε ὁ Ψυχάρης σ' ἕνα γράμμα τοῦ πρὸς τὴ Δ' τῆς «Τέχνης» τὸ Γενάρη τοῦ 1899*. «Χρειάζεται γλώσσα ποὺ νὰ μπορῇ ὁ καθένας νὰ τὴ μάθῃ, δηλαδὴ γλώσσα ποὺ νὰ μπορῇ ὁ ΚΑΘΕΝΑΣ νὰ τὴ διαβάζῃ, νὰ τὴ γράφῃ, νὰ τὴ μιλήῃ». Οἱ σαράντα-πενήντα τόμοι τοῦ «Νουμᾶ», καθὼς εἶναι οἱ περισσότεροι χωρισμένοι σὲ ἐξάμηνα, εἶναι γεμάτοι ἀπὸ τὰ σοφὰ κηρύγματα τοῦ Ψυχάρη, γεμάτοι ἀπὸ ἔργα τοῦ ἐπιστημονικά, μαχητικὰ, κριτικὰ, λογοτεχνικά. Μαζὶ μὲ τὸν Παλαμά, τὸν Πάλλη καὶ τὸν Ἐφταλιώτη, τὸν Τα-

Ο Κ. ΜΑΝΟΣ ΜΕ ΤΟΝ ΥΠΑΣΠΙΣΤΗ ΤΟΥ ΠΟΝΤΙΚΑΚΗΝ

γκόπουλο καὶ τὸ ἐπιτελεῖο του, τὸ Χατζόπουλο καὶ τοὺς Κορφιᾶτες λογίους, ποὺ κατεβαίνουνε σύσσωμοι ἀπὸ τὰ 1904 στὸν ἀγῶνα, ὁ Ψυχάρης δικαιώνεται στὴν κρίση του γιὰ τὸ ζήτημα τοῦτο, τὸ συνάμα ἐθνικὸ καὶ πραχτικὸ, καὶ ἡ φωνὴ του βρῆσκει ἀπήχηση ὡς τὴς μακρυνότερες γωνιῆς ποὺ ὑπάρχει Ἑλληνικὴ πνοὴ καὶ λαμ-

* Τεύχος 3, σελ. 59

πικαρισμένη καθάρια σκέψη. Ο «Νουμάς» γίνεται ο τελάλης του δημοτικισμού στην έντονωτερη εκδήλωσή του. Ως τὰ βάρη τῆς Ἀφρικής, ὡς τὴν καρδιά τῆς Μαδαγασκάρης, στὴν Αναλαβάβα, μάλιστα, πού ὑπάρχει ὁ ὁμογενῆς δημοτικιστὴς Γιάννης Σκοπελίτης καὶ δύο-τρεῖς φίλοι του. Ὁ λόγος τοῦ Σολωμοῦ ἀνταμώνεται, σμίγει μὲ τὴν ἴδια σχεδὸν φωνὴ τοῦ Ψυχάρη: «Τὸ Ἔθνος πρέπει νὰ μάθῃ νὰ θεωρῆ Ἐθνικὸν ὅ,τι εἶναι ἀληθές». Ναί. Κι' ἕνας λαὸς ὑψώνεται ἄμα δείξει πὼς δὲ φοβᾶται τὴν ἀλήθεια, πὼς δὲν τόχει ντροπὴ νὰ μιλάῃ τῇ γλῶσσᾳ τῆς μάνας του, αὐτὴν πού τοῦ στάθηκε ἀνούρισμα ἀπαλὸ ἀπὸ τὰ παιδιὰτικὰ χρόνια του.

Ὁ «Νουμάς», ὅπως τῶπα στὸ προηγούμενο ἄρθρο μου, ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 1903 ἐγκολπώθηκε τὴν ἰδέα τοῦ γλωσσικοῦ ἀπολυτρωμοῦ, πού τὴν ἀνέμισε, φλάμπουρο τοῦ Ἀγῶνα, κυρίως ἀπὸ τὰ 1904 καὶ πέρα. Καὶ προσπύθησε νὰ τῆς δώσῃ ὅση μποροῦσε μεγαλειότερη ὀρμὴ, νὰ τὴν πλατύνῃ ὡς τὸ ἀκρότερο σημεῖο, νὰ συγκεντρώσῃ κι' ἄλλους, κι' ἄλλους ὀπαδοὺς, ὅσο τὸ δυνατὸ περισσότερους, νὰ πυκνώσῃ καὶ μὲ νέα στελέχη, μὲ νέα στοιχεία τὴν παλιὰ μικρούτσικη φάλαγγα τῶν πρώτων δημοτικιστῶν.

Κατὰ πόσο τὸ καταφέρνει, φαίνεται ἀμέσως-ἀμέσως σὲ ὅποιον θᾶξῃ τὴν ὑπομονή, ὅχι νὰ ξεφυλλίσῃ τοὺς δυσεῦρετους σήμερα τόμους του, ἀλλὰ ἀπλούστατα σ' ἐκείνον πού θᾶθελε νὰ ρίξῃ ματιὰ ἐξεταστικὴ στὰ περιεχόμενα τῶν πρώτων του χρόνων, καὶ μάλιστα τοῦ ἀμέσως ἐπόμενου.

Μὲ κατάπληξη θᾶβλεπε τότε πὼς, ἐνῶ στὰ 1903 ὁ Νουμάς ἀριθμοῦσε μονάχα, ὅπως τὸ ἀνάφερα, ἑκατὸν εἴκοσι δύο συνδρο-

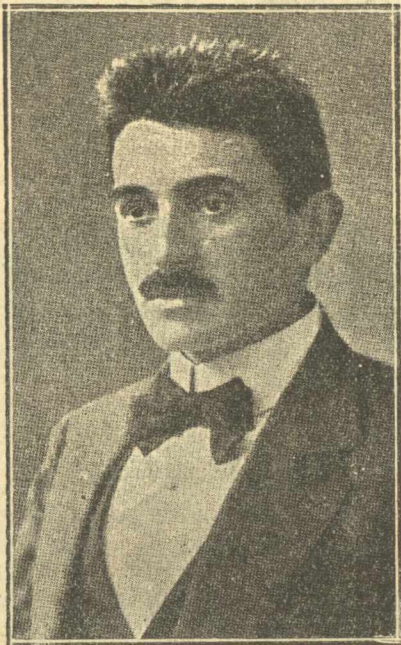
μητές, στὰ 1904 παρουσιάζει ἑκατὸν εἴκοσι καὶ ἀπάνω συνεργάτες! Κι' ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς ὅλο τὸ λουλούδισμα τῆς πνευματικῆς Ἑλλάδας, σχεδὸν ὅλους τοὺς **Ἐκλεχτούς**.

Ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὴν ἀλληλογραφία τῆς δεύτερης καὶ τῆς τρίτης χρονιάς τοῦ «Νουμά», ἐνῶ ὁ Ταγκόπουλος ἀπὸ τὴ μιά μεριά ἐσυνέχιζε τὴν ὠραία του προσπάθεια, δημοσιεύοντας ἀριστουργηματικὲς μεταφράσεις καὶ πρωτότυπα — σὰν τ' ἀθάνατο ρωμάντζο τοῦ Ψυχάρη, τὸ καλύτερο ἔργο του, τὸ πύ στρωτό, τὸ γεμάτο αἴσθημα καὶ λυρισμὸ, περιγραφικότητα καὶ χάρη, **τῇ Ζωῇ καὶ ἀγάπῃ στὴ Μοναξιά**, πού τῆς ἀνοίγει τὸ δρόμο γιὰ νὰ περάσῃ λίγους μῆνες πρωτύτερα κατὰ πού διαβάζεται ὡς τὰ σήμερα, μολονότι ἀριθμεῖ τὴν τέταρτη ἢ πέμπτη ἐκδοσὴ του, σὰ νᾶναι καινούριο φρέσκο καὶ δροσερό, ἢ ἀσύγκριτη μετάφραση τοῦ Βουτιεριδῆ ἀπὸ τ' Ἀρχαία: ὁ **«Δάφνη καὶ ἡ Χλόη»** τοῦ Λόγγου, — ἀπὸ τὴν ἄλλη δὲν παύει νὰ στέλνῃ γράμματα σ' ὅσους θὰ εἶχανε θέσῃ στὸ πλευροῦ του πλάϊ, καὶ θὰ δίνανε κύρος καὶ ὁμορφιὰ περίσσια στὸν ἀπολυτρωτικὸ καὶ ἀφυπνιστικὸ του ἀγῶνα.

Ἴδου δύο ἀπαντήσεις, ἀπὸ τίς μύριες τόσες πού τοῦ σταλθῆκανε, χαρακτηριστικὲς τόσο γιὰ τὸν Ἀγῶνα, ὅσο καὶ γιὰ τὴν μετριοφροσύνη (ἀγνωστο φροῦτο τῆς Ἐποχῆς μας!) ἀνθρώπων ἀληθινὰ τῶν Γραμμάτων.

Α': **Ἐπιστολὴ τοῦ Μαβίλη**
Κέρκυρα 22 Μαρτίου 1904

Ἀξιότιμε Κύριε,
Σᾶς εὐχαριστῶ γιὰ τὸ καλὸ Σας γράμμα. Εἶναι καιρὸς τώρα πού ὁ φίλος μου κ. Ἡ. Σταῦρος συχνὰ μοῦ μιλεῖ γιὰ τὸ «Νουμά» καὶ ὁ φίλος κ. Κεφαλληνὸς εἶχε τὴν

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΘΕΟΤΟΚΗΣ

καλοσύνη νὰ μοῦ στείλῃ καὶ κάμποσα φύλλα γιὰ νὰ λάβω μία ἰδέα. Καὶ ὁ κ. Κ. Θεοτόκης, κάποτε πού τὸν ἀντάμωσα, μονάχα καλὸ εἶχε νὰ μοῦ πῆ γιὰ τὸ περιοδικό Σας.

Ἀπὸ τοὺς ἐπαίνους αὐτῶν τῶν Κυρίων πού εἶναι ἀρμολιότεροί μου πολὺ, καὶ ἀπ' ὅσο μπορῶ νὰ κρίνω ὁ ἴδιος γιὰ ὅσα εἶδα, ἐσχημάτισα, ἀξιότιμε Κύριε τὴ γνώμη, πὼς ὁ «Νουμάς» μὲ τὴν εὐκρίνεια καὶ τὸ θάρρος, μὲ τὴ λεχτικὴ καὶ διαλεκτικὴ δύναμη, μὲ τὴ σωστὴ κρίση στὸ ξεδιάλεμα τῆς προχείρης ὕλης καὶ μὲ τ' ἄλλα χαρίσματα τοῦ συντάκτη του ἀκολουθαίει περιφρηματὸ δρόμο πού ἀνοίξε πρώτη ἢ «Τέχνη» καὶ θὰ μᾶς πᾶν πάντα προοδευόντας, σιμώτερα πάντα στὸ θρίαμβο τῆς Ἰδέας πού ὅλοι μας ὀλόφνηχα λαχταροῦμε καὶ γιὰ τοῦτο ἀπὸ καρδιάς Σᾶς συγχαίρομαι.

Ὅσο γιὰ τὴν συνεργασίαν μου, κάνοντάς μου μεγάλη τιμὴ, μοῦ ζητᾶτε τόσο εὐγενικά, παρακινημένος βέβαια ἀπὸ τὴν καλὴ σύσταση κάποιου ἀγαπητοῦ μου φίλου ἀπὸ ἐκεῖ, μὲ πολὺ μου λύπη Σᾶς ἀπαντῶ πὼς δὲ σκοπεύω ἀκόμα νὰ βγῶ στὴ δημοσιότητα μὲ τὸνομά μου καὶ πὼς μὲ τὴν πρόοδο πού ἔγινε καὶ στὴν γλῶσσα καὶ στὴν Τέχνη οὔτε μὲ δίχως ὄνομα μπορῶ νὰ βγάλω τὰ φτωχὰ μου συνθέματα, πού ἀκόμη μοῦ μένουν ἀπὸ ἄλλην πρωτογενέστερη ἐποχὴ. Σᾶς βεβαιώνω ὅμως, πὼς ἂν ἀπὸ τώρα κι' ἐμπρός κανένα ἀπὸ τὰ γρανημάτια μου δὲ μοῦ φανῆ τέλεια ἀνάξιο νὰ τυπωθῆ, θὰ σᾶς τὸ στείλω καὶ θὰ τόχω τότες γιὰ καύχημά μου ἂν μὲ τὴν δική μου συμφωνήσῃ τότες καὶ ἡ δική Σας γνώμη.

Βλέπετε πὼς τὸ καλὸ Σας γράμμα ἐστάθηκε γιὰ μένα καὶ μία σημαντικὴ ἐμπύκωση. Γιὰ τοῦτο Σᾶς γνωρίζω καὶ διπλὴ χάρη καὶ μετὰ χαρᾶς Σᾶς τ' ὁμολογῶ, ἀξιότιμε Κύριε, παρακαλώντας Σας νὰ δεχθῆτε τὰ προσκνήματά μου. Γ. ΜΑΒΙΛΗΣ

Β'. **Ἐπιστολὴ τοῦ Κώστα Μάνου**
Πελεκασίνα 2 Μαΐου 1904.

Φίλε κ. Ταγκόπουλε,

Σᾶς εὐχαριστῶ πολὺ γιὰ τὸ καλὸ σας γράμμα. Ἐπίσης ἂν γράφετε τοῦ Πάλλη, πέτε τον παρακαλῶ πὼς πολὺ μὲ κολάκευαν, ἂν καὶ τὰ θεωρῶ ἐντελῶς ὑπερβολικά ὅσα σᾶς ἔγραψε γιὰ μένα.

Ἐπειδὴ ἡ «Ἀντιγόνη» πρόκειται ἀκόμη νὰ δοθῆ στὸ Βασιλικό, λυπούμαι πού δὲ θὰ μπορέσω νὰ σᾶς στείλω τώρα τίποτε ἀπ' αὐτὴν, γιὰ τὸ θέλω ν' ἀρχίσουν ἀπὸ πρῶν οἱ ἐπικρίσεις. Ἀργότερα τὰ ξαναλέμε*.

Σᾶς εὐχαριστῶ καὶ γιὰ τὸν ὀραῖο «Λόγγο» τοῦ Βουτιεριδῆ. Προθύμως φίλος σας
Κ. ΜΑΝΟΣ

Ἄλλὰ δὲν εἶναι μονάχα ὁ Μάνος καὶ ὁ

Μαβίλης, πού σπεύδουν ν' ἀπαντήσουνε σὲ γράμματα τοῦ Ταγκοπούλου καὶ νὰ τὸν ἐνθαρρύνουνε στὸν Ἀγῶνα. Ἀπὸ τὴν Ἀρτάκη (Erdek) τῆς Ἀνατολῆς ὁ Φιλῆντας, μὲ γράμματα ἐνθουσιαστικὰ πού ἀρχίζουνε σχεδὸν ὅλα μὲ τρυφερὰ ἐπιφωνήματα «Δημητρώ μου, ἀγαπημένε μου, χρυσέ μου, γειά σου, γειά σου» ἢ «Πολυαγαπημένε μου Δημητρώ, πάλε γειά σου» καὶ ἀπὸ τὰ Βουρλά ὁ Γληνός, διευθυντὴς στὴν ἐκεῖ Ἀναξαγόρειο Σχολή, τότες βεβαίως πὼς τὸ ζήτημα δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ λυθῆ μιά μέρα, ἀποτελεσματικὰ καὶ γρήγορα.

«...Παρέχοντας, γράφει ὁ Δ. Γληνός σὲ γράμμα του, στὸ Ἔθνος φιλολογία, γράφοντας ἔργα, λύουμε τὸ ζήτημα σύμφωνα μὲ τοὺς νόμους τοὺς φυσικοὺς καὶ ἐκβιάζομε ὅλους τοὺς πατριῶτες νὰ μᾶς προσέξουν. Ἔτσι εἶνε ἡ Τέχνη εἶνε δική μας, ἄρχισε νὰ γίνεται κι' ἡ ἐπιστήμη. Τὰ ἄλλα θὰ ἀκολουθήσουν. Καὶ τὰ εκπαιδευτικὰ ἄρθρα πού δημοσιεύεις ὠφελοῦν πολὺ. Τὰ διάβασα στὸν κύκλο τῶν διδασκάλων μου,

* Ἡ Ἀντιγόνη δημοσιεύθηκε ὀλόκληρη, καὶ οἱ τέσσερις πράξεις της, στὸ τέλος τοῦ 1904, φύλλα 124—128 τοῦ «Νουμά».

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΜΑΡΚΟΡΑΣ

14 ἂν ἀγαπᾶς. Τοὺς φάνηκαν καλά. Τίποτε ἄλλο. Ὡς πρὸς τὴ γλῶσσα ἀνοιχτὰ μυαλά δὲν ἔχω στὸ σύλλογο πού διευθύνω, ὡς πρὸς τὴν ἐκπαίδευση ἔχω. Ξέρεις δὲ ὅτι ἡ τελειωτική νίκη εἶνε ἐκεῖ: Στὴν ἐκπαίδευση...»

Ὁ Φιλήντας ὁ καυμένος τόσο λογαριάζει τὸ «Νουμᾶ» δικό του, πού τὸν ἀγγαρεύει μαζί με τις ἄλλες σκουτοῦρες του, νὰ παρακολουθῇ «δυὸ λαχεῖα τοῦ Σερβικοῦ Καπνοῦ τοῦ 88, πού τᾶχει ἀπὸ τὰ 90» καὶ δὲν ξαίρει μὴ τυχόν καὶ κληρωθήκανε ἢ πρόκειται νὰ κληρωθοῦνε οἱ ἀριθμοὶ πού τοῦ στέλνει. «Ξαίρεις, λέει, — ὁ μὴ γένοιτο! — νάμαστε πλούσιοι καὶ νὰ μὴν τὸ ξαίρουμαι!... Σοῦ δίνω τὸ λόγο μου πὼς ὁ «Νουμᾶς» θάῃ τὴ μερίδα τοῦ λέοντος».

Τοῦ γράφει δὲ σ' ἓνα γράμμα του πὼς ὁ Πάλλης εἶναι ἐνθουσιασμένος μετὰ τὸ «Νουμᾶ» καὶ μετὰ τὴν ἀντρική στάση του τὸ κάστρο τοῦ Δασκαλισμοῦ, δὲν μπορεῖ, γρήγορα θὰ πατηθεῖ. «Μονάχα ἐπιλήψιμα, πειραχτικά γιὰ τοὺς Τούρκους, μὴ βάζετε, ἀδερφέ, γιὰτὶ τὰ φύλλα τὰ κρατᾶνε στὴν Πόλη». Μαῦροι καιροὶ τότε, τρομοκρατία καὶ χαφιεδισμός, ἐπὶ Χαμητ. Μπελάς κι' αὐτὸς νὰ στέλνωνται συστημένα ἢ καὶ κρυφά, ἀσφαλισμένα, καθὼς συμβουλεύει μετὰ τρομάρα ὁ Φιλήντας, τὰ φύλλα τοῦ Ἀρχιεπισκοπῆ Νουμᾶ. Ἡ... «Ἀνάπλασις» ὡστόσο εἶχε ἐλεύτερο πάσσο σὲ ὅλη τὴν Αὐτοκρατορία.

Τὰ πολιτισμένα Ἐφρᾶνησα πού δὲν εἶχανε ν' ἀντικρούσουνε κανένα βάρβαρο ζυγὸ καὶ εἶχανε ἤδη γιορτάσει ἐκεῖνο τὸν καιρὸ τὴ συμπλήρωση ἑκατὸ χρόνων ἀπὸ τὴ γέννηση τοῦ Σολωμοῦ (1798—1898. Πανηγυρικὸν τεῦχος ἐπὶ τῇ ἑκατονταετηρίδι κ.τ.λ., Μάιος 1902) μετὰ ὅλη τους τὴν ἀστραφτερὴ πανοπλία ταχτήκανε στὸ πλευρὸ τῶν Δημοτικιστῶν, καὶ φυσικὰ τοῦ «Νουμᾶ». Ἀπὸ τὸν πρῶτο χρόνον, καθὼς τόπα, δημοσιεύει ὁ γέρω-Κονεμένος, κι' ἀπὸ τὴν τρίτη χρονιά του συνδρομητῆς καὶ ταχτικὸς ἀναγνώστης εἶναι ὁ ποιητῆς τοῦ «Ὀρκοῦ» ὁ Μαρκορᾶς. Τὸν Ταγκόπουλο, πού εἶναι παιδί του στὰ χρόνια του, τὸν ἀποκαλεῖ: «Σεβαστὸ φίλο». Δίνω παρακάτω τὸ γράμμα του αὐτοῦ πού τὸ χαρακτηρίζει ἓνα σπασμένο γράψιμο, ὅ,τι λέγεται γαλλικὰ «crampe d'ecrivain».

Κέρκυρα 26 Ἰουνίου 1905

Σεβαστέ μου Κύριε,

Ἐλαβα τὸ πρῶτο φύλλον τοῦ Νουμᾶ, καὶ

τὴν ἀγαπητὴ σας ἐπιστολή. Σᾶς εὐχαριστῶ.

Σᾶς στέλνω τὰς δέκα δραχμαῖς τῆς συνδρομῆς μου μετὰ ταχυδρομικῆ ἐπιταγῆς.

Τὰ σεβάσματά μου

Πρόβημος Γ. ΜΑΡΚΟΡΑΣ

Πρὶν ἀπὸ τὸ γράμμα τοῦ Μαρκορᾶ κι' ἀμέσως ἀπὸ τὸ δεύτερο χρόνο, Φεβρουάριον τοῦ 1904, ἀρ. 82, πρωτοφαίνεται στὶς σελίδες αὐτές, ὁ παλιὸς συνεργάτης τῆς «Τέχνης» Κωνσταντῖνος Μ. Θεοτόκης μ' ἓνα καινούριον διήγημά του, τίτλος Ἀκόμα, πού τ' ἀκολουθοῦνε βροχηδὸν πληθὸς ἄλλα, μεταφράσεις ἀπὸ τὰ Σανσκριτικά κτλ. κτλ. Μετὰ μὴν ἀρχοντική ἀληθινὰ εὐγένεια γράφει καὶ στέλνει τὰ ἔργα του στὸν Ταγκόπουλο, προσφωνώντας τον ἔτσι σὰ ν' ἀναφέρεται σὲ προϊσταμένη ἀρχή.

Ἀξιότιμε φίλε κ. Ταγκόπουλε,

Ἐχω τὴν τιμὴ νὰ σᾶς στείλω ἓνα χωριάτικο διήγημα, ἢ

Ἐχω τὴν τιμὴ νὰ σᾶς στείλω ἓνα ἄλλο διήγημα, ἄσκημον βέβαια, ἀλλὰ δὲν ἔχω γιὰ τὴ στιγμὴ ἄλλο ἔτοιμο...

Ὁ Θεοτόκης, ἐκτὸς ἀπὸ τὴ δική του συνεργασία, συσταίνει κι' ἄλλους φίλους του, Κερκυραίους, στὸ «Νουμᾶ», στέλνει ἔργα τους, τοὺς καθοδηγεῖ, τοὺς διαφεντεύει. Τὴν κ. Εἰρήνη Δενδρινού, τὸν Ἡλία Σταύρου, τὸν Κεφαλληνό, τὸν Περούλη. Γιὰ τὸν τελευταῖον μάλιστα, τὸν γλυκύτατον λαϊκὸν αὐτοσχέδιον ποιητῆ, αἰσθάνεται ἰδιαίτη ἀγάπη, καὶ ἀφορμὴ τοῦ γίνεσθαι νὰ γράψῃ ἓνα ἀπὸ τὰ σημαντικώτερα κριτικὰ γράμματά του. Τὸ μεταφέρω ἀτόφιο, καθὼς εἶναι, ἐλπίζοντας πάντα, πὼς ἴσως ἀργότερα δυνηθῶ νὰ φέρω στὸ φῶς ὅλη τὴν ἀλληλογραφία τοῦ Θεοτόκη, καθὼς καὶ τοῦ Χατζόπουλου πρὸς τὸν Πατέρα μου, πού εἶναι ἀπὸ τίς σπουδαιότερες καὶ τίς πιὸ διαφωτιστικὰς ἐπάνω σὲ χίλια ζητήματα. Κρασαῖς τὴν 26 Τρύγον 1905.

Ἀξιότιμε φίλε Κύριε Ταγκόπουλε,

Ὁ θάνατος τοῦ γυναικάδεροφου μου Στρατηγοῦ Βαρόνον Μάλοβιτς, πού ἐονέβηκε τὸν περασμένο Ἰούλιο, μετὰ ἔκαμε ἀθέλητα νὰ ταξειδέω, κι' οἱ πολλὲς ὑπόθεσες πού ἔλαχαν, μ' ἐμπόδιον νὰ συνεργαστῶ στὸ Νουμᾶ σας, πρῶτον βέβαια πού δὲν ἔφερε κανένα χαμὸ γιὰ τὸ φύλλον γιὰτὶ πολλοὶ ἄλλοι καὶ νέοι καὶ παλαιοὶ τὸ ἐπλοῦτισαν πολὺ καλῆτερα.

Τὸ ταξεῖδι μου μ' ἔβγαλε στὴν Πράγα,

ἔδρον ἔθαψαμε τὸ μακαρίτη, ἐκεῖθες στὴ Βιέννη, καὶ στὴ Ζαγοβρία, ὅπου ἦταν διοικητής.

Κι' ὄντας στὴν Εὐρώπη, ἠθέλησα νὰ ἐπισκεφτῶ καὶ τὸ ἀγαπημένο μου τὸ Μόναχο καὶ ἔμεινα αὐτοῦ 10 μέρες.

Εἶδα ἐκεῖ καὶ τὸν καλὸ Χατζόπουλο, καὶ μιλῆσαμε πολὺ καὶ γιὰ σᾶς καὶ γιὰ τὸ Νουμᾶ. Εἶχαμε χρόνια νὰ ἰδωθοῦμε, καὶ ἀφόντας δὲν εἶχα πλιά σκέψη μαζὴ του οἱ ιδέες του ἄλλαξαν (ἴσως καὶ οἱ δικές μου ἀλλὰ ἀντίθετα)—καὶ τὸν εὐρηκα κυριεμένον ἀπὸ ἓναν αἰσθηματικὸν πεσιμισμό, πού κάπως φαίνεται νὰ ὑποφέρει πολὺ ἢ τρυφερὴ καρδιά του. Μ' ὄλον τοῦτο ἢ ἰδέα τοῦ καθήκοντος ἔχει ἀπάνω του μεγάλην ἐπιρροή, καὶ ἀπὸ τὴν σπρώχνει στὴν ἐργασία. Καὶ ἡ ἐργασία του οὔτε εἶνε, οὔτε ἐστάθηκε τιποτένια, γιὰτὶ πρέπει ὅλοι νὰ θυμόμαστε καὶ νὰ κηρύττωμε, πὼς ἀπὸ τὸς ἐτόλμησε πρῶτος νὰ βγάλει περιοδικὸ στὴ Δημοτικῆ, κι' ἐκατάφερε ἔπειτα πρῶτος νὰ μπάσει τὴ γλῶσσα στὸ θέατρο καὶ μετὰ ἐπιτυχία. Τῶνομά του θὰ μένει ἀθάνατον στὴν ἱστορία τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων. Ἐμεῖς κι' οἱ σύγχρονοί μας δὲν εἶμαστε οἱ κατάλληλοι νὰ κρίνομε ἂν εὐρηκε τὸ ἀληθινὸν καλοῦπι τῆς γλώσσας, κι' ἂν ἡ γλῶσσα πού ἔγραψε ἢ θὰ γράφει εἶνε ἢ ἀληθινὴ λαλιὰ πού θὰ ἐπικρατήσῃ: ἀπὸ τὸ θὰ ταποφασίσει μόνο ὁ καιρὸς: ὁ καθένας κάνει ὅ,τι τοῦ φαίνεται σωστὸ καὶ ὠφέλιμον γιὰ τὸ γένος, ἀπὸ τὸ κάνει καὶ ἐκεῖνος πολὺ τίμιον, καὶ γι' ἀπὸ τὸ κι' ὁ ἴδιος εἶνε σεβαστὸς κι' ἡ ἐργασία του.—Ἄν ὅ,τι λέω εἶνε σωστὸ, μοῦ φαίνεται πὼς ἡ συνεργασία του στὸ Νουμᾶ, εἶνε πολὺτιμη ἢ ἰδέα θὰ κέρδιζε βέβαια. Τοῦ μίλησα ὅσο ἤμποροῦσα, τὸν ἔκαμα ν' ἀποφασίσει νὰ σᾶς στείλει κάτι μεταφράσματα ἀπὸ τὰ Γερμανικά, σᾶς παρακαλῶ ὅμως νὰ μὴν ἀμελήσετε καὶ νὰ θελήσετε νὰ τοῦ στείλετε τὸ φύλλον στὸ Μόναχο: (Luisenstrasse 47 III links) τὸ ἀξίζει.

Ἐγὼ ἔχω τὴν τιμὴ νὰ σᾶς στείλω ἓνα χωριάτικο διήγημα*, φοβούμενος πάντα μὴ δὲν εἶνε τῆς ἀρεσκείας σας, ὅπως δὲ μ' ἀρέσει οὔτε μένα. Ἀλλὰ κατὰ δυστυχία γιὰ τὴ στιγμὴ δὲν ἔχω τίποτα ἄλλο ἔτοιμον,

* Τὸ διήγημα πού ἀναφέρει ὁ Θεοτόκης εἶνε ἡ Παντοειά τῆς Σταλαχτῆς. Δημοσιεύθηκε στὸν 168, 9 τοῦ 8βρη 1905, καὶ ἔπιασε ὅλη τὴν ἐντεκασέλιδη ἐπιφυλλίδα.

ἀποῦ ἔχασα ὅλο τὸ καλοκαῖρι, καὶ σᾶς τὸ στέγνω ἀπὸ ξέροντας πὼς ἀνέχεσθε τὰ τιποτένια μου καμώματα καὶ γιὰ νὰ μὴ με κατηγορήσει ὁ Κόσμος πὼς ἐπεράτησα τὸν πόλεμον ὅταν εἶνε χρεῖα ἀπὸ στρατιῶτες. Κρίνετέ το ὅμως καὶ κάμετε ὅπως ὀρίζετε.

Ἡ ἀγαπημένη μας ἡ Κέρκυρα, πού τόσο ἐνθουσιαστικὰ τὴ μνημονεύετε, χαρίζει ἐφέτος στὸ γένος ἓναν καινούριον ποιητὴ καὶ τρανὸ. Θέλω νὰ πῶ τὸν Περούλη. Πολλὲς φορὲς μοῦ ἤρθε στὸ νοῦ πὼς τὸ Ἔθνος μας διαβαίνει τώρα ἴσια ἴσια ἀπὸ μία μεσαιωνικὴ ἐποχὴ τροποποιημένην βέβαια ἀπὸ τίς συνθήκες τῶν ἄλλων ἀνθρώπων πού ζοῦν στᾶλλα μέρη καὶ γιὰ καλὸ τῆς ἀνθρωπότητος ἡγεμονεύουν στὸν κόσμον—ἀλλὰ ἡ παρομοίωση μου δὲν ἀπόβλεπε παρὰ μόνο τὰ κακὰ πού φτυρώνουν κάθε μέρα ντροπερνὰ στὸν κακὸν τόπον μας, φωνές, κλεψιές, ἀπαγωγές κ.λ.π. ἔλλειψη ἀσφάλειας, σὰ νᾶχε τὸ Κράτος πάντα πόλεμον μετὰ βάρβαρους ὄρνων καὶ Ταρτάρων. Οἱ Τάρταροι ἀληθινὰ δὲ λείπουν γιὰτὶ εἶνε αὐτοὶ οἱ Τούρκοι πού τυραννοῦν τὸ ὑπόδουλον γένος, κι' εἶνε ἔτσι ἡ μεσαιωνικὴ εἰκόνα τέλεια. Ἄς προσθέσωμε σ' ἀπὸ τὴ γλωσσικὴ κατάσταση ἀνάλογη μετὰ Λατινισμό, τὴν γραμμικὴν, παράδοξην καὶ μοναδικὴν στὸν κόσμον, ἀνισότητά τῶν ἀνθρώπων μπρὸς στὸ νόμον, τὴν ἀκαταστασίαν στὴ διοίκηση, τὰ φεουδαλικά συστήματα τῶν ὑπουργῶν, βουλευτῶν κομματάρχων, μικροκομματάρχων, κι' ἔτσι θᾶχωμε μπροστά μας, τοὺς δούκας, τοὺς κόντηδες, τοὺς βαρώνους τοὺς ἐλέφτερους πού ἐφτακόσια χρόνια ὀπίσω ἐκυβερνοῦσαν τὴν Εὐρώπην.

Μόνη διαφορὰ εἶναι, πού ἐκεῖνοι ἦταν, στρατιῶτες, καὶ παλλημάρια καὶ τίς περισσότερες φορὲς οἱ καλλίτεροι τῆς κοινωνίας, καὶ οὗτοι εἶναι οἱ ἀχρειώτεροι τύποι τῆς ἀνθρωποσύνης. Μῶλον τοῦτο ὁ πατριώτης μου ποιητῆς, ἀποδείχνει ἀκόμη μία φορὰ πὼς οἱ ἴδιες αἰτίες γεννοῦν τὰ ἴδια ἀποτελέσματα καὶ πὼς μέσα στὴν τόση διαφορὰ τὸ πνεῦμα τοῦ λαοῦ ἐργάζεται γερὰ καὶ ἄγιο, καὶ θαυματουργαί. Ἡ μεσαιωνικὴ κατάσταση τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἶνε ἱστορικὴ ἀνάγκη, εἶνε ἓνας βαθμὸς τῆς ἐξέλιξης πού ἀπὸ αὐτὴν κάθε λαὸς πρέπει νὰ περάσει, καὶ δύναμη δὲν ὑπάρχει στὸν

κόσμο πού νά ἐμποδίσει τὸ κακὸ αὐτό. *Natura non facit saltus*. Μόνο ὅπως γὰ τὸν ἄνθρωπο, πού, καθὼς καλῆτερά μου ξέρετε, στὴν ἐμβρυακὴ του ζωὴ περνάει ἀπ' ὅλες τὶς μορφὰς τῶν κατώτερων ζώων, ὅπως ἐπέρασε ὅλη ἡ δημιουργία τοῦ ζωϊκοῦ βασιλείου, τὰ στάδια τῆς ἐξέλιξης εἶνε λογόκαιρα, καὶ ὅ,τι ἔκαμε τὸ ἀμφίβιο γιὰ νά γένει μαστοφόρο, ὁ ἄνθρωπος τὸ κάνει σὲ λίγες βδομάδες, ἔτσι καὶ ἕνας Λαὸς στὴ βάρβαρη καὶ ἀπολίτιστη κατάστασι μπορεῖ νά μείνει πολὺν καιρὸν ἢ λίγο, κατὰ τοὺς παράγοντας πού τὸν βοηθοῦν νά ὑψωθεῖ, ἢ κατὰ τὰ περιστατικὰ πού τὸν στέρνουν στὴν ἀπώλεια. Σὲ μᾶς, μολονότι σὲ κανέναν κλάδο τῆς κοινωνικῆς ζωῆς δὲν ἐφάνηκε ἀκόμη μιὰ μεγαλοφυΐα πού νᾶχει σημασία γιὰ τὴν οἰκουμένην ὅλην, εἶνε φαινόμενο παρηγορητικὸ καὶ καλορίζικο, τὸ κίνημα πού γένηται γιὰ τὴ γλώσσα καὶ ἡ σημαντικὴ προόδὸ του, πού καθημερινὰ γίνεται φανήσιμη. Καὶ τοῦτο χάρις στοὺς ἄντρες, πού εἶνε ἀληθινὰ τέκνα τοῦ Ρωμαϊκοῦ Λαοῦ, καὶ πού μὲ θυσία τῆς περιουσίας, μὲ καταφρόνια τῆς δημόσιας γνώμης, ἐργάζονται γιὰ τὴν τίμιαν ἰδέα. Ἐσεῖς, ἀξιότιμε φίλε, δὲν εἶστε ἀπὸ τοὺς μικρότερους ἐργάτες.

Τὸ κίνημα τοῦτο τὸ μόνο, πού δείχνει νά χαράζει ἡ πανώρη ἀγῆ τῆς ἀναγέννησης, εἶνε περισσότερο παρὰ ὅ ὅλα τὰλλα τὰ μέρη, πιαστὸ στὴν Κέρκυρα, καὶ ἐδῶ ὄχι τυχαῖα, ἀλλὰ γιὰ τὸ νησί μας, πού δὲν ἐπατήθηκε ἀπὸ τοὺς Τούρκους, ἔλαβε κάποια μὲρφοση ἀνώτερα παρὰ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες, καὶ πρωϊμότερα ἐγεννηθῆσαν ἐδῶ οἱ ἄνθρωποι πού εἶδαν καὶ ἐκατάλαβαν τὸ σωστό, τόσο σιᾶλλα κοινωνικὰ ζητήματα ὅσο καὶ σιὸ γλωσσικὸ. Ἐτσι τώρα κοντεύουν νά περάσουν ἑκατὸ χρόνια, ἀφόντιας ὁ Σολωμὸς ἔγραψε ἐδῶ τὸν ὕμνον τοῦ στὴν ἐλευτεριά, σύγχρονος ὄντας τοῦ μεγάλου πολίτη Καποδίστρια, καὶ ἀπὸ τὸν καιρὸ τοῦ Σολωμοῦ ὡς σήμερα, δὲν ἔπαψε ἡ παράδοσι: ὁ Βαλαωρίτης ἐδῶ ἀνατράφηκε, ὁ Πολυλάς ἐδῶ ἔζησε, ὁ Καλοσοῦρος, ὁ Μαρκοῦας ἐδῶ ἐγεννηθῆσαν γιὰ νά μὴν ἀναφέρω τώρα πεθαμένους, καὶ ἕνα γέροντα ἀνεγνωρισμένο ἀπ' ὅλο τὸν ἑλληνισμό. Στὴν Κέρκυρα γραμματισμένος ἔχει νά ἐπιτῆ δημοτικιστῆς, καὶ ἐδῶ εἶναι

ἄγνωστοι οἱ φανατισμοί, ἀνόητοι καὶ βάρβαροι, πού αἱματοκύλισαν δυὸ φορὰς τὴν Ἀθήνα. Ἀλλὰ οἱ ἄντρες τοῦτοι καὶ ὅσοι σήμερα ζοῦν δὲ θὰ ὑπαρχαν, ἂν ὁ λαὸς τῆς Κέρκυρας δὲν ἦταν ἀρκετὰ μορφωμένος, ὥστε νά τοὺς βγάλει ἀπὸ τὰ σπλάχνα του, καὶ σήμερα μᾶς φανερώσει ἕναν αὐτοδίδαχτο, ἕνα τέκνο γνήσιο δικό του, πού δὲν ἔλαβε οὔτε ἀνατροφὴ σὲ σχολεῖα, οὔτε ἐταξί-δεψε, οὔτε ἔμαθε γραμματικὴ καὶ ἐπιστήμες, μὰ πού ἔχει στὴν καρδιά του τὸ χάρισμα τοῦ θεοῦ καὶ ψάλλει «ὅπως ψάλλει τ' αἰτόνι» καὶ μαγεύει μὲ τὸ σῆχο του καὶ μὲ τὴ μουσικὴ του. Εἶνε χωριάτης ὁ Περούλης ἀπὸ τὸν Ποταμὸ καὶ ζῆ ἀπὸ τὸν τίμιον κόπο του.

Στὸ χωριὸ μὲσά ἔχει ἕνα τσαγκαράδικον ὅπου δουλεύει μὲ τέσσερις ἐργάτες, πού τὸν ἀγαποῦν κοὶ τὸν σέβονται, καὶ τοῦτοι εἶναι οἱ τραγουδιστῆς τοὺς ἀφτὸς βγάνει τὰ τραγούδια, σὰν τὸ «Ἐκείνη*» πού ἐτύπωσε τώρα, ὕστερα τὰ τονίζει δίχως νά ξέρει μουσικὴ θεωρία, τὰ μαθαίνει στοὺς ἐργάτες του καὶ τοὺς στέρνει τὶς καλοκαιρίσιες νύχτες στὴ χώρα καὶ στὰ σιμοτινὰ χωριά νά τὰ ψάλλουν τοῦ Κόσμου.

Τὸν εἶδα καὶ ἐγώ, εἶνε πενηντάρης, λίγος καμπούρης, ἀλλὰ τὸ μάτι του λάμπει, καὶ τὸ μέτωπο του εἶνε πλατὺ καὶ καθάριο, καὶ ἀνανοήθηκε ἀθέλητα τὸν Hans Sachs ὅπου ἦταν

Schuhmacher und poet dazu

Μὲ τὸν Περούλη ὁ μεσαιῶνας μᾶς δείχνει τὰ καλά του. Δὲν θάταν καλὸ ὁ Νουμᾶς νά τυπώσει τὴν εἰκόνα του καὶ νά γραφεθῶν τρία λόγια γιὰ δάφτον; Σᾶς παρακαλῶ ὁμως νά μὴ μὲ ἀναφέρετε, ἀγκαλιὰ καὶ μπορεῖτε ἀπὸ τὸ γράμμα μου νά πάρετε ὅτι οἶς ἀρέσει, γιὰ νὰ δοξαστεῖ καὶ ὅλας λίγο ὁ καλὸς αὐτὸς ἄνθρωπος πού εἶνε ἕνα φαινόμενο ὄχι μόνο γιὰ τὴν Κέρκυρα ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν Ἑλλάδα, ἴσως καὶ γιὰ τὸν κόσμον.

Παίρνοντάς σας συμπάθεια γιὰ τὸ τόσο μακρὺ μου γράμμα.

Μένω πάντα δικὸς σας
Κ. ΘΕΟΤΟΚΗΣ

* Ποιήματα τοῦ Περούλη εἶχαν δημοσιευθεῖ καὶ πρωτῆτερα σιὸ «Νουμᾶ». Τὰ Τραγούδια λ. χ. τοῦ «Μᾶν», «τὸ ἐρημοκλήσι τῆς Ἀγάπης». Τὸ «Ἐκείνη» τυπώθηκε σιὸν ἀρ. 163 τοῦ 1905. Ἄριστοργηματικὸς θεωρεῖται ὁ «Κύκνος» του.

ABEL BONNARD

BENEZIA

Ἄν, προφέροντας τὸ ὄνομα τῆς Βενετίας, ἀφήνω νά ἀναπαραχθοῦν ἐλεύθερα μέσα μου, οἱ εἰκόνες ὅπου ἀνακαλεῖ τὸ ὄνομα αὐτό, ἐκεῖνο πού μοῦ ξανάρχεται πρῶτα-πρῶτα στὴ μνήμη, εἶναι οἱ ἀναμνήσεις τῆς ἀφίξεως, ὅπου κάθε φορὰ ἐπίστενα πῶς βρισκόμουν σ' ἕναν ἄλλο κόσμον. Ἄντι γιὰ τὶς σκαιὲς συναντήσεις πού μυρμηκιάζουν τοὺς δρόμους τῶν ἄλλων πόλεων, κάθε στενοχώρια ἐδῶ ἐλύετο ἐλαφρὰ ἀπάνω στὸ νερό. Οἱ θόρυβοι δὲν εἶχανε πιά τίποτε τὸ βάρβαρο. Καθένas, ξεφεύγοντας ἀπὸ τὴν περίστασι, ἐπετοῦσε ἀμέσως μεσ' στὴ θουμαστικὴ καὶ ἀνώφελι σφαῖρα τῆς μουσικῆς, ὅπου παντοῦ ἄλλου, εἶναι τόσο μακρὰ καὶ ἀπάνω ἀπὸ τὴν καθημερινὴ ζωὴ, καὶ ὅπου ἐδῶ ἄρχιζε ἀπὸ τὸ ἴδιο τὸ στόμα τοῦ κωπηλάτη πού φώναζε, ἀπὸ τὴ σφύρα τοῦ τεχνίτη πού σφυροκοποῦσε τὸ χαλκὸ ἢ τὸ σίδηρο.

Ξαφνικά, ἀπάνω ἀπὸ τὰ μικρὰ, σιωπηλὰ κανάλια, ὁ Ἑσπερινὸς ἀπλώνονταν σιὸ διάστημα, σὰν ἕνα παλάτι μεγαλειῶδες καὶ μάταιο· μιὰ νέα καμπάνα ἐπλούτιζε τὶς ἀέρινες αὐτὲς οἰκοδομὲς, ἀνοίγε σάλλες καὶ αἴθουσες. Ἡ εὐτυχία ὅπου δοκίμαζα τότε δὲν ἀνέβαινε ὡς τὸ πνεῦμα, πού ἡ Βενετία δὲν τ' ἄγγιζε ποτέ. Ἀλλὰ ἡ ἀφθονία αὐτῆ τῶν εὐτυχισμένων ἐντυπώσεων ἐμεθοῦσε μέσα μου τὸ ὑψηλότερο μέρος τοῦ ζώου Ἄλλου, εἶμαστε ἐκτεθειμένοι ἀδιάκοπα σὲ ἐντυπώσεις ὀδυνηρές, πού πρέπει νά τις ἀπομακρύνουμε. Μονάχα ἐδῶ, ἀσφαλισμένος, γεμᾶτος γοητεία καὶ ἐμπιστοσύνη, ἐπρόσφερα μιὰ ἀθωράκιση αἰσθαντικότητα στὴν πόλι ὅπου ὅλα τὰ πράγματα δὲν μποροῦνε νά δώσουν παρὰ ἀπόλασι καὶ ἡδονή.

Ἡ ζωὴ μου ὀργανώνετο σύμφωνα μὲ τὶς ἀρχὲς αὐτῆς. Ποτέ δὲ θὰ ξεχάσω τὰ γεύματα καὶ τὰ δειπνα τὰ ἐλαφρὰ.

ΒΕΝΕΤΙΑ — Η ΓΕΦΥΡΑ ΜΕ ΤΑ ΤΡΙΑ ΤΟΞΑ

ΒΕΝΕΤΙΑ — RIO DELLA MADONA

Συμπόσια πού δὲν τὰ βάραινε τὸ βάρος τοῦ κρέατος, ἀλλ' ὅπου τὰ ψάρια καὶ οἱ καρποὶ ἦταν ἐξ ἴσου περίφημα, καὶ τὰ πότιζε ἓνα Βαλπολιτσιέλλα, πού μόλις καὶ ἀφρίζε. Ὑπῆρχε καὶ μιὰ ἄλλη εὐτυχία: ἡ ζωγραφική. Στὴ δροσιά τῶν μουσειῶν καὶ τῶν ἐκκλησιῶν, οἱ πίνακες ἦσαν σὰν μεγάλα τραπέζια σεβιρισμένα.

Ἄλλ' ἦταν ἴσως τὴ νύχτα πού ἐνοιωθα τὴ μεγαλειότερη ἡδονή. Λικνιζόμενος, μέσα στὴ γόνδολα, ἀπάνω στὸ γεμάτο καὶ λεῖο νερό, ἐπλανώμουν, στὸ Μεγάλο Κανάλι, ἀνάμεσα ἀπὸ μιὰ λεγεῶνα παλατιῶν. Ἡ σελήνη ἔχυνε ἀπάνω στὶς προσόψεις τῶν τὴν περήφανη γοητεία της, πού τὰ ἐξάγγιζε ἀπὸ ὅτι εἶχαν ἐμφατικὸ καὶ θεατρικὸ. Μοῦ ἐφαίνοντο, ἀπὸ κάτω, χλωμὰ καὶ φουσκωμένα, σὰν ἀπέραντα ἄρμενα.

Νὰ καὶ μιὰ ἄλλη εἰκόνα. Ξεμπουκάρω, ἀργὰ τὸ ἀποσήμερο, στὴ λίμνη, πρὸς τὸ μέρος τοῦ Καναρέτζο. Ἡ θάλασσα εἶναι τόσο διάφανη καὶ ἀνάλαφρη πού νομίζεις ἀληθινὰ πῶς πλὴς ἀπάνω στὸν ἀέρα. Τὰ παλούκια πού δείχνουνε τὴ διώρυγα φαντάζουνε σὰ βυθισμένα στὸ κενό. Τὰ σπῆτια, στὴν ἄκρη τῆς πολιτείας δὲν εἶναι παρὰ ἓνα μηδαμινό, μόλις καὶ μόλις τὸ ἀναγκαῖο, στήριγμα, στὴ φαντασμαγορία τοῦ κίτρινου καὶ τοῦ ρόδινου. Ἀπάνω στὶς ἰσριδωμένες στέγες, τὸ φεγγάρι γεμάτο, πλούσιο, τόσο κοντινὸ, ἀνθισμένο μέσα στὸν ἠλιοφωτισμένο ἀκόμα ἀέρα, προσδρεύει σὰ ἀναριθμητὰ μάγια. Τίποτε δὲ μένει ἄσχημο ἢ ἄχαρι, τίποτε δὲν ξεφεύγει ἀπὸ τὴ μαγανεία. Ἐνα παλὸ γεφύρι, γεμάτο σκουριά, φαίνεται διακοσμημένο ὀλόκληρο μὲ φύλλα καὶ κορποὺς τῆς ἀμπέλου σὰν νὰ προωρῖζετο γιὰ τὸ ξεπροδόβισμα τοῦ φθινοπώρου. Ὁ ἴδιος ὁ ἑαυτὸς μου, μοῦ φαινότανε πῶς εἶχε ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὴ συνειδημένη ζωὴ του καὶ ἀτομικότητα, ὅτι τὰ εἶχα σιμὰ μου σὰ γάντια βγαλμένα, καὶ μέσα στὴ γαλήνια αὐτὴ καὶ χλιδικὴ φαντασμαγορία, μέσα στὴ φωτεινὴ αὐτὴ εἰρήνη πού κενάει ἴσως δὲν τὴν ἐθάμπωνε, ἐγεύομουν τὴν ἴδια εὐτυχία τῆς λιποψυχίας πού ἀπελάμβανα σὰ νυχτερινὴ σκόπη. Ἡ Βενετία δὲν ἦτανε πιά ἡ πόλις τῶν κυμάτων, ἦτανε ἡ πόλις τοῦ ἀέρος, ἡ πρωτεύουσα ἐνὸς κόσμου δίχως σκοτάδι καὶ δίχως βάρος

δὲν ἦταν πιά ἡ Βασίλισσα τῶν Νησιῶν, ἦταν ἡ Βασίλισσα τῶν Νεφελῶν.

Ἔτσι ἐξοῦσα μεσ' στὶς ἰσοδύναμες ἡδονὲς τοῦ ματιοῦ καὶ τῆς ἀκοῆς. Θυμᾶμαι μὲ ἀγαλλίαση τὰ ἀπολόχρωμα κουρελόπανα—ἐνὸς χρώματος ξεθωριασμένου μῶβ, λιποθυμισμένου κίτρινου, ξεψυχισμένου γαλάζιου—πού κρέμονταν ψηλά, σὰ ἐρείπια, ὅμοια μὲ τὸ φλάμπουρο πού θὰ μπορούσε νὰ φέρῃ ἡ λεγεὼν τῶν Ἐπιθυμιῶν, τῶν Νοσταλγιῶν, τῶν Ὀνειρῶν. Οἱ ἡδονισμοὶ τοῦ αὐτιοῦ μου δὲν ἦταν ἐκλεπτυσμένοι λιγώτερο. Δὲν ἀπέκλειε σχεδὸν παρὰ μόνο τοὺς ἀπρόσκλητους λαουγγισμοὺς, πού ὕψωνε, τὴ νύχτα, στὸ Μεγάλο Κανάλι, κάποιος τυχαῖος τραγουδιστής.

Ὅ,τι εἶνε μουσικώτερο στὴ Βενετία δὲν εἶνε ἡ μουσικὴ πού παίζον ἢ τραγουδοῦν. Ἐκεῖνο πού μ' ἐσυνάρπαζε, ἦταν ἡ ἀκούσια μελωδία τῶν θορύβων, ἀπὸ τὸ λεπτότερο, ἐκεῖνον τοῦ κύματος πού σπάει σὰ σκαλιὰ τῶν παλατιῶν, ὡς τὸ δυνατώτερο, τῶν σημάτων. Καὶ καθὼς τὴν ἡμέρα ἀπολύτρωνα ξαφνικὰ τὸ μάτι μου ἀπὸ τὶς λεπτομέρειες πού τὸ εἶχαν κουράσει, ἀνασηκῶνοντας τὸ κεφάλι πρὸς τὴ γλαυκὴ ἀπεραντωσύνη τοῦ οὐρανοῦ, γιὰ νὰ δεχθῶ τὸ δῶρο τοῦ φωτός, ἔτσι, τὴ νύχτα, ὅλες ἡ ἡδονὲς πού εἶχαν ἀπολαύσει τ' αὐτὴ μου, ἐσυμπληρώνοντο, ἐτελειοποιοῦντο, ἀνελύοντο μέσα στὴν πληρότητα καὶ τὴν τελειότητα τῆς σιωπῆς.

Τέτοια εἶνε, γιὰ μέ, ἡ Βενετία: ἡ πόλις τοῦ θριάμβου τῶν Αἰσθήσεων, ἀλλ' ὅπου ὁ θρίαμβος αὐτὸς χάνει ὅ,τι ἄξεστο καὶ ἀγροῖκο μπορούσε νὰ ἔχη, σ' ἓνα εἶδος θελκτικῆς ματαιότητος. Φαίνεται ὅτι ἡ ζωὴ γελᾷ ἐκεῖ, ἀπάνω σ' ἓνα γυάλινο θρόνο. Δὲν εἶνε διόλου—ἔξω γιὰ κείνους δὲ θάχανε μὲ τὴ νὰ ἐρωτευθοῦνε ἄλλου—ἡ πόλις τοῦ ἔρωτος, πού δὲ θάχε ἀνάγκη ἀπὸ τὸν πρόσθετο αὐτὸ στολισμὸ, καὶ πού θὰ ἔντροπῶταν νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὰ πράγματα τόσα. Δὲν εἶνε ἀκόμη, νομίζω, ἡ πόλις τῆς ἡδονῆς—πού θάχε πολλὰ ἀξιώσεις καὶ θάταν πολὺ σαρκικὴ καὶ βαρεῖα γιὰ μιὰ τέτοια τοποθεσία. Εἶνε ἡ πόλις πού βασιλεύουν μαζί ἡ Νωχέλεια, ἀδρανῆς ἀδελφὴ τῆς Ἀπολαύσεως, καὶ ἡ ἀπόλαυση, ἀδελφὴ ἐκκίνητη τῆς νοχελείας.

ΠΑΝΟΡΑΜΑ ΤΗΣ ΒΗΘΛΕΕΜ

CESARIME LUPATI

Ἡ ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΒΗΘΛΕΕΜ

Ἐνα σπήλαιο, ἓνας σταῦλος: ἔμποροῦσε νὰ γίνῃ πῶς ταπεινὸ τὸ θέατρο τοῦ μεγάλου μυστηρίου, τοῦ μυστηρίου αὐτοῦ πού γενεὲς γενεῶν τὸ περιμέναν ἐπὶ αἰῶνες, ζώντας καὶ πεθαίνοντας μὲ τὴν ἐλπίδα πῶς θὰ συντελεσθῆ, τοῦ μυστηρίου αὐτοῦ πού τὸ δοξολογοῦν ἐπὶ αἰῶνες γενεὲς γενεῶν, ζώντας καὶ πεθαίνοντας μὲ τὴν πίστη ὅτι συνετελέσθη;

Τὸ Εὐαγγέλιο θὰ μπορούσε νὰ μιλῆ γιὰ ἓνα φτωχόπιστο, γιὰ μιὰ καλύβη, καὶ τέτοια τὴ φαντάζονται ἀκόμη πολλοί, ἐκεῖνοι, ἐπὶ παραδειγματὶ πού δὲν ἔχουν ταξιδεύσει στὴν Παλαιστίνη, καὶ δὲν καταλαβαίνουν τὰ ἦθη της. Ἐνα σπήλαιο—γιατὶ ἓνα σπήλαιο; Ἦσαν λοιπὸν τρωγλοδύτες, τὸν καιρὸ ἐκεῖνο; Καὶ γιατί συγγέται, στὴν ἀφήγησι, τὸ σπήλαιο μὲ τὸ σταῦλο;

Ἐνα ταξίδι στοὺς Ἱερὸς Τόπους διαλευκαίνει τὴ φαινομενικὴ σύγχυση καὶ χωρὶς ἀκόμη νὰ προχωρήσετε ὡς τὴ Βηθλεέμ, θὰ ἐννοήσῃ ἀμέσως τὸ σύστημα τῆς τοπικῆς κατοικίας, πού ἔμεινε ὅπως καὶ τὸ ἐνδυμα—στάσιμα ἐπὶ αἰῶνες. Οἱ κατοικίες τῶν χωρικῶν στὴ Γαλιλαία, στὴ Σαμάρια, στὴν Ἰουδαία, εἶνε, πολλὲς φορές, ἀκόμη καὶ σήμερα οἰκοδομημένες ἔμπροστὰ σ' ἓνα σπήλαιο, κτισμένες, οὕτως εἶπεῖν, μεσ' στὸ βράχο.

Κι' ὁ σκοπὸς τῶν εἶνε προφανής: νὰ χρησιμοποιήσουν μιὰ φυσικὴ κοιλότητα τῆς γῆς πού προσφέρει ἓνα ἄσυλο δροσερὸ γιὰ τὸ καλοκαίρι, ἓνα ἄσυλο ζεστὸ γιὰ τὸ χειμῶνα ἔμπροστὰ ἀπὸ τὸ πρωτόγονο αὐτὸ καταφύγιο, οἰκοδομοῦν μία, δύο, τρεῖς, αἴθουσες, μιὰ μικρὴ στοῦ πού κυττάζει πρὸς τὸ δρόμο τὸ σπήλαιο

παριστάνει έτσι το εσωτερικώτερο μέρος της οικίας· πολλές φορές πρόκειται περί ενός συστήματος συνεχόμενων σπηλαιών που χρησιμεύουν για κελλάρια και αποθήκες.

Στη Ναζαρέτ, υπάρχει το σπήλαιο του Εὐαγγελισμού, στεφανωμένο ἀπὸ μιὰ ὥραια φραγκισκανικὴ βασιλική. Πολλοὶ προσκυνηταί, ὅταν φθάνουν ἐκεῖ, ἐρωτοῦν μ' ἕνα μειδιάμα δυσοπιστίας:

«Τὸ σπίτι τῆς Παρθένου Μαρίας δὲν εἶνε λοιπὸν αὐτὸ πὸν ὑπάρχει καὶ προσκυνεῖται εἰς τὸ Λορέτο;»

Μὲ τὴ σειρὰ τους χαμογελοῦν οἱ ἄγαθοὶ φραγκισκανοὶ πατέρες καὶ ἐξηγοῦν: ἐκεῖνο πὸν βλέπετε στὸ Λορέτο εἶνε τὸ ἐξωτερικὸ μέρος τοῦ οἰκίσκου τῆς Παρθένου, πὸν μετεφέρθη—σύμφωνα μὲ κάποιον ποιητικὸ θρύλλο—ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους στὴν Ἰταλία, γιὰ νὰ τὸ διασώσουν ἀπὸ τὴ μουσουλμανικὴ ἐπιδρομή· αὐτὸ πὸν βλέπετε στὴ Ναζαρέτ εἶνε τὸ ἐσωτερικὸ σπήλαιο, ὅπου ὑποτίθεται ὅτι ἡ ντροπαλὴ καὶ ἐρημικὴ Παρθένος προσήυετο, ὅταν ὁ ἀρχάγγελος Γαβριὴλ τὴν ἐχαιρέτισε ξαφνικὰ μὲ τὸ θεῖο χαιρετισμὸ.

Ὅσο ἀφορᾷ τὸ σπήλαιο τῆς Γεννήσεως, φαίνεται ὅτι ἀπετέλει μέρος ἑνὸς οἰκίσματος πὸν ἐχρησίμευε ὡς «χάνι», ὡς σταθμὸς ὅπου κατηλιζόντο καὶ διενυκτέρευαν ἀλογολάτες καὶ καμηλιέρηδες, στὸ δρόμο τῆς Ἱερουσαλήμ.

Ἡ Βηθλεέμ ἀπέχει ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ δέκα χιλιόμετρα ὁ Ἰωσήφ καὶ ἡ Μαρία ἐπήγαιναν στὴν πρωτεύουσα γιὰ τὴν ἀπογραφή πὸν εἶχαν διατάξει αἱ ρωμαϊκαὶ ἀρχαί, ἀπογραφή πὸν ὑπερέωνε ὅλους τοὺς ὑπηκόους νὰ ἐγγραφοῦν στὸν τόπο τῆς καταγωγῆς τῆς φυλῆς των· ὁ Ἰωσήφ καὶ ἡ Μαρία, οἱ δύο νυμφιοὶ τῆς Ναζαρέτ, ὤφειλαν νὰ ἐγγραφοῦν στὴν Ἱερουσαλήμ, γιὰ τὴν κατήγοντο ἀπὸ τὴ φυλὴ τοῦ Δαυὶδ. Ὁ δρόμος, πὸν πέρασαν μὲ μουλάρη ἢ μὲ γκαμήλα, θὰ ἦταν βέβαια ἐξαιρετικὰ κοπιώδης γιὰ τὴ Μαρία· προτοῦ φθάσουν στὴν Ἱερουσαλήμ, ἀναγκάσθηκε νὰ σταματήσῃ ἀπὸ μιὰ ἀπρόοπτη ἀδιαθεσία, πὸν ὑπερέωσε τὸ σύντροφό της νὰ ἀναζητήσῃ βιαστικὰ ἕνα ἄστυλο. Τὰ μικρὰ καὶ λίγα ξενοδοχεῖα τῆς Βηθλεέμ εἶναι μικρότατα καὶ ἐλάχιστα ἀκόμη καὶ σήμερα· ἀσφαλῶς ἦταν ὑπερ-

πλήρη τὶς ἡμέρες αὐτὲς τῆς ἐξαιρετικῆς κινήσεως, κ' ἦταν ἀδύνατο νὰ εὐρεθῇ ἕνα οἰοδήποτε καταφύγειο. Ἴσως ἡ κοπιώδης ἀναζήτησις τοῦ πτωχοῦ Ἰωσήφ διήρκεσε ἐπὶ πολὺ τέλος, καθὼς δὲν εὐρίσκετο ἄστυλο κ' ἐπλησίαζε ἡ νύκτα, πὸν ἡ θερμοκρασία της τὸ Δεκέμβριο, στὴν ὄρεινὴ καὶ ἀνοικτὴ αὐτὴ περιοχὴ, εἶναι ἀρκετοῦς βαθμοὺς κάτω ἀπὸ τὸ μηδέν, ἡ Παναγία ἐγκατεστάθη ὅπως-ὅπως σ' ἕνα χάνι, σ' ἕνα σταῦλο περαστικῶν ζώων, ὀλίγο ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν ἐκεῖ, ἀπάνω στὸ στρωμμένο ἄχυρο τῶν ζώων, ἔμελλε νὰ γεννηθῇ ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἡ θεῖα γυμνότητά του ἔμελλε νὰ ζεσταθῇ μὲ τὴ ζεστὴ ἀνάσα κάποιου μηρυκαστικοῦ, κάποιου ταπεινοῦ γαϊδαροῦ πὸν εὐρίσκετο μέσ' στὸ σπήλαιο. Ἦταν γραμμένο ἡ ταπεινώσῃν τοῦ περιβάλλοντος νὰ συνδράμῃ στὴ μεγαλειώδη ὁμορφίαν τοῦ συμβόλου.

Μάταια θ' ἀναζητήσετε σήμερα στὴ Βηθλεέμ τὸ δάσος πὸν εὐρήκαν ἀκόμη ἡ Ἁγία Ἐλένη, οἱ Σταυροφόροι, καὶ αὐτὸς ὁ Ἅγιος Φραγκίσκος.

Σήμερα, γύρω ἀπὸ τὴν ὥραια πόλιν τῆς Βηθλεέμ, ἐκτείνεται ἡ κατάξερη ἐξοχή· ἀπὸ τὴ ταράτσα τῆς «Κάζα νόβα»—τοῦ ξενῶνος, ὅπου οἱ φραγκισκανοὶ πατέρες φιλοξενοῦν τοὺς προσκυνητὰς—φαίνεται τὸ ὄρεινὸ καὶ γυμνὸ τοπίο πὸν τὸ ζωντανεῦν κατασπαρμένα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἀραιὰ δέντρα, λίγες ἐληές, τρεμιντίνες καὶ κάκτοι· μιὰ ἀπέραντη πεδιάδα, πὸν ὀνομάζεται ὁ Κάμπος τῶν Ποιμένων, ἐνθυμίζει ὅτι πρὸ δύο χιλιάδων ἐτῶν ὑπῆρχαν χλοερὰ λειβάδια· στὰ λειβάδια αὐτὰ ἐξύπνησε τοὺς ποιμένες, πὸν ἐκοιμῶντο σιμὰ στὰ κοπάδια τους, τὸ ἀγγελικὸ ἄσμα:

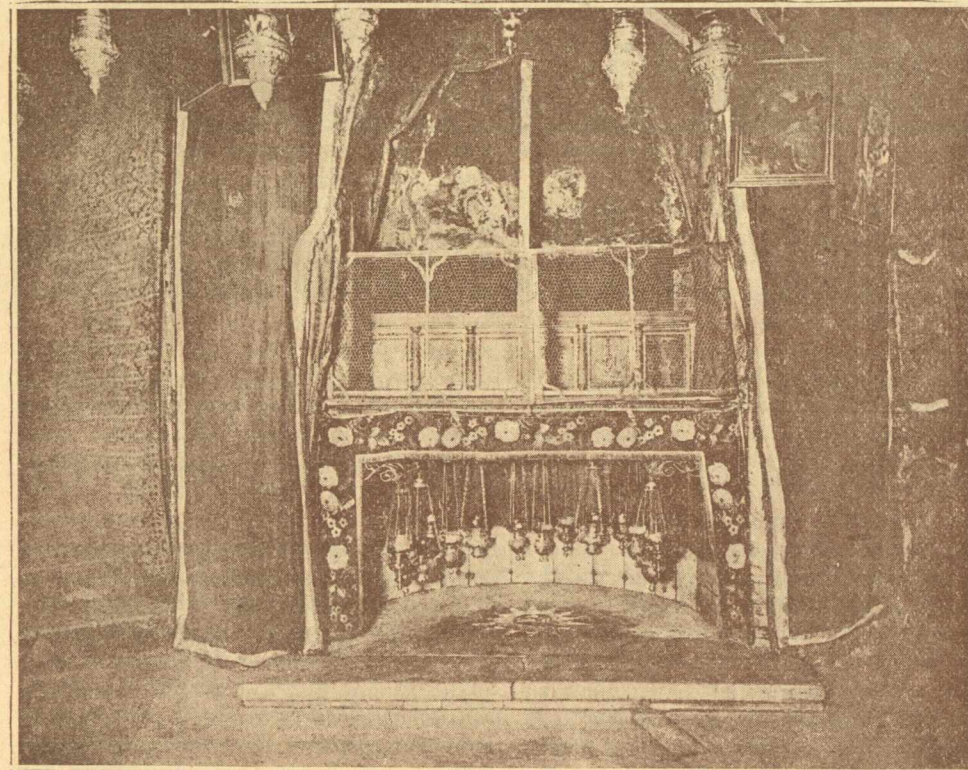
«Δόξα ἐν ὑψίστοις θεῶ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία».

Ἄλλ' ἂν δὲν ὑπάρχει πιά ἴχνος δάσους, τὸ σπήλαιο ὑπάρχει, ὅπως τὸ εὖρε ἡ Ἁγία Ἐλένη, διατηρούμενο στὴ Βασιλικὴ πὸν συνοψίζει, οὕτως εἶπεν, τὰ οἰκοδομήματα πὸν διεδέχθησαν τὸ ἕνα τὸ ἄλλο· στὶς διάφορες ἐποχὲς γιὰ τὴν, μόλις καταφίξετο μιὰ ἐκκλησία ἀπὸ τὸν ἄγριο φανατισμὸ τῶν εἰδωλολατρῶν, μιὰ ἄλλη ἀναπηδοῦσε στὰ ἐρείπια τῆς πρώτης—ἐδῶ, ὅπως καὶ στὴ Ναζαρέτ, ὅπως καὶ στὴν

Ἱερουσαλήμ, ὅπως σὲ ὅλους τοὺς Ἱερούς Τόπους—Ἱερούς γιὰ τὸ Εὐαγγέλιο, ὅσο καὶ γιὰ τὸ αἷμα πὸν ἔχυσαν οἱ λεγεῶνες τὸσων μαρτύρων.

Τὸ «σπήλαιο» τῆς Γεννήσεως ἀποτελεῖ μέρος ἑνὸς ἀληθινοῦ συστήματος σπηλαίων πὸν κατέχουν τὸ ὑπέδαφος τῆς σημερινῆς Βασιλικῆς. Κατεβαίνετε σ' αὐτὸ, ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ χοροῦ, μὲ μιὰ μικρὴ

στά σὲ δύο ἀντιμέτωπους βωμοὺς, πὸν ἐφάπτονται σχεδὸν, καὶ οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἐγεῖρει ἕνα βωμὸς—ὅπως κ' ὄλο τὸ σπήλαιο—ἀνήκει στὴν ἑλληνικὴ ὀρθόδοξο ἐκκλησία, γιὰ τὴ Βασιλική, μὲ τὰ ὑπερκείμενα κτίρια καὶ τὰ ὑπόγεια σπήλαια, εἶνε διηρημένη μεταξὺ τῶν τριῶν ἐκκλησιῶν: τῆς ἑλληνικῆς τῆς λατινικῆς, καὶ τῆς ἄρμενικῆς· οἱ

ΤΟ ΣΠΗΛΑΙΟ ΤΗΣ ΓΕΝΝΗΣΕΩΣ

σκαλίτσα ἀπὸ δεκατρία σκαλοπάτια, κ' εὐρίσκεσθε σὲ καμαρούλες σκαλισμένες στὴν πέτρα, ὅμοιες μὲ κατακόμβες, καὶ σὲ καθεμιὰ κ' ἀπὸ ἕνα βωμὸς.

Τὸ «σπήλαιο» τῆς Γεννήσεως εἶνε ἕνα κοίλωμα, μᾶλλον μακρὸ παρὰ πλατὺ, ντυμένο κατὰ μῆκος τῶν πλευρῶν μὲ πολυτιμὴ ταπετσαρία, πὸν τὴν ἐδώρησεν ἡ Γαλλία, ὅταν κατεστράφη ἀπὸ τὴν πυρκαϊά, ἢ παληὰ ἐπέδνυσι ἀπὸ δέρμα ἐμπριμέ.

Τὸ σκοτάδι φωτίζεται ἀπὸ πλῆθος φλόγες μικρὲς πὸν σπιθίζουν στὸ βάθος, μπρο-

λαμπαδες πὸν καίνε στὸ σπήλαιο τῆς Γεννήσεως ἀνήκουν καὶ στὶς τρεῖς ἐκκλησίες· οἱ λατῖνοι κατέχουν τὸ βωμὸ πὸν ἐγείρεται στὸ μέρος τῆς φάτνης καὶ τὸ ἀσημένιο ἄστρο πὸν εἶνε καρφωμένο ἐπάνω στὸ δάπεδο μὲ τὴν ἐπιγραφή: «Hic de Vergine Maria Jesus Christus natus est». — «Ἐδῶ ἐκ Μαρίας τῆς Παρθένου ἐγεννήθη ὁ Ἰησοῦς Χριστός». Τὸ ἀσημένιο ἄστρο λαμποκοπᾷ μέσα στὸ ἡμίφως, σὰν νὰ ἦταν ὁ κομήτης τῶν μάγων πὸν ἔπεσε μεσ' στὸ μικροῦτσικο τόπο τοῦ Μυστη-

ρίου: οἱ ἐπισκέπτες — ἀκόμη καὶ οἱ σκεπτικιστές, καθὼς εἶδα — θρίστανται τὴν ὑποταγή, καὶ ὑπακούοντες σὲ μιὰ κρυφὴ ἐπιταγή, γονατίζουν καὶ τὸ φιλοῦν. Πόσα φιλιά, πόσοι στεναγμοί, πόσα δάκρυα, πόσες φλογερὲς προσευχὲς ἀπάνω στὸ ἀστέρι αὐτό! Καὶ ποιὸς δὲν ξαναδιαβάξει χλωμιάζοντας, ποιὸς δὲν συγκεντρώνεται γιὰ νὰ στοχασθῆ, τὰ ἄλλα, συνθετικά, ἐπιβλητικά αὐτὰ λόγια, τὰ ὑπεροχώτερα ποὺ ἐγράφησαν στὴν ἱστορία τοῦ κόσμου: «Ἐδῶ ἐκ Μαρίας τῆς Παρθένου ἐγεννήθη ὁ Ἰησοῦς Χριστός»;

Ἀκόμη καὶ ἔξω ἀπὸ τὸ «Σπήλαιον», ἔξω ἀπὸ τὴ Βασιλική — ὅπου οἱ φανατικοὶ ἱερεῖς τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ τοῦ ἀρμενικοῦ θρησκευματος διεκδικοῦν, κ' ἔκει, ἀπὸ τοὺς καθολικοὺς τὰ δικαίωματα τῆς λατρείας — οἱ ἐπισκέπτες παραμένουν ἐνδομύχως συγκινημένοι, κωτιάζοντας τὶς γραμμὲς, τὶς ἀπόψεις τοῦ ταπεινότητος χωριοῦ ὅπου ἠδύοχησε ὁ Θεὸς νὰ περιενδυθῆ τὴν ἀνθρώπινη σάρκα. Ἡ Βηθλεὲμ διατηρεῖ μιὰ ὄψιν ἀφελῆ κ' ἐορταστική, ποὺ δὲ διασκεδάει ἀλλὰ ἐντείνει τὴν ἐνδόμυχη συγκίνησι τῶν ἐπισκεπτῶν. Τὰ σπίτια τῆς ἐκτείνονται ἐπάνω σὲ λοφίσκους ποὺ κατεβαίνουν ἐλαφρὰ πρὸς τὴν κοιλάδα: οἱ δρόμοι, οἱ μικρὲς πλατεῖες εἶνε φωτεινὲς, οἱ κάτοικοι καθαροὶ καὶ ἐργατικοί, πρᾶγμα ἐξαιρετικὸ γιὰ τὴν Ἀνατολή. Ἐν τούτοις, ἔξ ἀντιθέτου πρὸς τὴ μεγάλη πλειονότητα τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Παλαιστίνης, εἶνε σχεδὸν ὅλοι καθολικοὶ οἱ ἄνδρες ἀσκοῦνε ἐπιμερδῶς τὴ βιομηχανία τῶν ἱερῶν ἀντικειμένων, σὲ ἔξυλο ἑλῆς ἢ σὲ φιλντισί: πωλοῦνε ἀκόμη μικροαντικείμενα ἀπὸ πέτρα μαύρη τῆς Νεκρῆς Θαλάσσης καὶ ἄλλα ἀπὸ ὑελο-

μαῖα ποὺ κατασκευάζονται στὴν Ἐβρόν, μεγάλο χωριὸ σὲ ἀπόστασι τριάντα χιλιομέτρων — πατρίδα τοῦ Ἀβραάμ — ποὺ ἀπέμεινε ἐν τούτοις φανατικὰ μουσουλμανικὸ καὶ ἐχθρικὸ πρὸς τὸν ξένο.

Πολλοὶ βηθλεεμίται ἔχουν ἀποδημήσει καὶ ἀποδημοῦν ἀκόμη πρὸς τὴν μακρυνὴ Ἀμερική, κ' ἐπιστρέφουν μὲ χρήματα, ποὺ τοὺς ἐπιτρέπουν νὰ κτίσουν χαριτωμένους βίλιτσες καὶ νὰ ζήσουν ἐν ἀνέσει. Ἡ γυναίκες — ἀκάλυπτες, ἐλεύθερες στὶς κινήσεις, κ' ἀξιοπροεπεῖς καθὼς ἀρμόζει σὲ χριστιανὲς — εἶνε ἐξαιρετικὰ χαριτωμένες μὲ τὴ γραφικὴ τους περιβολή: φορεσιά ἀπὸ ὑφασμα μαῦρο, ἢ μὲ πικνὰ χρωματιστὰ κεντήματα, σεγκοῦνε ἀπὸ ἄσπρο μπαμπακερό, μὲ κέντημα σταυρωτό, κόκκινο ἢ γαλάζιο, στὸ κεφάλι μιὰ σκουφίτσα ἢ μιὰ μικρὴ καπόττα, στολισμένη μὲ νομίσματα — σπανίως χρυσά, συνειθῆστερα ἀργυρᾶ ἢ νικέλινα — ποὺ ἀποτελοῦνε τὴν προίκα τους: τὴ φοροῦνε μὲ κάποια ὑπερηφάνεια, καὶ μεταβιβάζεται ἀπὸ μητέρα σὲ κόρη.

Ἐν γένει, ἡ Βηθλεέμ, ὅσας φωτεινὴ μεσ' στὴν ἐρημιωμένη Παλαιστίνην, ἀναπνέει ἕναν ἀέρα εὐγενείας καὶ εὐφροσύνης, θὰ ἔλεγα σχεδὸν διαρκῶς ἐορτῆς ποὺ φαιδρύνει τὴν καρδιά. Δὲν μπορεῖ νὰ τὴν συγκύση μὲ ἄλλους τόπους κανεῖς, οὔτε νὰ τὴν λησμονήσῃ ποτέ.

Τὴ συλλογίζεται, ἀπὸ μακρυνά, μὲ γλυκύτατη νοσταλγία, ὅπως συλλογίζεται τὸ Σταῦλο ποὺ ἐφαιδρυνε τὶς ἡμέρες τῆς παιδικῆς ἡλικίας μας ἢ Βηθλεέμ ἀπέμεινε ὁ «Σταῦλος» κατ' ἐξοχήν, μὲ ὅλη τὴ γοητεία του, γεμάτη ἀπὸ φῶς, σχεδὸν κατανυγασμένη ἀκόμη ἀπὸ τὴν αἴγλη τοῦ μυστηριώδους ἀστέρος τῶν Μάγων.

N. LESKOV

Ἡ ἱστορία τοῦ Τιμοθέου

Ἐνας χωρικὸς τῆς Σιβηρίας μοῦ ἱστόρησε: πὼς μιὰ μέρα, τῶν Χριστουγέννων ἀνήμερα, ὁ Χριστὸς ὁ ἴδιος ἐπεσκέφθηκε ἕνα χωρικὸ καὶ τὶ τοῦ ἐδίδαξε. — Ἦξερε καλὰ τὴν ἱστορία αὐτή, κ' ἴδου τὶ μ' ἀφηγήθηκε:

Ὁ τόπος μας, νὰ ποῦμε τὴν ἀλήθεια, εἶνε μιὰ ἀποικία ἀπὸ ἐξόριστους: ὥστόσο τὸ μέρος εἶνε εὐνοϊκὸ γιὰ τὸ ἐμπόριο. Τὴν ἐποχὴ τῆς δουλείας, ὁ πατέρας μου ἐτράβηξε κατὰ τὰ μέρη αὐτά. Ἐγὼ ἐγενήθηκα κεῖ. Εἶχαμε τὸ βίος μας καὶ καλοπερνούσαμε. Ἀκόμα καὶ σήμερα, δὲν μποροῦμε νὰ ποῦμε πὼς νοιώσαμε ἰὴν ἀνέχεια. — Διαφυλάξαμε τὴ ἀπλὴ μας θρησκεία, τὴ ρουσικὴ πίστη. Ὁ πατέρας μου ἐδιάβαζε πολὺ. Μ' ἔμαθε νὰ διαβάζω καὶ μ' ἔκαμε ν' ἀγαπήσω τὸ διάβασμα. Ὅποιος ἀγαποῦσε νὰ μάθῃ ἦταν φίλος μου ποὺ θάκανα γι' αὐτὸν κ' ἐγὼ δὲν ἔξερω τί.

Λοιπὸν, νὰ ποῦ μιὰ μέρα ὁ Κύριος μοῦ ἔδωκε μιὰ μεγάλη χαρὰ, στέλνοντάς μου τὸν Τιμόθεο. Καὶ εἶνε ὁ Τιμόθεος αὐτός, γνιὸς τοῦ Ἰωσήφ, ὅπου γι' αὐτὸν ἔγινε τὸ θαῦμα ποὺ θὰ σᾶς ἱστορίσω.

Ὅταν ἦρθε στὸν τόπο μας ἦταν νέος ἀκόμα. Ἐγὼ ἤμουν δεκαοκτὼ χρονῶν. Αὐτὸς καμμιά εἰκοσαριά. Γιατὶ τὸν ἐξόρισαν; Στὰ μέρη μας, δὲν τὸ ρωτᾶνε αὐτό.

Ἐπῆγε μιὰ φήμη, πὼς εἶχε κάποιον θεῖο, κ' ὁ θεὸς αὐτὸς τοῦ εἶχε κάμει μεγάλο κακό. Ὁ Τιμόθεος ἦταν ὄρφανός, καὶ ὁ θεὸς, ὁ κηδεμόνας του, τοῦ σπατάλησε τὴν κληρονομία, καὶ ἴσως ἴσως δὲν τοῦ ἄφησε τίποτε.

Ὁ Τιμόθεος ἦταν νέος: τὸ αἷμα του ἄνοβε εὐκόλα. Μιὰ μέρα ἀπάνω σὲ φιλονεικί, ἔδωκε στὸ θεῖο του μιὰ μαχαίρι. Τὸν ἐπῆγε στὸ χέρι. Ὁ θεὸς, στὴν ἀπειρη καλωσύνη του, δὲν ἄφηκε νὰ γενῆ τὸ κριμα ποὺ μελέτησε ὁ ἀλαφρόμυθος, ἀπάνω στὴ τρέλλα του. Οἱ δικαστὲς ἔλαβαν ὑπ' ὄψιν του τὰ νεῖα τοῦ Τιμόθεου, τὴ θέση του ὡς ἔμπορα γνωστοῦ. Ἡ ποινὴ ποὺ τοῦ ἔβαλαν δὲ ἦταν ἡ πιὸ ἀυστηρή: ἐξορία στὴ Σιβηρία. Τὸν ἔστειλαν σ' ἐμᾶς.

Τὰ ἔννεα δέκατα τῆς περιουσίας του εἶχανε χαθεῖ. Ἀλλὰ τὸ δέκατο ποὺ τοῦ ἔμεινε, τοῦ ἀρκοῦσε ἀκόμη γιὰ νὰ ζήσει. Ἐφκίασε ἕνα σπιτάκι στὸν τόπο μας καὶ ἐγκατεστάθηκε κεῖ. Γιὰ πολὺ καιρὸ ἀπέφυγε ὅλον τὸν κόσμον ἢ ψυχὴ του ἦταν γεμάτη πίκρα. Δὲν ἔβγαινε, δὲν ἔβλεπε κανένα. Δὲν ἄφηκε τὰ βιβλία του. Μιὰ μέρα ἐγνωριστήκαμε καὶ τὴν γνωριμία μας τὴ χρωστούσαμε στα βιβλία. Ἀπὸ τότε ἐπήγαινα τακτικὰ νὰ τὸν βλέπω. Μὲ δέχονταν μὲ χαρὰ. Ἐκατάλοβε ὁ ἕνας τὸν ἄλλο. Ἐγίναμε φίλοι.

Ἐπειτα, ἐπιάσαμε σχέσεις. Ἐρωτεύθηκε τὴν ἀδερφή μου καὶ τὴν πανδρεύθηκε. Ἐζήσαν μαζί καὶ ἦσαν εὐτυχισμένοι. Ὁ Τιμόθεος ἔκαμε περιουσία. Ἐκτίσε ἓνα ἀληθινὸ παλάτι, ὅπου τὰ εἶχε ὅλα ἀφθονα. Τὸν ἐσέβοντο ὅλοι. Δὲν τοῦ ἔλειπε τίποτε. Εἶχε τὴν καλὴ γυναικοῦλα του, τὰ γερά του παιδιά: τί ἄλλο ἔχρηαιζότανε; Δὲν εἶχε, γιὰ γάμιν καλοκαρδισμένους, παρὰ νὰ ξεχάσῃ τὰ περασμένα. Ὅσο ὁ Τιμόθεος ἐθυμόταν ἀκόμα τὴν ἀδικία. Καὶ μιὰ μέρα, πού μιλούσαμε ἐμπιστευτικά, οἱ δυὸ μας μονάχοι, τοῦ εἶπα:

— Ἐ, λοιπόν! Τιμόθεε, εἶσαι εὐτυχισμένος;

— Τί θέλεις νὰ πῆς;

— Δὲν ξανάβρηκες ὅτι ἔχασες ἐκεῖ κάτω; Ἐγλώμισα ξεφηνικά καὶ δὲν ἀπήντησε τίποτε.

Βλέποντας αὐτό, τοῦ εἶπα:

— Συγχώρησέ με, ἀδερφέ μου, γιὰ τὴν ἐρώτηση... Ἐνόμιζα πὼς τὸ κακὸ αὐτὸ παρελθόν, ἦταν θαμένο· ἐνόμιζα πὼς εἶνε ξεχασμένο.

Μοῦ ἀποκρίθηκε.

— Μπορεῖ νὰ εἶναι θαμένο—καὶ εἶνε θαμένο—ξεχασμένο, ὄχι...

Τὸν λυπήθηκα, καὶ ἐσώπασα.

Αὐτὸς ἐνῶ ἐσυλλογίζομουν, σιωπηλά, σὰν νὰ μάντευε τὴ σκέψη μου, μοῦ εἶπε:

— Τί σκέπτεσαι;

— Τίποτε· ἤμουν ἀφηρημένος.

— Ὅχι· σκέπτεσαι κάτι γιὰ μένα.

— Μπορεῖ νὰ σκεπτόμουν γιὰ σένα ὅπως καὶ γιὰ κάθε τι ἄλλο.

— Ἐλα, πές μου τί σκέπτεσαι γιὰ μένα;

— Ἐ, λοιπόν—μὴ σοῦ κακοφανῆ—νὰ τί σκεπτόμουν γιὰ σέ. Ἐχεις διαβάσει τὰ ἱερὰ βιβλία, ξέρεις τί εἶνε γραμμένο, ἀλλὰ ἡ μνησικακὴ καρδιά σου δὲν σ' ἀφήνῃ νὰ ὑποταχθῆς στὸ λόγο τοῦ Θεοῦ. Τότε τί σ' ὠφελοῦνε λοιπὸν οἱ Γραφές;

Ὁ Τιμόθεος δὲν ἐθύμωσε, ἀλλὰ ἡ ὄψη του ἐσκοτείνασε. Μοῦ εἶπε:

— Καὶ ποιὸς εἶσαι σὺ γιὰ νὰ ξέρης τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ;

— Αὐτὸ εἶν' ἀλήθεια, εἶπα, δὲν ξέρω τίποτε.

— Ὑπάρχουν καὶ ἄλλα ἀκόμη πού δὲν τὰ ξέρεις: ἀγνοεῖς τὶς ἀδικίες πού γίνονται στὸ κόσμον.

Μοῦ διηγήθηκε τότες σὰ νᾶθελε νὰ

ξυλαφρώσῃ, πὼς ὁ πατέρας του εἶχε πεθάνῃ ἀπὸ τὴ λύπη του, ἐξ αἰτίας τοῦ θεοῦ αὐτοῦ, πὼς ἀργότερα ἐπέθανε ἡ μητέρα του, γιὰ τὴν ἴδια αἰτία, πὼς ὁ ἴδιος εἶχε σηκοφαντηθεῖ καὶ ἀτιμασθεῖ, πὼς ὁ θεὸς του γέρος πιά εἶχ' ἐξαναγκάσει κάποια πρόσωπα, μὲ τὶς δολοπλοκίες του καὶ τὶς ἀπειλές του νὰ τοῦ δώσουν σὲ γάμον μιὰ νέα, πού ὁ Τιμόθεος τὴν ἀγαποῦσε ἀπὸ παιδί καὶ λογάριάζε νὰ τὴν πάρῃ. Καὶ κατέληξε:

— Ὅλα αὐτὰ, πές μου, μποροῦν νὰ συχωρευθοῦν; Ποτέ, ὅσο ζῶ δὲ θὰ τὰ συχωρέσω.

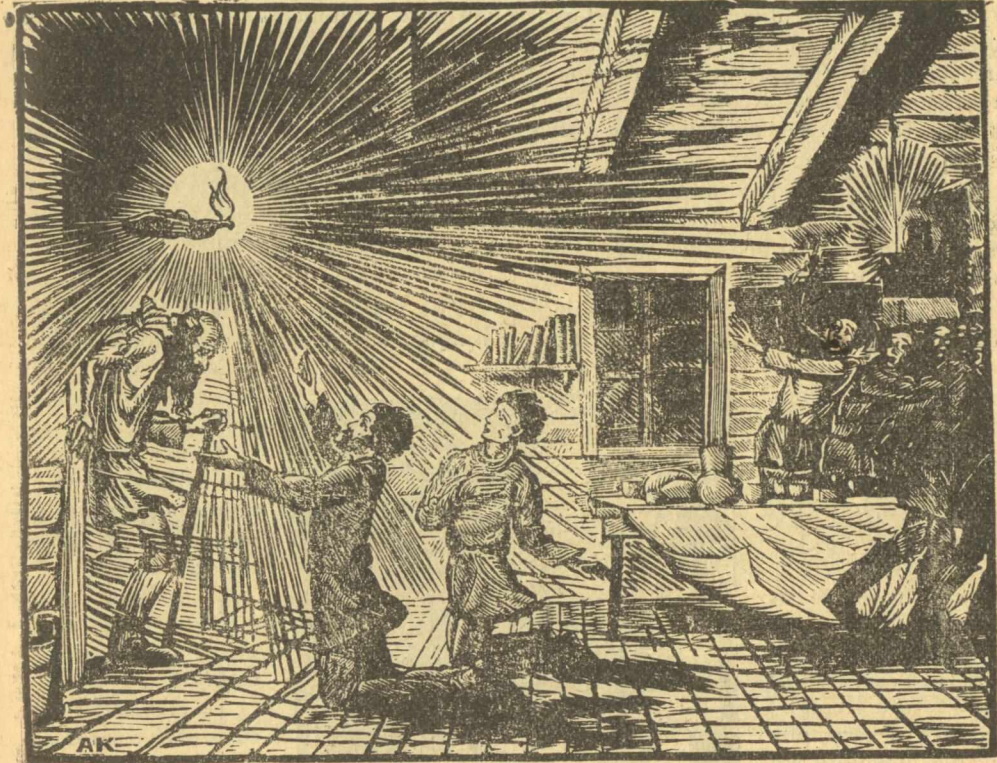
— Τὸ ἄδικο πού σοῦ ἔκαμαν, ἀπήντησα, εἶνε μεγάλο, αὐτὸ εἶνε βέβαιο, ἀλλὰ εἶναι βέβαιο ἐπίσης πὼς ἡ Ἁγία Γραφή πού διαβάζεις, λίγο σὲ ὠφέλησεν.

Καὶ νὰ πού ξαναρχίζει: τὴν Ἁγία αὐτὴ Γραφή, τὴν ξέρω καλλίτερα ἀπὸ σέ. Ἀρχίζει νὰ μοῦ ἀναφέρει τὰ κείμενα: οἱ ἅγιοι τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης δὲ συχωρούσαν τοὺς παραβάτες τοῦ νόμου. Δὲν τοὺς ἐθυσίαζαν μὲ τὰ ἴδια τὰ χέρια τους;... ἔζητοῦσε ὁ δυστυχισμένος, νὰ δικαιολογηθῇ μπροστά μου καὶ νὰ γαληνέψῃ τὴν ἴδια του συνείδηση.

**

Εἶχαν περάσει δεκαῆξι χρόνια ἀφ' ὅτου ὁ Τιμόθεος ἦρθε σὲ μᾶς, δεκαπέντε χρόνον ἀφ' ὅτου παντρεύθηκε. Ἦταν λοιπὸν τριάντα ἑπτὰ ὡς τριάντα ὀκτὼ χρόνων. Ἐξακολουθοῦσε πάντα νὰ ὑποφέρει. Εἶχε ἀποκτήσει τρία παιδιά. Ἀγαποῦσε πολὺ τὰ λουλούδια, τὰ ρόδα. Ὁ μικρὸς κῆπος, μπροστά στὸ σπίτι, ἦταν γεμάτος τριαντάφυλλα. Ἐφθάναν ὡς πάνω στὰ παράθυρα. Παντοῦ ὑπήρχαν τριαντάφυλλα καὶ τὸ ἄρωμά τους ἐγέμιζε τὶς κάμαρες μὲ γλυκεῖαν εὐωδιά.

Ὅταν ὁ ἥλιος ἐγερνε πρὸς τὴν δύση, ὁ Τιμόθεος κατέβαινε στὸν κῆπο. Ἐφρόντιζε γιὰ τὶς τριανταφυλλιές του, ἔπειτα καθότανε σ' ἓνα πάγκο καὶ διάβαζε. Ἄλλὰ πιστεύω, πὼς τὶς περισσότερες φορές, τὶς στιγμὲς πού περνοῦσε στὸν πάγκο αὐτὸ, τὶς ἀφιέρωνε στὴν προσευχή. Καὶ νὰ πού μιὰ μέρα ἐπῆρε, ὅπως συνήθως, τὸ Εὐαγγέλιο, κατέβηκε στὸν κῆπο, κ' ἀφοῦ ἐρριψε μιὰ ματιὰ στὶς τριανταφυλλιές ἐκάθησε στὸν πάγκο κ' ἄρχισε νὰ διαβάξῃ. Τὴν ἡμέρα αὐτὴ, ἐδιάβαζε τὴν ἱστορία

Εἶδαν νὰ φανερωθῆται ἓνας γέρος

τοῦ Χριστοῦ στὸ σπίτι τοῦ Φαρισαίου πού δὲν τοῦ ἔδωκε οὔτε νὰ πλύνῃ τὰ πόδια του. Κι' ὁ Τιμόθεος εὗρηκε ἀφόρητη τὴν προσβολὴ πού ἐγίνε στὸν Κύριο. Ἐνοιώσε γι' αὐτὸν μιὰ μεγάλη συμπόνια, τόσο μεγάλη π' ἄρχισε νὰ κλαίῃ, συλλογίζομενος τὸν Ἅγιο Ἐπισκέπτη πού τὸν ἀποπῆρε ὁ πλούσιος οἰκοδεσπότης.

Τὴ στιγμὴ αὐτὴ ἄρχισε τὸ θαῦμα. Νὰ πὼς μοῦ τὸ ἀφηγήθηκε ὁ Τιμόθεος:

«Ἐκνιτοῦσα τριγύρω μου κ' ἐσκεπτόμουν:» Τί πλούτος! Τί ἀφθονία! Καὶ ὁ Κύριός μου, αὐτὸς, ἔζησε στὴ φτώχεια καὶ στὴ ταπεινωσύνῃ... Τὰ μάτια μου ἐγέμισαν δάκρυα. Μάταια ἔκλεινα τὰ βλέφαρα, δὲν μπορούσα νὰ τὰ κρατήσω. Καὶ ὅλα γύρω μου ἐγίνανε ρόδινα, κ' αὐτὰ τὰ δάκρυά μου ἀκόμα ἦταν ρόδινα. Σχεδὸν ἀσυνείδητα, μιὰ στιγμὴ, πού λίγο ἔλειπε νὰ λιγοψηχῶ, ἐφώναξα: «Κύριε! ἂν ἐρχόσουν στὸ σπίτι μου θὰ σοῦ τὰ ἔδωνα ὅλα, ὅλα, καὶ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ μου!»

Μιὰ φωνὴ, πού ἦρθε ἀπὸ κάπου, πού τὴν ἔφερε ἓνας ἄνεμος γλυκὸς καὶ μυρωμένος, ἀποκρίθηκε: **Θάρσῶ.**

Ἀπὸ τὴν ἄλλη μέρα, ὁ Τιμόθεος, διέταξε τὴ γυναῖκα του νὰ βάνουν στὸ τραπέζι ἓνα πιάτο παραπάνω. Ἀπὸ τὴν ἡμέρα αὐτὴ, ὅταν ἐκάθοντο στὸ τραπέζι οἱ πέντε, αὐτὸς δηλαδή, ἡ γυναῖκα του καὶ τὰ τρία παιδιά του, ὑπῆρχε πάντα μιὰ ἔκτη θέση κενὴ στὸ κεφάλι τοῦ τραπέζιου, καὶ μπροστά στὴν τιμητικὴ αὐτὴ θέση, μιὰ μεγάλη πολυθρόνα.

«Ἡ γυναῖκα του ἀποροῦσε: Τί θέλει νὰ πῆ αὐτό; Γιὰ ποιὸν λόγο; Γιὰ ποιόν... Ἀπὸ τὴν ἡμέρα πού ἄκουσε τὴ φωνὴ, ἐπήγαινε στὸν κῆπο καὶ ἐπερίμενε. Ἐπῆγε τὴν ἐπομένη ἐπῆγε τὴν μεθεπομένη ἔπειτα ἄφησε νὰ περάσουν λίγες ἡμέρες ὡς τὴν Κυριακή. Ξαναπερίμενε κ' ἄλλες φορές. Ἐπειτα δὲν περίμενε πιά τὸ Χριστὸ παρὰ μόνο τὶς ἡμέρες τῶν ἑορτῶν, τρέμοντας ἀπὸ τὸν πωρετὸ τῆς ἀδμονίας. Ἡ βεβαιότητά του ὥστόσο δὲν εἶχε σα-

λευδει! 'Ο Κύριος θά κρατούσε την υπόσχεσή του. Θάρθη. 'Ο Τιμόθεος μού εξεμυστηρεύθη ότι η καθημερινή προσευχή του ήταν: «'Ελα, Κύριε!» 'Αλλά επρόσθεσε, δὲν ἀκούω τὸ λόγο ὁποῦ ποθῶ: 'Ερχομαι σὲ λίγο!»

Δὲν ἤξερε τί νὰ τοῦ ἀπαντήσω. Πολὺς φορὲς, ἐσκεπτόμουν πὼς ὁ φίλος μου, παραπλανημένος ἀπὸ τὴν οἴηση, ἦταν τὸ παιγνίδι μιᾶς τραγικῆς αὐταπάτης.

Τὴν παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων, ὁ Τιμόθεος ἦρθε νὰ μὲ βρῆ καὶ μού εἶπε:

— 'Αδερφέ μου, ὁ Κύριος θαρῆ αὔριο. ἐπὶ τέλος!

'Απὸ πολὺ καιρὸ, δὲν τοῦ ἔδινα καμμιὰ ἀπάντηση στοὺς λόγους αὐτοῦς. Τοῦ εἶπα μονάχα:

— Τί σὲ κάνει νὰ τὸ πιστεύεις;

— Πρὸ ὀλίγου, εἶχα πῆ στὴ προσευχή μου: «'Ελα Κύριε!», καὶ ὅλη ἡ ψυχὴ μου ἐγέμισε μονομιᾶς καὶ ἐσυναρπάσθη ἀπὸ μιὰ μεγάλη συγκίνηση, κι' ἀκουσα μέσα μου σὰν τὸν ἦχο μιᾶς σάλπιγγος πὺν ἐφώναζε «Σὲ λίγο θάρῶ» — 'Ελα αὔριο σπῆτι μου μὲ ὄλους τοὺς δικούς σου, γιατί νοιώθω ἀπὸ τώρα τὴν καρδιά μου νὰ τρέμη ἀπὸ τὸ φόβο.

Τοῦ ἀπήντησα:

— 'Αν περιμένεις πραγματικὰ ἕναν τέτοιο ξένο, μὴν καλέσης μονάχα τοὺς φίλους σου ἐτοίμασέ του μιὰ ὑποδοχή, ὅπως θά τὴν ἤθελε ἡ καρδιά του.

'Επήγαμε λοιπὸν τὴν ἡμέρα τῶν Χριστουγέννων στὸ σπίτι τοῦ Τιμοθέου. 'Επήγαμε ὄλοι οἰκογενειακῶς, μὲ κάποια ἀργοπορία, ὅπως συμβαίνει συνήθως σὲ τέτοιες περιστάσεις. Εἶχαν εἰδοποιήσει στὴν πρόσκλησή του ὅτι θά περιμέναν νὰ μαζευθοῦν ὄλοι. Οἱ μεγάλες αἰθούσες τοῦ σπητιοῦ ἦταν γεμάτες ἀπὸ προσκαλεσμένους, ντόπιους καὶ ἐξορίστους. 'Ηταν ἐκεῖ ἄντρες,

ΕΜΕΝΕ ΠΑΝΤΑ ΑΔΕΙΑΝ
Η ΕΚΤΗ ΘΕΣΗ ΣΤΟ ΤΡΑΠΕΖΙ

γυναῖκες, παιδιά, ἀπὸ κάθε κοινωνικὴ τάξη κι' ἀπὸ κάθε φυλὴ: Ρῶσσοι, Πολωνοὶ, ἀκόμα καὶ Φιλανδοί. 'Ο Τιμόθεος εἶχε προσκαλέσει ὄλους τοὺς πτωχοὺς ἀποίκους, ὄλους ἐκείνους πὺν εἶχαν τώρα γλήγορα ἐξοριστῆ καὶ δὲν εἶχαν τὸν καιρὸ νὰ κανονίσουν τὶς δουλειές τους. Μακρὰ τραπέζια ἦταν στρωμμένα. Οἱ ὑπρέτριες ἐφέροναν βιαστικὰ κι' ἐτοποθετοῦσαν στὰ τραπέζια τὰ πιτὰ καὶ τὰ φαγητὰ.

Εἶχε νυχτώσει. Δὲν ἔλειπε κανένας: ὄλοι οἱ προσκαλεσμένοι τοῦ οἰκοδεσπότη εἶχαν μαζευθῆ. Δὲν ὑπῆρχε λόγος νὰ περιμένουμε:

Τὸ χιόνι ἔπεφτε γιὰ καλὰ, κυνηγημένο ἀπὸ τὸν ἀνεμοσίφωνα ὁποῦ φυσομανοῦσε ἔξω σὰν νάταν τὸ τέλος τοῦ κόσμου.

'Αλλὰ ἔλειπε πάντα ὁ Ξένος, ὁ πιὸ ἀγαπητὸς ἀπὸ τοὺς Ξένους.

Τὸ σκοτάδι ἐγινὸταν ὀλοένα πηχτότερο. Εἶχαν ἔρθει ἡ ὥρα ν' ἀνάψουν τὰ φῶτα νὰ στρωθοῦμε γύρω ἀπ' τὸ τραπέζι. Κι' ὅμως ἐπεριμέναμε ὄλοι ἐκεῖ, μέσα στὸ σκοτάδι, ὁποῦ τὸ φῶτις' ἀδύνατα τὸ καντῆλι τῆς ἁγίας εἰκόνας.

'Ο Τιμόθεος, ἄλλοτε ὄρθιος, ἄλλοτε καθισμένος, φαινόταν

ταραγμένος ἀπὸ μεγάλη συγκίνηση.

Δὲν στεκότανε πιά σὲ μιὰ θέση. 'Η βεβαιότητά του εἶχε σαλευθῆ. 'Ηταν φανερὸ πὼς ὁ λατρειντὸς Ξένος ὁποῦ περιμέναμε, δὲ θάρχοταν.

Μιὰ στιγμή, ὁ Τιμόθεος ἀναστέναξε, μὲ κύτταξε ἀποκαρδιωμένος καὶ μοῦπε.

— Τὸ βλέπω, φίλε μου, ἀδελφέ μου, ἡ ὁ Κύριος θέλησε νὰ μὲ χλευάσῃ στὰ ἴδια τὰ μάτια μου, ἡ δὲν μπόρεσα νὰ μαζέψω ἐκείνους ὁποῦ ἄρμοζε νὰ τὸν ὑποδεχτοῦν. 'Ας γίνῃ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. 'Ας προσευχηθοῦμε καὶ ἄς καθήσουμε στὸ τραπέζι.

ΚΑΘΗΣΕ, ΑΝΟΙΞΕ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΚΙ' ΑΡΧΙΣΕ ΝΑ ΔΙΑΒΑΖΗ

Τοῦ ἀποκρίθηκα.

— Πῆς τὴν προσευχή.

Τότε, ὄρθιος μπροστὰ στὴν εἰκόνα, ἐπροσευχῆθηκα. *Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς... καὶ ἔπειτα 'Χριστὸς γεννᾶται, δοξάσατε 'Χριστὸς ἐξ οὐρανοῦ, ἀπαντήσατε 'Χριστὸς ἐπὶ γῆς, ὑψώθητε...'*

Μόλις ἐπρόφερε τὴν τελευταία αὐτὴ λέξη, ἕνας μεγάλος χτύπος ἐτράνταξε τὸν τοῖχο. 'Ο τοῖχος ἐσειστήκε. 'Ο κρότος ἀντιλάλησε στὴν εἴσοδο καὶ ξαφνικὰ οἱ πόρτες τῆς κάμαρας ὅπου εἶμασταν μαζεμένοι, ἀνοίχτηκαν διάπλατες.

**

Σὰν ἄλογα τρομαγμένα, ὄλοι ἐγυραν μὲ τὸ πλάϊ σὲ μιὰ γωνιὰ τῆς αἰθούσης. Πολλοὶ ἐσωριάστηκαν. Κάποιοι, οἱ τολμηρότεροι, ἐκοίταξαν πρὸς τὴν εἴσοδο. Εἶδαν νὰ ξεπροβάλλῃ ἀπάνω στὸ κατῶφλι, ἕναν ἄνθρωπο πολὺ, πολὺ γέρο ντυμένον μ' ἔλαινὰ κουρέλια. Τὸ βάθος τῆς εἰσόδου ἔλαμπε τώρα ἀπὸ ἀφθαστο χρυ-

σορόδινο φῶς. 'Απάνω ἀπὸ τὸν ὄμο τοῦ γέρου, καὶ ξεπερνώντας τον, ἕνα χέρι λευκὸ σὰν τὸ χιόνι, ἔσπρωχνε μπροστὰ, πρὸς τὴν αἰθούσα, ἕνα μακρὸν πῆλινο λυχνάρι, σὰν αὐτὸ, ὁποῦ στὶς ἅγιες εἰκόνας, φωτίζει τὴ σκηνὴ τοῦ Νικοδήμου. Τὸ βορειανέμι τῆς καταιγίδας ὁποῦ φυσομανοῦσε ἔξω λυσσασμένα, δὲ σάλεινε τὴ φλόγα... Τὸ φῶς του κατέφεγγε τὸ πρόσωπο τοῦ γέρου, ἐφώτιζε τὸ χέρι του, κι' ἀπάνω στὸ χέρι αὐτὸ, ἐφάνηκε σὲ ὅλα τὰ μάτια μιὰ παλῆα οὐλή, χλωμιασμένη ἀπὸ τὸ κρῦο.

Βλέποντας αὐτὸ, ὁ Τιμόθεος ἔφώναξε.

— Κύριε! αὐτὸς εἶναι, τὸν βλέπω, θὰ τὸν δεχτῶ ἐν ὀνόματί Σου. 'Αλλὰ, Σὺ, μὴν ἐμπῆς ὁ 'Ιδιος στὸ σπίτι μου, γιατί εἶμαι ἕνας ἄνθρωπος κακὸς καὶ ἁμαρτωλός.

Εἶπε, καὶ ἐγονάτισε μὲ τὸ μέτωπο κατὰ γῆς. Μαζί του, ἐγονάτισα κι' ἐγώ, γεμάτος χαρὰ πὺν ἔβλεπα νὰ τὸν ἀγγίξῃ τὸ ἀληθινὸ πνεῦμα τῆς χριστιανικῆς ἰποταγῆς, κι' ἀπευθυνόμενος σὲ ὄλους, ἐφώναξα:

— Ἀδελφοί! ὁ Χριστὸς εἶνε ἀνάμεσός μας.
Καὶ ὅλοι ἀποκριθῆκαν:

— Ἀμήν! — ὁποῦ σημαίνει: ἀληθινά.

Ἐφέρανε τὰ φῶτα. Ἐσηκωθήκαμε ὁ Τιμόθεος καὶ ἐγώ: τὸ χέρι, τὸ λευκὸ σὰν τὸ χιόνι, εἶχε γίνει ἄφαντο. Ὁ γέρος, ἦταν ἐκεῖ. Ὁ Τιμόθεος τὸν πῆρε ἀπὸ τὰ δυὸ του χέρια καὶ τὸν ὠδήγησε στὴ θέση τὴν τιμητική.

Ὁ γέρος αὐτὸς, καθὼς θὰ καταλάβατε ἦταν ὁ ἐχθρὸς τοῦ Τιμοθέου, ὁ θεῖός του, ἐκεῖνος ὁποῦ ἦταν ἡ αἰτία τῆς καταστροφῆς του. Ἀφηγήθηκε μὲ δυὸ λόγια, πὼς τὰ ἔχασε ὅλα, πλούτη καὶ οἰκογένεια, καὶ πὼς, ἀπὸ καιρὸ, εἶχε πάρει τοὺς δρόμους τῆς ξενιτειᾶς γιὰ νάβρη τὸν ἀνεπιό του καὶ νὰ τοῦ ζητήσῃ συχώρηση. Ἐδιψούσε νὰ πετύχῃ τὴ συχώρηση αὐτὴ, κι' ἐφοβόταν συνάμα τὴν ὀργὴν τοῦ Τιμοθέου. Εἶχε χάσει τὸ δρόμο, καὶ παγωμένος ἀπὸ τὸ χιόνι, ἐνόμιζε πὼς σὲ λίγο θὰ πέθαινε, ἐκεῖ, ὀλομόναχος, μέσα στὴν καταιγίδα, ὅταν ξαφνικά, μᾶς εἶπε, ἓνας ἄγνωστος

ἐφώτισε τὸ πνεῦμα μου καὶ μοῦπε: «Ἐκίνησε καὶ πήγαμε νὰ ζεσταθῆς στὸ μέρος ποῦ εἰτοιμάστηκε γιὰ Μὲ καὶ φάγε τὰ φαγητὰ ὁποῦ εἰτοιμάστηκαν γιὰ Μὲ». Μὲ πῆρε ἀπὸ τὰ χέρια, καὶ νά με, χωρὶς νὰ ξέρω ἀπὸ ποῦ ἔρχομαι.

Ὁ Τιμόθεος ἀπήντησε μπροστὰ σ' ὅλους.

— Ἐέρω ποῖς σὲ συνώδεψε, θεῖε μου, εἶνε ὁ Κύριος ποῦ εἶπε: *Ἄν ὁ ἐχθρὸς σου πεινᾷ δόσε του νὰ φάῃ· κι' ἂν ὁ ἐχθρὸς σου διψᾷ δόσε του νὰ πιῇ.* Πάρε τὴν πρώτην θέση, ἐδῶ στὸ πλάι μου. Φάγε καὶ πιέ, στὴ δόξα Του καὶ στὸ ὄνομά Του, κι' ἀπὸ δῶ καὶ στὸ ἕξῃς ὡς ποῦ νὰ πεθάνῃς, τὸ σπίτι μου εἶνε σπίτι σου καὶ τὸ βίός μου — βίός σου.

Ὁ γέρος, ἀπὸ τότε ἔζησε στὸ σπίτι τοῦ Τιμοθέου. Πεδαίνοντας τὸν εὐλόγησε κι' ὁ Τιμόθεος ξαναἔβρε τὴν εἰρήνην τῆς καρδιάς του.

Ἔτσι, ἡ καρδιὰ ἐνὸς χωρικοῦ ἔγινε ἡ φάτνη τοῦ νεογέννητου Χριστοῦ ἐπὶ τῆς γῆς...

ΟΙ ΧΙΜΑΙΡΕΣ ΤΗΣ ΝΕΙΟΤΗΣ ΜΟΥ...

Οἱ χιμαῖρες τῆς νειότης μου πετάξαν σὰν τοῦ Νῶε τὰ περιστέρια—καὶ ποτὲς δὲν ἐξαναγυρίσαν·
καὶ γιὰ χρόνια καὶ καιροὺς πλανήθηκα στὰ ξένα
μὲ ἔχασαν οἱ φίλοι μου κι' αὐτὲς ποῦ μ' ἀγαπήσαν.

Κι' ἔτσι, σιγά, συνείδησα νὰ μοῦ εἶνε περιττοὶ
οἱ ἄνθρωποι, κι' ἡ γνώμη τους νὰ μὴ μ' ἐνδιαφέρῃ:
ν' ἀφίνουμαι μέσ' στὴ ζωὴ σὰ μιὰ λυμένη βάρκα
ὅπου τὸ κύμα, παίζοντας, στὴν τύχη τὴν ἐφέρει.

Ἐέρω νὰ βλέπω στὴ ζωὴ γαλήνια, καὶ ξέρω
ἔξω ἀπ' τὸν ἴδιο μου ἑαυτὸ ποτὲς νὰ μὴ ζητάω
τίποτα· κι' οὔτε νὰ μισῶ, μὰ κι' οὔτε ν' ἀγαπᾶω.

Κι' ἔτσι χωρὶς νὰ μὲ κρατᾷ τίποτα πλέον σκλάβο,
δίχως ἐλπίδα ἀπατηλὴ καὶ δίχως πόθο πλάνο,
εἰμ' ἕτοιμος πᾶσα στιγμή νὰ ζήσω—ἢ νὰ πεθάνω...

(Ἀπὸ τὴν ἀνέκδοτη συλλογὴ «Ἀποδημίες»)

ΚΩΣΤΑΣ ΟΥΡΑΝΗΣ

ΕΝΑΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΜΕ ΟΥΡΑ

ΔΙΑΛΟΓΙΚΟ ΔΙΗΓΗΜΑ ΤΟΥ ROBERTO BRACCO

Ὁ Φούλβιο ντὲ Τόρρες καὶ ἡ γυναίκα ὅπως εἶνε τὰ πρόσωπα ὅλων τῶν γυναικῶν σ' αὐτὴν τὴν ἡλικία. Τὰ μαλλιά της, πολὺ βαμμένα κόκκινα καὶ κομμένα κατὰ

ΘΑ ΒΓΗΣ ΑΜΕΣΩΣ;

σμένον, αὐτὸς σὲ μιὰ πολυθρόνα κι' αὐτὴ παράμερα, σ' ἓνα σοφά. Αὐτὸς: εὐχάριστος, κομψός, σαραντάρης. Αὐτὴ: πενηνταπέντε χρονῶν. Ἴσως, κάποτε ἦταν ὁμορφη. Τὸ πρόσωπό της εἶνε ζαρωμένο,

τρόπον ποῦ υπερβάλλουν τὴ μόδα, φαίνονται σὰν μιὰ περοῦκα. Τὸ κορμί της παχὺ καὶ πλαδαρό. Τὸ στήθος της ξεφεύγει ἀπ' τὴ σφιγμένη μέση καὶ προσπαθεῖ νὰ φανῇ δροσερό, ἀνάμεσα ἀπ' τὸ ἀνοιγμα

μιὰς ρόμπας ἀλὰ πομπούρου. Ἀπ' τὸ γόνατο καὶ ἀπάνου—στὴν εἰδικὴ ἐκείνη ζώνη ποὺ ἀφήνουν τὰ κοντὰ φουστάνια—τὰ χρόνια τῆς φαίνονται ἐπίσης. Ἡ τραβηγμένες μεταξωτὲς κάλτσες καὶ τὰ πολὺ μυτερὰ σκαρπίνια δὲν κατορθώνουν νὰ κρύψουν τὴν ἡλικίαν τῶν ποδιῶν.

ΑΛΙΚΗ. Ἐντύθηκες κι' ὄλα. Θὰ βγῆς ἀμέσως;

ΦΟΥΛΒΙΟ. Ναί, θὰ βγῶ τώρα.

ΑΛΙΚΗ. Ἀπόψε δὲν θὰ ἤθελα νὰ μείνω κλεισμένη στὸ σπίτι.

ΦΟΥΛΒΙΟ. Ἐβγα καὶ σύ.

ΑΛΙΚΗ. Μαζύ σου;

ΦΟΥΛΒΙΟ. Ὅχι βέβαια! Τί ιδέα σοῦ κατέβηκε!... Μπορεῖς νὰ βγῆς μόνη σου, ὅπως πάντα.

ΑΛΙΚΗ. Τέτοια ὥρα;

ΦΟΥΛΒΙΟ. Εἶνε ἡ καλύτερη ὥρα γιὰ τὸ θέατρο, γιὰ τὸν κινηματογράφο, γιὰ μιὰ ἐπίσκεψη.

ΑΛΙΚΗ. Ἐλπίζω πὼς θὰ φανῆς πειὸ συγκαταβατικός. Ἦθελα νὰ κάμω ἕναν περίπατο.

ΦΟΥΛΒΙΟ. Ἐγὼ, ἀγαπητή μου, εἶμαι ἀπασχολημένος. Ἐχῶ ἕνα ραντεβού στὴ Λέσχη. Κανεὶς ὅμως δὲν σοῦ ἀπαγορεύει νὰ βγῆς μόνη σου. Πήγαινε νὰ κάμης τὸν περίπατό σου. Ἐχομε καλοκαίρι ἀκόμη καὶ βρισκόμαστε στὴ Νεάπολι. Κι' ἔχει ἕνα φεγγάρι ἀπόψε!... Θὰ κάμης ἕναν πρώτης τάξεως ρομαντικὸν περίπατον στὴν ἀκρογιαλιά.

ΑΛΙΚΗ. Γιὰ νᾶχω ἐνοχλήσεις;

ΦΟΥΛΒΙΟ. Τί ἐνοχλήσεις;

ΑΛΙΚΗ. Δὲν ξέρεις τί κακοαναθρεμμένοι εἶνε στὴ Νεάπολι αὐτοὶ ποὺ κνηγοῦν τέτοιου εἶδους περιπέτειες! Ἐγὼ ἐγνώρισα τὴν ἐπιμονή τους ἀπὸ μέρα. Φαντάσου τί εἶνε ἱκανοὶ νὰ κάμουν τὴ νύχτα. (Σιγῇ).

ΦΟΥΛΒΙΟ. (ἀνάβοντας ἕνα σιγάρεττο). Ὁ καφφὲς εἶνε ἀηδία, ἀγαπητή μου. Ἀπὸ ποῦ τὸν ἀγοράζεις; (Σιγῇ)

ΑΛΙΚΗ. Εἶνε φανερό πὼς δὲν ἐνδιαφέρεσαι καθόλου ἂν μοῦ ἐτύχαινε καμμιὰ τέτοια περιπέτεια.

ΦΟΥΛΒΙΟ. Δὲν πιστεύω νὰ σοῦ τύχῃ τίποτε. (Σιγῇ)

ΑΛΙΚΗ. Ἡ εἰρωνεία σου φανερώνει ὅλη σου τὴν ἀπάθεια. Ὅποιοσδήποτε ἄλλος ἄνδρας δὲν πιστεύω νὰ ἦταν διατεθειμέ-

νος ν' ἀφήσῃ τὴ γυναῖκα του ἐκτεθειμένη σὲ τέτοιους κινδύνους, χωρὶς νὰ φοβᾶται μήπως τοῦ τὴν κλέψουν. (Σιγῇ)

ΦΟΥΛΒΙΟ. (σηκώνεται καὶ τεντώνει τὰ χέρια). Ἐγὼ πηγαίνω, γιατί ἐδῶ μπορεῖ νὰ μὲ πάρῃ ὁ ὕπνος.

ΑΛΙΚΗ. Κάθησε λιγάκι ἀκόμη ἐκεῖ ποὺ εἶσαι. Θὰ φροντίσω ἐγὼ νὰ μὴν ἀποκοιμηθῆς.

ΦΟΥΛΒΙΟ. Θὰ μὲ τσιμπᾷς;

ΑΛΙΚΗ. Ὅχι θὰ σοῦ μιλήσω πολὺ σοβαρά.

ΦΟΥΛΒΙΟ. Αὐτὸ θὰ ἐπιδράσῃ σὰν ναρκωτικό.

ΑΛΙΚΗ. Θὰ τὸ ἰδοῦμε.

ΦΟΥΛΒΙΟ. Νομίζω πὼς ετοιμάζεσαι πάλι νὰ μοῦ κάμης καμμιὰ σκηνή. Χαμένος κόπος. Ἄφησέ με λοιπὸν νὰ φύγω, ἀγαπητή μου.

ΑΛΙΚΗ. Εἶμαι πολὺ ἤρεμη. Δὲν θὰ σοῦ κάμω σκηνές. Ἄν ὅμως δὲν μ' ἀφήσης νὰ σοῦ πῶ αὐτὸ ποὺ θέλω, θὰ μὲ βρῆς πολὺ νευριασμένην ὅταν γυρίσης καὶ δὲν θὰ περάσουμε τόσο καλά τὴ νύχτα.

ΦΟΥΛΒΙΟ. Ἡ ἀλήθεια εἶνε ὅτι καμμιὰ νύχτα δὲν περάσαμε καλά. Ὅποιοσδήποτε ὅμως ὑποχωρῶ στὴ ἀπειλή σου. (Κάθεται πάλι, ὑπομονητικός).

ΑΛΙΚΗ. Ἀρχίζω... ἀπὸ τὸ συμπέρασμα.

ΦΟΥΛΒΙΟ. Αὐτὸ μοῦ ἀρέσει.

ΑΛΙΚΗ. Πρέπει ν' ἀποφασίσῃς ἐπὶ τέλους ἀλλάξῃς τὴ συμπεριφορά σου ὡς συζύγου.

ΦΟΥΛΒΙΟ. Ἀπὸ ποιᾶς ἀπόψεως δὲν σοῦ ἀρέσει ἡ συζυγική μου συμπεριφορά;

ΑΛΙΚΗ. Φαίνεσαι ἐντελῶς ἀδιάφορος γιὰ κάθε κίνδυνο ποὺ εἶνε ἐνδεχόμενο νὰ διατρέξω ἀπὸ τοὺς ἄνδρες, σὰν νὰ μὴν ἦμουν γυναῖκα ἢ σὰν οἱ ἄντρες νὰ μὴν ἦταν ἄντρες. Γιὰ νὰ διασκεδάσω ἢ ἀπὸ καθῆκον, πηγαίνω τακτικὰ σὲ γιορτές, δεξιώσεις καὶ κάθε εἶδους κοσμικὲς συγκεντρώσεις, ἐκεῖ δηλαδὴ ὅπου συνανταίε κανεὶς ἄντρες διαφόρων εἰδῶν, ἀπὸ τὸν τραπεζίτην ὡς τὸν καλλιτέχνην, ἀπὸ τὸν ἐπαγγελματία ὡς τὸν εἰσοδηματία, ἀπὸ τὸν ἡλικιωμένον Δονζουάν ὡς τὸν νέον ποὺ εἶνε πάντα ἔτοιμος νὰ πάρῃ φωτιά, ἀπὸ τὸν σύγχρονον γανυμῆδη ὡς τὸν κοσμικὸν οὐρακοτάγκον... Ἐσοῦ δὲν μὲ συνοδεύεις ποτέ! Ἄν κάποτε πηγαίνεις καὶ σύ, γιὰ λογαριασμό σου, ἐκεῖ ὅπου πάω κι' ἐγὼ,

θὰ ἔλεγε κανεὶς πὼς ξεχνᾷς ὅτι εἶμαι γυναῖκα σου. Βλέπεις κανέναν νὰ μ' ἐνοχλῆ; Δὲν ἔχεις οὔτε τὴ περιέργεια νὰ μάθης ποιὸς εἶνε. Φαίνεται σὰν νὸ μὴ μὲ βλέπεις, οὔτε ἐμένα, οὔτε αὐτούς. Καὶ ἡ ἀδιαφορία αὐτὴ εἶνε συνεχῆς, ἀδιάκοπη. Ἐγὼ ζῶ τίς περισσότερες ὥρες ἔξω ἀπ' τὸ σπίτι, καὶ ὅμως δὲν σοῦ γεννήθηκε ποτὲ ἡ περιέργεια νὰ μ' ἐρωτήσης ποῦ ἦμουν. Ἄν σοῦ ἔλεγαν πὼς ἦμουν μέσα σ' ἕνα στρατόνα, θὰ κρατοῦσες τὴν ἴδια ἀπάθεια καὶ ἀδιαφορία. Ὅποιοσδήποτε καὶ ἂν εἶνε ἡ διαγωγὴ μου, ὅποιοσδήποτε καὶ ἂν περάσω τὴν ἡμέρα μου, δὲν γεννιέται σ' ἐσένα οὔτε ἡ παραμικρὴ ὑπόψια, οὔτε ἴχνος ζηλοτυπίας, οὔτε ταράζεσαι καθόλου... Τί εἶδους ἄντρας ἔχεις καταστήσει, δὲν μπορῶ νὰ καταλάβω...

ΦΟΥΛΒΙΟ. (μὲ τὸ κεφάλι ἀκουμπισμένο στὸ ἔρεισμα τῆς πολυθρόνας, χτυπάει τὰ δάχτυλα στὴν κοιλία του).—Λυπάσαι γιὰ τὴν ἐμπιστοσύνη μου;

ΑΛΙΚΗ. Ἡ ἐμπιστοσύνη σου αὐτὴ μὲ κάνει γελοία στὸν κόσμον, καὶ στὸ σπίτι μὲ ταπεινώνει καὶ μὲ ἀποθαρρύνει.

ΦΟΥΛΒΙΟ. Τί θές νὰ σοῦ κάνω; Δὲν μπορῶ νὰ μὴν ἔχω ἐμπιστοσύνη σ' ἐσένα.

ΑΛΙΚΗ. Γιατί;.. Ν' ἀκούσουμε γιατί!

ΦΟΥΛΒΙΟ. Ἄκουσε γυναῖκα μου: ἐγὼ προσπαθῶ νὰ μὴ βγῶ ἀπὸ τὰ ὄρια μου καὶ σὺ προσπαθεῖς νὰ μὲ ἀναγκάσης νὰ κάμω τὸ ἀντίθετο. Ἐστῶ. Σοῦ εἶπα ὅτι δὲν μπορῶ νὰ μὴν ἔχω ἐμπιστοσύνη σ' ἐσένα. Εἶνε ἕνας εὐγενῆς εὐφημισμὸς αὐτός. Γιὰ νὰ σοῦ δώσω μιὰν ἱκανοποιητικὴ ἀπάντηση, δὲν ἔχω παρὰ νὰ μεταφράσω τὸν εὐφημισμὸν αὐτὸν σὲ ἀπλᾶ καὶ καθαρὰ λόγια. Δοιπόν: ἔχω πεισθῆ, ὅτι μ' ἐσένα καὶ τοὺς ἄντρες δὲν μπορεῖ νὰ συμβῆ τίποτε τὸ ἐπικίνδυνο γιὰ μένα.

ΑΛΙΚΗ. (πετιέται ἀπάνω σὰν τρελλή). Νά, ἐπὶ τέλους, ἡ πραγματικὴ σου σκέψη! Μιὰ σκέψη περιφρονητικὴ, προσβλητικὴ, φαρμακωμένη!

ΦΟΥΛΒΙΟ. Πόσα λόγια!

ΑΛΙΚΗ. Ἐγὼ ὅμως εἶμαι πολὺ εὐχαριστημένη ποὺ κατώρθωσα νὰ τὴν ἀποκαλύψω τὴ σκέψη σου αὐτῇ. Καὶ εἶμαι εὐχαριστημένη, ἐπειδὴ ἔτσι πιστοποιεῖται ὅλος ὁ παραλογισμὸς τῶν στολισμένων συζύγων. Καὶ ὁ παραλογισμὸς αὐτὸς εἶνε

μιὰ μεγάλῃ δικαιολογία καὶ παρηγορία γιὰ τίς γυναῖκες τους.

ΝΑ ΠΟΥ ΣΕΡΝΟΜΑΙ ΣΤΑ ΠΟΔΙΑ ΣΑΣ

ΦΟΥΛΒΙΟ. Αὐτὰ νὰ τ' ἀφήσης Ἀλίκη! Ἡ συνείδησίς σου δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ

τέτοιου είδους δικαιολογίες και παρηγορίες.

ΑΛΙΚΗ. (με θυμό) Όστε είσαι βέβαιος λοιπόν ότι μαζί μου και με τους άντρες δεν μπορεί να συμβή τίποτε το επικίνδυνο για σένα;

ΦΟΥΛΒΙΟ. Ναί, βέβαια! Είμαι βέβαιος, αγαπητή μου.

ΑΛΙΚΗ. (πηγαινοέρχεται, ταραγμένη). Αϊ, αϊ, καϊμένε Φούλβιε. πόσο σε λυπάμαι! Μοῦ προκαλείς τὸν οἶκτο!

ΦΟΥΛΒΙΟ. Θέλεις λοιπόν με κάθε τρόπο να με κάμης να πιστέψω ότι βρίσκεσαι στα πρόθυρα της μοιχίας.

ΑΛΙΚΗ. (σταματάει απότομα μπροστά του). Θέλω να σου πετάξω στα μούτρα την αλήθεια. Στη μοιχία είμαι βουτηγμένη ως τα μαλλιά, και χαίρομαι γι' αυτό. Έκατάλαβες;

ΦΟΥΛΒΙΟ. Άν ή θεία πρόνοια σου έδινε αυτήν την ικανοποίηση, αυτή τη παρηγοριά, αυτό το καλό τέλος πάντων, δεν θα έρχόσουν τώρα να παραπονεθής μαζί μου για τη συμπεριφορά μου απέναντί σου.

ΑΛΙΚΗ. Η συμπεριφορά σου αυτή προσβάλλει τη συζυγική μου αξιοπρέπεια. Κάθε γυναίκα δεν παύει να έχει τη συζυγική της αξιοπρέπεια όταν αποκτήση έναν έραστή.

ΦΟΥΛΒΙΟ. Και πρό παντός αν είναι ένας φανταστικός έραστής!

ΑΛΙΚΗ. Σε βεβαιώ ότι ο δικός μου είναι από σάρκα και οστά.

ΦΟΥΛΒΙΟ. Τότε θα είναι τρελλός, ή βλάκας, ή πολύ γέρος ή ιτραβός.

ΑΛΙΚΗ. (με πείσμα). Είναι νέος, γερός, δυνατός, για τον όποιον όλες οι γυναίκες ξετρελλαίνονται.

ΦΟΥΛΒΙΟ. Θα μου δώσης τη φωτογραφία του.

ΑΛΙΚΗ. Δεν την έχω. Μοῦ αρκεί τὸ πρωτότυπο.

ΦΟΥΛΒΙΟ. Θ' άρχοῦσε και σ' έμένα. Τὸ μόνο πὸν θέλω είναι να μάθω ποιός είναι αυτός ο δυνατός και γερός νέος. Άντι λοιπόν να μου δώσης τη φωτογραφία του, πές μου ποιός είναι.

ΑΛΙΚΗ. Για να σου προκαλέσω την ευχαρίστηση να πᾶς να τον προκαλέσης;

ΦΟΥΛΒΙΟ. Θα είναι για μένα ιερός και άπαραβίαστος. Λόγω τιμής!

ΑΛΙΚΗ. Τώρα πειά δεν μπορείς να δώσης τέτοιο λόγο!.. Άλλά θέλω να φανώ γενναιόδωρη. Δεν σου λέω ποιός είναι για να μη σε φέρω σε δύσκολη θέση.

ΦΟΥΛΒΙΟ. Άφοῦ δεν μου τὸ λές, σχηματίζω την πεποίθηση ότι δεν υπάρχει, και ότι δόξα τῷ Θεῷ, τὸ φύλον εἰς τὸ ὁποῖον ἀνήκω, δεν έφτασε ακόμη εἰς τὸ σημείο, ὥστε να συμπεριλάβη κι' εμένα στις γυναίκες πὸν είναι τὸ ἀντικείμενο τῆς δρασσεῶς του.

ΑΛΙΚΗ. Ά, ὥστε με προκαλείς;.. θα σου δώσω λοιπόν μιὰ διπλή μαχαιριά στην καρδιά, ἀφοῦ ὁ έραστής μου αυτός είναι ένας ἀπὸ τὸς καλύτερους φίλους σου. Ναί, ναί! Αὐτή είναι ή ὠραιότερη, ή κλασσική μοιχία!.. Ὁ έραστής μου λοιπόν είναι ὁ Ριχάρδος Ριμπέρι!

ΦΟΥΛΒΙΟ. (ἀναπηδάει ἀπὸ τὴν πολυθρόνα του, σάν να είχε περάση ἀπ' αὐτὴν ένα ἰσχυρὸ ἠλεκτρικὸ ρεύμα).

ΑΛΙΚΗ. Να λοιπόν πὸν έμαθες αὐτὸ πὸν ήθελες! (φεύγει, χτυπώντας τη πόρτα πίσω της).

II

(Ὁ Φούλβιο στέκεται ὀρθός, σάν ἀποβλακωμένος, παρατηρῶντας τριγύρω του, σάν ἄνθρωπος πὸν τὸν χτύπησαν κατακέφαλα, χωρίς να ξέρη πὸς και γιατί. Παρ' ὅλη τὴν κομικότητα τῆς φανταστικῆς ἐκείνης ἀποκαλύψεως, είναι κατακόκκινος ἀπ' τὸν θυμό).

ΦΟΥΛΒΙΟ. Να στολιστῶ μ' αὐτὸ τὸ εἰσέπιο πὸν έχω για γυναίκα, υπερβαίνει και τη θηριωδέστερη ἐκδήλωση τῆς μοιρας πὸν βαραίνει ἀπάνου σ' ὄλους τὸς συζύγους!.. Και αὐτὸς πὸν μ' ἐστόλισε είναι ένας ἀπὸ τὸς στενότερους φίλους μου!.. Μὰ πὸς λοιπόν; Ένας νέος, πὸν τοῦ είναι εύκολο να κατακτήση ὁποιαδήποτε γυναίκα, να ξεπέση εἰς αὐτὸ τὸ σημείο, ὥστε να προδώση τὸν φίλο του με ένα τέτοιο εἰσέπιο!.. Αὐτὸ είναι φαινόμενο ἐμφυλισμοῦ και κατὰ τη γνώμη μου μιὰ παληανθρωπιά!.. (σκέπτεται). Δεν πρέπει λοιπόν να τὸν τιμωρήσω γι' αὐτό;.. Βέβαια! (σκέπτεται πάλι). Άν εἴπαιρνα ὅμως, στὰ σοβαρὰ τὸ παράξενο αὐτὸ ἀτύχημα, θα ἔκανα τὸ μεγαλείτερο σφάλμα τοῦ κόσμου. Θαταν ένας πραγματικὸς θρίαμβος για τη μοιχαλίδα και θα γινόντου γελίος. Λοιπόν;.. Να τὸν τιμωρήσω;.. Κατὰ

πιὸν τρόπο;.. (βυθισμένος σ' αὐτὴ τὴ σκέψη, βγαίνει σιγά).

III

Έπέρασαν μερικὲς μέρες.

(Ὁ Φούλβιο, ἀπέναντι ἀπ' τὴν Άλίκη, ἐξακολουθεῖ ἀκόμη να δείχνει τὴ συνειδησιμένη του ἀπάθεια. Άλλά και αὐτή, ἀπέναντί του, φαίνεται χαρούμενη και ἐκδικητική. Άπουσιάζει ἀπὸ τὸ σπίτι πολλές ὥρες. Παρήγγειλε πολλές και τολμηρὲς τουαλέτες. Μεταξύ τους, οὔτε λέξη για τὴν ἀποκάλυψη τῆς μοιχίας, σάν να ήταν πειά ένα θέμα ἐξαντλημένο. Ὁ Ριχάρδος Ριμπέρι, ἀφοῦ ἐβεβαιώθηκε ὅτι ὁ Φούλβιο ἀπουσιάζει ἀπὸ τὸ σπίτι, δίνει τὸ ἐπισκεπτήριό του για τὴν κυρία Άλίκη και, προτοῦ τὸν ἀναγγείλουν, προχωρεῖ ὡς τὸ κατώφλι τοῦ σαλονιοῦ, χλωμός, με τὸ βιαστικό και ἀποφασιστικό ἐκείνο ὕφος τοῦ ἀνθρώπου πὸν είναι βέβαιος ὅτι θα ἐπιτύχη ἐκείνο πὸν θέλει).

ΑΛΙΚΗ. Έμπρός, ὀρίστε!.. Τί συμβαίνει; Φαίνεστε ταραγμένος. Καθίστε, σᾶς παρακαλώ. Καθίστε.

ΡΙΧΑΡΔΟΣ. Όχι, δεν κάθομαι. Βιάζομαι πολύ. Άπὸ μιὰ στιγμή στην ἄλλη μπορεί να ἐπιστρέψη ὁ σύζυγός σας και δεν θέλω να συναντηθῶ μαζί του. Θα ἐξηγηθῶμε με λίγα λόγια. Αὐτὲς τῆς ἡμέρες έχει διαδοθῆ μιὰ τρομερὴ συκοφαντία ἐναντίον μου. Στη Λέσχη, στὰ καφενεῖα, στὰ ἐστιατόρια, παντοῦ, ἀκούω να λένε πὸς είμαι έραστής σας. Έμαθα ἐπίσης ὅτι αὐτὸ τὸ ὑποστηρίζει ὁ άντρας σας, ὁ ὁποῖος τὸ έμαθε ἀπὸ σᾶς. Έγὼ τὸ διέψευσα και διαμαρτυρήθηκα. Διαμαρτυρήθηκα με ὅλη τὴν εὐλικρίνεια τῆς ἀγανακτῆσεῶς μου. Και ὅμως τίποτε! Η πηγή τῆς διαδόσεως αὐτῆς ήταν τέτοια, ὥστε δεν χωροῦσε καμμιά ἀμφισβήτηση. Και τώρα, για ὄλον τὸν κόσμο, είμαι ὁ ἐπίσημος έραστής σας!.. Θα μου πῆτε ὅτι δεν είμαι και στην πραγματικότητα; Τί ὠφελεῖ αὐτό; Άν ὄλος ὁ κόσμος πιστέψη ὅτι ὁ Τάδε έχει οὔρα, πρέπει και αὐτὸς ὁ Τάδε να πιστέψη ὅτι είναι ένας ἄνθρωπος με οὔρα!

ΑΛΙΚΗ. Και θα ήμουν ἐγὼ ή οὔρα σας; ΡΙΧΑΡΔΟΣ. Άκριβῶς!.. Άλλ' ἀφήστε με να τελειώσω. Είμαι βέβαιος, ὅτι αὐτὸ τὸ ἐκάματε για να ἐκδικηθῆτε τὸν

άντρα σας, να τοῦ πῆτε δηλαδή ένα μεγάλο ψέμμα! Έγὼ ὅμως δεν έχω καμμιά διάθεση να περάσω για ἄνθρωπος με οὔρα και ἀπαιτῶ να πῆτε ἀμέσως στὸν άντρα σας τὴν ἀλήθεια, για να διαψεύση τὴ διάδοση πὸν ἐκυκλοφόρησε εἰς βάρος μου!

ΑΛΙΚΗ (ψυχρά). Θα έπρεπε να σᾶς ζήτησω τὸν λόγο, καλέ μου Ριχάρδε, για τὴν προσβολή πὸν μου κάνετε, με τὸ να φαινόσαστε τόσο ταραγμένος και δυσαρεστημένος μ' αὐτὴ τὴ διάδοση. Η αξιοπρέπειά μου ὅμως με συμβουλεύει να μη ἐπιμένω. Και ἀφοῦ βιάζεσθε πολύ, σᾶς ἀπαντῶ με μιὰ μόνη λέξη: Όχι! (σηκώνεται, με ἀξιοπρέπεια). Σᾶς χαιρετῶ!

ΡΙΧΑΡΔΟΣ. Μιὰ στιγμή!.. Πρὸς Θεοῦ!.. Άκούστε με! Η ψυχολογική μου κατάσταση με ἀνάγκασε ἴσως να μὴν ἐκφρασθῶ ὅπως έπρεπε. Συγχωρήστε με, κυρία Άλίκη, και προσπαθήστε να μη με παρεξηγήσετε. Αὐτὴ ή διάδοση είναι ή καταστροφή μου... Όχι ὅτι αὐτὸς πὸν θ' ἀποκτήση τὴν εὔνοιά σας πρέπει να ντρέπεται. Κάθε ἄλλο!.. Δεν σκέπτομαι αὐτὸ, ὅπως δεν τὸ σκέπτεται κανείς. Άλλά είναι ἀναμφισβήτητο ὅμως, ὅτι ή διάδοση αὐτὴ πὸς έχω σχέση μαζί σας, με χαντακώνει κυριολεκτικῶς. Είναι ένα εἶδος σαμποτάζ αὐτό, για τὸ ὁποῖον δεν ξέρω πὸς να ὑπερασπιστῶ. Τί θ' ἀπογίνομαι λοιπόν ἐγὼ, πὸν έβαλα για μοναδικὸ σκοπὸ τῆς ζωῆς μου τῆς σχέσεως με ἄλλους; Έκτὸς ἀπ' αὐτὸ, τίποτ' ἄλλο δεν είμαι ικανὸς να κάμω. Άν λοιπόν και αὐτὸ μου ἀπαγορευτῆ, δεν μου μένει παρὰ να κρεμαστῶ! Λυπηθῆτε με, λοιπόν! Μὴν ἐπιμένετε σ' αὐτὴ τὴν ἐκδίκηση πὸν με καταστρέφει, έμένα τὸν ἀθῶον, με σέρνει στὸν γκρεμό!.. Σᾶς ἰκετεύω, κυρία μου! Τί πρέπει να πῶ, τί πρέπει να κάμω για να σᾶς συγχωρήσω;.. Θέλετε να γονατίσω μπροστά σας;.. (γονατίζει). Να πὸν σέρομαι στὰ πόδια σας.

ΦΟΥΛΒΙΟ. (μπαίνει ἀκριβῶς ἐκείνη τὴ στιγμή) Ά!.. Παρτὸν!.. (κάνει μεταβολή και φεύγει τρέχοντας).

ΑΛΙΚΗ. (γελώντας δυνατά). Πρέπει να πεισθῆτε και σεις, αγαπητῆ μου Ριχάρδε, ὅτι είσατε ένας ἄνθρωπος με οὔρα!

ΡΙΧΑΡΔΟΣ. (γονατιστὸς, μπασιζεται δυνατά).

Z. LOREDAN

ΟΙΝΑΝΘΗ

Νά παρ' ἡ ὄργη! φώναξε ὁ Γιάννης Λεκλέρ κατεβάζοντας τὸν μαῦρο του σκοῦφο στὰ μάτια ἐπάνω, γιὰ νὰ προφυλαχθῆ ἀπὸ τὸν ἀέρα.

Στὴ ὄργη τοῦ Θεοῦ!

Ἦταν ἐλεεινὸς καιρὸς! Δὲν μπορούσε κανεὶς νὰ βαδίση.

Πήγαιναν καὶ οἱ τέσσερις μὲ τὸ βαρὺ βῆμα τῶν ναυτικῶν. Πέρασαν τὸν πετρώδη δρόμο πὸν κατεβαίνει πρὸς τὸ λιμάνι, πήδησαν ἕνα φράχτη, πήραν τὸ μονοπάτι ἀριστερὰ πὸν διασχίζει τὸν ξερόκαμπο, φτάσανε ὅλοι μαζὺ στὴς Λαγόφας «τὸ Ναυτικὸν Ἄστρο», καὶ τρούπωσαν μέσα σπρώχνοντας μὲ δύναμη τὴν πόρτα.

— Τί παληόκαιρος!

Οὔτε φελούκα ὄξω σήμερα. Ὅλες τραβηγμένες στὸ μῶλο χροεῦνουν ἀδιάκοπα στὸ φύσημα τοῦ ἀέρα. Ὁ οὐρανὸς λές καὶ εἶναι ὅλο καπνιά. Ἡ θάλασσα μανιασμένη. Μιὰ ἀγρία βουὴ ἀκούγεται σ' ὅλη τὴν παραλία. Σίγουρα σὰν καλλίτερα εἶναι μέσα στὸ καπηλειό!

Καθίσανε σ' ἕνα τραπέζι καὶ παράγειλαν μιὰ ὀκῆ.

Ἡ Λαγόφα σκυμμένη μπροστὰ στὴ φατεῖα ἔβαζε ξερόκλαδα κάτω ἀπὸ τὴ χύτρα. Δίπλα τῆς καθισμένη ἐπάνω στὸ σεντοῦκι μπροστὰ στὸ δίπατο ναυτικὸ κρεβάτι πὸν κοιμῶνταν στὸ ἀπάνω ἢ Λαγόφα καὶ στὸ κάτω ἢ ὑπηρετρία τῆς, μιλοῦσε μιὰ γυναίκα μὲ ἀσχημὸ ἐξωτερικό, μὲ πρόσωπο σκυθρωπὸ πὸν φοροῦσε ἕνα φακίολι στὸ κεφάλι.

Ὁ Φραγκίσκος Μπιβικός τῆς φώναξε.

— Ἐδῶ εἶσαι Οϊνάνθη! ἦλθες νὰ κάνης βίζιτα τῆς κυρὰ Λαγόφας;

Μερικοὶ γέλασαν.

Ἡ Οϊνάνθη ἔκανε βίζιτες στὴ Λαγόφα

κάθε φορὰ πὸν τῆς ἐπέτρεπε τὸ πουγγί τῆς. Μὰ καὶ ὅταν δὲν εἶχε λεφτὰ ἔπινε κρασί στὴς κυρὰ Λαγόφας ὅσον τῆς ἔκανε πίστωση. Μὰ δὲν τὴν ἐπίστωνε πάντα ἡ Λαγόφα.

— Δὲν ἔχεις κρασί σήμερα κόρη μου. Πρέπει νὰ πληρώσης πρώτα ὅσα χρωστᾶς.

Ἄλλὰ ποῦ νὰ τὰ βρῆ τὰ λεφτὰ! Ἐψάρευε λαυράκια στοὺς βράχους μὲ τὴν ἀρμυθιά ἢ ἀστακοὺς ὅταν ἦταν ἀμποτις, σ' ὅλο τὸ μῆκος τῆς ἀκτῆς. Τὸ ἐμπόριο ὅμως πήγαινε κακά. Εἶναι ἀλήθεια πὸς εἶχε τὸ Γιάννη τῆς. — Ἐνα παιδί πὸν δὲν ἐγνώρισε καλὰ καλὰ πατέρα — τὸ Γιάννη τῆς, εἰκοσιτριῶν χρονῶν παλληκᾶρι, χεροδύναμο, πὸν ταξίδευε μὲ τὸν Γκιλάρμω καὶ ἐξοῦσε ἀπὸ τὸ ψάρεμμα. Εἴτανε ὅμως καὶ αὐτὸς ὑποκριτῆς καὶ μεθύστακας σὰν τὴν μάννα του, ἀνάξιος γιὰ πολλὰ πράγματα, καὶ ἐξόδευε πάντα τὰ λεφτὰ του στὸ καπηλειό.

Ὅταν ἡ Οϊνάνθη ἀκούγε τὴν Λαγόφα νὰ ζητᾶ λεφτὰ ἀπαντοῦσε.

— Λοιπὸν ἔχομεν λεπτὰ.

Μὰ ἡ Λαγόφα καταλάβαινε πὸς δὲν εἶχε καὶ πὸς γιὰ νὰ πιῆ εἶχε φέρει μαζὺ τῆς γιὰ νὰ βάλῃ ἀμανάτι τὰ ἀγκύστρια τῆς κι' ἔτσι νὰ μπορέσῃ νὰ δροσίση τὸ λαρούγγι τῆς.

— Νὰ τ' ἀγκύστρια μου κυρὰ Λαγόφα καὶ δὸς μου νὰ πιῶ.

Πάντα ὁ ἴδιος χαβὰς μὲ τὸν ἴδιο τρόπο ἢ Λαγόφα εἶχε γεμίσει ἕνα τενεκὲ ἀγκύστρια τῆς Οϊνάνθης· ἀλλὰ δὲν ἤθελε ἄλλα, ἤθελε λεφτὰ. Ὑστερα πὸς θὰ ψάρευε ἢ Οϊνάνθη ἂν ὑποθήκευε ὅλα τῆς τὰ ἀγκύστρια. Γιαντὸ ἢ Λαγόφα εἶχε ἀποφασίσει νὰ μὴ τῆς δώσῃ νὰ πιῆ.

Ὅλοι γελοῦσαν.

Ἡ Οϊνάνθη δὲν ἔλεγε τίποτε. Ἐρριχνε μονάχα παραπονιάρικες ματιὲς πότε στὴ

Ο ΓΕΡΩ ΝΟΕΛ ΕΙΧΕ ΓΕΜΙΣΕΙ ΤΑ ΠΟΤΗΡΙΑ

Λαγόφα καὶ πότε στὴ μποτίλια μὲ τὸ πιτότὸ καὶ στὰ ποτήρια.

Ὁ γέρον Νοέλ εἶχε γεμίσει τὰ ποτήρια. Ἐβγαλε ἀπὸ τὸ στόμα του τὸν καπνὸ πὸν μασοῦσε, τὸν ἔβαλε μέσα στὸ σκοῦφο του καὶ ἤπιε μὲ τὴν παρέα του τὸ θερμαντικὸ ποτό.

Ἡ Οϊνάνθη τοὺς κύτταζε παραπονεμένη.

Ὁ Ταλάρμης πὸν ἄξιζε πίοτερο ἀπ' τοὺς ἄλλους τὴ λυπήθηκε. Ἐβαλε τὸ χέρι του στὴ τζέπη τοῦ γιλέκου του, πήρε ἕνα νόμισμα καὶ τῶριξε στὸ τραπέζι.

— Ἐλα Λαγόφα, δὸς τῆς ἕνα ποτηράκι, ἐγὼ κερνῶ.

Ἡ Οϊνάνθη γελοῦσε ἀπ' τὴ χαρὰ τῆς.

Ἡ Λαγόφα γέμισε τὸ ποτήρι καὶ ἢ Οϊνάνθη λαίμαργα τὸ ρούφιξε στὴ στιγμή.

— Ὅλοι γέλασαν.

— Ἐτσι χωρὶς νὰ τσουγκρίσωμε τὰ ποτήρια; εἶπε ὁ Λεκλέρ.

— Διάβολε, μὰ γιὰ νὰ τσουγκρίσωμεν πρέπει νὰ πληρώσης ἕνα ποτηράκι.

Κεῖνη τὴ στιγμή μῆκε ὁ Τελώνης μὲ

τὸν ἐπιθεωρητὴ Γκουλλιανὸ καὶ αὐτὸς τώρα προσφέρθηκε νὰ πληρώσῃ τὰ ποτήρια τῆς ὁμορφῆς. Μὰ δὲν ἦταν ὁμορφῆ. Τὸ πρόσωπό τῆς εἶχε φουσκάλιδες, τὰ μῆλα τῆς πετοῦσαν, τὰ μάτια τῆς εἴτανε παραξένα καὶ θολὰ καὶ οἱ κόρες φαινότανε βυθισμένες σὲ μιὰ ὀμίχλη. Καὶ ὅμως, ποτὲ δὲν ἦταν πιὸ ὁμορφῆ ἀκόμα. καὶ ὅταν ἦταν νέα καὶ ἔτρεχε μὲ τὸν ἕναν καὶ μὲ τὸν ἄλλον στὰ χωράφια πὸν εἶχε ἀποκτήσει καὶ τὸν Γιάννη τῆς. Τώρα ἄρχισαν νὰ περνοῦν τὰ χρόνια καὶ νὰ λιγοστεύουν αὐτοὶ πὸν τὴν τριγύριζαν.

Οἱ δύο τελῶνες δώσανε ἕνα τόσο ζωηρὸ στὴν ὀμίλια. Τῆς πρόσφεραν ἀκόμη δύο ποτηράκια καὶ διασκεδάσανε μαζὺ τῆς. Τῆς εἶπαν νὰ χορέψῃ καὶ κεῖνη στριφογύρισε μπροστὰ στὸ τζάκι καὶ τραγουδοῦσε μὲ βραχνὴ φωνὴ ἕνα παλιὸ τραγοῦδι πὸν δὲν θυμῶνταν τὰ λόγια του.

Ὑστερα μίλησαν γιὰ τὸ παιδί τῆς καὶ τὸ κατηγόρησαν πὸς προτιμοῦσε νὰ γυρίξῃ στὰ καπηλειὰ παρὰ νὰ βοηθήσῃ τὴν μάννα του.

Ἡ Οινάνθη ὅμως θύμωσε καὶ ἠθέλησε νὰ τὸ ὑπερασπιστῇ.

Ἦ, τι μπορεῖ κάνει. Τί σᾶς νοιάζει σᾶς;
— Καὶ ὅταν σὲ ξυλλίξῃ; εἶπε κοροϊδευτικά ὁ Μπιβίκος.

Ἡ Οινάνθη ἔγινε κατακόκκινη καὶ φώναξε:

— Δὲν εἶναι ἀλήθεια... καὶ ἔπειτα;... ἂν τοῦ ἀρέσῃ...

Ἡ Λαγόφα μπῆκε στὴ μέση.
— Ἀφήστε τὴν λοιπὸν μὴ τὴν πειράξετε.

Ἦ Φραγκίσκος ὅμως, ποῦ εἶχε πείσμα τὸν Γιάννη τῆς φώναξε:

— Ἄν τοῦ ἀρέσῃ ἔ; καὶ ὅταν ψάχνῃ τίς τσέπες τοῦ κόσμου...

Ἡ Οινάνθη δὲν βάσταξε, ἀναμένη ὤρμησε ἐπάνω του.

— Τί εἶπες;
— Ναί. Εἶπα πὼς εἶναι κλέφτης καὶ πὼς πρέπει νὰ τὸν μάθῃ ἡ ἀστυνομία.

Ἡ Οινάνθη πῶς κόκκινη προχώρησε ἀπειλητικῶς.

— Πές το ξανά μωρὸ χτυκιάση.
— Τὸ λέω καὶ τὸ φωνάζω πὼς ὁ γιουὸς σου εἶναι κλέφτης.

Ἡ Οινάνθη σὰν τρελλὴ ἄρπαξε ἓνα μαχαίρι ἀπὸ τὸ τραπέζι καὶ ὤρμησε κατ' ἐπάνω του.

Ἦ Μπιβίκος ὑποχώρησε καὶ ἡ Λαγόφα ἐφώναξε:

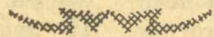
— Οινάνθη, Οινάνθη.

Ἐκείνη ὅμως δὲν ἄκουγε τίποτα. Ἐπροχώρουσε μὲ τὸ μαχαίρι σηκωμένο ψηλὰ ἐνῶ τὰ μάτια τῆς βγάζανε ἀστραπὲς κατακόκκινα ἀπὸ τὸν θυμὸ καὶ τὸ καθημερινὸ μεθύσι.

Τότες ὁ Μιχάλης ὁ Τελώνης τῆς ἄρπαξε τὸ χέρι γιὰ νὰ τὴν ἀφοπλίσῃ. Τότε ἔγινε σωστὴ μάχη. Ἡ Οινάνθη φώναξε, κτυποῦσε, κλωτσοῦσε καὶ οἱ ἄντρες τὴν σκουντοῦσαν καὶ τὴν ἔσερναν ὥσπου ὁ τελώνης τὴν ἄρπαξε καὶ τὴν πέταξε σὰν πακέτο στὸ δρόμο κλείνοντας καὶ τὴ θύρα μὲ τὸ σύρτη.

Σὲ λίγο φάνηκε πάλι πίσω ἀπὸ τὰ πρασινωπὰ τζάμια τοῦ παραθύρου νὰ δίχῃ τὴ γροθιά τῆς καὶ νὰ οὐρλιάξῃ. Ὑστερα συντριμμένη καὶ ἀποκαυωμένη ἔφυγε σέρνοντας τὰ πόδια τῆς. Ἐβρεχε δυνατὰ καὶ ἡ θάλασσα σποῦσε μανιασμένη στὴ ἀκτὴ. Ἦ ἀέρας δυνάμωνε καὶ σφύριζε ξεριζώνοντας δέντρα ἐνῶ ἓνας βιαστικὸς διαβάτης βλέποντας τὴν Οινάνθη νὰ σέρνεται στὴ κακοκαιρία τῆς φώναξε:

— Καιρὸς γιὰ τὸ καπηλεῖο κυρὰ Οινάνθη.

RICARDA HUCH

ΑΓΑΠΗΣ ΡΙΜΕΣ

Οὔτε ἂν τὸ πῆ ὁ κορυδαλός, οὔτε κ' ἂν κελαιδήσει
Τ' ἀηδόνη στίς ρεμματαριὲς βροίσκω χαρὰ καμμιὰ
Πὼς θὰ μποροῦσα ἦχο γλυκὸ ν' ἀκούσω τώρα πᾶ
Ποῦ ἡ μοῦρα ἀπ' τὴν ἀγάπη μου σκληρὰ μ' ἔχει χωρίσει;

Ὅντας μοῦκραζε τ' ὄνομα κ' ὀλόγλυκα μ' ἐκάλει,
Πόσο ἡ ψυχὴ μὲν ἐφτέρωνε στὸ κάλεσμά του αὐτὸ!
Σὰν θὰ πεθαίνω καὶ βαθεῖα θὰ κοιτόνμαι, θαρρῶ
Τίς νύχτες τοῦ καλοκαιριοῦ θὲ νὰ τ' ἀκούω καὶ πάλι.

ΜΕΤΑΦΡ. ΑΛ. ΜΟΥΝΤΖΟΥΡΙΔΗΣ

B. ΒΕΚΙΑΡΕΛΛΗ

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

Ἦνας φιλόσοφος τῶν Ἀθηνῶν, ὁ θεῖος Πλάτων, σ' ἐποχὴ ἀρχετὰ μακρυνή, ἐκήρυκτεν ὅτι εἶνε ἀνάγκη Θεὸς νὰ ἔλθῃ καὶ νὰ διδάξῃ εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὴν Ἀλήθειαν.

Ἐπέρασαν οἱ αἰῶνες, ἔκαμαν οἱ καιροὶ τὸν κύκλο τους. Καὶ σὲ μιὰν ἄλλην ἐποχὴ, πολὺ πειὸ κοντινὴ, ἓνας ποιητὴς τῆς Ρώμης, ὁ Βιργίλιος, ἔλεγε ὅτι διὰ νὰ κυριαρχήσῃ πράγματι ἡ εὐτυχία μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων «ἔπρεπε νὰ γεννηθῇ ἓνα παιδί ποῦ οἱ θεοὶ θὰ τὸ ἔστειλαν εἰς τὴν γῆ διὰ νὰ μεταβάλλῃ τὴν ὄψιν τῆς Ρώμης καὶ τῆς Οἰκουμένης».

Δὲν ἀρκοῦσε λοιπὸν διὰ τὴν εὐτυχίαν τῶν ἀνθρώπων τὸ ὅτι ἦσαν Ρωμαῖοι, πολῖται; Ἦ ἄδικα ὁ Ἕλλην ρήτωρ Ἀριστέλης ἐτόνιζεν εἰς τὸ «Ρώμης Ἐγκώμιον» ὅτι χάρις εἰς τοὺς Ρωμαίους ἡ γῆ κατέστη Κοινὴ Πατρις καὶ μοιάζει ἀπὸ τὴν μιὰ ἄκρη του ἕως τὴν ἄλλη μὲ ἀνθισμένο περιβόλι;

Κανεὶς δὲν ψέγει τὸν Ἡρακλέα. Κανεὶς δὲν ἀρνεῖται ὅτι ἡ **Πὰξ Ρομὰνα** ποῦ εἶχε ἀπλώσῃ τὰ πτερά τῆς ἐπάνω ἀπὸ τὴν Ρώμη καὶ ἀπὸ τὴν ὑψηλίον **+ οὐρμπι ἔτ ὄρμπι**—ἦτο μιὰ εἰρήνη ἐπιβλητικὴ καὶ ὅτι ἔδιδε τὴν ἐντύπωσιν τῆς γαλήνης. Ὅμως, ἡ ἐπιβλητικὴ ρωμαϊκὴ εἰρήνη ἦτο συνάμα καὶ καταθλιπτικὴ καὶ μέσα στὴν γαλήνη ὑπῆρχε πολὺ μυστήριον καὶ δὲν ἦταν διόλου δύσκολο νὰ διακρίνῃ κανεὶς καὶ μιὰ μεγάλη δόσιν ἀνησυχίας. Ὅλες οἱ ἕως τότε γνωστὲς θρησκείες εἶχαν τοὺς ναοὺς των μέσα στὴν Κοσμοκράτειρα. Καὶ γιὰ τίς ἄγνωστες ἀκόμη θρησκείες εἶχαν ἰδρυθῆ βωμοὶ. Ἐλατρεύοντο καὶ οἱ «ἄγνωστοι καὶ πλάνητες Θεοὶ» ὅπως ἐλατρεύοντο καὶ οἱ γνῶστοι ἀπὸ τῶν ὠραίων τοῦ Ἑλληνικοῦ Ὀλύμπου μέχρι τῶν τερατομόρφων ποῦ εἶχαν προέλθῃ ἀπὸ τὴν χώρα τοῦ Νεῖλου.

Ἦ ἄλλ' ἀκριβῶς ἡ πολυθεΐα αὐτὴ εἶχε ἀρχίσῃ νὰ γεννᾷ μιὰ ζωηρὴ ἀνησυχία.

Ὅλες οἱ θρησκείες ἐκεῖνες εἶχαν κοινὸν τὸν φόβον ὅτι κάποτε οἱ θεοὶ των θὰ ἐπιπταν. Τὸ πρωτοεἶπεν ὁ Αἰσχύλος μ' ἓνα προφητικὸν στίχον διὰ τὸν Θεὸν τὸν ἰσχυρότερον τοῦ Διὸς «ὅς κερανοῦ κρείσσονα εὐρήσει φλόγα». Αὐτὸς—λέγουν οἱ Ἑρμηνευταὶ—ποῦ ὑπονοοῦσε ὁ Αἰσχύλος, εἶνε ὁ Ἡρακλῆς. Ἦ γνώμη ὅμως τῶν σοφῶν σχολιαστῶν δὲν εἶνε ἰκανὴ νὰ μᾶς κάμῃ νὰ παύσωμε νὰ θεωροῦμε τὸν ποιητὴν τοῦ «Προμηθέως» προφήτην, ὅπως προφήτης ὑπῆρξε καὶ ὁ Πλάτων ὅταν ἔλεγε ὅτι εἶνε ἀνάγκη νὰ ἔλθῃ Θεὸς εἰς τὸν κόσμον διὰ νὰ διδάξῃ τὴν ἀλήθειαν, ὅπως προφήτης ἦτο καὶ ὁ Βιργίλιος.

Ἦ Ρώμη ἔβλεπε νὰ συρροῦν μέσα εἰς τὰ τεῖχη τῆς πλοῦτη καὶ θησαυροὶ ἀπὸ ὅλον τὸν κόσμον. Ὁ αὐτοκράτωρ τῶν Ρωμαίων εἶχε ἐνώσῃ ὑπὸ τὸ σκῆπτρόν του ὅλους τοὺς λαοὺς τῆς γῆς καὶ οἱ ὑπῆκοοι τοῦ πανισχύρου Καίσαρος, τοῦ «θεῖου Αὐγούστου» δὲν εἶχαν ἄλλην σκέψιν παρὰ πὼς νὰ περνοῦν τὸν καιρὸν των εὐχαριστότερα. Ὁ ἄνθρωπος ὅμως αἰσθάνεται πάντοτε τὴν ἀνάγκη τῆς θρησκείας καὶ ἂν μεμονωμένα ἄτομα κάμνουν κἄθε τόσο κωμικὰς ἀπόπειρες νὰ παραστήσῃ τὸν ὑλιστὴ καὶ τὸν ἄθεον, οἱ ὀμάδες αἰσθάνονται πάντα τὴν ἀνάγκη νὰ τεθοῦν ὑπὸ τὴν προστασίαν μιᾶς ὑπερέτερας Δυνάμεως διότι διαισθάνονται τὴν ἀδυναμία καὶ τὴν μικρότητα τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ ἀστείου αὐτοῦ μικροῦ ψευδοθεοῦ ποῦ φαντάζεται ὅτι εἰμπορεῖ νὰ ὑποτάξῃ τὸ Σύμπαν ἐνῶ δὲν κατορθώνει νὰ ὑποτάξῃ οὔτε τὸν ἑαυτόν του, οὔτε τὰ πάθη του. Σὲ ποῖον λοιπὸν ἀπὸ τοὺς τόσους θεοὺς ποῦ ἐλατρεύοντο εἰς τὴν Ρώμην καὶ εἰς τὴν Οἰκουμένην, παληοὺς καὶ νέους, γνωστοὺς καὶ ἀγνωστούς, μονίμους καὶ πλάνητας, ἀνθρωπομόρφους καὶ τερατομόρφους, σὲ ποῖον ἀνάμεσα στὸ τόσο πλήθος τῶν θεῶν ἔπρεπε ν' ἀπευθυνθοῦν

οί υπήκοοι τοῦ Καίσαρος; Ποιὸν νὰ ἐπι-
καλεστοῦν; Ποιανοῦ τὴν προστασία νὰ
ζητήσουν; Οἱ ἱερεῖς τῶν ναῶν, οἱ Φλαμίνοι
καὶ οἱ λειτουργοὶ τῆς Ἱσιδος καὶ ὅλον τὸ
λοιπὸν πολυώνυμον ἱερατικὸν πλῆθος, εἶχαν
παύση νὰ παίρνουν εἰς τὰ σοβαρὰ τὸν ρόλον
των. Συνητῶντο εἰς τὸν δρόμον καὶ ἐγε-
λοῦσαν μεταξύ των σὰν νὰ ἔλεγαν:—«Τὶ
παρισιάνουμε ἑμεῖς τώρα πλέον;» Καὶ ἐφ'
ὅσον οἱ ἱερεῖς μόνον δὲν πιστεύουν εἰς
τὸν Θεὸν ποὺ κηρύσσουν τὸ Κακὸν δὲν
εἶνε ἴσως τόσον φρικτὸν. Ἀλλοίμονον
ὅμως ὅταν ἀρχίσουν καὶ οἱ πιστοὶ νὰ δυ-
σπιστοῦν, ἀλλοίμονον ὅταν τὸ πλῆθος
ἀρχίσῃ νὰ αἰσθάνεται ὅτι κλονίζεται ἡ
πίστις του.

Αὐτὸ ἀκριβῶς συνέβη μὲ τοὺς ὑπη-
κόους τοῦ Καίσαρος Αὐγούστου. Εἶχεν
ἐκλείψῃ ἡ πίστις καὶ ὁ κόσμος ἔμοιαζε μὲ
ζοφερόν δάσος ὅπου ὁ καθένας ἐχάνετο
στὰ ἄγρια μονοπάτια. Σὲ ποιὸν νὰ προ-
σευχηθοῦν, ποιὸν ν' ἀποκαλέσουν «πατέρα»
τοὺς οἱ ἄνθρωποι; Μιὰ νύχτα καὶ μιὰ
μοναξιά ἦταν ἀπλωμένη γύρω των. Νύ-
χτα καὶ μοναξιά ἦταν στὴν πραγματικό-
τητα ἡ πολυῦμητη **Πὰξ Ρομὰνα**.

Περὶσσότερον ἀπὸ ὅλους τοὺς ὑπηκόους
τοῦ ἦτο εἰς θέσιν ὁ Αὐγούστος ν' ἀντι-
ληφθῇ αὐτὴν τὴν κατάστασιν. Ποιὸς ξέ-
ρει πόσες φορές θὰ ἔμεινε συλλογισμένος
τὴν ὥρα τῶν ὠραίων δειλινῶν ἐπάνω εἰς
τὸ Παλατίνον... Ἔως ὅτου ἓνα ἀπό-
γευμα ἐπῆγε στὸ ἀντικρινὸ Καπιτώλιον,
εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἥρας, διὰ νὰ προσκυ-
νήσῃ καὶ νὰ προσευχηθῇ. Ἡ μεγάλη
ἱέρεια τῆς Σιβύλλης μὲ τὰ προφητικὰ χα-
ρίσματα εἶχεν ἔλθει ἐπίτηδες ἀπὸ τὸ γει-
τονικὸ Τιμποῦρ διὰ νὰ παραστῇ εἰς τὸ
προσκύνημα τοῦ Καίσαρος ποὺ εἶχεν ὁ
ἴδιος περιβάλῃ τὸν ἑαυτὸν του μὲ τὸ πρόσ-
θετον ἀξίωμα τοῦ «ἄκρον ἀρχιερέως». Καὶ ἐνῶ
ὁ Αὐγούστος ἐπεκαλεῖτο τὴν
Ποτνίαν Ἥραν, ἐνῶ ἐπερίμενε ν' ἀ-
κούσῃ νὰ ἐξέροχεται ἀπὸ τὸ στόμα τῆς
ἱερείας ἡ φωνὴ τῆς σεπτῆς θεᾶς, εἶδεν
ἐξαφνα τὴν Σιβύλλην ν' ἀλλάξῃ ἐκφρασιν
καὶ φωνὴν καὶ τὴν ἄκουσε νὰ προφέρῃ
μερικὰ μυστηριώδεις λέξεις: **Δουξ ἄρα**
Προμοιζέντι Ντέϊ. Ποιὸς ἦτο αὐτὸς ὁ
γεννηθεὶς πρὸ ὅλων τῶν ἄλλων θεῶν, εἰς
τοῦ ὁποῖου τὸν φωτεινὸν βωμὸν παρέ-
πεμπεν ἡ μεγάλη ἱέρεια τὸν ἄκρον ἀρ-

χιερέα; Ἦτο ὁ Θεὸς διὰ τὸν ὁποῖον ὁ
Ἕλλην ποιητὴς εἶχε προφητεύσῃ ὅτι
«Κερανοῦ Κρεῖττονα εὐρύσει φλόγα»,
διὰ τὸν ὁποῖον ὁ Ἑβραῖος Προφητὰς
εἶχε ψαλμωδῆσαι ὅτι «ἔστη ἐν συναγωγῇ
θεῶν» καὶ ἀποτεινόμενος εἰς αὐτοὺς τοὺς
εἶπε: «Θεοὶ ἔστε καὶ ὡς ἄνθρωποι
ἀποθνήσκετε καὶ ὡς εἰς τῶν ἀρχόντων
πίπτετε». Ἦτο ὁ Θεὸς διὰ τὸν ὁποῖον
ὁ Πλάτων εἶπεν, ὅτι εἶνε ἀνάγκη νὰ
ἔλθῃ καὶ διδάξῃ τοὺς ἀνθρώπους τὴν
Ἀλήθειαν. **Καὶ ὁ Θεὸς ἦλθε**. «Ὁ Λόγος
σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν».
Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ποὺ ἤκουσε τὰ μυστη-
ριώδη λόγια τῆς Σιβύλλης ὁ Αὐγούστος
θὰ διεῖδε τὴν βουλήν τῆς Θεῆας Προνοίας
νὰ ἐνώσῃ ἡ Ρώμη ὑπὸ τὸν Νόμον τῆς
ὅλης τὴν τότε γνωστῆς ἀνθρωπότητος διὰ
νὰ χρησιμεύσῃ ἡ ἐνωσις αὐτὴ ὄχι διὰ τὴν
μεγαλειτέραν δόξαν τῶν Θεῶν τῶν ἰδικῶν
τῆς, ἀλλὰ διὰ τὴν ταχυτέραν ἐξάπλωσιν
τῆς διδασκαλίας τοῦ νέου, μυστηριώδους,
ἀγνωστοῦ Θεοῦ, ποὺ ἦτο ἐν τούτοις ὁ
πρωτογέννητος μεταξὺ ὅλων τῶν θεῶν.

Πρῶτοι οἱ Ἕλληνες ὑμνογράφοι ἐσκέ-
φθησαν νὰ συσχετίσουν τὸν Αὐγούστον
μὲ τὸν Χριστόν. Εἰς τὴν ἀκολουθίαν τοῦ
Ἵορθρου τῶν Χριστουγέννων, φιλολογι-
κὸν ἀριστούργημα τὸ ὁποῖον τόσον ὀλί-
γον γνωρίζομεν, ὑπάρχουν καὶ οἱ στίχοι
αὐτοί:

Αὐγούστου μοναρχήσαντος ἐπὶ τῆς γῆς
ἡ πολυαρχία τῶν ἀνθρώπων κατήργηται
καὶ Σοῦ ἐνανθρωπήσαντος ἐκ τῆς Ἀγνῆς
ἡ πολυθεΐα τῶν εἰδώλων κατέπεσεν.

.....

Σήμερα, ἐκεῖ ὅπου ἦτο ὁ ναὸς τῆς Κα-
πιτωλίας Ἥρας, μέσα εἰς τὸν ὁποῖον ὁ
Καίσαρ Αὐγούστος ἤκουσε τὰ μυστηριώδη
λόγια τῆς Σιβύλλης, ὑψώνεται ὁ ὠραῖος
ναὸς τῆς Παναγίας τοῦ Οὐρανίου Βω-
μοῦ. Μία βυζαντινὴ «Μήτηρ Θεοῦ» προ-
σβλέπει συμπαθητικὰ τὸν ἐπισκέπτην.

Καὶ ὅταν ἀπὸ τὸ ὕψος τῆς **Ἄρας Τσέλι**
βλέπει κανεὶς τοὺς θόλους τῶν ρωμαϊκῶν
Ἐκκλησιῶν μὲ προσέχον εἰς τὸ βάθος τὸ
Κουπολόνε τοῦ Ἁγίου Πέτρου, συλλογι-
ζεται, χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ, ὅτι ἴσως καὶ ἡ
Σιβύλλη τοῦ Τιμποῦρ, χάρις εἰς τὰ προ-
φητικὰ της χαρίσματα, εἶχεν ἰδῆ, μὲ κλει-
σμένα μάτια, ἀπὸ τὴν ἴδια θέσιν, κάποιον
ἀνάλογον ὄραμα.

ΚΙ' ΑΓΝΑΝΤΕΥΑΝ ΜΑΚΡΥΑ ΤΟΝ ΩΚΕΑΝΟ

ΛΑΔΙΣΛΑΟΥ ΡΕ'Υ'ΜΟΝΤ

Ἡ Τρεῖς Χαρὸκαμμενές

Ἡ ἡμέρα, ποὺ προμαντεύονταν ἡλιο-
φώτιστη, εἶχε κι' ὅλας γλυκοχαράζει μὲς
στ' ὄνειρο, στὰ σπῆτια ὅπου κοιμόντουσαν
τυλιγμένα στὴν παγερὴ καταχνιά, στὶς
μεγάλες δεντροσειρὲς ὅπου θρούϊζαν, στὴ θά-
λασσα ποὺ μουρμουρίζε ναρκωμένη ἀπά-
νω στὶς ἀμμυριδιές, εἶχε γλυκοχαράζει
μὲς στ' ὄνειρο τῆς λαχτάρας, σὲ κάθε τι
ὅπου ὑποφέρει, περιμένει, ἀναστενάζει,
μὲς στὴν κοῦρα μαργωμένη γαλήνη τῆς
μαρτιάτικης νύχτας.

Μιὰ στιγμὴ, ἀπὸ μακρὰ, ἀπὸ μακρὰ,
σὰν προμήνυμα τῆς αὐγῆς, μιὰ σειρῆνα
πλοίου, ἔσχιζε τὸν ἀέρα ἢ βραγχὴ καὶ
πνιγμένη ἠχώ, ἐφάνταζε σὰν νὰ φιλτρα-
ρεται ἀνάμεσ' ἀπ' τὰ σύννεφα κι' ἔφτανε
σὰ θρηῆνος λυπητερός, σὰ μακρόσυρτος
ἀλαλαγμὸς μὲς στοὺς ἐρημους δρόμους.

Ἡ πολιτεία εἶχε στήσει τ' αὐτὴ τῆς

καὶ ἄκουε, στριμωγμένη μεταξὺ τῶν βου-
νῶν καὶ τ' ὠκεανοῦ. Χαμηλά, μὲς τοὺς
γκορζοὺς κυματισμοὺς τῶν ἀχνῶν ἐξεμύ-
τιζε τώρα τὸ φῶς, οἱ δρόμοι ὅπου κά-
πνιζαν ἀπὸ συνεφιά ἀρχίζαν ὀλοένα νὰ
ξαστεράνουν, τὰ λιθόστρωτα ἀντίχτησαν
ἀραιὰ ἀπὸ πατήματα διαβατῶν, μορφές
ἀγοροξυπνημένες φανήκανε ἐδῶ καὶ ἐκεῖ
στὰ κατώφλια, παραπέρα κάποια ἀμπάρα
μαγαζιοῦ ἔπεφτε μὲ πάταγο ἀλυσσίδων,
κάτω στὸ λιμάνι ἀντίλαλούσανε οἱ φαι-
δρὲς φωνὲς τῶν ψαράδων.

Ὁ οὐρανὸς ἦταν γλωμισμασμένος σὰν ἀν-
θρώπινο πρόσωπο ποὺ ξύπνησε ἀπὸ ὄνειρο
ταραγμένο, τὰ σύννεφα εἶχαν σηκωθεί
ἀπάνω ἀπὸ τὰ σπῆτια, ὅμοια μ' ἀπαλές,
γκριζωπές μαντιῆλες καὶ τὰ τζάμια τῶν
παραθύρων ἀντιφέγγιζαν τώρα μιὰ ρόδινη
ἀνταύγεια. Τὰ παλιὰ προαιώνια παλάτια,

πού κρεμόνταν πανύψηλα στὶς πλαγιές, ἔδειχναν τώρα τοὺς βαρειούς, σχεδόν λυπημένους τῶν ὄγκους. Ψηλά, ἀπὸ τὸν πύργο τῆς μητροπόλεως, πὺν φάνηκε ἀπάνω ἀπὸ τὴν πολιτεία, ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς μενεξεδένιους ἀχνούς, ἡ μεγάλη καμπάνα ἐτραγουδοῦσε, μ' ἀσημένια φωνή.

Τότε, στὸ στενὸ δρομῶκο πὺν ἀνέβαινε ἀπὸ τὴ μητρόπολι, φάνηκε μιὰ σκιά, ντυμένη στὰ μαύρα, πὺν γλίστησε ἀνάμεσ' ἀπ' τὴν καταχνιά, σὰν τὸν ἦχὸ τῆς καμπάνας. Κι' ὅταν ἐξεπέρασε τὰ σπιτάκια, τ' ἀραδιασμένα στὴ μέση τοῦ λόφου, ἀπὸ πίσω τῆς ἐξεπρόβαλλε μιὰ ἄλλη σκιά, ντυμένη κι' αὐτὴ στὰ κατὰμαυρα, μὲ τὸ κεφάλι σκεπασμένο μὲ μιὰ μαντήλα.

Ὁ κλιμακωτὸς κατήφορος τοῦ λόφου φαινόταν ἀτελείωτος, ἡ πολιτεία ἦταν χτισμένη στὰ πόδια τοῦ ὑψώματος, μέσα ἀπὸ τοὺς πελαγίσιους ἀχνούς ἐξεπρόβαλαν οἱ στέγες κι' οἱ πύργοι, σὰ βράχοι κοφτεροί ἀπὸ τὰ ἀδιαπέραστα μενεξεδένια μάκρη ἀνέβαινε ὁ ὑπόκωφος σάλος τοῦ ὠκεανοῦ.

Ὅταν οἱ δυὸ σκιές ἔφτασαν στὰ πρῶτα σπιτία τῆς πολιτείας, μιὰ τρίτη ὄπτασία ἐφάνηκε ἀπὸ πίσω τους. Καὶ οἱ τρεῖς μαζύ, ἀμίλητες κι' ἀπορροφημένες, σὰν μὴν εἶχαν προσέξει ἡ μιὰ τὴν ἄλλη, ἐπροχώρησαν πρὸς τὴ θάλασσα.

Ὅταν ἔφθασαν στὸ λιμάνι, ἓνα μικρὸ ρυμουλκὸ ἐφάνηκε μιὰ στιγμή, ἔπειτα ξαναχώθηκε μεσ' τὴν ἄχνη.

Ἀπὸ τὴ θάλασσα οἱ σειρήνες ξανάρχισαν νὰ οὐρλιάζουνε.

Ἀλλὰ οἱ τρεῖς γυναῖκες προχωροῦσαν, προχωροῦσαν, χωρὶς νὰ σταθοῦν, κατὰ μῆκος τοῦ κυματοθραύστη, σὰ φοβισμένες σκιές. Ὁ ὠκεανὸς ἦταν ἀφανής: ἡ γκριζωπὴ του ἀπέραντη ἔκταση, ἔβγαινε, μόνο ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ, στὴ βαθειά τῆς ἀνάσα, μισοπνιγμένα μουμουρητά. Στὴ βουβὴ ἀπραντωσίγη του, κάθε ἀνθρώπινη φωνὴ ἐσβυνόταν δίχως ἦχὸ, τὰ βλέμματα ἐπισόστρεφαν τρομαγμένα, ἡ σκέψη ἐξαναγύριζε πίσω μπροστὰ στὴν ἄβυσσο, κυριευμένη ἀπὸ θανάσιμο φόβο.

Ἀλλὰ οἱ τρεῖς γυναῖκες ἦσαν ἐκεῖ, σιωπηλές, ὅπως κάθε 'μέρα, καὶ στηριγμένες στὸ χεῖλος τοῦ κρηπιδώματος, ἐκντούσαν με μᾶτια ἱκετευτικά, γεμάτα ἀπὸ πόθο τὸ ἀπέραντο διάστημα. Ἡ βροχὴ χτυ-

ποῦσε λυσσασμένα ἀπάνω τους, τὰ ἀφρισμένα κύματα τὶς ἔδεραν, ἡ ἀομυρὴ ψυχάλα τὶς θάλασσας τοὺς ράπιζε τὰ πρόσωπα. Ἄλλ' αὐτὲς δὲν ἐπρόσεχαν τίποτε, δὲν ἔνοιωθαν τίποτε, ὅταν κάθε μέρα περιμέναν τὸ πλοῖο πὺν θάραζε στὸ λιμάνι.

Τὸ οὐρλιασμα τῶν σειρήνων ἔγινε κοντινότερο οἱ γυναῖκες κρεμάστηκαν σχεδὸν ἀπάνω ἀπὸ τὴ θάλασσα κι' ἀγναντεύανε μακρὰ τὸν ὠκεανὸ μὲ μᾶτια γεμάτα ἀδημονία.

Ἡ λευκὴ μᾶζα τοῦ πλοίου ἐπρόβαλλε ἀργά: διέγραψε καμαρωτοὺς ἐλιγμούς, ἀπάνω στὰ νερά, χωρὶς νὰ πάψη τὸ ὄξυ, διαπεραστικὸ οὐρλιασμὰ του. Ἡ γυναῖκες, στὴν ἀναμονή τους, φαινόταν ἀπολιθωμένες: μὲ μᾶτια, πὺν πετούσαν φλόγες, ἔψαχναν τὴ γέφυρα τοῦ πλοίου, ἀλλὰ μέσα ἀπὸ τὸν καπνὸ καὶ τὴν καταχνιά, τὰ πρόσωπα ἐμυρμήκιαζαν ὅμοια μὲ σκιές, ἀχνογραμμένες, ἀδιόρατες. Τότε ἀφῆκαν τὸ καρσὺλί τους κι' ἔδραμαν πρὸς τὴν ἀποβάθρα.

Τὸ πλοῖο ὀλοένα ἐσίμωνε τὸ πλῆθος ἐμαύριζε ἀπάνω στὴ γέφυρα, καμμιὰ ἐκατοστὴ πρόσωπα, στὴν ἀκτὴ, ἐπηγαίνοντο νευρικά. Τὸ νερὸ ἀφρίζε παφλάζοντας, κάποιος στὴν πρύμνη ἔσειε ἓνα μαντήλι, ἄλλος στὴ γέφυρα ἐκουνούσε τὸ χέρι, ἄλλος ἐφώναζε ἓνα ὄνομα: μιὰ χαρὰ ξαφνικὴ εἶχε ξεσπάσει σὰν τρικυμία.

Τὸ γιγάντιο βαπόρι τέλος ἐσταμάτησε χοντρά καραβόσκοινα τὸ ἐνῶσαν μὲ τὴν ξηρὰ, ἔρριξαν τὶς γέφυρες σὰν μέσα ἀπὸ λαρυγγὶ βαθὺ, τὸ πλῆθος ἄρχισε νὰ βγαίνει.

Οἱ τρεῖς γυναῖκες χλωμές, συμμαζεμένες στὸν ἑαυτὸ τους, κουφές στὸ θόρυβο πὺν γινόταν, ἀναίσθητες σὲ ὅλα καὶ σχεδὸν ἀσυνείδητες, δὲν ἄφηναν νὰ τοὺς ξεφύγη οὔτε ἓνα ἀπὸ τὰ πρόσωπα ὁποῦν κατέβαιναν ἀπὸ τὸ πλοῖο. Περιούσαν, σὲ γραμμὴ ἀτελείωτη, φυσιογνωμίες γλυκὲς καὶ θλιμμένες, καλὲς καὶ κακιές, θαλερὲς καὶ γερασμένες, πρόσωπα ἀπ' ὅλες τὶς χῶρες, ἀπ' ὅλες τὶς ράτσες, ἀπ' ὅλα τὰ κλίματα... ἀλλὰ δὲν ἦταν, δὲν ἦταν ἐκεῖνοι, πὺν οἱ γυναῖκες ἐπεριέμεναν!

Τὸ πλοῖο εἶχε κι' ὅλες ἐρημωθεῖ, οἱ μηχανὲς ἐκάπνιζαν, τὰ τραῖνα ἐφρευγαν καταφορτωμένα, τ' ἀκρογῶαλι ἐβούιζε ἀπὸ φωνές: οἱ τρεῖς γυναῖκες δὲ μπορούσαν νὰ πιστέψουν πὺς οὔτε καὶ

ΣΤΗ ΒΑΘΕΙΑ ΣΚΟΤΙΝΙΑ ΤΟΥ ΝΑΡΘΗΚΑ ΕΘΡΗΝΟΥΣΑΝ ΜΑΖΥ

τὴν μέρα αὐτὴ δὲν ἦσαν ἐκεῖνοι πὺν περιμένανε.

Ἀλλὰ ἔπειτα, ὅταν ἡ βροχὴ διέλυσε τὰ σύννεφα καὶ ἡ πολιτεία ἀνάδυσε μεσ' στὸ πρασινωπὸ φῶς τῆς μαρτυρικής αὐγῆς, ὅταν ὁ ὠκεανὸς ξανάρχισε νὰ χτυπάη στὰ κρηπιδώματα μὲ τὰ κύματα τῆς φουσκοθαλασσίας, καὶ τὸ ὠχρὸ μάτι τοῦ ἡλίου ἔλαμψε πίσω ἀπὸ τὶς σταχτιές βλεφαρίδες, ὅστε κάθε σχῆμα καὶ κάθε πρᾶγμα ἔγινε στὸ ἔξης πραγματικότητα θλιβερὴ καὶ ὀδυνηρὴ—οἱ τρεῖς γυναῖκες ἐσκαρφάλωσαν, πέρα ἀπὸ τὴν πολιτεία, ἀπάνω στὸ γυμνὸ καὶ ἔρημο λοφίσκο, ἐκάθησαν στὸ χεῖλος τοῦ βράχου, καὶ κρεμασμένες στὴν ἄβυσσο, ἀφαιρεθῆκαν μεσ' στὸ ἄπειρο, ἀκούοντας τὴ φωνὴ τοῦ ὠκεανοῦ, πὺν μᾶζεσε τὴν κραυγὴ τοῦ δια-

στήματος... Σὲ κάθε σχῆμα πλοίου πὺν διεγράφετο στὸν ὄριζοντα, οἱ ψυχές τους, πὺν πονοῦσαν στὴ προσμονή τους, αἰμάτων, τὰ μᾶτια τους ὑγρά ἀπὸ πόθο ἐκαρφόνονταν ἀπάνω σὲ κάθε βάρκα, πίσω ἀπὸ κάθε νέφος ἡ ἱκετευτικὴ τους κραυγὴ ἐπέταγε μακρὰ... Ἐπειτα ἐπήγανε κι' ἐγονάτισαν μπροστὰ στὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας, πὺν ἀπάνω ἀπὸ τοὺς βράχους ἀπλώνει τὰ χέρια κι' εὐλογεῖ τὸν κόσμο, κι' ἐκεῖ ἀφήσανε νὰ χυθῇ ἡ θεομὴ προσευχή τους.

Ἐτσι ἐγίνονταν κάθε μέρα, ἀπὸ πολὺ, πολὺ καιρὸ. Καὶ ἔτσι θὰ γινόταν ἀκόμη, γιὰ πολλὲς ἄλλες μέρες, ὅμοια βαρειές, ὀδυνηρές, ἀτελείωτες. Πάντοτε μάταια. Εἶχανε σμίξει ἡ μιὰ μὲ τὴν ἄλλη κι' εἶχανε γνωρισθεῖ ἐδῶ καὶ πολλὲς ἐβδομάδες.

— Ποιον περιμένεις; είχε ρωτήσει η πιό ηλικιωμένη.

— Τόν άντρα μου... είχε ψιθυρίσει κλαιγοντας η μεστομένη γυναίκα.

— Και σύ;

— Τόν αγαπητικό μου... τόν φίλο μου... είχε αποκριθῆ ἡ λιγερή κοπέλλα, κρύβοντας τὸ πρόσωπο.

— Κι' ἐγὼ τὸ γυιό μου... είχε προσθέσει ἡ πρώτη.

Εἶχανε σφίξει τὰ χέρια, κι' εἶδανε ἡ μία τὴν ἄλλη, μέσ' τὴν ψυχή. Ἡ ἀγάπη τις είχε δέσει με τὴν ἀγκαθερή ἀλυσίδα της, πὸν τὰ δάκρυά της εἶχανε κι' ὅλες γεμίσει ἀπὸ κηλίδες σκουριάς. Ἐπειτα ἐφίληθῆκαν σὰν ἀδελφές, καὶ κυτάξανε ἡ μία τὴν ἄλλη, στὸ βάθος τῶν ματιῶν.

Ἡ πρώτη ἦταν γερασμένη, ψιλή, λιγνή, με τὸ πρόσωπο σὰν χαραγμένο ἀπάνω στὸ κερί· τὰ μάτια της ἔκαιγαν ἀπὸ μιὰ λαμπερὴ ἐνδόμυχη φωτιά, ὁ πόνος τῆς ἰρίδωνε σὰν ἀκτινωτὸ τὴ λευκὴ κεφαλή.

Ἡ δεύτερη ἦταν στὸ ἄνθος τῆς ηλικίας της· θαλερὴ καὶ σφιχτοδεμένη, εἶχε τὸ στήθος γεμάτο καὶ τὸ στόμα ἀκόρεστο, τὰ μάτια γεμάτα ἀπὸ ὑποσχέσεις, τὰ χέρια φτιαγμένα γιὰ χάρδια.

Ἡ τελευταία ἦταν παιδούλα ἀκόμα, λιγερὴ καὶ φρέσκια, σὰν κλωνάρι μυρτιάς· εἶχε στὰ μάτια τὸ καθάριο τοῦ οὐρανοῦ, ἀπὸ τὰ χεῖλη της, τὰ ὑγρά ἀπὸ ποθοπλάντακτο αἷμα, ἡ φωνὴ ἔβγαινε παρόμοια μ' ἀργυροκούδουνο σ' ἀνοιξιὰτικο πρωϊ. Τὸ ἄρωμά της ἦτανε τὸ ἄρωμα τοῦ μελιοῦ σὲ λουλούδι.

— Ὁ άντρας μου ἔκαμε λεπτὰ στὴν Ἀμερικὴ καὶ γυρίζει πλούσιος...

— Ὁ ἀρραβωνιαστικός μου ἔρχεται ἀπὸ τὸν Καναδά. Θὰ παντρευτοῦμε κι' ἔπειτα θὰ φύγουμε μακριά, μακριά...

— Ὁ γιός μου γυρίζει σ' ἐμένα, γυρίζει... ἐψιθύρισε με γλυκύτητα ἡ μητέρα.

Ἐγνωρίζοντο στὸ ἔξῃς κι' ἀγαπιῶντο, ἐνωμένες με τὸ δεσμὸ τῆς ἀγάπης.

Κατοικοῦσαν κι' οἱ τρεῖς στὸ στενὸ δρομάκο πὸν ἀνέβαινε ἀπὸ τὴ μητρόπολη. Κι' ἀπὸ τότε κάθε μέρα τὸ οὐρλιασμα τῆς σειρῆνας τις ξύπναγε, κατέβαιναν μαζί στὸ λιμάνι, ἔπειτα ἐγύριζαν στὴ μητρόπολη, στὴ βαθειὰ σκιά τοῦ νάρθηκος, κι' ἔθρηνοῦσαν μαζί παρακαλῶντας καὶ ψιθυρίζοντας προσεχές.

Ἄλλ' ὁ καιρὸς περνοῦσε ἀδυσώπητος.

Ἡ ἀνοιξὴ εἶχεν ἔρθει κι' ἡ μέρες ἀκολουθοῦσαν ἡ μιὰ τὴν ἄλλη, ἠλιόλαμπρες, σὲ μιὰ μέθη ἀπὸ μῦρα καὶ πόνο, σ' ἕναν ὕμνο παντοδύναμου φωτός. Ἦταν σὰν ὄνειρο τῆς νεότητος, σκεπασμένες ἀπὸ ρόδινο νέφος, γεμάτες ἀπὸ σιωπηλοῦς ἀναστεναγμούς, ἀπὸ τραγοῦδια νοσταλγικά, ἀπὸ τὸ βαθὺ μῦρο τῶν μουμπουκιῶν πὸν ἐφούντωναν, ἀπὸ ἀπρόοπτες λύπες, ἀπὸ γλυκὰ δάκρυα...

Οἱ τρεῖς γυναῖκες περιέμεναν.

Ἦτανε μέρες ὑφασμένες ἀπὸ χρώματα λαμπρά ἢ γῆ εἶχε τὸ σπιθοβόλημα τοῦ σμαράγδου, ὁ οὐρανὸς ἐκρεμόταν σὰν κοχῆλι γλανκὸ, ἡ θάλασσα ἐφάνταζε σὰν ἀπέραντος μαγεμένος κήπος· σὲ κάθε κύμα φεγγοβολοῦσε ἡ πορφύρα, τὸ χουσαφί καὶ τὸ ζαφεῖρι, κάθε ἀφρισμένη πτυχή φαινότανε ἀνθισμένη με ἄχραντα κρῖνα, ἀκόμη καὶ τὰ ζουζούνια ὁποῦ πετοῦσανε ἀγγίζοντας τὸ νερὸ ἦτανε ὅλα ἀσημί καὶ βιολέτες.

Οἱ τρεῖς γυναῖκες ἐπερίμεναν πάντοτε.

Ἦταν ἡμέρες στὶς ὁποῖες, σὰ μουσικὴ ἀνερομήνευτη, ὁ ἀνεμοστρόβιλος ἐχτυποῦσε ἀπάνω στὰ φαγωμένα ξύλα τῶν παλιῶν σπιτιῶν, ἔσοῦσε με μανία τὰ δέντρα, οὐρλιαζε στὸν τύργο τῆς ἐκκλησίας. Στὸ λιμάνι τὰ μεγάλα καράβια ἐκραύγαζαν τὸ θλιβερό τους τραγοῦδι τοῦ κόπου, καὶ ὁ ὠκεανὸς ὠλόλυζε τὸν ἄγριο ὕμνο τῆς δυνάμεις του, τὸν ὕμνο τοῦ θανάτου καὶ τῆς καταστροφῆς.

Οἱ τρεῖς γυναῖκες ἐπερίμεναν ἀκούραστα.

Στὴν πόλη ἐβασίλευε ὀλοένα περισσότερη ἀγωνία γιὰ τὴ μυστηριώδη τύχη τοῦ ἀτμοπλοίου «Ἐλπίς». Πολλοὶ σύζυγοι, πολλοὶ γιοί, πολλὸ ἀρραβωνιαστικοὶ ἐπεριμένονταν νὰ γυρίσουν ἀπὸ τὰ ξένα. Ἀπὸ πολὺ καιρὸ εἶχ' ἀφήσει τὸ Ρίο Ἰανέιρο· ἔπρεπε νὰ εἶχε φθάσει στὸ λιμάνι ἐδῶ κι' ἕνα μῆνα.

«Θ' ἀπάντησε φουροτοῦνα, θὰ βούλιαζε καὶ ἴσως...», εἶπε μιὰ φορὰ κάποιος ἀπ' τὸ πλῆθος στὸ λιμάνι. Ἀλλὰ οἱ τρεῖς γυναῖκες, πὸν ἄκουσαν, ἐγαμογέλασαν ἀπιστες κι' ἐπήγανε, ὅπως συνήθως, στὴν κορφὴ τοῦ λοφίσκου ν' ἀγναντέψουν στὸ ἄπειρο καὶ νὰ περιμένουν.

Τώρα ἐπερνούσανε τις ἡμέρες ὀλόκλη-

ΑΠΟ ΤΟΤΕ ΜΟΝΗ ἘΚΑΘΙΖΕ ΣΤΟ ΛΟΦΙΣΚΟ

ρες καὶ τις βραδιές τις ἀτελείωτες μαζί. Συναθροίστηκαν πρώτα στὸ σπίτι τῆς συζύγου πὸν ἦταν ὄλο γεμάτο ἀπὸ στολῖδια καὶ μιχλιμπῖδια. Ἐκάθισαν οἱ δυὸ συντρόφισσες, συναρπασμένες ἀπὸ τὸν πλοῦτο τοῦ στολισμοῦ, κι' ἡ νεαρὰ σύζυγος ἐμιλοῦσε με θέρη, γιὰ τὴν καλωσύνη ἐκείνου, τοῦ συζύγου, ἔδειχνε τὰ δῶρα πὸν τις εἶχε κάμει, τὰ φορέματα πὸν τις εἶχε ἐτοιμάσει γιὰ τὴν ἡμέρα τοῦ γυρισμοῦ του· ἔδειξε μ' ἕνα ὑγρὸ φεγγοβόλημα στὸ στόμα καὶ μιὰν ἀνάλαφρη τρεμοῦλα στὸ στήθος, τὴ συζυγικὴ παστάδα, καὶ ἔπειτα, ὅταν στὸ τζάκι ὄλα τὰ δαδιά εἶχανε μεταβληθῆ σὲ ἄλικη στάχτη, καὶ στὴν κάμαρα ἡ ζέστη, ἀρωματισμένη ἀπὸ ρετσί, ἐπότιζε τὰ μέλη μ' ἕνα θάλπος ἡδονικό, ἐμπιστεύθηκε· στὶς φίλες, ὅτι ὁ γείτονάς της, ὁ ἀξιωματικός, τῆς εἶχε στείλει λουλούδια καὶ γράμματα περιπαθῆ.

— Θεέ μου! Θεέ μου! κάμε νὰ γυρίση ὁ άντρας μου, κάμε νὰ γυρίση τὸ γληγορότερο, μοῦ φαίνεται πὸς θὰ τρελλαθῶ!... — ἐφώναζε ἀνάμεσ' ἀπ' τὰ δάκρυα, φιλῶντας με παραφορὰ τις συντρόφισσες τοῦ πόνου.

Συμμαζεῦνταν ἄλλες φορὲς στῆς μητέρας, στὸ παλὸ σπίτι, πὸν ἔμοιαζε με φαληρά, κρεμασμένο στὴ μέση τοῦ λόφου· τὸ περιτριγύριζαν γέρικες λεῦκες καὶ τὸ βούο τὸ περιτύλιγε ὄλο, ὡς ἀπάνω στὴ στέγη. Στὶς χαμηλές καὶ συμμαζεμένες του καμαροῦλες εἰσώδιαζε μυρουδιά μελιοῦ καὶ χόρτων μυριστικῶν. Ἡ γυναίκα ἔβαζε τις νεαρές φιλενάδες νὰ καθήσουν σὲ εὐρύχωρες χαμηλές πολυθρόνες, ντυμένες με ξεθωριασμένο καναβάτσο. Ἡ πόρτα τῆς κάμαρας τοῦ γιοῦ ἦταν ἀνοιχτὴ· ἐκάθιζε ἀντίκρου κι' ἄρχιζε νὰ τονίξη τὸ τρυφερὸ ἔρωτικό της τραγοῦδι.

Στους τοίχους, σὲ μεγάλα κάδρα, χαμογελοῦσε ἡ φεγγοβόλα μορφή ἑνὸς νέου, μὲ χεῖλη πορφυρᾶ, μὲ μάτια λεοντίσια, γεμᾶτα ἀπὸ δύναμη, σὰ μιὰ θάλασσα σὲ ὦρα τρικυμίας.

— Εἶναι πιὸ ὠραῖος ἀπὸ τὸν ἀξιωματικὸ πού μούστειλε τὰ λουλούδια.

— Εἶναι πιὸ ὠραῖος ἀπὸ τὸν κωδοнокρούστη τῆς μητρόπολης...

— Εἶναι... ὁ γιός μου! Θὰ πεθάνω ἥσυχη ὅταν θὰ γυρίσῃ! Ψιθύριζε μὲ περηφάνεια ἡ μάννα, κ' οἱ γυναῖκες κυττάζανε γιὰ ὦρα πολλή τὴν ὠραιότατη ὄψη τοῦ νέου.

Τέλος κ' ἡ παιδοῦλα ἐπροσκάλεσε τὶς φιλενάδες. Κατοικοῦσε ψηλά, στὴν κορφή τοῦ δρομίσκου, σ' ἓνα σπιτάκι ἀκουμπισμένο ἀπάνω στὴ μητρόπολι, σὲ χαμηλὲς καμαροῦλες ἀπὸ τὶς ὁποῖες ἀγνάντευε τὸν ὠκεανό, καί, κοντινότερα, τὰ τέρατα καὶ τοὺς δράκους ποῦταν καρφωμένα αἰώνια ἀπάνω στους τοίχους καὶ στὰ κιονόχρονα τῆς ἐκκλησίας. Ἡ ὑπόκωφη ἠχώ τοῦ ὄργανου καὶ τῶν ψαλμῶν τοῦ χοροῦ ἔφθανε ὡς αὐτὴ καὶ καμμιά φορὰ νέφη λιβανωτοῦ ἐγέμιζαν ἀπὸ εὐωδιά τὸ χαμηλὸ σπιτάκι, κάτω ἀπὸ τὴ στέγη. Ἡ παιδοῦλα κεντοῦσε πονκάμισα, ἔψελνε στὴν ἐκκλησία, περιποιοῦταν μιὰ γρηᾷ θεῖα παράλυτη καὶ πότιζε τὰ γεράνια σὸ πέτρινο μπαλκόνι.

Ἐξεμυστηρεῦτο στὶς φιλενάδες τῆς μὲ τὴ ἄπειρη λαχτάρα καὶ πόθο ἐπρόσμενε τὸν ἀραβωνιαστικὸ. Αὐτὲς ἤξεραν καλὰ τὶ σημαίνει νὰ περιμένῃς. ἤξεραν ἐπίσης καλὰ πὼς τὸν ἀγαποῦσε παραπάνω ἀπὸ κάθε ἄλλο κ' ὅτι μαζί του θὰ ἦταν ἡ πιὸ εὐτυχισμένη γυναῖκα τοῦ κόσμου. Ἀλλὰ ἡ γρηᾷ θεῖα ἐγκοίναζε, βεβαιώνοντας ὅτι ἡ Ἀλίχη ἦτανε τρελλὴ νὰ περιμένῃ τόσο καιρὸ κ' ὅτι μποροῦσε νὰ βρῇ μιὰ περίφημη τύχη. Ἀρκοῦσε μόνον νὰ δώσῃ ἀκρόαση στὶς φλογερὲς ἐκμυστηρεῦσεις τοῦ κωδοнокρούστη τῆς μητρόπολης.

Ἡ παιδοῦλα θρηνοῦσε ἀπελπισμένη κ' ὠρκίζετο στὴν ἀγάπη τῆς. Ἡ φιλενάδες τὴν πιστεύαν εἰλικρινῶς.

Κι' ἔτσι ἐκυλοῦσε ἡ ζωὴ τους, στὴν προσμονὴ καὶ τὸν πόθο, τόσο πού σὸ ἐξῆς ἐμένανε ἄφωνες, χωρὶς νὰ τολμοῦν νὰ κυτταχοῦνε στὰ μάτια, καὶ πηγαίαν

στὰ σπῖτια τους νὰ θρηνησοῦνε μόνες, σιωπηλά, γιὰ τὴν ἐφοβόντουσαν, ἐφοβόντουσαν... Μιὰ μέρα διεδόθη ἡ τρομερὴ εἶδηση ὅτι τὸ ἀτμόπλοιο «Ἐλπίς» εἶχε ναυαγήσει.

Ἐνα τεράστιο βαπόρι ἐγγλέζικο ἀνεχώρησ' ἀμέσως γιὰ νὰ μαζέψῃ τοὺς ναυαγοῦς. Ἡ πολιτεία ἐγινε κοιμητήριο: ἔτρεξε ὅλη σὸ λιμάνι. Χίλια πρόσωπα ἐπερίμεναν σὸ μῶλο, κρατῶντος τὴν ἀνάσα τους, χίλιες καρδιὲς ἐχτυποῦσαν σὸ μαρτύριο τῆς προσμονῆς, χίλια μάτια ἔψαχαν τὸ φουρτουνιασμένο ὠκεανό. Ἡ ὀδυνηρὴ σιγὴ διεκόπτετο μονάχα ἀπὸ λυγμούς.

Οἱ τρεῖς γυναῖκες ἦσαν ἐκεῖ, πιὸ γλωμὲς καὶ πιὸ ταραγμένες ἴσως, ἀλλὰ καὶ οἱ πιὸ βέβαιες ἀπὸ ὅλους.

Ἐγύρισε τὸ βαπόρι, ἄραξε σὸ λιμάνι κ' ἄρχισαν νὰ κατεβαίνουν ἐκεῖνο ὁποῦχαν σωθεῖ. Ἀλλὰ δὲν ἦταν μαζί τους ὁ σύζυγος· δὲν ἦταν ὁ ἐραστής· δὲν ἦταν ὁ γιός. Ἦταν θαμμένοι ἀπὸ καιρὸ σὸ βυθὸ τοῦ ὠκεανοῦ.

Ὁ θρῆνος, ἡ φωνή, τ' ἀναφυλλητὰ ἔσκισαν τὸν ἀέρα. Ἡ παιδοῦλα, σὲ μιὰ κρίση παραφροσύνης ἔπεσε στὴ θάλασσα· ἀλλὰ τὴν ἔσωσαν. Ἡ σύζυγος ἐλιποθύμησε κ' ἐχρειάστηκε νὰ τὴ μεταφέρουν στὰ χέρια.

Ἡ μητέρα μονάχα ἔστεκε στὰ πόδια τῆς, γαλήνια κ' ὀλοῖσια, κ' ἐπανελάμβανε μὲ φωνὴ σκληρὴ σὰν ἀπὸ πέτρα.

— Ὅχι, ὄχι, δὲν εἶν' ἀλήθεια! ὁ γιός μου εἶναι ζωντανὸς καὶ θὰ γυρίσῃ.

Ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἡμέρα αὐτὴ ἐπήγαινε μόνη σὸ λιμάνι, μόνη ἐκάθιζε σὸ λοφίσκο, μόνη περνοῦσε τὶς ἀτελειώτες βραδιὲς μπροστὰ στὴ φωτογραφία τοῦ γιοῦ.

Μιὰ φορὰ συνάντησε τὴ σύζυγο σὸ μπράτσο ἑνὸς ὠραίου ἀξιωματικοῦ.

— Ἔτσι εἶναι ἡ ζωὴ! ψιθύρισε μ' ἓνα χαμογέλιο ἐπεικειᾶς.

Μιὰν ἄλλη φορὰ εἶδε σὸ παράθυρο τοῦ μικροῦ σπιτιοῦ πού ἦταν ἀκουμπισμένο ἀπάνω στὴν μητρόπολι, τὸ χαρτωμένο προσωπάκι τῆς παιδοῦλας, γελαστὸ καὶ εὐτυχισμένο, καὶ πλαῖι του τὸ ξανθὸ κεφάλι τοῦ κωδοнокρούστη: ἔψελναν μαζί.

— Ἔτσι εἶναι ἡ ζωὴ! ξανάπε ἡ μητέρα μὲ καλωσύνη.

— Καὶ σὺ τί περιμένεις; τὴν ἐρώτησε ἓνας γέρος πού λιάζονταν στὰ σκαλοπάτια τῆς ἐκκλησίας.

— Ἐγὼ εἶμαι ἡ ἀγάπη ἡ ἀπεριόριστη... περιμένω νὰ γυρίσῃ ὁ γιός μου!..

Καὶ περιέμενε μὲ τὴν ἐπιμονὴ τῶν δέντρων πού προαισθάνονται τὴν ἀνοιξί. Ἀφοῦ ἔχυσε ὅλα τὰ δάκρυα μπροστὰ στὴν Παναγία καὶ σκόρπισε ὅλους τοὺς στεναγμούς στὰ μάρμαρα ἀπάνω τῆς ἐκκλησίας, ἀφοῦ ἐξόδεψε καὶ τὴν τελευταία πεντάρα σὲ λειτουργίαι καὶ προσφορὰς, ἄρχισε νὰ ἱκετεύῃ τὸν οὐρανὸ, τὰ σύννεφα, τὰ δέντρα, τὰ ζουζούνια, τὶς πέτρες.

Κάθε προσεχὴ ἐπήγαινε χαμένη.

Μιὰ μέρα, ἐνῶ ἡ καταγιγίδα ἐμαίνετο καὶ ἡ θάλασσα καὶ οἱ κερανοὶ ἐμαστίζονταν τὶς ἀκτὲς, ἐνῶ τὰ κύματα ἐκάπαζαν οὐρλιάζοντας σὰ δαίμονες ὁποῦ τοὺς ἔπιασε τρέλλα, ἐνῶ ὁ ὠκεανὸς ὅλος δὲν ἦταν παρὰ ἓνας τρόμος καὶ ὁ κόσμος ἐφαίνετο πὼς ἐμελλε νὰ καταποντισθῇ, ἡ μητέρα κατέβηκε σ' ἀκρογυάλι, κ' ἀπλώνοντας τὰ χέρια, ἀμόλυνσε σὸ διάστημα τὴν κραυγὴ αὐτὴ τῆς ἱκεσίας.

— Σπλαγνίσου με ἐσὺ πού εἶσαι ἡ προστάτρια τοῦ θανάτου! Σπλαγνίσου με θάλασσα, ἐσὺ, πού εἶσαι ὁ ἀσυνόριστος, πόθος! Καὶ νὰ, σὰ νὰχε σημάει τὸ τέλος τῆς τυραγνισμένης ἀναμονῆς τῆς, ἀπάνω στὴν ἀφροισμένη χαιτὴ τῶν νερῶν, ἀπάνω στὴ ράχη τῶν κυμάτων πού κάλπάζαν, μεσ' στὴ λάμψη τῶν ἀστραπῶν, φάνηκε

μιὰ ἀνθρώπινη μορφή, πρασινωπὴ σὰν τὸ κύμα: τὰ μάτια σὰ νάταν ἀπὸ φωτιὰ φλογοβολοῦσαν σὸ φῶς τῶν κεραυνῶν, τὰ χεῖλη γλωμὰ ἐμουρμούριζαν λόγια ἀκατανόητα. Ἀνεδύετο μέσα ἀπὸ τὰ βάθη τ' ὠκεανοῦ, μέσα ἀπὸ τὴ μανία τῆς θύελλας, κ' ἐκρατοῦσε στὰ χέρια τὸ λευκὸ κορμὶ τοῦ γιοῦ τῆς... Ἡ θαυμαστὴ ὀπτασία κρατιῶταν ἀπάνω στὴν τρικυμία σὰν εὐθραστο ἄνθος κ' ἐρχόταν πρὸς τὴ μητέρα, μέσα στὸν ὀλολυγμὸ τοῦ ἀνέμου, μὲ τὸ γλυκὸ τὸ λόγο τῆς εἰρήνης...

Ἡ γυναῖκα ὄρμησε μπροστὰ μὲ μιὰ ἀπάνθρωπη κραυγὴ εὐτυχίας. Τὰ ζουζούνια κυκλόφεροναν τριγύρω τῆς μὲ λύσσα. Τὰ νερὰ τῆς ἀγγίζαν τὰ γόνατα, τῆς ἀγκάλιασαν τὸ στήθος, τῆς σκέπασαν τοὺς ὤμους, τὴν ἔσφιζαν σὸ λαιμὸ, τὴ φιλοῦσαν μὲ χεῖλη παγωμένα, τὴν κρατοῦσαν στὴν ἐξουσία τους· ἀλλὰ ἡ μητέρα ἀγωνιζόταν γιὰ νὰ δομήσῃ μπροστὰ πρὸς τὸ γιό τῆς.

— Σ' ἐπερίμενα τόσο καιρὸ, τόσο καιρὸ... Τῶξερα πὼς θὰ γυρίεις... ὦ! πόσο σ' ἔχω λαχταρήσει!...

Τὰ ζουζούνια κυκλόφεροναν γύρω μὲ μεγαλειότερη ὀλοένα λύσσα.

— Εἶμαι ὁ πόθος ὁ ἀσυνόριστος! ἔτραγούδησε ὁ ὠκεανός, κ' ἔκλεισε ἀπάνω ἀπ' τὸ κεφάλι τῆς.

ABYSSUS ABYSSUM VOCAT

Πάλι μαράζι καὶ καῦμός
τῆς ξενητεῖας ὁ χωρισμός
καὶ πάλι τοῦ ἀπαλοῦ κυμάτου
ὁ φλοῖστος, μέσα στὴν ψυχὴ,
σὰ μιὰ ἀπαλότατη ἰαχὴ
μέσ' τῆ γαλήνη τοῦ θανάτου...

Πάλι μακρὰ σου, καὶ κοντὰ
ἡ σκέψη τῆ γλυκαπαντᾶ
σὸ διάβα τῆ μορφῆ σου
καὶ σὸ μεθῶσι τὸ γλυκὸ
πάλι νὰ κραζῇ με γροικῶ
τὸ χάσμα τῆς Ἀβύσσου...

ΓΙΩΣΕΦ ΕΛΙΓΙΑ

ΤΥΠΟΙ ΤΗΣ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΙΚΗΣ ΥΠΑΛΛΗΛΙΑΣ
(ΕΚΤΙΣΤΑ ΤΟΥ Κ. PAUL ROBERT)

ΟΙ ΑΡΧΗΓΟΙ ΤΩΝ ΣΟΒΙΕΤ

Όταν ἐπεκράτησε ἡ Ἐπανάσταση στὴν Ρωσσία, οἱ φυσιογνωμίαι τῶν μπολσεβίκων ἀρχηγῶν ἦταν ἀγνωστες, οἱ περισ-

τυχε. Καὶ ὁ Βλαδίμηρος Ἰλιτς Οὐλιανῶφ (ὁ Λένιν) ὠρκήσθηκε νὰ ἐκδικηθῆ τὸν ἀδελφὸ του. Καὶ τὸν ἐκδικήθηκε... Ὁ Λένιν, νὰ σημειωθῆ, δὲν ἦταν Ἑβραῖος.

Ὁ Νικόλας Τρόσκυ ἢ Λεϊμπὰ Νταβίντωφ Μπορονστάιν, — ἑβραῖος αὐτός, — εἶχε μείνει τέσσαρα χρόνια ἐξόριστος στὴ Σιβηρία, ἔλαβε μέρος στὴν ἐπανάσταση τοῦ 1900 ὡς πρόεδρος τῆς ἀντιπροσωπείας τῶν ἐργατῶν, ἐξορίστηκε πάλι τὸ 1906 καὶ γύρισε στὴ Ρωσσία μετὰ τὴν ἐπανάσταση.

Ὁ Ζηνόβιεφ ἢ Ἀμφελμπάομ Ραντομίλσκυ Γκέρσον Ἀρόνωφ, — ἑβραῖος κ' αὐτός, — ἦταν ἀνέκαθεν φοβερός ἐχθρὸς τῆς Ἀντάντ.

Ὁ Γκεόργκι Βασιλίεβιτς Τσιτσεριν στὸ ὑπουργεῖο τῶν Ἐξωτερικῶν, εἶχε ἀφήσει ἐποχὴ μὲ τὰ τελεσίγραφα ποὺ ἔστειλε κάθε μέρα στοὺς ἀντιπροσώπους τῶν Συμμάχων καὶ τῶν κεντρικῶν αὐτοκρατοριῶν. Πρὶν ἀπὸ τὸν πόλεμο, εἶχε παίξει σπουδαῖο ρόλο μεταξὺ τῶν Ρώσων τοῦ Βερολίνου. Καὶ ἀκριβῶς γ' αὐτὸ τὸ λόγο εἶχε ἐκτοπισθεῖ. Ὁ Τσιτσεριν εἶχε ὑπηρετήσῃ καὶ στὸ ὑπουργεῖο τῶν Ἐξωτερικῶν τοῦ Τσαίρου.

σότερες τουλάχιστον. Καὶ τοῦτο γιὰτὶ οἱ ὄπαδοὶ τοῦ Λένιν καὶ τοῦ Τρόσκυ, σὰν προγεγραμμέναι ποὺ ἦταν, ἀπέφευγαν νὰ βγάξουν φωτογραφίες, ποὺ θὰ μπορούσαν νὰ χρησιμεύσουν σὲ μιὰ ὀρισμένη περίσταση στὴν ἀστυνομία τοῦ Τσαίρου.

Οἱ ἀρχηγοί, λοιπόν, τῶν μπολσεβίκων ἔγιναν γνωστοὶ στὸ παγκόσμιον κοινὸν ἔπειτα ἀπὸ τὴν ἐπανάσταση καὶ κυρίως ἀπὸ τὰ σκίτσα τοῦ κ. Πῶλ Ρομπέρ, ποὺ δημοσιεύθηκαν στὴν «Ἰλλουστρασιὸν» τῆς ἐποχῆς. Τὰ σκίτσα αὐτὰ εἶναι μιὰ σειρά δλόκληρη, ποὺ περιλαμβάνει τοὺς γνωστότερους καὶ ἐπισημότερους μπολσεβίκους.

Ὁ Λένιν ἦταν σαράντα ὀκτῶ ἐτῶν τὴν ἐποχὴ ἐκείνη. Πρὶν ἀπὸ τὸν εὐρωπαϊκὸν πόλεμον ἀσχολήθηκε μὲ τὴ νομικὴ καὶ τὴ φιλολογίαν καὶ ἔζησε ἀρκετὰ χρόνια στὴν Ἐλβετία, μὲ τὴ γυναῖκα του, τὴ Ναντέτσα Κωνσταντινόβνα Κρουσκάγια. Ὁ ἀδελφός του Ἀλέξανδρος Οὐλιανῶφ κρεμάστηκε τὸ 1887, γιὰτὶ εἶχε ὀργανώσει μιὰ συνωμοσίαν κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου II, ποὺ ἀπέ-

ΤΣΙΤΣΕΡΙΝ
(Ἐξωτερικὰ ὑποθέσεις)

ŠΕΡΕΝΤΑΟΦ
Πρόεδρος τοῦ Σοβιετ τῶν Σοβιετ.

ΜΙΡΟΝΣ—ΜΠΡΟΥΕ-
ΒΙΤΣ Γενικὸς Γραμματεὺς τῶν Σοβιετ.

ΚΑΛΙΝΙΝ
(ἀπὸ τοὺς ἀρχηγούς τῆς Κομμουνίας Πετρούπολεως)

Ὁ Ἰακῶβ Μόβοσεβ Σβερντλωφ—ἑβραῖος κ' αὐτός,— πρόεδρος ὅλων τῶν ρωσσικῶν σοβιετ ἦταν ἓνας φαρμακοποιός.

ΛΕΝΙΝ

Ὁ Λουνατσάρσκυ ἢ Ἀνατὸλ Βασιλίεβιτς, ἐπίτροπος στὸ ὑπουργεῖο τῆς Παιδείας καὶ τῶν Καλῶν Τεχνῶν, ἦταν γυιὸς ἐνὸς συμβούλου τοῦ τσαρικοῦ κράτους καὶ ἕνας ἀπὸ τοὺς γνωστοὺς ρώσους φιλόλογους.

Ὁ Καλινίν, ἓνας ἀπὸ τοὺς κυριώτερους ἀρχηγούς τῆς κομμουνίας τῆς Πετρούπολεως, ἦταν χωρικός. Ἐφυγε ἀπὸ τὸ χωριὸ του τὸ 1910 καὶ πῆγε στὴ Μόσχα γιὰ νὰ γραφθῆ στὸ μπολσεβικικὸν σύλλογον. Ἐκεῖ τὸν ἐπίασαν ὡς προπαγανδιστὴν.

Ὁ Βλαδίμηρος Μπόνς Μπρούεβιτς, ἀδελφὸς τοῦ στρατηγοῦ Μ π ὀ ν σ - Μ π ρ ο ῦ ε β ι τ σ, γενικός γραμματεὺς τῆς ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς τῶν ἐπιτρόπων τοῦ λαοῦ, ἀσκοῦσε μεγάλη ἐπίδραση καὶ ἦταν ἓνας ἀπόστολος τοῦ σοσιαλισμοῦ.

ΑΜΦΕΑΜΠΑΟΜ
ὁ ἐπιλεγόμενος
ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Ὁ Ζορίν, — ἑβραῖος κ' αὐτός, — πρόεδρος τοῦ ἐπαναστατικοῦ δικαστηρίου, ἦταν ἓνας θεωρητικὸς τοῦ σοσιαλισμοῦ καὶ δὲν εἶχε ἀκολουθήσῃ τὴν ἐξέλιξιν τοῦ μπολσεβικισμοῦ στὴν ἐφαρμογὴν του. Λέγεται ὅτι γινόταν ἔξω φρενῶν ποὺ ἔβλεπε νὰ γίνωνται καθεμέρα τόσα κακουργήματα ἐν ὄνοματι τῆς ἐλευθερίας τῶν ἐργατῶν.

Τέλος, ἀπὸ τὴν σειρά αὐτὴ τῶν πορτραίτων, πρέπει νὰ σημειώσωμε τὴν Ἀλεξάνδρα Μικαίλοβαν Κολοντάι καὶ τὸν Ντυμπένκο, τὸ δεύτερον ἄντρα τῆς. Ἦταν καμωμένοι ὁ ἓνας γιὰ τὸν ἄλλον. Ὁ Ντυμπένκο, κουρέας στὴν ἀρχὴ καὶ ναύτης ἔπειτα, ἦταν ὠραῖος ἄντρας κ' εἶχε γίνῃ ἐπίτροπος στὸ ὑπουργεῖο τῶν Ναυτικῶν.

ΛΟΥΝΑΤΣΑΡΣΚΙ
Παιδεία - Καλὰ Τέχνα

Ἡ Κολοντάι, Πολωνέζα, κόρη τοῦ στρατηγοῦ Ντομόντοβιτς, ἐκράτησε τὸ ὄνομα τοῦ πρώτου συζύγου τῆς, τοῦ συνταγματάρχη Κολοντάι, γιὰτὶ στὴ μπολσεβικικὴ Ρωσσία οἱ γυναῖκες εἶναι ἐλεύθερες νὰ κρατήσουν τὸ πατρικὸν ὄνομα, κ' ἔπειτα ἀπὸ τὸ γάμον τους, ἢ νὰ πάρουν ἓνα ὀποιοδήποτε ἄλλο ἢ νὰ διατηρήσουν τὸ ὄνομα τοῦ

Ἡ ΚΑ ΚΟΛΟΝΤΑΙ· καὶ ὁ δεύτερος
σὺζυγὸς τῆς ΝΤΙΜΠΕΝΚΟ.

πρώτου συζύγου των, ὅταν ξαναπαντρευθοῦν. Ἡ Κολοντάι εἶναι κομψή, ὀνομαστή γιὰ τὴν ὀμορφίαν τῆς, μιλάει πέντε γλώσσας καὶ διαρκῶς ἀσχολεῖται μὲ τὸ σοσιαλισμὸν. Τὸ 1914 ἔκανε προπαγάνδα στοὺς στρατιῶτες τῆς Βαρσοβίας καὶ τὸ 1916 ἔδωσε στὴ Ν. Ὑόρκη μιὰ διάλεξιν κατὰ τοῦ πολέμου. Ἐγίνε πολλές φορές ὑπουργὸς τῆς Περιθάλψεως. Καὶ μιὰ λεπτομέρεια: ἔχει θανάσια μπράτσα καὶ φορεῖ πάντα κοντὰ μανίτια.

ΖΟΡΙΝ
Πρόεδρος τοῦ ἐπαναστατικοῦ δικαστηρίου

Α. ΠΡΙΟΝΙΣΤΗΣ ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΗ

Χαρισμένο στην αγαπητή μου κ. Νίσα Παπαδοπούλου

—Κι' αυτές οι καμπάνες... πώς χτυπούνε αδιάκοπα... Τί τις βαράνε όλοένα... σωμό δέν έχουνε...

—Παράξενη πώχεις γίνει και σύ... Τί σου φταίνε οι καμπάνες... κι' είμαστε τόσο μακριά, άμ πού νά φτάσουμε στη χάρη της... Παραμονή χριστούγεννα, μπά σε καλό σου, δεμένες θες νά τις έχουνε σάν τή Μεγάλη Παρασκευή;... Είσαι από τήν αρρώστια ακόμα Βάσω μου, μὴν ξεχνᾶς... πρώτη μέρα πού βγαίνεις... Για φαντάσου οὔτε τάμα νά τῶχες και πᾶς στη χάρη της...

—Κουράστηκα, Λένη μου, στάσου νά ξεποστάσουμε λίγο...

Ἐξω ἀπό τήν πόλη τήν ὥρα πού ὁ ἥλιος μὲ τις τελευταίες του ἀχτίδες χρωματίζει τὰ γύρω βουνά, τήν ὥρα πού τὸ σούρουπο ἀπλώνει τή γαλήνη στὸν κάμπο και τήν πιὸ ἀπαλή, τήν πιὸ γλυκειὰ μελαγχολία μέσα στήν ψυχή, τήν ὥρα πού ἡ σκέψη ξανοίγεται διάπλατα κι' ἐμπιστευτικά στή θύμηση τῶν περασμένων, ἔξω, μακριὰ ἀπὸ τήν πόλη, πάνω στὸ γκοῖζο κι' ἐρημικὸ δρόμο, δυὸ νέες γυναῖκες πέρνοῦσαν, σκυφτὲς ἀπὸ τήν κούραση, νά πᾶνε δυὸ ὄρες δρόμο μακριὰ στὸ ἐκκλησιάκι τῆς Παναγιάς, νά ξενοχτήσουνε, νά λειτουργηθοῦνε μέρα ποῦτανε στή χάρη της.

Τῶθελε ἡ Βάσω, κι' ἡ Λένη τὴ συντρόφεψε...

Ἡ Βάσω ἀκουμποῦσε στὸ χέρι τῆς Λένης, κι' ἔσερνε τὰδυνατισμένα της πόδια. Προχωρούσανε ἡ μιὰ πλάι στήν ἄλλη ἀπορημένες ἀπὸ τις σκέψεις τους. Τις συνέπερνε ἡ σιωπή και τὰ χεῖλια τους μένανε κλειστὰ λὲς και φοβόντουσαν μὴ ξεχυθεῖ σὲ λόγια ἡ πίκρα τῆς ψυχῆς τους.

Στάθηκαν, κι' ἀκούμπησε ἡ Βάσω σ' ἕνα δέντρο. Ἐνας μακρόσωτος, φωναχτὸς ἀναστεναγμὸς τῆς ξέφυγε και ἡ ματιὰ της ἀντίκρισε τὸ μᾶκρος τοῦ δρόμου.

—Κουράστηκα... κι' ὅμως θὰ φτάσουμε...

—Μπά σε καλό σου, γιατί νά μὴ φτάσουμε;... Καημένη, Βάσω, λόγια πού σοῦμαθε ἡ ἀρώστια νά λές... Κουράστηκες, ἔπειτα;...

—Ἡ κούραση... νᾶτανε μονάχα ἡ κούραση... εἶναι κι' οἱ καμπάνες... Συχώραμε, Θεέ μου, δὲ φταίω ἂν πονῶ... πῶς χτυποῦν οἱ καμπάνες...

—Σάν καμπάνες ἐκκλησιάς...

—Ναί, σάν καμπάνες ἐκκλησιάς, τις ἀκούω, μὰ και τις νιώθω τόσο καλά... Ὅχι, ἀπόψε δέν εἶναι τὸ ἴδιο... Δὲν ξαίρεις, Λένη μου, σύ, δὲν μπορεῖς νά ξαίρης τί γίνεται μέσα μου ἀπόψε...

—Πῶς νά ξαίρω;... Ἐνα χρόνο τώρα πού σοπαίνεις, μᾶς ἔχεις ὅλους τρομάξει μὲ τὴ στάση σου... Τί νά ξαίρω;... Καταλαβαίνω... βέβαια, κάποιον μυστικὸ σὲ μαραζώνει... μὰ μιλάει κανεῖς, λέει τὸν πόνο του, ξανασένει παρηγοριέται... Πάει χρόνος, σὰ σήμερα, πού σε φέρανε ἀναίσθητη, σάν πεθαμένη, στὸ σπίτι, κι' ἄμα σὲ συνεφέραμε οὔτε μᾶς εἶπες τίποτα, δὲν ἀποκρινόσουνε σὲ κανένα... οὔτε σὲ μένα...

—Οὔτε σὲ σένα... ἔχεις δίκιο. Ἐμεινα βουβὴ ἕνα χρόνο κι' ἀπόψε ξανακούω τις καμπάνες... και μίλησα... μίλησα... σοῦπα, Λένη μου, πῶς πονῶ... Δὸς μου τὸ χέρι σου, πᾶμε στή χάρη της.

—Ἀκούμα δῶ, ἔτσι... κι' ἔννοια σου σὰ θὰ βρεθῆς στήν ἐκκλησιά θὰ βγῆς, ἀνάλαφρη, πρὶν μποῦμε ἂν μοῦ μπιστεβόσουνε τὸν πόνο σου... Ξαίρεις πόσο σ' ἀγαπῶ, κι' ἂν θὰ κρατήσω μυστικὸ τὸν πόνο σου. Κι' ἀπ' ἀδελφή μου πιότερο σ' ἀγάπησα. Ξένη ἦσουνε, ἔρημη, σ' ἔφεραν σπίτι μας, παλιοὶ φίλοι ὁ πατέρας μου μὲ τὸν δικόνε σου τὸ σχωρεμένο, στή θέση ποῦσουνε μονάχη σὲ μιὰ κάμαρα δὲν μποροῦσες νά μείνης. Φρόντισε ὁ

ΤΙ ΟΜΟΡΦΑ ΠΟΥ ΦΙΛΙΟΣΑΣΤΕ

πατέρας μου γιὰ ὅλα και μοῦ χάρισε μιὰν ἀδερφοῦλα, μιὰ συντροφιά... Δὲν ἔχεις παράπονο σεβάστηκα τὴ σιωπή σου, κατάλαβα τὸν πόνο σου... εἶχα κι' ἐγὼ τὸ δικό μου πόνο και σὲ καταλάβαινα πιότερο... μὰ τί νά σοῦ πῶ... σοῦλπει ἡ ἐμπιστοσύνη.

—Ἡ ἐμπιστοσύνη... ὄχι, μὲ φόβιζε τὸ μυστικόν... Εἶτανε τόσο φοιχτὸ, τόσο... ἂ, δὲ θὰ στῶλεγα ποτέ... Και τώρα... ἄμ δὲν εἶν' τὸ ἴδιο; Τ' ἤθελα νά σε βιάσω νάρθοῦμε στήν ἴδια ἐκκλησιά; Τί μὲ τραβάει ἀπόψε κει κάτω; Ἦσουνε και σὺ πέρσι, θνητᾶσαι; Δὲ γνωρίζομαστε ὅμως τόσο πολὺ τότες; Τί σύμπτωση ὅμως... Τ' εἶνε τὸ τυχερό... Πονοῦσες και σὺ τότες, ἀγαποῦσες, Λένη;

—Τί μᾶρωτᾶς; Σὺ πονᾶς, και μένα ξομολογᾶς; Ἐγὼ ἔγινα καλά, πάει, ἀγάπησα... χάθηκε... δὲν πονῶ, τὸ βλέπεις καλά...

—Και τὸν ξέχασες τόσο γρήγορα, Λένη; Χάθηκε, πῶς χάθηκε, δὲν τὸν πόνεσες;

—Νά τὸν πονέσω... τὸν ἤξαιρες, Βάσω; Ξαίρεις ποιὸν ἀγαποῦσα και μοῦ τῶκρυβες;

—Σεβόμουνα τὸν πόνο σου. Πόσο τραγικὴ εἶτανε ἡ στιγμή τοῦ χωρισμοῦ σου...

—Βάσω μου...

—Τί ὁμορφα πού φιλιόσαστε στήν καμαροῦλα τῆς κλησάρισας... Φώτιζε τὸ καντυλάκι τὰ σθησμένα μάτια σας, γυρτὸς ἐκεῖνος πάνω σου σοῦδινε τὴ χαρὰ τῆς ἀγάπης πού ποθοῦσες...

—Βάσω...

—Τ' ἤθελα νάρθῶ; Εἶμουνα τόσο εὐτυχημένη, ἀγαποῦσα, κι' εἶτανε ὁ μόνος ἄνθρωπος πού στήριζα τις ἐλπίδες μου, ὁ σύντροφος τῆς ὀρφάνιας, τῆς μοναξιάς μου... Τὸν ἀγαποῦσα, κι' εἶμουνα ὅλο χαρὰ γιὰτ' εἶχε ἔρθει κι' αὐτός... μοῦ τῶχε ὑποσχεθεῖ... Πόσο ἦσουνε κι' ἐσὺ εὐτυχημένη... στήν ἀγκάλια ἐκείνου π' ἀγαποῦσες...

—Βάσω...

—Ἐτρεχα, πήδαγα, ἤθελα νά χτυπήσω κι' ἐγὼ τις καμπάνες... Μὲ βάρανε τὸ μυστικὸ τῆς χαρᾶς μου και πῆγα νά τὸ

μιστευτώ στις καμπάνες να τὸ διαλαλή-
σουν με τὴ δική τους τὴ φωνή, τὴ χα-
ρούμενη λαλιά τους. Θὰ τις ἀκουγα, θὰ
τις καταλάβαινα καὶ θάμουνα εὐτυχισμέ-
νη... Κι' ἦρθα... Πῆγα νὰ μῶ στὸ
καμαράκι τὶς κλησάριας νὰ τραβήξω τὸ
σκοινὶ πὸν κρεμότανε ἀπὸ μέσα... Κι'
ἀνοιξα... Καὶ σὰς εἶδα...

—Μὲ εἶδες, τὸν εἶδες, τὸν γνώριζες,
Βάσω;

—Ἄν σὰς εἶδα... ἂν τὸν γνώριζα...
Λένη, δὲν ἐγνώριζα κι' ἄλλοι... παρὰ
μόνο αὐτὸν π' ἀγαποῦσα...

—Συμφορὰ μου, Βάσω, τὸν ἴδιο ἄν-
τρα ἀγαπούσαμε;

—Τὸν ἀγαποῦσα... γιατί σὺ τὸν ξέ-
χασες... Τὸν ξέχασες μετὰ ἀπὸ τὸ κακὸ
ποῦ τὸν βροῖκε... Χύμηξε ἔξω σὰ μ' εἶδε
νάνοιγω τὴν πόρτα νὰ με προφτάσῃ...
Σκόνταψε στὸ σκαλοπάτι, ἔπεσε, χτύπησε
ἀσκημα πάνω σὲ μιὰ πέτρα, κι' ἔμεινε
στὸν τόπο... Τότε... ἀπὸ τότε ἔμεινα
βουβή...

—Συγχώρα με, Βάσω γιὰ τὸ κακὸ ποῦ
σοῦκανα...

—Συγχώρα με, Λένη, γιὰ τὴν εὐτυχία
ποῦ σοῦ σταμάτησα.

Κι' ἔπεσαν ἡ μιὰ στὴν ἀγκαλιά τῆς
ἀλλήνης παρηγοριὰ τοῦ πόνου γιὰ νὰ
βροῦνε μέσα στὰ δάκρυά τους...

ΕΡΡΙΚΟΥ ΜΠΕΡΞΟΝ

Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΕΝΟΡΑΣΗ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

Μποροῦμε νὰ συγκρατήσομε' αὐτὴ τὴν
ἴδιαν ἐνόραση: Δὲν ἔχουμε παρὰ δυὸ
μόνο μέσα ἐκφράσεις: τὴν ἔννοια καὶ
τὴν εἰκόνα. Τὸ σύστημ' ἀναπτύσσεται
σ' ἔννοιες: συμμαζεύεται ὅμως σὲ μιὰ
εἰκόνα ὅταν τὸ σπρώξουμε πρὸς τὴν ἐνό-
ραση ἀπ' ὅπου προέρχεται. Ἄν θελήσει
κανεὶς νὰ ξεπεράσῃ τὴν εἰκόνα καὶ ν' ἀνεβῆ
ψηλότερά της, τότε κατ' ἀνάγκην ξανα-
πέφτει στὶς ἔννοιες, καὶ σ' ἔννοιες μάλιστα
πιο ἀόριστες, πιο γενικότερες ἀπὸ κείνες
ποῦ ξεκίνησε ζητώντας τὴν εἰκόνα καὶ
τὴν ἐνόραση. Ἄν ἀναγκασθῆ νὰ πάρῃ
αὐτὴ τὴ μορφή, ἂν μποτιλιαρισθῆ μόλις
βγεῖ ἀπὸ τὴν πηγὴ, ἡ ἀρχικὴ ἐνόραση θὰ
φανῆ τὸ πιο ἀνούσιο καὶ κοῦο πράγμα
ποῦ ὑπάρχει στὸν κόσμο: ἀγοραϊότης. Ἄν
λέγαμε παραδείγματος χάρι πὸς ὁ Μπέρ-
κλυ θεωρεῖ τὴν ἀνθρώπινη ψυχὴ ἐν μέρει
ἐνωμένη με τὸ Θεὸ κι' ἐν μέρει ἀνεξάρ-
τητη, πὸς κάθε στιγμή ἔχει συνείδηση
τοῦ ἑαυτοῦ της, πὸς εἶναι ἀτελής ἐνεργη-
τικότης, ποῦ θὰ ἔσμιγε μιὰν ἀνώτερη
ἐνεργητικότητα, ἂν δὲν ὑπῆρχεν ἀναμεσό-
τους κάποιο πράγμα, ποῦ εἶναι ἡ ἀπόλυτη
παθητικότης, θὰ ἐκφράζαμε ἀπὸ τὴν ἀρ-
χικὴ ἐνόραση τοῦ Μπέρκλυ ὅσο μπορεῖ

νὰ μεταφρασθῆ σὲ ἔννοιες κι' ὅμως θάχαμ'
ἕνα πράγμα τόσον ἀφηρημένο ποῦ' θὰ
ἦταν σχεδὸν χωρὶς καθόλου περιεχόμενο.
Ἄς ἀρκεσθῶμε σ' αὐτοὺς τοὺς τύπους
ἀφοῦ δὲ μποροῦμε νὰ βροῦμε καλύτε-
ρους, μ' ἄς προσπαθήσομε νὰ τοὺς δό-
σομε ὀλίγη ζωὴ. Ἄς πάρομε' ὅλα ὅσα
ἔγραψεν ὁ φιλόσοφος, ἄς ξαναφέρουμε
αὐτὲς τὶς σκορπισμένες ιδέες πρὸς τὴν
εἰκόνα ἀπ' ὅπου προῆλθαν, ἄς ἀφοσιω-
θοῦμε σ' αὐτὸν τὸν τύπο κι' ἄς τὸν κοι-
τάξουμε, αὐτὸν τὸν τόσο ἀπλό, ποῦ γί-
νεται πιο ἀπλὸς ἀκόμα, τόσο πιο ἀπλὸς
ὅσο περισσότερο πράγματα σπρώχνουμε
πρὸς αὐτόν, κι' ἄς ἀνεβοῦμε μαζί του, ἄς
ὑψωθοῦμε ἔως τὸ σημεῖο, ὅπου συστέλ-
λεται σὲ τάση πᾶν ὅτι στὴ θεωρία εἶναι
δοσμένο ὡς ἔκταση αὐτὴ τὴ φορὰ ἀνα-
παριστοῦμε πὸς ἀπὸ τὸ ἀπροσπέλαστο
ἀλλοιωτικὰ δυναμικὸ κέντρο ἀναχωρεῖ ἡ
ἐνόραση ποῦ δίνει τὴ φῶρα, δηλαδή
καταλαβαίνουμε τὴν ἴδιαν τὴν ἐνόραση.
Ἄπὸ κεῖ βγήκαν οἱ τέσσερες θέσεις τοῦ
Μπέρκλυ, γιατί ἡ κίνησις αὐτὴ ἀπάντησε
στὸ δρόμο της τὶς ιδέες καὶ τὰ προβλή-
ματα τῶν συγχρόνων τοῦ Μπέρκλυ. Σ'
ἄλλους καιροὺς ὁ Μπέρκλυ θὰ διατύπωνε,
χωρὶς ἀμφιβολία, ἄλλες θέσεις: μὰ ἐπειδὴ

ἡ κίνησις θὰ ἦταν ἡ ἴδια, οἱ θέσεις αὐτὲς
θὰ ἦταν τοποθετημένες κατὰ τὸν ἴδιον
τρόπο συσχετισμένες μεταξύ τους: θὰ
εἶχαν τὴν ἴδια σχέση μεταξύ τους, ὅπως
οἱ καινούργιες λέξεις ποῦ ἀνάμεσό τους
περνάει ἕνα παλὸν νόημα: καὶ θὰ εἶχαμε
τὴν ἴδια φιλοσοφία.

* *

Ἡ σχέση λοιπὸν μᾶς φιλοσοφίας με
τὶς προγενέστερες ἢ σύγχρονες της φιλο-
σοφίες δὲν εἶν' ὅπως τὴν παριστᾷ κάποια
σχολὴ τῆς ἱστορίας τῶν συστημάτων. Ὁ
φιλόσοφος δὲν παίρνει τὶς ιδέες ποῦ προϋ-
πάρχουν γιὰ νὰ τις ξαναχύσῃ σὲ μιὰν
ἀνώτερη σύνθεσις ἢ νὰ τις συνδυάσῃ με
μιὰν ιδέα νέα. Ἄλλο τόσο δὲν πρέπει νὰ
νομίσουμε πὸς, γιὰ νὰ μιλήσομε, ζητοῦμε
λέξεις ποῦ τις ράβουμε ὕστερα με μιὰ
σκέψη. Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὸς πάνου ἀπὸ
τὴ λέξη, πάνου κι' ἀπὸ τὴ φράσις, ὑπάρχει
κάτι πολὺ ἀπλούστερο ἀπὸ μιὰ φράσις,
ἀπλούστερο κι' ἀπὸ μιὰ λέξη: ὑπάρχει τὸ
νόημα ποῦ εἶναι πιο πολὺ κίνησις τῆς
σκέψης παρὰ πρᾶγμα νοημένο, καὶ μάλι-
στα πιο πολὺ διεύθυνση παρὰ κίνησις.
Κι' ὅπως ἡ ἐνόρασις ποῦ δίνεται στὴν
ἐμβρυακὴ ζωὴ προσδιορίζει τὴ διαίρεσις
ἐνὸς πρωταρχικοῦ κυττάρου σὲ ἄλλα κύτ-
ταρα ποῦ διαιοῦνται κι' αὐτὰ πάλι ἔως
ὅτου σχηματισθῆ πλέρια ὁ ὄργανισμός,
ἔτσι καὶ ἡ χαρακτηριστικὴ κίνησις κάθε
ἐνέργειας τῆς σκέψης σπρώχνει τὴ σκέψη
αὐτὴ, ὥστε αὐξάνοντας πάντα τὴν ὑπο-
διαίρεσίν της νὰ φθάσῃ νὰ ξαπλώνεται
ὀλοένα καὶ περισσότερο πάνου στ' ἀλλεπάλ-
ληλα σχέδια τοῦ πνεύματος ὡς ποῦ νὰ
φθάσῃ τὸ σχέδιο τοῦ λόγου. Ἐκεῖ, ἐκ-
φράζεται με μιὰ φράσις, δηλαδή με μιὰν
ὀμάδα στοιχείων ποῦ προϋπήρχαν μὰ
μπορεῖ νὰ διαλέξῃ σχεδὸν αὐθαίρετα τὰ
πρῶτα στοιχεία τῆς ὀμάδος, ἀρκεῖ τᾶλλα
νᾶναι συμπληρωματικά. Ἡ ἴδια σκέψη
μεταφράζεται σὲ διάφορες φράσεις, συν-
θεμένες ἀπὸ λέξεις ἐντελῶς διάφορες,
ἀρκεῖ οἱ λέξεις αὐτὲς νᾶχουν μεταξύ τους
τὴν ἴδια σχέση. Ἔτσι, προχωρεῖ ὁ λόγος.
Τὸ ἴδιο, ἔτσι σχηματίζεται καὶ μιὰ φιλο-
σοφία. Ὁ φιλόσοφος δὲν ξεκινᾷ ἀπὸ
προϋπάρχουσες ιδέες: τὸ πολὺ-πολὺ μπο-
ρεῖ νὰ πῆ κανεὶς πὸς φθάνει σ' αὐτὲς.
Κι' ὅταν φθάσῃ ἐκεῖ, ἡ ιδέα, παρασυρό-
μενη ἔτσι μέσα στὴν κίνησις τοῦ πνευ-

μάτος, θεομαινόμενη ἀπὸ μιὰ νέα ζωὴ,
ὅπως ἡ λέξη ποῦ παίρνει τὸ νόημά της
μέσ τὴ φράσις, δὲν εἶναι πια καθόλου
ἐκεῖνο ποῦ ἦταν.

Θάβρισκε κανεὶς σχέση τοῦ ἴδιου εἶδους
μεταξὺ ἐνὸς φιλοσοφικοῦ συστήματος καὶ
τοῦ συνόλου τῶν ἐπιστημονικῶν γνώσεων
τῆς ἐποχῆς ποῦ ἔζησεν ὁ φιλόσοφος.
Ἐπάρχει κάποια ἀντίληψη τῆς φιλοσο-
φίας ὅτι κάθε φιλοσοφικὴ προσπάθεια
πάει νὰ περιλάβῃ σὲ μιὰ μεγάλη σύνθεσις
ὅλα τ' ἀποτελέσματα τῶν εἰδικῶν ἐπιστη-
μῶν. Βέβαια, πολὺν καιρὸ ὁ φιλόσοφος
ἦταν ἐκεῖνος ποῦ κατεῖχε τὴν καθολικὴ
ἐπιστήμη καὶ σήμερ' ἀκόμα, ποῦ με τὸ
πλῆθος τῶν εἰδικῶν ἐπιστημῶν, με τὴ
διαφορὰ καὶ περιπλοκὴ τῶν μεθόδων, με
τὸν τεράστιο σωρὸ τῆς ἐπιστημονικῆς
σογκομιδῆς εἶν' ἀδύνατο νὰ συγκεντρω-
θοῦν ὅλες οἱ ἀνθρώπινες γνώσεις μέσα
σ' ἕνα μόνο πνεῦμα, ὁ φιλόσοφος μένει
πάντα ὁ μόνος ἀνθρώπος τῆς καθολικῆς
ἐπιστήμης, με τὴν ἔννοια ὅτι, ἂν δὲ μπο-
ρεῖ νὰ τὰ γνωρίξῃ ὅλα, ὅμως τίποτε δὲν
ὑπάρχει ποῦ νὰ μὴν εἶναι σὲ θέσις νὰ
τὸ μάθῃ. Μὰ θὰ πῆ αὐτὸ πὸς τὸ ἔργο
του εἶναι ν' ἀρπάξῃ ἐτοιμὴ τὴν ἐπιστήμη,
νὰ τὴ φέρῃ σ' ἀνώτερο ὀλοένα βαθμὸ
γενικότητος καὶ νὰ προχωρῇ ἀπὸ συμπύ-
κνωσις σὲ συμπύκνωσις πρὸς ὅτι λέγεται
ἐνοποίηση τῆς γνώσεως; Ἐπιτρέψτε μου
νὰ βροῦμαι παράξενο ποῦ μᾶς προτείνεται
τέτοια ἀντίληψη τῆς φιλοσοφίας, ἐν ὀνό-
ματι τῆς ἐπιστήμης καὶ ἀπὸ σεβασμὸ
στὴν ἐπιστήμη: ἐγὼ δὲν ξέρω ἄλλο τίποτε
πιο ἀδιάκριτο γιὰ τὴν ἐπιστήμη καὶ πιο
προσβλητικὸ γιὰ τὴ σοφία. Πῶς! Νὰ ἕνας
ἀνθρώπος ποῦ ἔχει ἐφαρμόσει, χρόνια
πολλά, κάποια ἐπιστημονικὴ μέθοδο καὶ
με κόπο ἀπόκτησε τὰ ἀποτελέσματά της
κι' αὐτὸς ὁ ἀνθρώπος μᾶς λέει: «Ἡ ἐμ-
πειρία, βοηθούμενη ἀπὸ τὸ λογικὸ, φέρνει
ὡς αὐτὸ τὸ σημεῖο: ἡ ἐπιστημονικὴ γνώσις
ἀρχίζει ἀπὸ κεῖ καὶ τελειώνει ἐδῶ: αὐτὰ
εἶναι τὰ συμπεράσματά της». Καὶ ὁ φιλό-
σοφος θὰ εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ τοῦ ἀπαν-
τήσῃ: «Πολὺ καλά, ἀφήστε μού τα, θὰ
ἰδῆτε τι μπορῶ νὰ κάμω! Τὴ γνώσις ποῦ
μοῦ τὴν ἐφέρατ' ἀτελὴ θὰ τὴν ἐσμπλη-
ρώσω. Ὅσα μοῦ παρουσιάζεται ἀσύνδετα
θὰ τὰ ἐνώσω. Μετὰ τὰ ἴδια ὕλικά, ἀφοῦ
εἶναι γνωστὸ πὸς θ' ἀρκεσθῶ στὰ γεγο-

νότα πού ἔχετε παρατηρήσει μὲ τὸ ἴδιο εἶδος ἐργασίας, ἀφοῦ θὰ περιορισθῶ ὅπως καὶ σεῖς στὸ ἔργο τῆς ἐπαγωγῆς, καὶ τῆς παραγωγῆς, θὰ κάμω καλύτερα καὶ πληρέστερα ὅ,τι ἔχετε κάμει ἐσεῖς». Παράξενη ἀξίωση, ἀλήθεια! Πῶς θὰ ἐμπιστευθοῦμε τὸ ἐπάγγελμα τοῦ φιλοσόφου ὅ ἐκεῖνον πού λέει πὼς ἔχει τὴ δύναμη νὰ πᾶν πιὸ μακρὰ ἀπὸ τὴν ἐπιστήμη στὴν ἴδια κατεύθυνση; Ὅτι μερικοὶ σοφοὶ εἶναι κατωμένοι ἔτσι πού νὰ μοροῦν νὰ τραβήξουν μακρύτερα καὶ νὰ γενικεύουν περισσότερο τὰ συμπεράσματά τους, πιὸ ἱκανοὶ ἐπίσης νὰ ξαναγυρίζουν πίσω καὶ νὰ κριτικάρουν τὰς μεθόδους των, ὅτι μὲ τὴν ἰδιαίτερην αὐτὴν ἔννοια τῆς λέξης τοὺς λέμε φιλοσόφους, ὅτι ἐξάλλου κάθε ἐπιστήμη μπορεῖ καὶ ὀφείλει νάχη τὴν ἔτσι ἔννοουμένη φιλοσοφία τῆς, πρῶτος ἐγὼ παραδέχομαι. Μὰ ἡ τέτοια φιλοσοφία εἶναι τῆς ἐπιστήμης φιλοσοφία κ' ἐκεῖνος πού τὴ κάνει παραμένει ἀκόμα σοφός. Δὲν πρόκειται πλέον νὰ κάνουμε τὴ φιλοσοφία σύνθεση τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν καὶ νὰ θέλουμε, μὲ μόνη τὴ δύναμη τοῦ φιλοσοφικοῦ πνεύματος, νὰ ὑψωθοῦμε πάνου ἀπὸ τὴν ἐπιστήμη στὴ γενίκευση τῶν ἰδίων πραγμάτων.

Μιὰ τέτοι' ἀντίληψη γιὰ τὸ ρόλο τῆς φιλοσοφίας θὰ ἐπρόσβαλλε τὴν ἐπιστήμη. Μὰ εἶναι προσβλητικώτερη ἀκόμα γιὰ τὴ φιλοσοφία! Δὲν εἶν' ὀλοφάνερο πὼς ἂν ὁ σοφὸς σταματᾷ σὲ κάποιο σημεῖο τοῦ δρόμου τῆς γενίκευσης καὶ τῆς σύνθεσης σταματᾷ ἐκεῖ κ' ὅσο μᾶς ἐπιτρέπουν ἡ ἀντικειμενικὴ ἐμπειρία καὶ τὸ λογικὸ νὰ προχωρήσουμε; Ὑστερ' ἂν αὐτό, ἔχοντας τὴν ἀξίωση νὰ πᾶμε πιὸ μακρὰ πρὸς τὴν ἴδια διεύθυνση, δὲ θὰ πέφταμε συστηματικῶς στὴν αὐθαιρεσία ἢ—τὸ λιγώτερο—στὶς ὑποθέσεις; Τὸ νὰ κάνει κανεὶς τὴ φιλοσοφία ἓνα σύνολο γενικοτήτων πού νὰ ξεπερνᾷ τὴν ἐπιστημονικὴ γενίκευση, εἶναι τὸ ἴδιο σὰ νὰ θέλῃ τὸ φιλόσοφο νὰ ἱκανοποιῆται μὲ τὸ εὐλογο καὶ νὰ τοῦ ἀρχῇ ἡ πιθανότης. Ξέρω πολὺ καλά πὼς γιὰ τοὺς περισσότερους ἔξ ὅσον παρακολοῦθοῦν ἀπὸ μακρὰ τὶς συζητήσεις μας ὁ κύκλος μας εἶναι τῶντι κύκλος τοῦ δυνατοῦ ἀπλῶς, τὸ πολὺ-πολὺ τοῦ πιθανοῦ· καὶ προθυμότερα θάλεγα πὼς ἡ φιλοσοφία ἀρχίζει

ἀπὸ κεῖ πού τελειώνει ἡ βεβαιότης. Μὰ ποῖος ἀπὸ μᾶς θὰ ἤθελε μιὰ τέτοια κατάσταση γιὰ τὴ φιλοσοφία; Βέβαια μέσα σ' ὅ,τι μᾶς φέρνει ἡ φιλοσοφία δὲν εἶν' ὅλα ἐξίσου ἐπαληθευμένα οὔτε ἐπαληθεύσιμα κ' εἶναι μὲς τὴν οὐσία τῆς φιλοσοφικῆς μεθόδου νὰ θέλῃ μερικὲς στιγμὲς σὲ μερικὰ σημεῖα ν' ἀναλαβαίνει τὸ πνεῦμα μερικὸν κινδύνου. Μὰ ὁ φιλόσοφος δὲ ρίχνεται στοὺς κινδύνους αὐτοὺς παρὰ γιὰτὶ ἔχει γραπὸς ἀπολαύσει ἀσφαλῆ βεβαιότητα καὶ γιὰτὶ ὑπάρχουν πράγματα πού τοὺς ἔχει ἀκλόνητη πεποίθηση θὰ τὰ καταστήσῃ καὶ σὲ μᾶς βέβαια ὅσο μπορέσει νὰ μᾶς μεταδόσῃ τὴν ἐνόραση ἀπ' ὅπου ἀντλεῖ τὴ δύναμή του.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς ἡ φιλοσοφία δὲν εἶναι σύνθεση τῶν ἰδιαίτερον ἐπιστημῶν καὶ ὅτι, ἂν συχνὰ τοποθετῆται στὸ ἐπίπεδο τῆς ἐπιστήμης, ἂν τὴν ἀγκαλιάζῃ κάποτε μέσα σὲ μιὰν ἀπλούστερη ὄψη τῶν ἀντικειμένων πού ἀσχολεῖται ἡ ἐπιστήμη, αὐτὸ δὲν τὸ κάνει ἐντείνοντας τὴν ἐπιστήμη, οὔτε φέρνοντας τὰ συμπεράσματα τῆς ἐπιστήμης σὲ ψηλότερο βαθμὸ γενικότητος. Δὲν θὰ ὑπῆρχε θέση γιὰ δυὸ τρόπους γνώσεως—φιλοσοφία καὶ ἐπιστήμη—ἂν ἡ ἐμπειρία δὲ μᾶς παρουσιαζότανε μὲ δυὸ διάφορες ὄψεις, ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά μὲ τὴ μορφὴ γεγονότων ἀλλεπαλλήλων, πού σχεδὸν ἐπαναλαμβάνονται, πού σχεδὸν μετροῦνται, πού ξεδιπλώνονται τέλος πρὸς τὴ διεύθυνση τῆς ξεκάθαρης πολλαπλότητος καὶ ἑκτατικότητος, κ' ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά μὲ τὴ μορφὴ τῆς ἀμοιβαίας διείσδυσης, πού εἶναι καθαρὴ διάρχεια, ἀνυπότακτη στὸ νόμο καὶ στὸ μέτρο. Καὶ στίς δυὸ περιπτώσεις ἐμπειρία θὰ πῆ συνείδηση ἀλλὰ στὴν πρώτη ἡ συνείδηση φροντῶνε πρὸς τὰ ἔξω καὶ ἐξωτερικεύεται ἐν σχέσει μὲ τὸν ἑαυτὸ τῆς, ἀκριβῶς, ὅσο περισσότερο ἐξωτερικὰ τὸ ἔν' ἀπὸ τᾶλλα ἀντιλαμβάνεται τὰ πράγματα· στὴ δευτέρῃ περιπτώσει, ἡ συνείδηση ξαναγυρίζει στὸν ἑαυτὸ τῆς, συμμαζεύεται κ' ἐμβαθύνει στὸν ἑαυτὸ τῆς. Βολιδοσκοπώντας ἔτσι τὸ ἴδιο τῆς τὸ βάθος εἰσχωρεῖ πιὸ βαθειὰ στὸ ἐσωτερικὸ τῆς ὕλης, τῆς ζωῆς, τῆς πραγματικότητος. Θὰ μπορούσε νὰ τὸ ἀμφισβητήσῃ κανεὶς, ἂν ἡ συνείδηση ἦταν βαλμένη πάνου στὴν ὕλη σὰν ἀπλὸ ἐπεισόδιον μὰ νομίζω πὼς σᾶς ἔχω ἀποδείξει ὅτι μιὰ

τέτοια ὑπόθεση εἶναι—κατὰ τὸν τρόπον πού τὴν παίρνει κανένας—παράλογη, ἡ ψευτικὴ, ἀντιφατικὴ μὲ τὸν ἑαυτὸ τῆς, ἡ διαψεύδεται ἀπὸ τὰ πράγματα. Θὰ μπορούσε ἀκόμη κανεὶς νὰ τὸ ἀμφισβητήσῃ, ἂν ἡ ἀνθρώπινη συνείδηση μ' ὅλο πού μοιάζει γιὰ εὐρύτερη καὶ ψηλότερη συνείδηση ἔμενε κατὰ μέρος κ' ἂν ὁ ἄνθρωπος καθόταν σὲ μιὰ γωνία ὅπως βάζουμε στὴ γωνιὰ τὰ παιδιὰ γιὰ τιμωρία. Μὰ ὄχι! ἡ ὕλη καὶ ἡ ζωὴ πού γεμίζουν τὸν κόσμο εἶναι καὶ μέσα μας ἐπίσης τὶς δυνάμεις πού δουλεύουν σ' ὅλα τὰ πράγματα τὶς αἰσθανόμεθα καὶ μέσα μας ὅποια κ' ἂν εἶναι ἡ ἐσώτερη οὐσία ἐκεῖνου πού ὑπάρχει καὶ ἐκεῖνου πού γίνεται, εἴμεθα κ' ἐμεῖς ἀπ' αὐτό. Ἄς κατεβοῦμε τότε στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ ἑαυτοῦ μας ὅσο πιὸ βαθύτερα εἶναι τὸ σημεῖο πού θ' ἀγγίζουμε, τόσο δυνατότερο θὰ εἶναι τὸ σπρώξιμο πού θὰ μᾶς ξαναστεῖλῃ στὴν ἐπιφάνεια. Ἡ φιλοσοφικὴ ἐνόραση εἶν' αὐτὸ τὸ ἀγγίγμα καὶ αὐτὴ ἡ φόρα εἶναι ἡ φιλοσοφία. Ξαναφερομένοι ἔξω ἀπὸ τὸ σπρώξιμο πού ἔρχετ' ἀπὸ τὸ βάθος ξαναβρίσκουμε τὴν ἐπιστήμη ὅσο ξεπλώνεται καὶ σκορπίζεται ἡ σκέψη μας. Πρέπει λοιπὸν νὰ μπορέσῃ ἡ φιλοσοφία νὰ χυθῇ στὰ καλύπια τῆς ἐπιστήμης καὶ μιὰ ἀρχικὴ, δηλαδὴ ἐνορατικὴ (διαισθητικὴ) ἰδέα πού δὲν κατωρθῶνε διαιρῶντας τὸν ἑαυτὸ τῆς καὶ ὑποδιαίρωντας τὶς διαιρέσεις τῆς νὰ καλύψῃ τὰ φαινόμενα πού ἔχουν παρατηρηθῇ ἀπ' ἔξω καὶ τοὺς νόμους πού μ' αὐτοὺς ἡ ἐπιστήμη συνδέει τὰ φαινόμενα τῶν μὲ τᾶλλο, μιὰ ἐνορατικὴ ἰδέα πού δὲν εἶναι κἂν ἱκανὴ νὰ διορθῶσῃ μερικὲς γενικεύσεις καὶ μερικὲς παρατηρήσεις, εἶναι καθαρὴ φαντασιοπληξία: δὲν ἔχει καμμιά σχέση μὲ τὴν ἐνόραση. Μὰ ἐξάλλου ἡ ἰδέα πού κατορθώνει νὰ ἐφαρμόσῃ ἀκριβῶς ἐναντίον τῶν φαινομένων καὶ τῶν νόμων τὸ σκόρπισμ' αὐτὸ τοῦ ἑαυτοῦ τῆς, δὲν πετυχαίνεται μὲ ἐνοποίηση τῆς ἐξωτερικῆς ἐμπειρίας. Γιατὶ ὁ φιλόσοφος δὲ φθάνει στὴν ἐνότητα· ξεκινᾷ ἀπὸ τὴν ἐνότητα. Ἡ ἐργασία πού κάνει ἡ φιλοσοφία ἀφομοιώνοντας τὰ συμπεράσματα τῆς θετικῆς ἐπιστήμης, ὅπως καὶ ἡ χειρονομία πού μοιάζει νὰ μαζεύῃ τὰ κομμάτια τῶν προ-

γενεστέρων φιλοσοφιῶν, δὲν εἶναι σύνθεση· εἶν' ἀνάλυση.

Ἡ ἐπιστήμη εἶναι ὁ βοηθὸς τῆς δράσης. Καὶ ἡ δράση ἀποβλέπει σ' ἓν' ἀποτέλεσμα. Ἡ ἐπιστημονικὴ διάνοια λοιπὸν ρωτᾷ τὸν ἑαυτὸ τῆς τί πρέπει νὰ γίνῃ γιὰ νὰ κατορθωθῇ ἓνα ἀποτέλεσμα πού θέλουμε, ἢ, γενικώτερα, ποιὲς συνθήκες πρέπει νὰ πραγματοποιηθοῦνε γιὰ νὰ παραχθῇ ἓνα φαινόμενο. Πᾶει ἀπὸ ταξινόμηση σὲ ταξινόμηση τῶν πραγμάτων, ἀπὸ ὁμοχρονία σὲ ὁμοχρονία. Ἀναγκαστικὰ παραμελεῖ ὅ,τι συμβαίνει στὰ διαλείμματα ἢ κ' ἂν ἀσχολεῖται τὸ κάνει γιὰ νὰ βρῇ κ' ἄλλες ταξινομήσεις, κ' ἄλλες ὁμοχρονίες. Μὲ τὴ μέθοδο τὴ προωρισμένη νὰ πιάῃ τὸ γινομένο πιά, δὲ μπορεῖ νὰ μπῆ σὲ κείνο πού γίνεται, δὲ μπορεῖ ν' ἀκολουθήσῃ τὴν κίνηση, νὰ καταλάβῃ τὸ «γίγνεσθαι» πούναί ἡ ζωὴ τῶν πραγμάτων. Αὐτὸ εἶναι δουλειὰ τῆς φιλοσοφίας. Ἐνῶ ὁ σοφὸς μαθημένος ν' ἀρπάξῃ ἀπὸ τὴν κίνηση ἀκίνητες ἀπόψεις καὶ νὰ συλλέγῃ ἐπαναλήψεις κατὰ μῆκος ἐκεῖνου πού δὲν ἐπαναλαμβάνεται, προσέχοντας ἐπίσης νὰ διαιρῇ βολικὰ τὴν πραγματικότητα πάνου στ' ἄλλεπάλληλα σχέδια ὅπου εἶναι ξεδιπλωμένη γιὰ νὰ τὴν ὑποτάξῃ στὴ δράση τοῦ ἀνθρώπου κ' αὐτὸ γυρεύοντας εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ παίρνῃ ἀπέναντί τῆς στάση δυσπιστίας καὶ πάλιν ὁ φιλόσοφος τῆς φέρονται φιλικὰ, συντροφικὰ. Ὁ κανόνας τῆς ἐπιστήμης εἶναι ὅπως τὸν ἔβαλεν ὁ Βάκων: Ὑπάκουε γιὰ νὰ κυβερνήσεις. Ὁ φιλόσοφος δὲν ὑπακούει, οὔτε κυβερνᾷ: θέλει νὰ συμπαθήσῃ.

Κι ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀποψη ἀκόμα ἡ οὐσία τῆς φιλοσοφίας εἶναι τὸ πνεῦμα τῆς ἀπλότητος. Ἄν παρατηρήσουμε τὸ φιλοσοφικὸ πνεῦμα «καθ' ἑαυτὸ» ἢ στὰ ἔργα του, ἂν συγκρίνουμε τὴ φιλοσοφία μὲ τὴν ἐπιστήμη ἢ μὲ ἄλλες φιλοσοφίες, πάντα βρίσκουμε, πὼς ἡ περιπλοκὴ εἶν' ἐπιφανειακὴ, ἡ σύνθεση εἶναι ἐπίφαση: τὸ φιλοσοφεῖν εἶναι πράξη ἀπλή.

Ὅσο ἐμβαθύνουμε σ' αὐτὴν τὴν ἀλήθεια, τόσο περισσότερο κλίνουμε νὰ βγάλουμε τὴ φιλοσοφία ἀπὸ τὴ σχολὴ καὶ νὰ τὴ φέρουμε πιὸ κοντὰ στὴ ζωὴ. Χωρὶς ἀμφιβολία, ἡ στάση τῆς κοινῆς σκέψης, ὅπως εἶναι φτιαγμένες οἱ αἰσθήσεις μας

ἡ διάνοια καὶ ἡ γλῶσσα, συγγενεῦει πῶς πολὺ μὲ τὴ στάση τῆς ἐπιστήμης παρὰ τῆς φιλοσοφίας. Μ' αὐτὸ δὲν ἐννοῶ μόνο πὼς οἱ γενικὲς κατηγορίες τῆς σκέψης μας εἶναι οἱ ἴδιες μὲ τῆς ἐπιστήμης, ὅτι οἱ μεγάλοι δρόμοι ποὺ χαραρίζουν οἱ αἰσθήσεις μας μέσα στὴ συνέχεια τῆς πραγματικότητος εἶν' ἐκεῖνοι ποὺ θὰ περάσει ἡ ἐπιστήμη, ὅτι ἡ ἀντίληψη εἶναι ἐπιστήμη ποὺ γεννιέται καὶ ἡ ἐπιστήμη ἀντίληψη ἐνηλικιωμένη καὶ πὼς ἡ συνήθης γνώση καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ γνώση, προωρισμένες καὶ οἱ δυὸ νὰ προετοιμάσουν τὴ δράση μας πάνου στὰ πράγματα, εἶναι ἀναγκαστικὰ δυὸ ἀπόψεις τοῦ αὐτοῦ εἴδους, ἂν καὶ ἄνισες στὴν ἀκρίβεια καὶ ἔκταση. Ἐκεῖνο ποὺ πρὸ πάντων θέλω νὰ πῶ, εἶναι, πὼς ἡ συνήθης γνώση εἶναι ἀναγκασμένη ὅπως καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ γνώση — καὶ γιὰ τοὺς ἴδιους μ' αὐτὴ λόγους — νὰ παίρνῃ τὰ πράγματα μέσα σὲ χρόνον κοινωποιημένο, ὅπου μιὰ στιγμή χωρὶς διάρκειαν διαδέχεται ἄλλη στιγμή χωρὶς περισσότερη διάρκειαν. Ἡ κίνηση γι' αὐτὴν εἶναι μιὰ σειρά στάσεων, ἡ ἀλλαγὴ σειρά ποιότητων καὶ γενικῶς τὸ γίνεσθαι μιὰ σειρά καταστάσεων.

Ἀναχωρεῖ ἀπὸ τὴν ἀκίνησιαν — ὡσὰν ἡ ἀκίνησιαν νὰ ἦταν δυνατὸ νᾶναι ἄλλο τίποτε ἀπὸ ἐπίφαση, ἓνα εἰδικὸ ἀποτέλεσμα ποὺ ἓνα κινητὸ σῶμα παράγει σ' ἄλλο κινητὸ σῶμα ὅταν εἶναι κανονισμένα τῶνα μὲ ἄλλο — καὶ μὲ μιὰν ἀκόμη ταξινόμηση ἀκινήσιων ἀνασυνθέτει μιὰ μίμηση κίνησης ποὺ βάζει στὴ θέσιν τῆς ἴδιας τῆς κίνησης: δουλιὰ πρακτικῶς πολὺ βολικὴ, μὰ θεωρητικῶς παράλογη ποὺ ἐγκυμονεῖ ὅλες τὶς ἀντιφάσεις, ὅλα τὰ λαθεμένα προβλήματα, ποὺ ἡ Μεταφυσικὴ καὶ ἡ Κριτικὴ ἀπαντοῦνε μπροστά τους.

Μὰ ἀκριβῶς ἐπειδὴ ἐδῶ ἡ κοινὴ ἀντίληψη γυρίζει τὰ νῶτα στὴ φιλοσοφία, ἀρκεῖ νὰ πετύχουμε μιὰ στροφή τῆς πρὸς αὐτὸ τὸ σημεῖο γιὰ νὰ τὴν ξαναβάλουμε στὸ δρόμον τῆς φιλοσοφικῆς σκέψης. Βέβαια ἡ ἐνόραση ἐπιδέχεται πολλοὺς βαθμοὺς ἔντασης καὶ ἡ φιλοσοφία πολλοὺς βαθμοὺς βαθύτητος: μὰ τὸ πνεῦμα ποὺ θὰ τὸ ξαναφέρουμε στὴν πραγματικὴ διάρκειαν, θὰ ζήσῃ τότε μιὰ ζωὴ ἐνορατικὴ (διαισθητικὴ) καὶ ἡ γνώση τοῦ γιὰ τὰ πράγματα θάναϊ φιλοσοφικὴ. Στὴ θέσιν

μιᾶς ἀσυνέχειας στιγμῶν, ποὺ θ' ἀντικαθιστοῦν ἡ μιὰ τὴν ἄλλη μέσα σ' ἓναν ἀπείρως διαιρεμένο χρόνον, θ' ἀντιληφθῇ μιὰ συνεχῆ ροὴ τοῦ χρόνου, ποὺ τρέχει ἀδιαίρετος. Ἀντὶ γιὰ ἐπιφανειακὰ καταστάσεις ποὺ ἔρχονται ἡ μιὰ πρὸ τῆς ἄλλης γιὰ νὰ σκεπάσουν ἓνα πρᾶγμα ἀδιάφορο καὶ ποὺ διατηροῦνε μαζί του τὴ μυστηριώδη σχέση τοῦ φαινομένου πρὸς τὴν οὐσίαν, θὰ πιάσῃ μιὰ μόνη καὶ τὴν ἴδια μεταβολὴ ποὺ πάει μακραίνοντας πάντα, ὅπου ὅλα εἶναι «γίνεσθαι» μὰ ἐπειδὴ τὸ «γίνεσθαι» αὐτὸ ἔχει οὐσίαν, δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ ὑποστήριγμα. Δὲν ὑπάρχουν πιά ἀδρανεῖς καταστάσεις, οὔτε πράγματα νεκρὰ: τίποτ' ἄλλο ἀπὸ κίνηση, ἀπ' ὅπου εἶναι γενομένη ἡ στασιμότης στὴ ζωὴ.

Μιὰ ἄποψη αὐτοῦ τοῦ εἴδους, ὅπου ἡ πραγματικότης ἐμφανίζεται συνεχῆς καὶ ἀδιαίρετη, βρίσκεται πάνου στὸ δρόμον ποὺ φέρνει πρὸς τὴ φιλοσοφικὴν ἐνόραση.

Γιὰ γιὰ νὰ πᾶμε ὡς τὴν ἐνόραση δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη νὰ μεταφερθοῦμε ἔξω ἀπὸ τὴν περιοχὴ τῶν αἰσθήσεων καὶ τῆς συνειδήσεως: τὸ σφάλμα τοῦ Κάντ ἦταν ποὺ τὸ ἐπίστεψεν. Ἀφοῦ ἀπέδειξε μὲ πειστικὰ ἐπιχειρήματα πὼς καμμιά διαλεκτικὴ προσπάθεια δὲ θὰ μᾶς μπάσῃ ποτὲ μέσα στὸ ὑπερ-πέραν καὶ πὼς μιὰ ἀποτελεσματικὴ μεταφυσικὴ θὰ εἶνε ἀναγκαστικὰ μεταφυσικὴ ἐνορατικὴ, ἐπρόσθεσε πὼς ἡ ἐνόραση αὐτὴ μᾶς λείπει καὶ πὼς ἡ τέτοια μεταφυσικὴ εἶν' ἀδύνατον πρᾶγμα. Καὶ θᾶταν πραγματικὰ ἀδύνατον, ἂν δὲν ὑπῆρχε κι ἄλλος χρόνος, κι ἄλλη ἀλλαγὴ ἀπὸ κείνα ποὺ ἀντιλήφθηκεν ὁ Κάντ: ἄλλως τε ἀκόμα μ' αὐτὴ ἔχουμε νὰ κάνομε κι' ἐμεῖς, γιὰτι δὲ μπορεῖ νὰ γίνῃ λόγος γιὰ νὰ τοποθετηθοῦμε ἔξω τοῦ χρόνου, οὔτε ν' ἀντιληφθοῦμε ἄλλο τίποτ' ἀπὸ ἀλλαγὴ. Μὰ ὁ χρόνος ὅπου εἴμεθα φυσικὰ τοποθετημένοι, ἡ ἀλλαγὴ ποὺ συνήθως βλέπουμε, εἶν' ἓνας χρόνος καὶ μιὰ ἀλλαγὴ ποὺ οἱ αἰσθήσεις μας καὶ ἡ συνειδήσεώς μας τᾶχουνε κάνει σκόνη γιὰ νὰ εὐκολύνουν τὴ δράση μας πάνου στὰ πράγματα. Ἄς χαλάσουμε ἐκεῖνο ποὺ ἔχουν φτιάσει, ἄς ξαναφέρουμε τὴν ἀντίληψή μας: στὶς πηγές τῆς καὶ θᾶχουμε μιὰ γνώση νέου εἴδους, χωρὶς νᾶχουμε ἀνάγκη νὰ καταφύγομε σὲ νέες ἱκανότητες.

Ἄν γενικευθῇ αὐτὴ ἡ γνώση δὲ θὰ ὠφεληθῇ ὁ στοχασμὸς μονάχα. Ἡ καθημερινὴ μας ζωὴ θὰ μπορέσῃ ν' ἀναζωογονηθῇ καὶ νὰ φωτισθῇ. Γιὰτι ὁ κόσμος ποὺ μᾶς εἰσάγουν συνήθως οἱ αἰσθήσεις μας καὶ ἡ συνειδήσεώς μας εἶναι πιά μόνον ὁ ἴσκιος τοῦ ἑαυτοῦ του: κι' εἶναι κρύος σὰν ὁ θάνατος. Ὅλα μέσα σ' αὐτὸν εἶναι κανονισμένα γιὰ νὰ μᾶς βολοῦνε περισσότερο, μὰ ὅλα βρίσκονται διαρκῶς μέσα σ' ἓνα παρὸν ποὺ μοιάζει ν' ἀνανεῶνεται ἀδιάκοπα. Κι' ἐμεῖς οἱ ἴδιοι, φτιασμένοι τεχνητῶς κατ' εἰκόνα τοῦ σύμπαντος ποῦναι τὸ ἴδιο τεχνητὸ κι αὐτὸ, ἀντιλαμβάνομεθα τὸν ἑαυτὸ μας μέσα στὴ στιγμή, μιλοῦμε γιὰ τὸ παρελθόν σὰ νᾶχῃ πιά καταλυθῇ, βλέπουμε τὴν ἀνάμνηση σὰν ἓνα πρᾶγμα παρᾶξενον, ἢ τὸ λιγώτερον, ξένο, σὰν μιὰ βοήθεια ποὺ στέλνει ἡ ὕλη στὸ πνεῦμα. Ἀντιθέτως, ἄς ξαναβροῦμε, ἔτσι ὅπως εἴμεθα, μέσα σ' ἓνα παρὸν πυκνὸ κι' ἐπιπλέον ἐλαστικὸ ποὺ μποροῦμε νὰ τὸ τανύσομε ἐπ' ἀπειρον πρὸς τὰ πίσω σπράχνοντας ὀλοένα μακρύτερα τὸ παρᾶξενον ποὺ μᾶς κρύβει ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν

μας: ἄς ξαναβροῦμε τὸν ἔξωτερικὸν κόσμον ὅπως εἶναι, ὄχι μόνο στὴν ἐπιφάνεια, τὴν τωρινὴ στιγμή, μὰ στὸ βάθος, μὲ τὸ ἄμεσον παρελθόν ποὺ τὸν πιέζει καὶ τοῦ δίνει τὴ φόρα του: ἄς συνηθίσουμε — μὲ λίγα λόγια — νὰ βλέπουμε ὅλα τὰ πράγματα μὲ τὴ μορφὴ τῆς διαρκείας. Κι' ἄμεσως τὸ ζαρωμένο ξεζαρώνει, τὸ ναρκωμένο ξυπνᾷ, τὸ νεκρὸ ἀναστήνεται στὴ γαλβανισμένη ἀντίληψή μας. Τὴν ἀπόλαυση ποὺ ἡ τέχνη, ἀργὰ καὶ πού, δίνει μονάχα στοὺς προνομιοῦχους τῆς φύσεως καὶ τῆς τύχης, ἡ φιλοσοφία, ἔτσι ἐνοσούμενη, μᾶς τὴ δίνει σ' ὅλους, σὲ κάθε στιγμή, φυσῶντας τὸν πνοὴ ζωῆς στὰ φαντάσματα ποὺ μᾶς τριγυρίζουν καὶ σὲ μᾶς ἀναζωογονώντας μας. Μὲ τοῦτο ἡ φιλοσοφία καταντὰ συμπλήρωμα τῆς ἐπιστήμης τόσο στὴν πρακτικὴ ὅσο καὶ στὸ στοχασμὸ. Μὲ τὶς ἐφαρμογές τῆς ποὺ ἀποβλέπουν μόνο νὰ κάμουν βολικὴ τὴ ζωὴ ἡ ἐπιστήμη μᾶς ὑπόσχειται τὴν εὐημερίαν, τὸ πολὺ τὸν ἀπόλαυση. Μὰ ἡ φιλοσοφία μπορεῖ νὰ μᾶς δόσῃ τὴ χαρὰ.

Μετάφρασις Κ. Θ. ΠΑΠΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

ΚΑΚΟ ΠΡΟΜΗΝΥΜΑ

Δὲν ξαίρω τί ἔχω σήμερα... Φοβᾶμαι!
 Μὲς στὸ βροννὸ, ποὺ πάντα μὲ ἠονχάζει,
 κάποιον κακὸν προμῆνυμα ταράζει
 τὴν ἡρεμιά τῆς ψυχῆς μου. Νᾶμαι
 πάλι μέσα στὴν ἀγωνία, καὶ θυμᾶμαι
 ἴδιες στιγμὲς ἀνήσυχης, καὶ σιάζει
 βαρὺ μὲς στὴν καρδιά μου τὸ μαράζι.
 — Μοῖρα μου ἐσύ, πανίσχυρη, ὦ κάμε,
 λίγο καλὸ τὸν πόνο νὰ σηκώσω
 πιά δὲ βαστῶ κι' ἂν δὲν στέργεις νὰ δίνεις
 καὶ τὴ χαρὰ, μ' ἔχεις πληγῶσει τόσο,
 ποὺ δὲν ἀξίζει ἐδῶ πιά νὰ μ' ἀφήνεις.
 Πάρε με ἀργὰ καὶ πᾶνέ με, σὰ μίαν
 πορευτικὰ, μὲς στὴ γλυκεῖαν νιθβᾶνα.

ΔΩΡΑ ΜΟΑΤΣΟΥ

ΓΙΑΤΙ ΓΡΑΤΙΑ DELEDDA ΑΜΑΡΤΗΣΕ

Δ ΔΟΝΤΗΟΝΙΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤ
ΚΑ ΚΑΝΙΝΗΣ ΚΑΙ

(Συνέχεια εκ τού προηγουμένου)

Ἦρθε τὸ καλοκαίρι. Ὅλη σχεδὸν ἡ στάνη πῆρε ἓνα ὁμορφο χλωμοκίτρινο χρώμα. Τί ὁμορφιές εἶτανε ἐκεῖνες, τὸ πρωτὶ-πρωτὶ, ὅταν ἔσκαζε ὁ ἥλιος, τὸ ἀπόγευμα κατὰ τὸ ἡλιοβασιλεμα, τίς ξάστερες νύχτες, ὅταν τ' ἀστέρια λάμπανε πεντακάθαρα στὸ στερέωμα, ὅταν τὸ νέο φεγγάρι ἔφερνε γεμάτο μυστήριον πρὸς τὰ σιωπηλὰ δάση.

Ὁ Ἡλίας ἔλυωνε ἀπὸ ἔρωτα καὶ θλίψη μὰ δὲν ἔπερνε καμμὶν ἀπόφαση, δὲν ἔκανε τίποτα γιὰ νὰ ἐμποδίση τὰ γεγονότα. Καὶ ὅμως ὁ καιρὸς περνοῦσε. Ὁ Πέτρος εἶχε περιφημῆ σοδειὰ καὶ σὲ λίγες μέρες θὰ γινόταν ὁ γάμος.

Ὁ Ἡλίας δὲν ξαναεἶδε πιά τὸν μάρμα-Μαρτίνο, καὶ οὔτε γύρευε νὰ τὸν ξαναεἶδῃ. Σὰ νὰ φοβότανε μάλιστα νὰ τὸν ἀνταμώσῃ, γιατί ὁ γέρος, μ' ὄλο πού πέρναγε γιὰ σοφός, ἀντὶ νὰ τοῦ δώσῃ κουράγιο, τοῦ εἶχε βάλει τὴν κόλαση στὴν ψυχὴ.

— Κι' ἂν εἶχε δίκιο—ἀναρωτιότανε καμμιά φορὰ ὁ Ἡλίας,—μὰ ἀμέσως ἐπαναστατοῦσε σ' αὐτὴ τὴ σκέψη, γιατί ἔνοιωθε πὼς δὲν εἶχε τὴ δύναμη νὰ ἐνεργήσῃ, νὰ κουνηθῇ, νὰ φανερώσῃ τὸ μυστικὸ του, καὶ πρὸ πάντων νὰ καταστρέψῃ τὴν εὐτυχία τοῦ ἀδελφοῦ του.

Μὰ ἡ ἐνθύμηση τῆς Μανταλένας, ὁ πόθος πού εἶχε γι' αὐτὴ καὶ ἡ σκέψη πὼς σὲ λίγο θὰ τὴν ἔχανε γιὰ πάντα, τὸν ἔκαναν νὰ λυώνῃ. Πολέμαγε νὰ σφίξῃ τὴν καρδιά του, νὰ πνίξῃ τίς αἰσθήσεις του, νὰ κοροϊδέψῃ τὸ πάθος του, νὰ εἶναι δυνατὸς ὅπως ἤθελε ὁ μάρμα-Πόρτολου. Τί διάολο! Ἀπὸ γυναῖκες ἄλλο τίποτα. Εἶναι γεμάτος ὁ κόσμος. Κι' ἔξ ἄλλου, μπορεῖ κανεὶς νὰ ζήσῃ καὶ χωρὶς αὐτές, μπορεῖ νὰ ζήσῃ καὶ χωρὶς ἔρωτα. Μάλιστα ἓνας ἄντρας, ἓνας ἀληθινὸς ἄντρας πρέπει νὰ γελᾷ μ' αὐτὰ τὰ πράγματα!

Μὰ τοῦ κάκου! Ὅλα αὐτὰ δὲν ὠφελοῦσαν σὲ τίποτα. Χωρὶς τὴν μορφή τῆς Μανταλένας ὅλα γύρω στὸν Ἡλία εἶτανε σκοτεινὰ καὶ ἄδεια. Καὶ ὅπως στὸν Ἅγιο-Φραγκίσκο εἶχε θερμὰ ποθήσῃ τὸ ξεμά-

κρεμα, τὴ μοναξιά, τὴν ἐρημιὰ τῆς στάνης, ἔτσι καὶ τώρα ἐπιθυμοῦσε ζωηρὰ νᾶρθῃ ἡ μέρα πού θὰ παντρευότανε ὁ Πέτρος. Ἔτσι τοῦλάχιστον θὰ τέλειωναν ὅλα, γιὰ πάντα. Θερροῦσε πὼς «ὔστερα» θὰ γιαιτρευότανε, ξαναβρίσκοντας τὴν ἡσυχία καὶ τὴ γειά του. Γιατί τὸ αἰσθανότανε πὼς ἔλυωνε καὶ σωματικά. Οἱ ἀτέλειωτες ἡλιόλουστες μέρες μὲ τὴ φοβερὴ ζέστα τους καὶ οἱ ξάστερες μυρωμένες βραδιές μὲ τὴν ὑπουλὴ δροσιά τους τὸν ἀφανίζανε καὶ τοῦ φέρνανε πυρετό.

Μέσα στὴ θύψῃ του τὸν εἶχε κυριέψει μῖσος γιὰ τοὺς ἀνθρώπους. Ὡς κι' ὁ πατέρας του κι' ὁ Μάττια τὸν ἐνοχλοῦσαν καὶ γι' αὐτὸ τοὺς ἀπόφευγε, πλανιότανε ὀλημερίς μέσα στὴ φλογερὴ ἐρημιὰ τῆς στάνης καὶ περνοῦσε τίς νύχτες ἔξω στὸ ὑπαιθρο.

Ἄν τὸ μεσημέρι, καθὼς διάβαζε, ἀποκοιμότανε, ξυπνοῦσε μὲ φοβερὸ πονοκέφαλο καὶ τὸ βράδυ δὲ μποροῦσε νὰ κλείσῃ μάτι. Τότε καθότανε ὄρες ὀλόκληρες κουβαριασμένος ἀπάνω στὶς πέτρες θωρώντας τὸ φεγγάρι νὰ βασιλεύῃ πίσω ἀπ' τὰ δάση. Ἐνοιωθε τρομερὴ ἀτονία καὶ πόνοους στὸ κορμί.

Ὁ μάρμα-Πόρτολου, ἡ γριὰ-ἄλεπού, ἔβλεπε πολὺ καλά σὲ τί σωματικὴ καὶ ψυχικὴ κατάσταση βρισκότανε ὁ γιὸς του, κι' ἐπειδὴ δὲν κατώρθωνε νὰ μαντέψῃ τὴν αἰτία, θύμωνε καὶ τᾶβαζε μὲ τὸν Ἡλία τίς λίγες στιγμές πού μένανε μαζί.

— Γιατί κρύβεσαι;—οὔρλιαζε.—Τί ζωὴ εἶναι αὐτὴ πού κάνεις; Ἄν μελετᾷς κάνα ἐγκλημα κάντο νὰ τελειώνουμ. Ἄν εἶσαι ἐρωτοχτυπημένος, ἄντε κρεμάσου. Εἶσαι ἄντρας μορὸ σύ; Δὲ βλέπεις πού δὲ μπορεῖς νὰ σταθῆς ὀρθὸς στὰ πόδια σου; Εἶδες τί χάλια ἔχουνε τὰ μούτρα σου;

— Δὲν εἶμαι καλά, ἀποκρινότανε ὁ Ἡλίας, ὄχι γιὰ νὰ δικαιολογηθῇ, μὰ γιατί φοβότανε μήπως ὁ μάρμα-Πόρτολου μαντέψῃ τὸ μυστικὸ του.

— Ἄμα δὲν εἶσαι καλά, γιαιτρόςου ἢ δ' ἄλλως; φόφα. Δὲ θέλω νὰ βλέπω ἄρρωστους ἀνθρώπους γύρω μου. Θέλω νὰ βλέπω λιοντάρια, ἀητούς.

ΓΙΑΤΙ ΚΑΝΕΙΣ ΕΤΣΙ ΗΛΙΑ : - ΕΙΠΕΝ Η ΜΑΝΤΑΛΕΝΑ

— Ἄσε με ἤσυχο, πατέρα-παρακαλοῦσε ὁ Ἡλίας καὶ ἀπομακρυνότανε ἐκνευρισμένος.

— Νὰ πᾶς στὸ διάολο! Νὰ πᾶς στὸ διάολο!

— Οὔρλιαζε ἔοπισω του ὁ μάρμα-Πόρτολου. Ὅταν ὅμως ἔμενε μόνος του, ὁ γέροντας μελαγχολοῦσε, ἔνοιωθε κι' αὐτὸς τὴν καρδιά του ἀδύνατη σὰν μικροῦ πουλιού.

— Νὰ δῆς πού ὁ Ἡλίας θ' ἀρρωστήσῃ. Ἄ, ὄχι. ἅγιε μου Φραγκίσκο, πάρε με ἐμένα, μὰ φύλαξε στὴ ζωὴ τὰ παιδιὰ μου! Τὰ παιδάκια μου! Τὰ περιστεράκια μου! τὰ πουλάκια μου! ἄς εἶναι εὐτυχημένα, κι' ἄς πεθάνει ἀπελπισμένος ὁ γέρο-πατέρας τους. Ἡλία, Ἡλία μου, γιατί δὲ κοιτᾷς τὴ γειά σου; Τί θὰ κάνω ἐγὼ χωρὶς ἐσένα; θὰ παραγγεῖλω τῆς μάννας σου νᾶρθῃ νὰ σὲ πάρῃ μαζί της στὸ χωριό.

Καὶ ξέρεῖ αὐτὴ τί θὰ κάνῃ θὰ σὲ βάλῃ νὰ πέσῃς στὰ ρούχα, θὰ σοῦ φκιάσῃ φυλαχτό.

Στὸ μεταξὺ ὁ Ἡλίας τριγυροῦσε ἐδῶ κι' ἐκεῖ θλιμένος, ἀπελπισμένος, μὲ τὸν ἑαυτό του καὶ μὲ τοὺς ἄλλους. Ἐνα βράδυ ὁ μάρμα-Πόρτολου, καθὼς περνοῦσε μέσ' ἀπ' τὴ στάνη, τὸν εἶδε κουρνιασμένο ἀπάνω σ' ἓνα βράχο, νὰ κοιτάζῃ τὸ φεγγάρι.

— Μὰ καὶ κάνει μάγια; Μὰ καὶ μελετάει κανένα ἐγκλημα; Μὰ καὶ θέλει νὰ γείνη παπᾶς; ἀναρωτιότανε ὁ γέρος, καρφώνοντας ἀπάνω στὸ γιὸς του τὰ πονεμένα μάτια του, πού ὁ ἥλιος καὶ ἡ κάψα τοῦ τάχανε κατακοκκινίσει. Ἄγιε μου Φραγκίσκο, γειᾶνε μου τὸ παιδάκι μου.

Γύρισε στὴν καλύβα πολὺ ἀνήσυχος. Ἄ ἀληθινά, τὸ παραῖξο φέρσιμο τοῦ Ἡλίας

του φαρμάκωνε τη χαρά για τὸ γάμο πὸν θὰ γινότανε τὴν ἐρχόμενη Κυριακή.

Ὁ Ἡλίας ἔμενε ἀκίνητος ἀπάνω στὴν κορφή τοῦ βράχου, μὲ τὰ γυαλένια μάτια καρφωμένα καὶ σὰν γητεμένα ἀπ' τὴν ἀγνή λάμψη τοῦ φεγγαριοῦ, βυθισμένος σὲ ἀόριστες ὀπτασίες. Ἐνοιῶθε τὴν ἴδια ζάλη, τὸ ἴδιο βουΐσμα, τὴν ἴδια σκοτούρα πὸν εἶχε νοιώσει τὴ πρώτη βραδιά τοῦ γυρισμοῦ του, στὴν αὐλὴ τοῦ σπιτιοῦ τους.

Τὸ ἀλαφρὸ ἀγέρι πὸν βούιζε μακρὰ, μέσα στὸ δάσος, τοῦ φαινότανε σὰν ἀξεδιάλυτη φωνή, ἄλλοτε γλυκεῖα κι' ἄλλοτε δειλὴ. Τὶ ἔλεγε αὐτὴ ἡ φωνή; Τὶ ἔλεγε ὁ ἀγέρας; Τὶ μουρμούριζε τὸ δάσος; Θαρροῦσε πὸς ἦτανε ἡ φωνὴ τοῦ παπᾶ-Πορτσεντοῦ τῆς Μανταλένας, τῆς μάννας του, τοῦ μπάρα-Μαρτίνο. Θὰ ἤθελε νὰ ξεχωρίσει καλὰ αὐτὴ τὴ φωνή, προσπαθοῦσε νὰ θυμηθῆ μερικὰ ἄλλα πράματα, μὰ δὲν τὰ κατάφερε καὶ γι' αὐτὸ, ἐνοιῶθε μίαν ἀόριστη ἀγωνία στὸ βάθος τῆς ψυχῆς του.

Τὸ φεγγάρι πέφτοντας στὸ πρόσωπό του, στὰ μάτια του, τὸν σκέπαζε μὲ μίαν ὄνειρεμένη μαγεία. Τὰ κοπάδια βόσκανε ἀκόμα, μακρὰ, καὶ τὸ μελαγχολικὸ κουνδούνισμά τους χινότανε μέσα στὴ νυχτικὴ γαλήνη. Ποτὲ ἄλλοτε ὁ Ἡλίας δὲν εἶχε αἰσθανθεῖ τέτοια θλίψη ὅπως ἐκείνο τὸ βράδυ. Τοῦ συνέβαινε μάλιστα κάτι ἀσυνήθιστο. Θυμότανε δηλαδὴ τὶς μέρες τοὺς μῆνες, τὰ χρόνια πὸν πέρασε «ἐκεῖ κάτω», μὲ ἓνα αἰσθημα λύπης πὸν τὸν ταπεινῶνε. Συλλογιζότανε ἀόριστα:

— Ἄ, ἂν δὲν εἶχα ἀμάρτησῃ, ἂν δὲν εἶχα μπλέξῃ μὲ ἀσχημες παρές, δὲ θὰ πήγαινα «ἐκεῖ κάτω». Θὰ γνώριζα τὴ Μανταλένα πρὶν ἀπ' τὸν Πέτρο, καὶ τώρα δὲ θάμουνα τόσο δυστυχημένος. Ἡ ἀλήθεια εἶναι, πὸς μὲ ἡμερέψανε, μὰ μὲ καταντήσανε ἀδύνατο σὰ γυναικούλα. Καὶ νὰ σκέπτομαι πὸς κάθομαι καὶ διηγίμαι ὅ,τι θυμάμαι «ἀπὸ ἐκεῖ κάτω» καὶ πενεύομαι κι' ὄλας γι' αὐτὸ! Δὲν ἔχεις ντροπὴ, Ἡλία Πόρτολου, δὲν ἔχεις ντροπὴ!

Καὶ τοῦ φαινότανε πὸς κοκκινίζει καὶ ξανά οἱ σκέψεις τοῦ μερδευότανε. Ξαναγυρίζανε οἱ ὀπτασίες, οἱ ἀξεδιάλυτες φωνές, ἡ μορφὴ τοῦ παπᾶ-Πορτσεντοῦ, τῆς Μανταλένας, τοῦ μπάρα-Μαρτίνο καὶ ἄλλα πρόσωπα πὸν εἶχε δεῖ ἐκεῖ κάτω. Καὶ

ἡ φοβερὴ ἀγωνία πὸν τοῦ πλάκωνε τὴν καρδιά, ὅσο πήγαινε καὶ μεγάλωνε. Τέλος τοῦ φάνηκε πὸς τὸ μυαλό του ξεκαθάρισε: λιγάκι καὶ πὸς κατάλαβε ἐκεῖνη τὴ φωνή. Τὸν πιάσανε κρυάδες, τὸ πρόσωπό του πρασίνισε, τὰ δόντια του ἄρχισαν νὰ χτυπάνε.

— Σὲ τρεῖς μέρες ἡ Μανταλένα παντρεύεται. Ὅλα τέλειωσαν! — ξεφώνισε αὐτὸ εἶναι πὸν μὲ σκοτώνει κι' ἐγὼ δὲν κάνω τίποτα, δὲν κουνιέμαι, δὲν τολμάω...

Παράφορη ἀπελπισία τὸν κυρίεψε, τολμηρὰ σχέδια στριφογύρισαν στὸ μυαλό του.

— Πάω, πάω. Δὲ θέλω νὰ πεθάνω. Τὴν ἀγαπᾶω καὶ μ' ἀγαπάει, μοῦ τὸ ξεμολογήθηκε ἐκεῖ ἀπάνω στὸ Ἰζάλε... ὄχι, ὅταν γυρίζαμε... τέλος πάντων μοῦ τὸ ξεμολογήθηκε κι' ἐγὼ τὴ φίλησα, καὶ εἶναι δική μου, δική μου! Ἄχ! ἀδερφέ μου, σκότωσέ με ἂν θές, μὰ εἶναι δική μου. Τώρα κατεβαίνω, τρέχω πετιέμαι στὸ Νουόρο καὶ τὰ κανονίζω. Ὅλα μποροῦν νὰ διορθωθοῦν. ὁ μπάρα-Μαρτίνο ἔχει δίκιο, ἀλλὰ πρέπει νὰ βιαστώ.

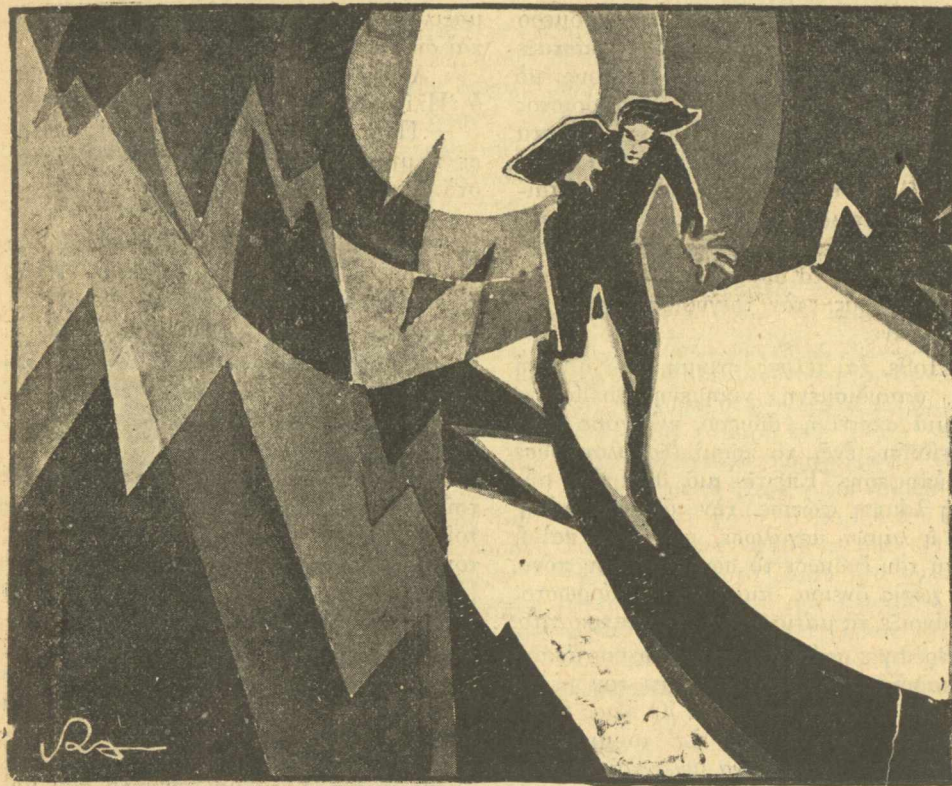
Ἐκανε νὰ κουνηθῆ. Ἀμέσως τὸν πιάσανε κρυάδες σ' ὄλο τὸ κορμί, σὰν νὰ τοῦ ρίχνανε νερὸ στὶς πλάτες. Ξανακάθισε πάλι μὲ τὸ πρόσωπο γυρισμένο στὸ φεγγάρι, κατάχλωμος, τὰ δόντια του χτυπάγανε. Θυμότανε καὶ τὸν ὄρο πὸν εἶχε κάνει τὸ βράδυ πὸν εἶχε κλάψει σὰν μικρὸ παιδί, γονατιστὸς μπρὸς στὴν εικόνα τοῦ Ἁγίου-Φραγκίσκου. Μὰ τώρα ὄλα ἐκεῖνα εἶτανε πολὺ μακρὰ. Τοῦ φαινότανε πὸς τὸ πάθος του τὸν εἶχε νικήσει καὶ δὲν μποροῦσε πιά ν' ἀντισταθῆ.

— Τότε, σκεπτότανε— νόμιζα πὸς ἡ μέρα τοῦ γάμου δὲ θὰ ὀχότανε ποτέ, μὰ τώρα εἶναι πολὺ κοντὰ καὶ μεθαύριο... Τὶ κάθουμαι καὶ δὲν κουνιέμαι.

— Μὰ γιατί δὲν μπορῶ νὰ κουνηθῶ— ἀναρωτήθηκε, σὲ μιὰ στιγμή πὸν ξαναβρῆκε τὸ λογικὸ του. Πολεμάω νὰ κουνηθῶ καὶ δὲν μπορῶ. Νοιώθω τὸ κορμί μου βαρὺ σὰν μολύβι. Κι' αὐτὲς οἱ κρυάδες; Ἐχω πυρετό, θὰ ἀρρωστήσω.

— Κι' ἂν ἀρρωστήσω; — σκέφτηκε κατόπιν τρομαγμένος. Ἄν δὲν μπορέσω νὰ πάω; Καὶ ἂν στὸ μεταξύ... Ἄ, ὄχι, ὄχι, πάω, πάω.

— Σηκώθηκε βαρεῖα, κατέβηκε ἀπ' τὸ βράχο καὶ ξεκίνησε τρικλίζοντας, πέρασε

ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΑΣΧΗΜΟ ΟΝΕΙΡΟ ΕΞΑΚΟΛΟΥΘΟΥΣΕ ΝΑ ΠΕΡΠΑΤΗ

ἀπ' τὰ σανά, κι' ἀπ' τὰ θερισμένα στάχυα πὸν λάμπανε καὶ μοσχοβολάγανε μὲς τὸ σεληνόφωτο.

Ἀκουγότανε πάντα τὸ μελαγχολικὸ κουνδούνισμα τῶν κοπαδιῶν, ἡ μακρονὴ φωνὴ τοῦ ἀγέρα μέσα στὸ δάσος. Ὁ Ἡλίας προχωροῦσε. Θάθελε νὰ τρέξῃ μὰ δὲν μποροῦσε καὶ κάθε τόσο στεκότανε κι' ἐνοιῶθε ἓνα δυνατὸ καὶ πένθιμο βουΐσμα βαθεῖα μέσα σὲ αὐτιά του.

Ξάφνου παρατήθηκε κι' ἔπεσε χάμω, κάτω ἀπὸ ἓνα δέντρο. Μέσα ἀπ' τὰ κλαυριά τὸ φεγγάρι τὸν κοίταζε μὲ τὸ φωτεινὸ του μάτι, πὸν σχεδὸν τὸν στράβωνε. Αὐτὴ εἶτανε ἡ τελευταία του αἰσθησις. Τώρα δὲν αἰσθανότανε πιά τίποτ' ἄλλο, παρὰ μονάχα ἓνα δυνατὸ πόνο στὸ ἀριστερὸ φρεῦδι πὸν τοῦ φαινόταν σὰν νὰ τὸν χτυποῦσαν μὲ τσεκοῦρι καὶ τὸ βουητὸ σ' αὐτιά του πὸν μεγάλωνε. Μέσα ὅμως σ' αὐτὸ τὸ ἀσχημὸ ὄνειρό του, ἐξακολουθοῦσε νὰ περπατᾶ, λέγοντας τὰ πιὸ παρὰ-

ξένα πράματα. Νόμιζε, πὸς περνᾶει ἀπὸ ἓνα μέρος γεμάτο πελώριους βράχους, ἀγκαθωτὰ βᾶτα, ξερὰ ἀγκάθια καὶ τὸ φεγγάρι τὸν φώτιζε μ' ἓνα γαλάζιο φῶς. Μέσα στὸ παραμιλητὸ του θυμότανε πολὺ καλὰ πὸν πήγαινε καὶ τί ἤθελε. Μὰ μ' ὄλο πὸν ἔτρεχε σαρκωφάλλοντος στοὺς βράχους, πηδώντας πάνω ἀπ' τὰ βᾶτα, κατακουρασμένος, ἰδρωμένος, λαχανιασμένος, δὲν κατόρθωνε νὰ βγῆ ἀπ' αὐτὸ τὸ μέρος τὸ γεμάτο μυστήριον. Κ' ἐνοιῶθε ἓνα τέτοιο θυμὸ, μιὰ τέτοια λύπη πὸν δὲν λέγεται. Τὸν πονοῦσαν ὄλες του οἱ κλειδώσεις, αἰσθανότανε τὴ ραχοκοκκαλιά του σπασμένη, τὰ πόδια του, τὰ χέρια του κ' ἰμμένα, τὰ μελίγγια του χτυπάγανε καὶ ὄλο του τὸ κορμί εἶτανε μουσικίδι στὸν ἰδρωτὰ. Καὶ προχωροῦσε, ὄλο προχωροῦσε, μὲς ἀπὸ κείνους τοὺς βράχους πὸν τοῦ προξενοῦσαν τρόμο καὶ φρίκη, μὲς ἀπὸ τὸ ἀχνὸ φέγγος τοῦ ἀόρατου φεγγαριοῦ, πὸν τὸν τύλιγε μὲ ἓνα ἀλλό-

κοτο φως πιδ θλιβερό και πιδ τρομερό από τδ σκοτάδι. Πόσον καιρό βάσταξε αυτό τδ πάλαιμμα με τδς βράχους, με τ' άγάθια, με τά βάτα, δ άκαθόριστος θυμός του, δ φόβος του για τά άόρατα τέρατα, για τδ φριχτό φως; Δέν τδ έμαθε ποτέ. Άλλες όπτασίες όχι λιγώτερο άπαίσιες, μά μερδεμένες, ή μιá άπάνω στη άλλη, ερχότανε, σβύνανε σιγά-σιγά, ξαναγυρίζανε. σάν τά σύννεφα πού τά σπρώχνει δ άγέρας, τόν τριγυρίζανε, τόν τυρανούσανε.

Ήρθε, επί τέλους, στιγμή, πού ή ψυχή του, άπαυδισμένη, νικημένη, βυθίστηκε σε μιá σκοτεινή άβυσσο, κι έχασε κάθε συνείδηση, ένω τδ κορμί εξακολουθούσε νά ύποφέρει. Έπειτα μιá θλιμμένη αύγινή λάμψη φώτισε την άβυσσο αυτή και ή λάμψη μεγάλωσε, μεγάλωσε και ή ψυχή του έννοιωσε τδ σωματικό του πόνο, μά χωρίς όνειρα πιά και δ άρρωστος ξανάνοιξε τά μάτια στην πραγματικότητα.

Βρέθηκε σπιτι του, στη φτωχική άσπρη καμαρούλα του, στο κρεβάτι του με τη μεγάλη φλοκάτη κουβέρτα. Ο ήλιος βασιλεύοντας, έρογγε μέσα άπ' τδ μισοκλεισμένο παραθυράκι ένα μελαγχολικό φως. Άπ' τδ σοκάκι έφταναν ως εκεί χαρούμενα παιδικά ξεφωνητά κι από την αύλή, άπ' την κουζίνα, άπ' τά διπλανά δωμάτια έρχόντανε κάτι σιγανές φωνές. Έπρεπε νά είναι πολύ κόσμος εκεί μέσα. «Τί λέγανε; Τί κάνανε; Ήτανε και ή Μανταλένα; Και δ Πέτρος; Είχανε παντρευτεί;

Ο Ήλιος αισθάνθηκε νά παγώνη, μά τώρα πιά τδ παραμλητό είχε περάσει. Κι άν ή Μανταλένα δέν είχε ακόμα παντρευτή και παρουσιαζότανε μπροστά του, δέ θά τής έλεγε τίποτα. Ποθούσε μάλιστα νά είχε γείνει δ γάμος. Μαζύ όμως μ' αυτό τόν πόθο τόν κυρίεψε δυνατή λύπη και ήθελε νά είχε πεθάνη.

Μά αντί για τδ θάνατο ξαναρχότανε ή ζωή, ξαναγυρίζανε οι άνησυχίες. Είχε πει τίποτα στο παραμλητό του; Τί είχε συμβεί; Πώς τόν βρήκανε; Πώς τόν μεταφέρανε; Η Μανταλένα τόν είδε; Τόν συμπόνεσε, έννοιωσε μιá τρυφερή συγκίνηση, πεθύμησε ακόμα μιá φορά τδ Θάνατο.

Άπάνω σ' αυτά μπήκε ή θειά-Άννέτα. Τδ παρατήρησε άμέσως πώς δ Ήλιος είτανε καλλίτερα και έσκυψε πάνω άπ' τδ

μαξιλάρι του, χαμογελώντας από χαρά και συμπόνια.

«Άραγε, ξαίρει τίποτα;» άναρωτήθηκε δ Ήλιος, χαμηλώντας τά ματόκλαρα του.

— Πώς αισθάνεσαι, παιδί μου; ρώτησε ή μητέρα άκουμπώντας τδ χέρι της στο μετωπό του.

— Έτσι κι έτσι.

— Εύλογημένο νάσαι τδ όνομά σου, θεέ μου. Είχες μεγάλο πυρετό, Ήλία. Λίγο έλλειψε ν' άναβάλουμε τδ γάμο.

— «Τδ ξαίρει!» σκέφτηκε με πίκρα.

— Σήμερα όμως τδ πρωί ήσουν λιγάκι καλλίτερα. Ο άδερφός σου παντρεύτηκε σήμερα στις δέκα.

— «Δέν ξαίρουν τίποτα»

Μά ή σκέψη αυτή δέν έφτασε για νά τού γλυκάνη την άνέκφραστη λύπη πού τού προξενούσαν τά λόγια τής μητέρας του. Γιατί στο βάθος έλπίζε ακόμα. Τι έλπίζε; Ούτε κι αυτός δέν ήξερε. Έλπίζε τδ άγνωστο, τδ άδύνατο, μά τέλος πάντων, κάτι έλπίζε.

Τώρα όλα είχανε τελειώσει!.. Έκλεισε τά μάτια και δέν ξανάνοιξε πιά τδ στόμα και δέν άκουσε πιά τά λόγια τής μητέρας του. Ένοιωθε όλο του τδ κορμί κατασκοτωμένο, βαρύ και άκίνητο σάν μολύβι. Τού φαινότανε πώς, και νάθελε, δέ θά μπορούσε νά κουνηθί.

Όλα είχανε τελειώσει.

Η θειά-Άννέτα τόν άφησε μονάχο. Τη στιγμή πού άνοιξε βγαίνοντας την πόρτα, άπ' την αύλή κι άπ' την κουζίνα έφτασαν ως τόν Ήλία πιδ καθαρά οι φωνές τών καλεσμένων και κάτι πνιχτά γέλια. Ξανάνοιξε τά μάτια του, κοίταξε τδς τοίχους όπου πέθαινε άγάλια-άγάλια τδ μελαγχολικό φως τού ήλιου πού βασίλευε, συλλογίστηκε τη χαρά τών άλλων, πού σίγουρα ούτε νοιαζόντανε γι' αυτόν, και αισθάνθηκε πιδ βαρύ τόν βαρύ του πόνο, τη μοναξιά του, τδ τέλος του, και άρχισε νά σιγοκλαίη βυθισμένος σε μιá θλίψη φριχτότερη και άπ' τδ θάνατο.

Στδ μεταξύ, ή είδηση πώς δ Ήλιος καλλίτερεψε, έδιωξε από την οικογένεια κι από τδς καλεσμένους τη μελαγχολία, πού είχε άπλωθί σε όλους έξ αιτίας τής άρρώστειας τού Ήλία. Έκείνος πού χάρισε πιδ πολύ είτανε, φυσικά, δ μπάριπα-Πόρτολου.

— Δοξασμένο νάσαι τ' όνομά σου, άγιε μου Φραγκίσκο! είπε και πετάχτηκε μονομιās άπάνω. Άν πέθαινε τδ παιδί μου, εγώ δέ θά ζούσα. Πάμε νά τόν δούμε, νά τού κρατήσουμε συντροφιά. Πάμε!

Άπ' τη στενοχώρια του, ούτε είχε πει, ούτε είχε χενίσει τά μαλλιά του. Είτανε όμως πεντάκάθαρος, είχε αλείψει με ξύγκι τά χοντρά του παπούτσια, τά καινούργια ρούχα του λαμποκοπάγανε. Μονάχα ή Μανταλένα φαινότανε άδιάφορη. Καθότανε έξω στην αύλή, κοντά στδν άντρα της, και δέ μιλούσε πολύ, μά κοίταζε τά δαχτυλίδια της και όλο τά περνούσε άπ' τδ ένα δάχτυλο στο άλλο. Ο Πέτρος είτανε εύτυχιωμένος. Φρεσκοξυρισμένος, τά μάτια του γυαλίζανε, τά χείλια του σάζανε αίμα. Τά γαμπριάτικα ρούχα του με τδ άσπρο πουκάμισο, πού δ κεντημένος γιακάς του έπαιπε πάνω άπ' τδ βελουδένιο θαλασσί γλέκο του, τόν κάνανε σχεδόν όμορφο.

— Πάμε, πάμε! έλεγε δ μπάριπα-Πόρτολου, τρελλός άπ' την άνυπομονησία του νά δη τόν Ήλία.

Και μόλις άνοιξε ή πόρτα τής μικρής κάμαρας, άρχισε νά λή διάφορα άστεία, γελώντας με τδ χαρακτηριστικό του γέλιο, χωρίς νά προσέχη τη θανάσιμη θλίψη τού γιου δ.

— Τόν βλέπετε τόν όμορφονιό μου; Τδ καμάρι τού σπιτιού μας, πού ήθελε νά πεθάνη την ίδια μέρα πού παντρευότανε δ άδερφός του; Μά είναι πράματα αυτά; Έγώ όμως σε είδα τις προάλλες, εκείνο τδ βράδυ, σκαρφαλωμένο άπάνω στο βράχο και είπα από μέσα μου «Τδ περιστεράκι μου θά μου άρρωστήση». Και δέν έπεσα έξω. Ύστερα από λίγο πάμε, τόν βρίσκουμε κάτω από ένα δέντρο σάν πεθαμένο και χρειάστηκε νά τόν φέρουμε ως εδω με τδ κάρρο. Άν είναι πράματα αυτά! Ά! τί κίτρινος πού είσαι, Ήλία! Έ! έ! Θές νά πιής! Έ! έ! τδ κρασί γιατρεύει όλα τά κακά! Ξαίρεις, δ άδερφός σου παντρεύτηκε. Έπειτα θά σηκωθείς και θά πιούμε στην ύγεια τών νιόπαντρων.

— Άσ' τον ήσυχο, τού είπε σιγά ή θειά-Άννέτα τραβώντας τον άπ' την άκρη τής κάππας του. Και δ γέρος σάπασε θωρώντας με πίκρα τά κλεισμένα μάτια τού Ήλία.

Οί νιόπαντροι είχανε μείνει στην αύλή, περιτριγυρισμένοι από μερικούς συγγενείς. Για νά πούμε την άλήθεια, ή συζήτηση δέν είχε ζωηρέψει και πολύ. Αισθάνότανε κανένας ακόμα δλόγυρα ένα βάρος, μιá στενοχώρια, πού ή νύφη με την δειλή και ψυχρή στάση της, δέν κατώρθωνε βέβαια νά τη διαλύση.

Κάποιο ξαδιάντροπο χαμίνι πρόβαλε τδ κεφάλι του από την αύλόπορτα, φωνάζοντας, ζητώντας κουφέτα, πετώντας πέτρες στδν τοίχο. Η μητέρα τής νύφης και μιá άλλη συγγενής της έτοιμάζανε τά φαγητά. Η θειά-Άννέτα πηγαινοερχότανε άπ' την αύλή στην κουζίνα και άπ' τη κουζίνα στην κάμαρη τού Ήλία, πατώντας στα νύχια, έντελώς ήσυχη. Πώς δ Ήλιος θά καλλίτερεσε τδ ήξερε, γιατί νομίζοντας πώς «είχε πάρει φόβο τδ παιδί» τού έτοιμάσε και τού έδωσε να πιη κάποιο ειδικό νερό, τού κρέμασε στο λαιμό ένα φυλαχτό από τίμιο ξύλο, άναψε μιá λαμπάδα στην εικόνα τού άγίου-Φραγκίσκου και στο τέλος έκανε και ξόρκια, για νά μάθη άν δ άρρωστος θά ζήση ή θά πεθάνη και τά ξόρκια τής είπανε πώς θά ζούσε. Έδλογημένο τδ όνομά σου άγιε μου Φραγκίσκο και δοξασμένο τδ όνομα τού θεού!

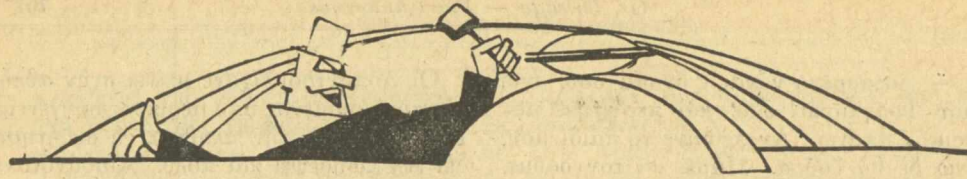
Σιγά-σιγά φύγανε οι καλεσμένοι. Μείνανε μονάχα τά δυδ άδέρφια και ή μητέρα τής νύφης, και μιá γειτόνισσα φιλενάδα τής θειά-Άννέτας. Τδ τραπέζι πέρασε. Είτανε πιδ μελαγχολικό άπ' τδ μεσημέρι. Κάθε λίγο και λιγάκι άκουγότανε δ Ήλιος νά βογγάη και σιιά μελαγχολίας πλανιότανε σε όλο τόν κόσμο.

— Νομίζεις πώς βρισκόμαστε σε παρηγορία! είπε δ μπάριπα Πόρτολου, βιάζοντας τόν εαυτό του νά γελάση, μά μέσα του έννοιωθε τρομερή λύπη, και τού φαινότανε πώς ή μελαγχολία πού είχε σκεπάσει την ήμέρα αυτή τών γάμων είτανε κακό σημάδι για τδς νιόπαντρους.

Όταν ή θειά-Άννέτα βεβαιώθηκε πώς δέν έλειπε τίποτα άπ' τδ τραπέζι πήγε στο δωμάτιο τού Ήλία για νά τού πάη μιá κούπα ζουμί.

— Έλα, γειά σου, παιδάκι μου, σήκω λιγάκι και πιές, — τού είπε με τρυφερή φωνή, ένω άνακάτευε τδ ζουμί με τδ κουτάλι για νά τδ κρουώση.

(Άκολουθεί)

ΑΝΑΤΟΛ ΦΡΑΝΣ

Η ΤΖΕΣΣΗ

Ζούσε μια φορά στο Λονδίνο την εποχή της Βασιλείσσης Έλισάβετ ένας σοφός άνθρωπος που τον έλεγαν Βόγ και που ήταν ακόμα πιο γνωστός με το λατινικό όνομα Βόγιος γιατί μ' αυτό είχε γράψει μια πραγματεία περί των ανθρωπίνων σφαλμάτων την οποία κανείς δεν γνώριζε.

Είκοσιπέντε όλα χρόνια ο Βόγιος έδούλευε αυτή την πραγματεία και ακόμα δεν είχε τίποτε δημοσιεύσει.

Ο α' τόμος επραγματεύετο τα σφάλματα της γεννήσεως που ήταν και η πηγή όλων των άλλων σφαλμάτων. Είς τους ακόλουθους τόμους περιέγραφε τα σφάλματα των μικρών παιδιών, των κοριτσιών, των εφήβων, των μεσοκόπων και τέλος των γερόντων. Έπειτα, ακολουθούσαν τα σφάλματα που δημιουργούν τα διάφορα επαγγέλματα: Σφάλματα πολιτικών, εμπόρων, στρατιωτικών, μαγείρων, δημοσιογράφων. Είς τους τελευταίους μάλιστα τόμους επραγματεύετο τα σφάλματα της Δημοκρατίας που δεν είναι τίποτε άλλο παρά το σύνολον όλων των ατομικών και επαγγελματικών σφαλμάτων και ήταν τέτοια ή σοφή κατάταξη του έργου και η συνέπεια των ιδεών, ώστε δεν ήμπορούσε κανείς να αφαιρέσει μια σελίδα χωρίς να καταστρέψει ολόκληρο το έργο.

Ο Βόγιος δεν είχε διαπράξει το σφάλμα να παντρευτεί. Είχε ένα μικρό σπίτι στο οποίο κατοικούσε με μία μικρή υπηρέτρια που την έλεγαν Κάτ δηλαδή Κατερινία και που αυτός έπέμενε να την φρονάζει Κλωζεντίνη γιατί κατήγετο από την Σούθμπτον.

Η αδελφή του φιλοσόφου που δεν είχε ούτε δράμι από το φιλοσοφικό μυαλό του αδελφού της είχε από σφάλματος εις σφάλμα έρωτευθεί έναν έμπορο, είχε παν-

τρευτεί αυτόν τον έμπορο και είχε γεννήσει μια κόρη που την έλεγαν Τζέσση. Το μεγάλο της σφάλμα ήταν ότι πέθανε μετά δεκάχρονη οικογενειακή ζωή και έτσι επροκάλεσε και τον θάνατο του συζύγου της που δεν μπόρεσε να επιζήσει.

Ο Βόγιος τότε παρέλαβε την ορφανή κόρη τους και από οίκτο και για να μελετήσει σ' αυτήν τα παιδικά σφάλματα.

Η Τζέσση ήταν τότε έξι χρονών. Τις πρώτες μέρες δεν έκανε τίποτ' άλλο παρά να κλαίει. Το πρωί όμως της εννάτης ημέρας είπε στο Βόγιο.

— Είδα τη μαμά απόψε. Φορούσε άσπρα και κρατούσε λουλούδια που μου έριξε απάνω στο κρεβάτι μου. Μόλις ξύπνησα δεν ήυρα αυτά τα άνθη. Σε παρακαλώ, δώσε μου τα.

Ο Βόγιος έσημείωσε αυτό το σφάλμα αλλά σε μία υποσημείωση ωμολόγησε ότι ήτανε ένα άθωο σφάλμα και μάλλον χαριτωμένο.

Υστερα από λίγο καιρό η Τζέσση είπε πάλι στο Βόγιο.

— Θεϊε Βόγ είσαι γέρος και άσχημος, αλλά σ' αγαπώ και πρέπει και σ' να μ' αγαπάς.

Ο Βόγιος αν και πήρε την πέννα του, έσκέφθηκε ωριμότερα και άνεγνώρισε πως ποτέ του δεν υπήρξε ωραίος, δεν έσημείωσε το σφάλμα αυτό της Τζέσσης αλλά είπε:

— Γιατί πρέπει να σ' αγαπώ Τζέσση;

— Γιατί είμαι μικρή.

Είναι τάχα αλήθεια αναρωτήθηκε ο Βόγιος ότι πρέπει να αγαπώ τα μικρά; Ίσως όμως γιατί έχουν μεγάλη ανάγκη αγάπης. Έτσι εξηγείται και το μεγάλο σφάλμα των μητέρων που δίδουν το γάλα τους και την αγάπη τους στα μικρά.

Είναι ένα κεφάλαιο της πραγματείας μου που πρέπει να διορθώσω.

ΤΗΝ ΕΚΡΑΤΗΣΕ ΓΙΑ ΝΑ ΜΕΛΕΤΗΣΗ Σ' ΑΥΤΗΝ ΤΑ ΠΑΙΔΙΚΑ ΣΦΑΛΜΑΤΑ

Το πρωί της έορτης του ο δόκτωρ μόλις μπήκε στη βιβλιοθήκη του που την έλεγε βιβλιοπωλείον, έννοιωσε μία ωραία μυρωδιά και είδε στο παράθυρο ένα ωραίο άνθοδοχείο με θανάσια γαρύφαλα.

Τρία ωραία άλλα γαρύφαλα που έλουζε χαρούμενα το φώς. Όλα ήταν χαρούμενα μέσα στο σοφό σπουδαστήριο. Η παλιά πολυθρόνα, το τραπέζι, οι ράχες των βιβλίων με τις περγαμνές όλα έγελοῦσαν.

Ο Βόγιος που ήταν αποξηραμένος τύπος όπως και ολόκληρη η κάμαρά του άρχισε να γελά.

Και η Τζέσση αγαλιαζόντάς τον του είπε

— Βλέπεις θεϊε Βόγ' εκεί είναι ο ουρανός (και του έδειξε ανάμεσα από τα κρύσταλλα των παραθύρων το έλαφρό γαλάζιο χρώμα του αέρος), εδώ είναι η γη άνθισμένη (και του έδειξε το άνθοδο-

χείο με τα γαρύφαλα) και κάτω εκεί στά χοντρά βιβλία είναι η κόλαση.

Τα χοντρά βιβλία ήταν ακριβώς η πραγματεία περί των ανθρωπίνων σφαλμάτων που ήταν τοποθετημένη κάτω από το παράθυρο. Το σφάλμα αυτό της Τζέσσης θύμιζε στο σοφό το έργο του που το είχε παραμελήσει κάνοντας έξοχικούς περιπάτους με την άνεσμά του.

Στους περιπάτους αυτούς η μικρούλα ανέκαλυπτε χίλια νόστιμα πράγματα και μαζί μ' αυτήν και ο Βόγιος που πριν δεν είχε βγάσει το πόδι του έξω απ' το κατώφλι του.

Και τώρα έβλεπε τα χειρόγραφα του αλλά δεν άνεγνώριζε το έργο του που μέσα του δεν εύρισκε ούτε τα λουλούδια ούτε τη Τζέσση! Εύτυχώς η φιλοσοφία ήλθε να τον σώσει γιατί του επέβαλε την ιδέα ότι η Τζέσση δεν ήταν για τίποτα

ϊκανή. Στὴ ἰδέα αὐτὴ ἐστάθη με ἐπιμονὴ γιατί τοῦ ἦταν ἀπαραίτητη στὴν οἰκονομία τοῦ ἔργου του.

Μιά μέρα πού σοβαρά σκεφτότανε αὐτὸ τὸ ζήτημα εἶδε τὴ Τζέσση νὰ ράβη μπροστά στὸ παράθυρο με τὰ γαρύφαλα. Τὴ ρώτησε τί ἔραβε καὶ ἡ Τζέσση τοῦ ἀπάντησε:

— Δὲν ξεύρεις ὅτι ἔφηναν τὰ χελιδόνια;

Ἄ Βόγιος δὲν τὸ ἤξερε βέβαια ἀφοῦ ὁ Πλίνιος δὲν ἀνέφερε τίποτα.

Ἡ Τζέσση ἐξακολούθησε:

— Ἡ Κὰτ μοῦ εἶπε χθές...

— Ποιὰ Κὰτ; ἐφώναξε ὁ Βόγιος. Μήπως ἐννοεῖς τὴν σεβασμιάν Κλωξεντίνη;

— Ἡ Κὰτ μοῦ εἶπε λοιπὸν χθές. «Τὰ χελιδόνια φεύγουν γρήγορα ἐφέτος καὶ αὐτὸ σημαίνει πὼς θάχωμεν βαρὺ χειμῶνα». Αὐτὸ μοῦ εἶπε ἡ Κὰτ. Ἐπίσης εἶδα στὸν ὕπνο μου τὴ μαμὰ με ἄσπρα φορέματα καὶ με μιὰ λάμψη στὰ μαλιά της. Δὲν εἶχε ὅμως λουλούδια στὸ κεφάλι σὰν τὴν ἄλλην φορὰ καὶ μοῦ εἶπε: «Τζέσση πρέπει νὰ βγάλῃς ἔξω τὸ χεμιωνιάτικο ροῦχο τοῦ θείου σου καὶ νὰ τὸ μπαλώσῃς ἂν ἐτρώπησε πρῶθενά». Ἐβγαλα ἀπὸ τὸ συρτάρι τὸ ροῦχο σας ὅπου ἔχει πολλὰς τρύπες καὶ τὸ διορθῶνα.

Ἄ χεμιῶνας ἦλθε βαρὺς ὅπως τὸ εἶχαν προμαντέψῃ τὰ χελιδόνια. Ὁ Βόγιος τυλιγμένος στὸ ζεστό του ροῦχο με τὰ πόδια κοντὰ στὴ φωτιά προσπαθοῦσε νὰ

συμβιάσῃ τὰ νέα του πειράματα με τὴν θεωρεῖα ὅπου εἶχε τοῦ παγκοσμίου κακοῦ. Ἡ Τζέσση τοῦ ἀνακάτευε τίς ἰδέες πότε φέροντάς του τὸ βάζο με τὸ γλυκό, πότε κυττάζοντας τον στὰ μάτια καὶ πότε χαμογελώντας του.

Ὅταν ἦλθε τὸ καλοκαίρι ὁ θεῖος καὶ ἡ ἀνεψιὰ ξανάρχισαν τοὺς περιπάτους των στὴν ἐξοχὴ. Ἡ Τζέσση ἔκοβε λουλούδια πού ἐκεῖνος ὠνόμαζε με τὰ ὀνόματά τους καὶ ἐκεῖνη τὰ κατέτασσε τὸ βράδυ ἀνάλογα με τίς ιδιότητές τους.

Ἐνα βράδυ καθὼς ἄπλωνε στὸ τραπέζι τὰ φυτὰ πού εἶχε μαζεύσῃ ἐκεῖνη τὴν ἡμέρα εἶπε στὸ Βόγ.

— Τώρα θεῖε Βόγ ξέρω με τὸ ὄνομά τους ὅλα τὰ φυτὰ πού μοῦμαθες καὶ ἐκεῖνα πού θεραπεύουν καὶ ἐκεῖνα πού παρηγοροῦν. Θέλω ὅμως νὰ τὰ φυλάξω γιὰ νὰ τὰ ἀναγνωρίζω καὶ γιὰ νὰ τὰ μάθω στοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Γιαντὸ μοῦ χρειάζεται ἕνα χοντρὸ βιβλίον νὰ τὰ ξεράνω.

— Πᾶρε αὐτὸ εἶπε ὁ Βόγιος καὶ τῆς ἔδειξε τὸν πρῶτον τόμον τῆς πραγματείας περὶ «τῶν Ἀνθρωπίνων σφαλμάτων».

Καὶ ἐπειδὴ δὲν ἔφτασε ὁ ἕνας τόμος ἐπῆρε καὶ τὸν ἄλλον, καὶ ὕστερα τὸν ἄλλον καὶ μέσα σὲ τρία καλοκαίρια τὸ ἀριστούργημα τοῦ γηραιοῦ σοφοῦ εἶχε μεταβληθῆ σὲ βοτανικὴ συλλογὴ.

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

Σοῦδειπα στὰ ξένα μὴ με δώσης
καὶ βαρεῖα θὰ μετανοίωσῃς
καὶ στὰ ξένα θάρρωστίσω
τίνος θάρβω νὰ μιλήσω;

Νὰ μιλήσω τῆς κονιάδας
καὶ τῆς πρώτης φιληγάδας,
θὰ μοῦ ποῖνε «δὲν ἀδειάζω»,
καὶ βαρεῖα θάναστενάζω.

Θὰ σοῦ γράφω γράμμα νάρθησ
θὰ τανοίξῃς νὰ διαβάσῃς
καὶ ἀπὸ καρδιάς θὰ κλάψῃς.

Θὰ με βρῆς ἀποδαμένη
καὶ στὴν ἐκκλησιὰ βαλμένη.

(Ἀπὸ τὴν ἀνέκδοτη συλλογὴ τοῦ κ. Τ. Σιωμοπούλου)

MAURICE ΠΕΡ' ΑΠ' ΤΟΝ ΒΑΡΝΓΚ ΤΑΦΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV

Ἄ Μισέλ κ' ἡ Φάνυ γύρισαν στὸ Λονδίνο, κατὰ τὰ μέσα τοῦ Ὀκτώβρη. Κι' ὅπως εἶχε φοβηθῆ ἡ Φάνυ, τὸ σπῆτι πού θὰ καθόνταν, τὸ διάλεξε ἡ θεῖα Ἔστερ. Μὲ εὐγένεια μὰ καὶ με τρόπο, πού δὲν ἔπερνε ἀντίρρηση τοὺς ὑπέδειξε ἕνα σπῆτι στὴν πλατεῖα Κρόσβεωρ, ἐπιπλωμένο. Καὶ οἱ νιόπαντροὶ τὸ νοίκιασαν ἕνα χρόνον, με τὴν πρόθεση νὰ τὸ ἀντικαταστήσουν σὲ πρώτη εὐκαιρία.

Ἡ Φάνυ βιαζόταν τώρα ν' ἀρχίσῃ τὴ νέα της ζωὴ. Καὶ πείρογο, αὐτὴν τὴν ἐποχὴ ἦταν γεμάτη ἀπὸ ἐλπίδες. Ἄ Μισέλ εἶχε τὴν ἰδέαν πὼς θὰ εἶταν ἀπαραίτητο νὰ δώσουν ἕνα γεῦμα, «ἐπὶ τῇ ἐγκαταστάσει» των. Ἄρχισαν λοιπὸν νὰ συζητοῦν γιὰ τὰ ὀνόματα ἐκείνων, πού θὰ προσκαλοῦσαν: βέβαια ἡ μητέρα τῆς Φάνυ ἔπρεπε νὰ εἶναι, ἔπειτα ἡ λαίδη Ρόμπαρτς, ὁ Τζώρτζ Ἐϊτον, ὁ Τζᾶκ Καίνιγκ, ὁ ἀρχηγὸς τῆς μερίδος στὴν ὁποῖαν ἀνήκε πολιτικῶς ὁ Μισέλ, ὁ ὑπουργὸς Ἐρρίκος Λεῖθ με τὴ γυναῖκα του—κι' ἔτσι εἶχαν ὀκτὼ προσκαλεσμένους, τὸ τραπέζι τους ὅμως θὰ μπορούσε νὰ χωρέσῃ δέκα. Προσπάθησαν νὰ θυμηθοῦν κανένα ἄλλο ζευγάρι, γιὰ νὰ συμπληρωθῇ ὁ ἀριθμὸς.

— Μὰ ποιοὶ ἄλλοι, ποιοὶ ἄλλοι... ἀναρωτιόταν ἡ Φάνυ—ἐγὼ γνωρίζω τόσο λίγους ἐδῶ, οἱ Μπράνκσομ εἶναι στὴν ἐξοχὴ... Ἄ κ. Λεῖθ;...

Τώρα προγευματίζαν, συνεχίζοντας τὴ συζήτησιν, γιὰ τίς δυὸ ἀσυμπλήρωτες θέσεις.

— Δὲν μπορούμε νὰ τὸν καλέσωμε, χωρὶς τὴ γυναῖκα του. Μὰ πάλι δὲν μπορῶ νὰ ὑποφέρω τὴν Μπέσω.

Στὴ σκέψῃ τῆς Φάνυ τώρα ἔρχονταν οἱ φίλοι, γιὰ τοὺς ὁποίους τῆς εἶχε μιλήσῃ ὁ Μισέλ. Καὶ νὰ μπροστά της ξανάζωντάνεψε ἡ σκηνὴ τῆς πρώτης συναντήσεως τους, στὴν ἐκθεση τοῦ Γουόλτερ, Μπέλ. Καὶ θυμήθηκε, πὼς εἶταν με κάποια κυρία Γουέιξ, τῆς ὁποίας ὁ σύζυγος ἔφτασε ἀργότερα κι' ἔπειτα βγήκαν ὅλοι μαζί.

— Γιατί δὲν καλοῦμε τὸν κ. Γουέιξ καὶ τὴ γυναῖκα του, εἶπε ἔξαφνα ἡ Φάνυ.

— Ὄ! ὄχι, ἀπάντησε βιαστικὰ—βιαστικὰ ὁ Μισέλ. Εἶνε στὴ Σκωτία, ἄλλωστε.

— Δὲν πιστεύω. Τὴ συνήνησα στὸ δρόμον, προχθές.

— Δὲν τῆς ἀρέσουν τὰ γεύματα, τὰ ἀποφεύγει.

— Κι' ὅμως ἄς κάνωμε μιὰ ἀπόπειρα. Θὰ ἤθελα πολὺ νὰ τὴ γνωρίσω. Μοῦ φάνηκε θελκτικὴ.

— Νομίζω, πὼς δὲν πρέπει νὰ τοὺς καλέσωμε σ' αὐτὸ τὸ γεῦμα, μὰ κι' ἔχομε προσκαλέσει τοὺς Λεῖθ καὶ τὴ θεῖα Ἔστερ. Θὰ κάνωμε καλύτερα λοιπὸν νὰ ζητήσωμε ἄλλους. Τὸν Ἐντυ Βίστερ παραδείγματος χάριν καὶ τὴ γυναῖκα του. Θὰ εὐχαριστιόταν ἄλλωστε κι' ἡ μητέρα σου.

Ἄ Ἐντυ Βίστερ εἶταν γραμματεὺς τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν.

— Ἄ, ὠραῖα, εἶπε ἡ Φάνυ κι' ἀμέσως ἔστειλε τὴ σχετικὴ πρόσκληση.

* *

Ἡ συνομιλία αὐτὴ ἀφῆσε μιὰ παράξενη ἐντύπωση στὸν Μισέλ. Αἰσθάνθηκε ἀμέσως τὴν ἀνάγκη νὰ ἰδῇ τὴν Ἰακίνθη. Ὄ, ναι τώρα καταλάβαινε, πὼς δὲν μπορούσε νὰ ζῆσῃ πιά μιὰ μέρα, χωρὶς νὰ τὴν ἰδῇ. Κι' ἔπειτα ἦταν βέβαιος, ὅτι κι' ἐκεῖνη θὰ αἰσθανόταν τὴν ἴδια ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη. Ἐπρεπε νὰ συναντηθοῦν λοιπὸν. Καὶ φιλικὰς σχέσεις, ἂν ὑποτεθῇ, πὼς ἔπιανε με τὴν Ἰακίνθη, πάλι ἦταν βέβαιος, ὅτι ὅλα θ' ἄλλαζαν γύρω του, θάπερναν ἕναν διαφορετικὸ ρυθμὸ γι' αὐτόν! Ἡ Φάνυ θὰ γνωρίζονταν μαζί της, ἐπίσης θὰ γνωρίζονταν καὶ με τὸν Μπαζιλ κι' ἔτσι θὰ ἔκαναν τακτικὰ παρέα.

Τίποτα χειρότερον ἀπὸ μιὰ κατάσταση ἀοριστίας. Τὴν ἀοριστία αὐτὴ αἰσθανόταν τώρα ὁ Μισέλ, κι' εὗρισκε γιὰ μόνην λύσιν: τὸ γράμμα. Ναι, ἔπρεπε νὰ τῆς γράψῃ, με κάθε τρόπο. Ἡ μόνη του ἐπιθυμία εἶταν αὐτὴ τώρα. Καὶ τὸν κυριαρχοῦσε, χωρὶς νὰ δίνῃ ἀφορμὴ σὲ τύψεις γιὰ τὴ διαγωγὴν του αὐτῆ, ἀπέναντι στὴ Φάνυ.

— Πρέπει νὰ πηγαίνω, εἶπε. Καὶ βιάσθηκε νὰ φύγῃ.

Πῆγε μετὰ τὰ πόδια ὡς τὸ Γουιτέν χῶλ, συντάσσοντας νοερῶς, σὸ μετὰξ, ἓνα λογικὸ, μετρημένο γράμμα, γιὰ τὴν Ὑακίνθη. Μόλις πῆγε σὸ γραφεῖο, διεκπεραίωσε ἀμέσως τὴν ἐπίσημη ἀλληλογραφία, ἔπειτα μίλησε λίγο μετὰ τὸν προϊστάμενό του, γιὰ κάποια ἐκκρεμῆ ὑπηρεσιακὰ ζητήματα καὶ μόλις ἔμεινε μόνος, κάθησε στὴν καρέκλα του, ἀναψε ἓνα σιγαρέττο καὶ ἔγραψε τὸ ἀκόλουθο γράμμα:

«Διάβασα σὸ «Μόρνη» Πόστ», ὅτι ξαναγυρίζετε σὸ Λονδίνο, ἀν καὶ τὸ ἤξερα, γιὰτὶ περιγῶντας ἀπὸ τὴν ὁδὸν Μπάρτον (εἶνε ὁ δρόμος μου, ὅταν γυρίζω ἀπὸ τὸ γραφεῖο σὸ σπίτι) εἶδα ἀνοιχτὰ τὰ παρὰθυρα. Σκέφθηκα πολὺ καὶ νὰ ἡ ἀπόφαση, στὴν ὁποίαν κατέληξα: Πρέπει ἀπαραιτήτως νὰ συναντηθοῦμε, πολὺ γρήγορα. Δὲν μποροῦμε νὰ τὸ ἀποφύγωμε. Εἶνε μοιραῖο. Καὶ βέβαια τίποτε δὲ θὰ μᾶς δυσκολέψῃ νὰ φανθοῦμε σὸ μᾶτια τῶν ἄλλων, σὺν ἀπλοῖ φίλοι. Φαντάζομαι ὅτι καὶ σεῖς θὰ τὸ βρίζετε πολὺ λογικῶς.

Ἀλλὰ κάνω καὶ μιὰ ἄλλη σκέψη: Θὰ μποροῦσα ἄραγε, μιὰ ἀπ' αὐτὲς τίς ἡμέρες νᾶρθω νὰ πάρωμε τὸ τσᾶί μαζί; Αὐτός, φαντάζομαι, πὼς θὰ ἦταν ὁ πιὸ φυσικὸς, ὁ πιὸ εὐκόλος τρόπος νὰ συναντηθοῦμε, τόσο γιὰ σᾶς, ὅσο καὶ γιὰ μένα. Ἄν τώρα συναντηθοῦμε ἔξωφρα—κι' αὐτὸ βέβαια δὲν μπορεῖ νὰ συμβῆ στὸν στενὸν κύκλο, πὸν ζοῦμε—δὲν θὰ κατορθώσομε νὰ ὑποκριθοῦμε τὸν ἀδιάφορο καὶ πιθανὸν νὰ μᾶς καταλάβουν. Ἄν ὅμως βλεπώμεθα συχνὰ, αὐτὸ θὰ δώσῃ κάποιο φυσικὸν τόνο στὶς σχέσεις μας καὶ γενικὰ στὴ στάση μας κι' ἔτσι ὅλοι οἱ ἄλλοι θὰ μᾶς πέρνουν γι' ἀπλοῦς γνωρίμους. Ἐπιτρέψατέ μου, λοιπὸν νὰ ἔλθω νὰ σᾶς ἰδῶ, τοῦλάχιστον μιὰ φορὰ, γιὰ νὰ συναντηθοῦμε. Ἄν τώρα δὲν σᾶς ἀρέσει ὁ τρόπος αὐτὸς κι' ἔχετε ἄλλον τρόπο νὰ μοῦ προτείνετε, σᾶς παρακαλῶ, νὰ μοῦ γράψετε. Μὰ πάντως ἐπιθυμῶ νὰ σᾶς συμβουλευθῶ, τόσο γι' αὐτὸ τὸ ζήτημα, ὅσο καὶ γιὰ μερικὰ ἄλλα. Γιὰτὶ βέβαια δὲν μπορεῖ νὰ θάψῃ κανεὶς ἀπότομα, ἓνα παρὰθῦρον, πὸν κρατῆσε τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς ζωῆς του... Καταβαρῶν καλὰ, πὼς ὅλα ἄλλαξαν, μετὰξ μας, μὰ πέντε λεπτῶν συνομιλία θὰ σᾶς κάνῃ νὰ καταλάβετε βαθεῖα ἐκεῖνο πὸν σκέπτομαι κι'

ἐκεῖνο πὸν εἶνε, φυσικὰ, ἀδύνατο νὰ διατυπωθῆ μέσα σ' ἓνα γράμμα. Σᾶς θερμοπαρακαλῶ, λοιπὸν νὰ δεχθῆτε ὅτι σᾶς προτείνω καὶ νὰ μὴ με περάσετε γιὰ ἀδιάκριτο. Ἐχω τὴν πεποίθησιν, πὼς ἀν κατορθώναμε νὰ συναντηθοῦμε, ἀπλῶς σὺν δυὸ παλιοῖ φίλοι, ἡ κατάστασις θὰ εἶταν πιὸ πρόσφορη, ὅχι μόνον σὲ μᾶς ἀλλὰ καὶ σ' ὅλους. Γιὰτὶ φαντασθεῖτε πόσο παράξενο θὰ φανῆ στὸν καθένα, πὸν ἤξερε τίς παλιὰς φιλικὰς σχέσεις μας, ἀν μᾶθῃ πὼς μετὰ τὸ γάμο μου, τίς διακόνημα ἀμέσως καὶ κατὰ τρόπον ἀδικαιολόγητο. Περιμένοντας νὰ βροῦμε μιὰ ὀριστικὴ ἐγκατάστασις, νοικιάσαμε γιὰ ἓνα χρόνον ἓνα σπίτι, στὴν πλατεῖα Κρόσβερο, τὸ ὁποῖο εἶνε ἐκλογή τῆς θείας Ἔστερ. Δὲν εἶνε ἄσχημο, μὰ δὲν εἶνε κι' ἀπὸ ἐκεῖνα, πὸν προτιμᾶτε σεῖς. Ἐδνυχῶς ἡ Φάνυ δὲν ἀνησυχεῖ καθόλου, οὔτε ἐνδιαφέρεται γι' αὐτὰ τὰ ζητήματα. Δόστε μου, σᾶς παρακαλῶ, μιὰ ἀπάντησιν. « M. »

Τὸ ἴδιο βράδυ ὁ Μισέλ γύρισε σὸ σπίτι του, ἀπὸ τὴν ὁδὸν Μπάρτον, γιὰ τὴν ὁποίαν ἔλεγε, πὼς εἶνε ἡ πιὸ σύντομη.

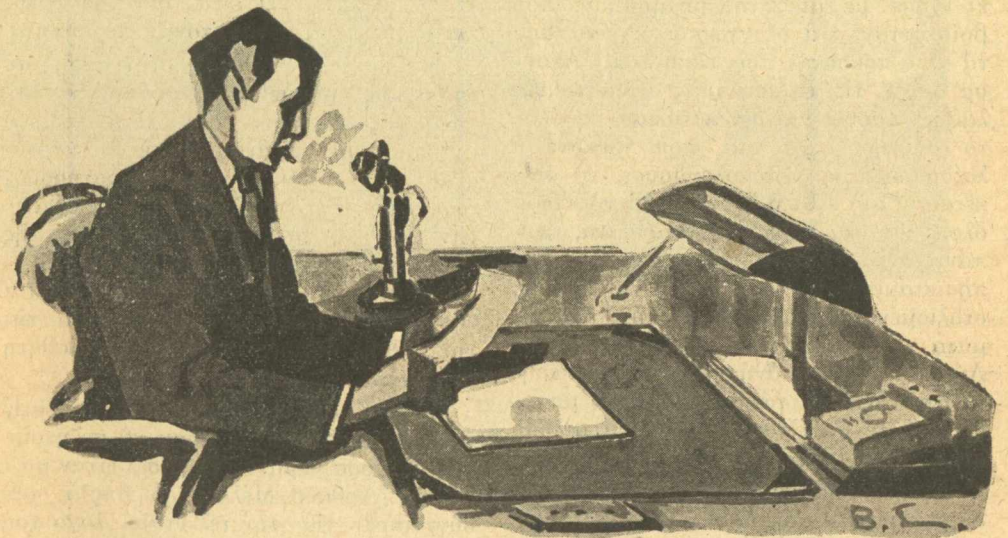
Τὴν ἄλλη μέρα πῆρε τὴν ἀκόλουθη ἀπάντησιν, σὸ γράμμα του.

«Ἀγαπητὲ Μισέλ. Εἶνε πράγματι βέβαιον, πὼς πολὺ γρήγορα θὰ συναντηθοῦμε. Κι' αὐτὸ θᾶρθη φυσικὰ μόνο του. Γιὰ τοῦτο δὲ βλέπω τὸ λόγο νὰ μιλήσομε προκαταρκτικὰ, τόσο γιὰ τὴν προσεχῆ συνάντησίν μας, ὅσο καὶ γιὰ ὁποιοδήποτε ἄλλο πρᾶγμα. Σᾶς παρακαλῶ, λοιπὸν μὴ μοῦ ἀπαιτήσετε πᾶ τίποτε σχετικῶς. Ἀκόμη, σᾶς παρακαλῶ, νὰ μὴ μοῦ ξαναγράψετε πᾶ ἢ τοῦλάχιστον νὰ μὴ σᾶς κακοφαίνεται, ἀν δὲν ἀπαντῶ στὰ γράμματά σας. Δὲν μπορῶ. Σκέφθηκα πολὺ, πάρα πολὺ ἄλλωστε σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα καὶ βροῦκα, πὼς τίποτε ἄλλο δὲν μᾶς μένει νὰ κάνωμε, παρὰ ὅτι κάναμε ἀπὸ τὴν ἡμέρα τοῦ γάμου σας. » H. W. «

Τὸ ὅτι ἔγραψε, τὸ ὅτι ἔστειλε γράμμα κι' ἔλαβε ἀπάντησιν ὁ Μισέλ, αὐτὸ ἄρκεσε νὰ τοῦ δημιουργήσῃ μιὰ νέα ἀτμόσφαιρα, γύρω ἀπὸ τὴ συζυγικὴν τὴν ζωὴν. Ἄλλ' ἡ ἀτμόσφαιρα αὕτη εἶταν σκοτεινὴ καὶ καταθλιπτικὴ. Ὡς τόσο εὐρίσκει, πὼς ἡ χειρονομία, πὸν ἔκανε, εἶταν ἀναπόφρακτα.

Ἡ Φάνυ πάλι, ἡ ὁποία δὲν ἤξερε τίποτα καὶ ἡ ὁποία ἀγνοοῦσα, πὼς ἡ Ὑακίνθη ἔπαιξε ὀλοῦ στὴ ζωὴ τοῦ Μισέλ, αἰσθανόνταν ὅτι κάποιο σοβαρὸ γεγονός εἶχε συμβῆ στὴ ζωὴ τοῦ ἀντρός της. Δὲν μποροῦσε νὰ καταλάβῃ τί, μὰ εἶχε τὴ συναίσθησιν, πὼς ἡ ἠθικὴ ἀτμόσφαιρα θόλωσε μετὰ μιᾶς—ἀν κι' ὁ Μισέλ ἔξακολουθοῦσε νὰ τῆς φέρεται εὐγενέστατα καὶ νὰ δείχνῃ τὸ ἴδιο ἐνδιαφέρον, πὸν ἔδειχνε στὴν ἀρχή. Ἀκόμη θυσιάζε τὰ γούστὰ του στὶς ἐπιθυμίες τίς δικῆς της, γιὰ νὰ τὴν εὐχαριστήσῃ καὶ τὸ βράδυ, ὅταν γύ-

μένος ἀνθρώπος. Ἡ γυναῖκα του πάλι καλλιτέχνις, εἶχε κάτι παράξενες ἰδέες. Μόλις εἶχαν κάνει τὴν ἐγκατάστασίν τους στὸν Κένιγκτον καὶ ἔδειχναν στοὺς καλεσμένους του κάτι θαυμάσια ὑφάσματα, μοντέρνα γαλλικὰ, πὸν εἶχαν ἀγοράσει. Συνήθιζαν νὰ δέχονται πολυτελῶς, ἔδιναν μουσικὰς ἐσπερίδες καὶ πολλὰς φορὰς καὶ μικροθεατρικὰς παραστάσεις, ὅταν κανένας καλλιτεχνικὸς ἀστὴρ περνοῦσε ἀπὸ τὸ Λονδίνο—εἶχαν περιορισία ἄλλωστε. Ἡ Φάνυ ἔδωκε στὸν Μισέλ τὴν κάστα τῆς κ. Βίστερ, ἡ ὁποία τοὺς προσκαλοῦσε νὰ

ΑΝΑΨΕ ἓνα τσιγάρο κι' ἀρχίσε νὰ γράφῃ

ρίζε, γύριζε πάντα φέρνοντας ἢ λουλούδια ἢ διάφορες λιχουδιές—σοκαλάτες, τυρὶ γιὰ τὰ ἐπιδόρπια κλπ. Πραγματικὰ ὅμως ἡ σκέψη του δὲν εἶταν κοντὰ της. Ταξίδευε τόσο μακριὰ ἀπ' αὐτὴν! Μόνον τὸ σῶμά του εἶταν κοντὰ της. Κι' εἶταν στιγμῆ, πὸν ἡ σκέψη αὕτη τὸν ἔκανε νὰ μέμφεται τὸν ἑαυτὸ του, νὰ τὸν κατηγορῇ ἀμείλιχτα.

Τὸ γεῦμα, πὸν δώσανε γιὰ νὰ γιορτάσουν τὰ ἐγκαίνια τὰ ἐγκαίνια τῆς ἐγκαταστάσεως της, δόθηκε μέσα σὲ μιὰ γενικὴ εὐθυμία. Καὶ δέκα μέρες ἀργότερα τοὺς κάλεσαν στὸ Βίστερ. Ἐἴταν τὸ πρῶτο γεῦμα, σὸ ὁποῖον τοὺς καλοῦσαν ἐπίσημα, μετὰ τὸ γάμο της.

Ὁ Ἐντβαρ Βίστερ εἶταν ἓνας μορφω-

φᾶνε μαζί.

—Σὲ προειδοποιῶ ὅτι θ' ἀκούσωμεν ἐκεῖ καὶ τὸν Ραφαὴλ Λύκ, ὁ ὁποῖος θὰ μᾶς τραγουδήσῃ κάτι, μετὰ τὸ φαῖ. Μὰ θὰ ὑπάρχῃ καὶ τραπέζι, γιὰ μπιρὶτς γιὰ κείνους, πὸν δὲν ἀγαποῦνε τὴ μουσικὴ.

—Θὰ πάμε; τὸν ρώτησε ἕστερ ἀπὸ λίγο. Μήπως δὲ σοῦ ἀρέσει ἡ μουσικὴ;

Ἡ τελευταία αὕτη ἐρώτησις ἐρέθισε τὸν Μισέλ, γιὰτὶ ἔτσι εἶχε τὴ συναίσθησιν, πὼς κατατασσόταν στὴν τάξιν τῶν κατωτέρων ἀνθρώπων.

—Ὡ ὅχι μᾶς εἶνε ἀδύνατο ν' ἀρνηθοῦμε, εἶπε ὁ Μισέλ, γιὰτὶ ὁ Βίστερ εἶνε ὁ καλύτερος φίλος τοῦ προϊσταμένου μου.

Ἡ Φάνυ δὲν ἀντελήφθηκε καλὰ τὴ

λογικότητα αὐτοῦ τοῦ ἰσχυρισμοῦ, μὰ δέχθηκε τὴν πρόσκληση. Καὶ μόλις ἔφθασαν ἐκεῖ βρῆκαν μιὰ συγκέντρωση ἀπὸ δεκατέσσερα πρόσωπα. Τὸ σαλόνι εἶταν στὸ πρῶτο πάτωμα.

Μπαίνοντας ὁ Μισέλ κι' ἡ Φάνυ διέκριναν ἀμέσως τὴν Ἰακίνθη Γουεϊκ. Φορούσε μιὰ κόκκινη χτυπητὴ τουαλέτα καὶ μιὰ κορδέλα, μ' ἀσημένια ἀπόχρωση στὰ μαλλιά. Εἶχε τέτοια ταραχὴ ὁ Μισέλ, σὰν τὴν ἀντίκρουσε, χτυποῦσε τόσο πολὺ ἡ καρδιά του, ὥστε φοβήθηκε γιὰ μιὰ στιγμή μὴν τυχὸν προδοθῆ. Γι' αὐτὸ κι' ἔχασε μὲ μιᾶς τὴ συναισθήση, πού βρισκόνταν καὶ δὲ γνώρισε κανένα ἀπὸ τὰ ἄλλα πρόσωπα, πού εἶταν ἐκεῖ. Ἄκουσα μόνο τὶς ἐθιμοτυπικὲς φράσεις τῆς λαίδης Ζαρβίλ καὶ δὲν κατάλαβε καθόλου τὸ αὐστηρὸ ἐξέτασμα, πού τοῦκανε ἡ λαίδη Μέλλορ. Ἐξακολουθοῦσε νὰ στέκεται μὲ μιὰ ἄλαλη ἐκπληξὴ καὶ νὰ θωροῖ ὄλους καὶ ὅλα γύρω του, παραξένα, ἀνεπάντητα. . . Ἐπειτα διέκρινε μόλις τὸν προϊστάμενό του καὶ τὴ γυναῖκα του, στολισμένη μ' ἕνα σωρὸ χτυπητὰ ἔξαρτήματα κι' ἔπειτα εἶδε τὸ μουσικὸ Ραφαὴλ Λύκ. Μιὰ σκέψη ἀνήσυχη καὶ ἀγωνιώδης τὸν ἀπασχολοῦσε τώρα: πότε θὰ μποροῦσε, πότε θὰ εἶταν σὲ θέση, νὰ μιλήσῃ στὴν Ἰακίνθη;

Ἐξακολουθώντας νὰ βρίσκεται ἀκόμη σὲ μιὰ κατάσταση, ὅμοια μὲ καταληψία, χαιρέτησε τοὺς οἰκοδεσπότες, τοὺς γνωστούς του κι' ἐκείνους, πού τοῦ σύστησαν. Τέλος ἔφθασε ἡ ὥρα τοῦ φαγητοῦ. Στὴν ἄκρη τοῦ δωματίου ἡ Ἰακίνθη κουβέντιαζε μὲ κάποιον ἀγνωστον στὸν Μισέλ. Τὸν εἶχε χαιρετίσει ἐλαφρὰ ὅμως, σὰν ἀντικρούσθηκαν, χαμογελώντας κι' ἔπειτα φάνηκε σὰ νὰ μὴν ἔδωσε καθόλου προσοχί, γιὰ τὴν παρουσία του.

Ἡ οἰκοδέσποινα τοῦ πρότεινε νὰ προσφέρῃ τὸ βραχιόνά του, στὴ λαίδη Ζαρβίλ καὶ νὰ τὴν ὀδηγήσῃ στὸ τραπέζι, ἀλλ' ἐκεῖνος ἔχασε μέσα στὴν ταραχὴ, πού βρισκόνταν, τὴν ὑπόσχεσή του κι' ὅταν ἡ λαίδη Ζαρβίλ πῆγε νὰ τὸν συναντήσῃ τὸν βρῆκε ἀφηρημένο. Ἐννοεῖται, πὼς δὲν τοῦ ζήτησε νὰ δικαιολογηθῆ, γιὰτὶ εἶταν ἐνήμερη τοῦ εἰδυλλίου του, πού ἀνῆκε στὸ παρελθὸν πιά. Ἐπειτα σχετιζόταν τόσο πολὺ καὶ μὲ τοὺς Γουεϊκ!

Εἶταν ὅμως πεισμένη, πὼς ἡ περιπέτεια τοῦ Μισέλ εἶχε τελειώσει ὡς ἐδῶ.

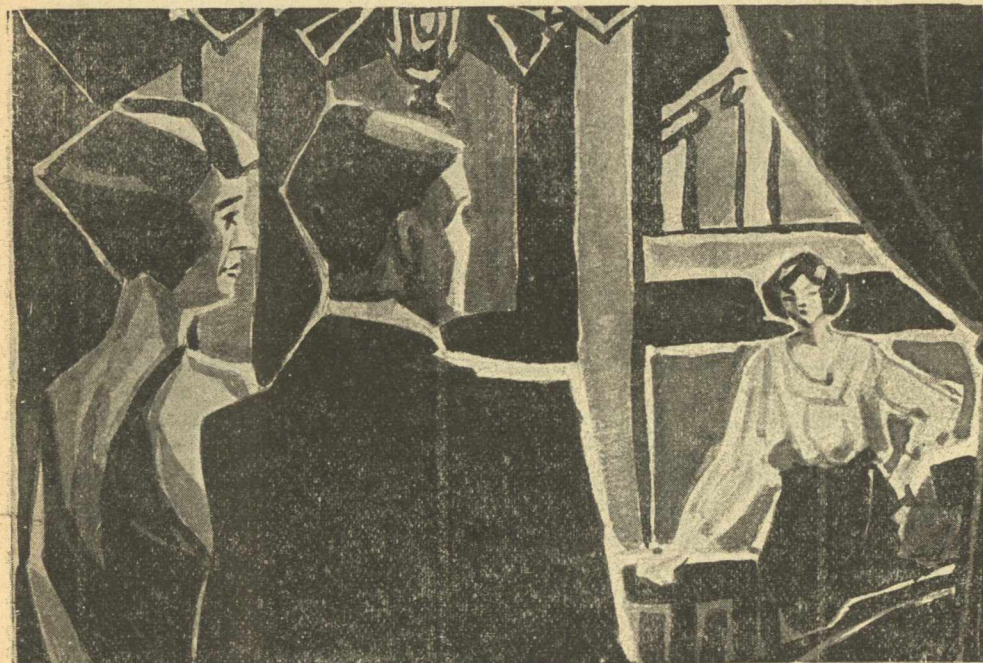
Κατέβηκαν στὴν τραπεζαρία, πού οἱ τοῖχοί της εἶχαν ἕνα χρυσαφὶ χρῶμα κι' εἶταν στολισμένοι μὲ διάφορα χτυπητὰ ταμπλώ. Ὁ Μισέλ βρέθηκε μεταξὺ τῆς λαίδης Ζαρβίλ καὶ τῆς Ἰακίνθης. Ἡ τελευταία τοῦλεγε, πὼς πρόβαρε ἕνα νέο ἔργο, τὸ ὁποῖο θάπαιζε στὶς ἐπαρχίες, πρὶν τὸ δώσῃ στὸ Λονδίνο. Ἡ ὑπόθεση τοῦ ἔργου—γαλλικῆς παραγωγῆς—πλεκόταν γύρω ἀπὸ μιὰ μανιακὴ μορφομανῆ. «Εἶναι μιὰ λεπτὴ ψυχολογία» ἔλεγε Ἰακίνθη. «Ἐπὶ ἕνα δυνατὸς ὁρὸλος κατάλληλος γιὰ μένα», τόνιζε περιόσκειπτα.

Ἡ Ἰακίνθη καθόταν στὴν ἄκρη τοῦ τραπέζιου, κρυμμένη πίσω ἀπὸ ἕνα μεγάλο βάζο μὲ λουλούδια. Ἡ Φάνυ στὸ ἀντικρυνὸ μέρος, ἀνάμεσα σὲ δυὸ ἀγνώστους. Ἡ λαίδη Ζαρβίλ παρατηροῦσε τώρα μὲ ἐξεταστικὴ ματιὰ τὴ Φάνυ. Εἶν' ἀλήθεια, πὼς ὁ γάμος αὐτὸς τῆς εἶχε κάνει μεγάλη ἐκπληξὴ κι' ἂν ἀρωτιόταν πού θὰ κατέληγε ἄραγε. Ἐπειτα τῆς φάνηκε, πὼς στὴ φυσιογνωμία τῆς νιόπαντρης διέκρινε κάποια ἀνεπαίσθητη ἀνήσυχια.

Ἐπειτα ἀπὸ τὸ φαγητὸ οἱ ἄντρες ἔμειναν μόνοι τους κι' ἄρχισαν νὰ συζητοῦν γιὰ διάφορα θέματα. Ὁ Μισέλ εἶταν μαζί μὲ τὸν Ἀρθουρ Μέλλορ, ὁ ὁποῖος τὸν συγχάρηκε γιὰ τὸν τελευταῖο λόγο του στὴ Βουλὴ τῶν Λόρδων. Μὰ ἔγινε παρεξήγηση, γιὰτὶ ὁ Ἀρθουρ Μέλλορ τὸν ἔπερνε γιὰ τὸν Τζώρτζ Ἔντον. Ὅταν ἔξαναγύρισαν στὸ σαλόνι ὁ Μισέλ ξαναεἶδε τὴν Ἰακίνθη, καθισμένη κοντὰ στὸ τζάκι. Μιλοῦσε μὲ τὴν λαίδη Ζαρβίλ κι' ἕνα γκροῦπ τοὺς χῶριζε τώρα. Ὁ Μισέλ διέσχιζε τὸ γκροῦπ αὐτό, μ' ἕναν τρόπο σὰ νὰ ἤθελε νὰ πηδήσῃ καὶ τὰ ἐπιπλα ἀκόμη γιὰ νὰ τὴν ἰδῆ ἀπὸ κοντὰ καὶ τὴ στιγμή ἀκριβῶς, πού ἔφθανεν πλάϊ της ἡ κ. Βλίστερ τὸν πλησίασε καὶ τοῦ εἶπε:

—Θ' ἀκούσωμε λίγη μουσική. Ὁ κ. Λύκ μᾶς ὑποσχέθηκε, ὅτι θὰ τραγουδήσῃ κάτι. Τί προτιμᾶτε μουσική ἢ μπριτζ;

—Ἄν ἐπιτρέπετε, θὰ προτιμοῦσα νὰ ἀκούσω μουσική, εἶπε ὁ Μισέλ. Ἐπειτα δὲν ἔτυχε ὡς τώρα ν' ἀκούσω τὸ Λύκ καὶ μοῦ ἔχουν πῆ τόσα καλά γι' αὐτόν!

ΔΙΕΚΡΙΝΑΝ ΤΗΝ ἸΑΚΙΝΘΗ ΓΟΥΕΪΚ

Ἡ κ. Βλίστερ εὐχαριστήθηκε ἔξαιρετικά, ἀπ' αὐτὰ τὰ λόγια.

—Μὰ ἔχομε ἀρκετοὺς παίχτες τοῦ μπριτζ, εἶπε. Ὁ ἄντρας μου θὰ παίξῃ. Δὲν ἔχει καθόλου αὐτὶ γιὰ μουσική, ὁ δύστυχος. Ὅποτε (στάθηκε λίγο γιὰ νὰ λογαριάσῃ κάτι) ἕνας ὁ ἄντρας μου κι' ἕνας ὁ Ἀρθουρ δύο. . . θέλωμε ἄλλους δύο ἀκόμη ὅμως. Μὰ ἐλάτε, πού ὅλοι προτιμᾶνε τὴ μουσική. Δὲ μοῦ λέτε, ἡ γυναῖκα σας παίζει;

—Δὲν πιστεύω. Ἐπειτα τῆς ἀρέσει ὑπερβολικά ἡ μουσική.

—Ἐπιλογίστε κι' ἐμένα, εἶπε ἔξαφνα ἡ Ἰακίνθη.

—Σεῖς, Ἰακίνθη! Μὰ σεῖς λατρεύετε κρυολεπτικά τὸ τραγοῦδι τοῦ Ραφαήλ. Ἄ, ὄχι, ὄχι. . .

—Ἀπόψε θὰ ἔπαιξα μὲ μεγάλη μου εὐχαρίστηση μπριτζ μιὰ παρτίδα τοῦλάχιστον. Κι' ἔπειτα ἀνεβαίνω. . .

Καὶ λέγοντας αὐτὰ πῆρε τὸ μπράτσο τῆς κ. Βλίστερ καὶ τὴν τράβηξε, μακριὰ ἀπὸ τὸ γκροῦπ, μιλώντας της χαμηλόφωνα. Πίσω τους ἔμειναν ἄφωνος κι' ἀσά-

λευτος ὁ Μισέλ. Ἄκουσε τὴν κ. Βλίστερ νὰ τῆς λέη:

«ὦ, ἀγαπητή μου, εἶσθε πολὺ γενναῖοψυχη!»

Ἐπὸ τὸ πρόσημα νὰ πᾶν νὰ φέρῃ σιγαρέττα στὴ λαίδη Ζαρβίλ, ὁ Μισέλ, πῆγε στὸ δωμάτιο, πού θάπαιζαν μπριτζ, γιὰ νὰ ἐξετάσῃ κατὰ πόσον θὰ εἶταν δυνατὸ νὰ βρῆ κι' αὐτὸς θέση στὸ τραπέζι τοῦ μπριτζ. Μὰ εἶταν ἀργὰ πιά. Ὁ ἀριθμὸς τῶν παιχτῶν εἶταν συμπληρωμένος. Στὸ μεταξὺ ὁ Ραφαὴλ Λύκ εἶχε καθῆσει στὸ πιάνο, κι' ἦρθαν κι' οἱ καλεσμένοι γιὰ μετὰ τὸ φαί. Ἐξαφνα ἡ Φάνυ ρώτησε τὸν Μισέλ, χαμηλόφωνα.

—Ἀλήθεια δὲ θέλεις νὰ παίξῃς μπριτζ;

—Ὁχι. Θέλω ν' ἀκούσω τὸν μουσικὸν αὐτόν, γιὰτὶ λένε, πὼς τραγουδαίει θαυμάσια. Ἐπειτα ἀγαπῶ καὶ τὰ κομμάτια, πού θὰ τραγουδήσῃ.

—Ἐχω τὴν ἰδέα, πὼς θὰ πλήξῃς! εἶπε μὲ χαμηλότερη φωνὴ ἡ Φάνυ.

Τὴν ἴδια στιγμή ἦρθε κοντὰ της ἡ κ. Βλίστερ καὶ χαμογελώντας τῆς εἶπε:

—Ὁ ἄντρας σας δὲ θέλει νὰ παίξῃ

μπριτζ ἀπόψε. Μὰ ἔχει δίκιο, γιατί ὁ Ραφαήλ εἶναι θαυμάσιος, ἀληθινή ἀπόλαυση καὶ γιὰ κείνους, πού δὲν ἀγαπᾶνε τόσο τὴ μουσική.

— Ἀλήθεια δὲ θέλεις νὰ παίξεις; τὸν ρώτησε ἡ Φάνυ τώρα.

— Ὅχι, τῆς ἀποκριθῆκε ὁ Μισέλ σχεδὸν ἀπότομα.

Τώρα ἐπρόκειτο ν' ἀρχίσῃ ὁ Ραφαήλ Λύκ, γιατί εἶχε καθήσει στὸ πιάνο. Ἐξαφνα ὅμως γύρισε καὶ κοίταξε πίσω του, σὰ ν' ἀναζητοῦσε κάποιον.

— Ποῦ εἶναι ἡ κυρία Γουέιγ; ρώτησε τὴν κυρία Βίστερ.

— Παῖζ μπριτζεὶ γιὰ τὴν ὥρα, ἀλλὰ σὲ λίγο θὰ εἶν' ἐδῶ.

Ὁ Λύκ σήκωσε τις πλάτες του. Σὲ λίγο ἄρχισε νὰ τραγουδάῃ ἕνα γαλλικὸ τραγοῦδι: ἀπὸ τὴ **Μεγάλη Δούκισσα**, πρᾶγμα πού ἐνθουσίασε τὸ ἀκροατήριον. Μὰ ὁ Λύκ ἔμενε δύσθυμος καὶ φαινόταν, σὰ νὰ μὴν εἶχε καθόλου διάθεση νὰ τραγουδήσῃ. Κι' ἡ αἰτία εἶταν ἡ ἀπουσία τῆς Ἰακίνθης, γιατί ἀνάμεσα ἀπ' ὅλο τὸ ἀκροατήριό του τὴν προτιμοῦσε κι' εἶταν αὐτὴ πού τὸν ἐνέπνεε περισσότερο, στὸ τραγοῦδι του. Ἡ Φάνυ πάλι δὲν ἔχανε οὔτε μιὰ νότα: τόσο προσηλωμένη εἶταν στὸ μεταλλικὸ κι' εὐστροφὸ τέμπρο τῆς φωνῆς τοῦ Λύκ. Ἐπειτα ἐκεῖνος τραγοῦδησε ἕνα μελαγχολικὸ σκοπὸ καὶ τὰ μάτια τῆς Φάνυ πέσανε στὸν Μισέλ. «Δὲν ἀκούει, δὲν προσέχει καθόλου, συλλογίσθηκε. Μὰ τί νὰ τοῦ συμβαίνει ἄραγε; Τί ἔχει.»

Ὁ Μισέλ τότε θὰ πρόσεχε καὶ θάμενε εὐχαριστημένους ἀπὸ τὴ μουσική, ἂν εἶταν κι' ἡ Ἰακίνθη ἐκεῖ. Ἡ ἀπουσία τῆς εἶταν ἀληθινὸ μαρτύριο. Ἐγινε λιγούσιγμα σιγή, ἔπειτα ὁ Ραφαήλ Λύκ ἄρχισε μιὰ νέα μελωδία. Μὰ στάθηκε ἀπότομα, ἄναψε ἕνα σιγαρέττο, εἶπε κάποιες γαλλικὲς λέξεις, χαμηλόφωνα, στὴν κ. Βίστερ κι' ἐκεῖνη βγήκε ἀπὸ τὸ σαλόνι, λέγοντας:

— Μὴν κινεῖσθε, σὲ λίγο θὰ ξαναρχίσῃ ἡ μουσική.

Ὁ Λύκ ἐξακολουθοῦσε νὰ καπνίζῃ, ἐνῶ οἱ παρερισκόμενοι κουβέντιαζαν.

Ἐπειτα ἡ κ. Βίστερ ξαναγύρισε, ἀκολουθούμενη ἀπὸ τὴν Ἰακίνθη.

— Ἡ κ. Γουέιγ σὰς παρακαλεῖ, εἶπε ἡ κ. Βίστερ στὸν Μισέλ, νὰ τὴν ἀντικα-

ταστήσετε μιὰ στιγμή, στὸ μπριτζ, γιατί ὁ κ. Λύκ ἐπιθυμεῖ ν' ἀκούσῃ κάποιο τραγοῦδι του, τὸ ὁποῖο συνέθεσε εἰδικῶς γι' αὐτήν. Καὶ δυστυχῶς δὲν ὑπάρχει κανένα ἄλλο πρόσωπο ἐδῶ, πού νὰ ξέρῃ νὰ παίξῃ μπριτζ.

— Εὐχαριστῶς! εἶπε ὁ Μισέλ, ἀλλ' ἡ Φάνυ κατάλαβε ἀμέσως, ὅτι ὁ τόνος τῆς φωνῆς του εἶταν ταραγμένος. Βγαίνοντας ἀπὸ τὸ σαλόνι ἔρριξε μιὰ ματιά στὴν Ἰακίνθη, ἡ ὁποία δὲν τὸν κοίταξε καθόλου. Ἐξαφνα ἡ Φάνυ προαισθάνθηκε, πὼς κάποιος ἐτοιμαζόταν νὰ σηκώσῃ μπροστά τῆς κάποιο ἀόρατο πέπλο, πίσω ἀπὸ τὸ ὁποῖο, θάβλεπε, στὸ ἀντίφωγο μιᾶς τρομερῆς λάμπης, τὴν ἀλήθεια πού εἶχε φοβηθῆ. Προσπάθησε ἐπιμομα ν' ἀπομακρύνῃ τις σκοτεινὲς αὐτὲς σκέψεις, προσπάθησε νὰ διαλύσῃ κάθε τέτοια πιθανότητα, μὰ στάθηκε ἀδύνατο. Ἄκουσε ὡς τόσο, καταβάλλοντας πολὺν κόπο τὸ τραγοῦδι τοῦ Λύκ, πού εἶταν μιὰ ρομάντζα, κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τοῦ 1840 ἢ 1850 καὶ θύμιζε κρινολίνο, μακρὰ μαλλιά καὶ καμέλιες:

«*Μὴ γράφεις! Εἶμαι πολὺ λυπημένος καὶ θὰ προτιμοῦσα νὰ πεθάνω. Τὰ ὄμορφα καλοκαίρια χωρὶς ἐσένα, εἶναι ἀγάπη δίχως φλόγα. Τὰ χέρια μου δὲν μποροῦν πιά νὰ σ' ἀγκαλιάσουν. Κι' ἡ καρδιά μου σόπασε, σὰν τάφος, δὲν ἀκούει πιά τίποτε. Μὴ γράφεις!*»

«*Μὴ γράφεις! Πρέπει νὰ ξέρουμε νὰ πεθαίνουμε σιωπηλά. Θέλεις νὰ μάθης, ἂν σ' ἀγαποῦσα; Ρώτησε τὸ Θεό, ρώτησε τὸν ἴδιο τὸν ἐαυτό σου. Καὶ στὸ βάθος τῆς σιωπῆς σου θ' ἀκούσῃς τὴν ἀπάντησιν: Θὰ μάθης, πὼς μ' ἀγαπᾷς καὶ σὺ. Μὴ γράφεις!*»

«*Μὴ γράφεις! Σὲ φοβᾶμαι. Φοβᾶμαι τὸν ἴδιον τὸν ἐαυτό μου. Πόσο θυμᾶμαι τὴ φωνή σου. Ὁ μὴ φέρνεις δροσερὸ νερό, σ' ἐκεῖνον πού δὲν μπορεῖ νὰ πῆ πιά. Ἐνα προσφιλὲς γράψιμο μοιάζει μ' ἕνα ζωντανὸ πορτραῖτο. Μὴ γράφεις!*»

Ἡ Φάνυ κοίταξε τώρα τὴν Ἰακίνθη, πού εἶταν καθισμένη κοντὰ στὸ πιάνο.

Ὅσο γιὰ τὸν Ραφαήλ Λύκ, αὐτὸς φαινόταν, σὰ νὰ τραγουδοῦσε γιὰ κείνην καὶ μόνο γιὰ κείνην. «Τῆς ἀρέσει τόσο πολὺ λοιπὸν ἡ μουσική; ἀναρωτιόταν ἡ Φάνυ. (Ἀκολουθεῖ)

CONEGLIANO: Η ΠΑΝΑΓΙΑ ΜΕ ΤΟ ΒΡΕΦΟΣ (NL. GALERY)

ΤΑΚΗ ΜΠΑΡΔΑ

Η ΓΕΝΝΗΣΙΣ ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΗ

Εἶνε ἀπίστευτο τί ὀφείλει ἡ τέχνη, στὸ Βρέφος τῆς Βηθλεέμ. Ὅλοι οἱ πολιτισμένοι λαοὶ, ἐπὶ αἰῶνες μακροῦς, ἤντησαν ἀνεξάντλητα τὰ θέματά των ἀπὸ τὴ νέα θρησκεία κι' ἰδιαίτερος ἀπὸ τὸ βίον τοῦ Ἰησοῦ... Ἐπειτα ἀπὸ μιὰ μακρὰ περίοδο ἀποσυνθετικῆς ἀναλύσεως καὶ ψυχοφθόρου σκεπτικισμοῦ, μιὰ πίστις νέα, φωτεινὴ καὶ χιλιόδροση, ξανάδωσε φλόγα στὴ φαντασία, φτερά εἰς τὴν ἐμπνευση... Καὶ δὲν ὑπάρχει, στὴν ἱστορία, μεγαλειώδεστερο θέαμα, ἀπὸ τὸ θέαμα τῆς ἀνθρωπότητος αὐτῆς πού χύνεται στὴ μορφή, μὲ φρενιτίδα ἱερή, γιὰ νὰ τὴ γονιμοποιήσῃ ἐκ νέου, γιὰ νὰ ἐκφράσῃ τὸ νέο ρυθμὸ τῆς ζωῆς, γιὰ νὰ αἰνέσῃ τὸ «καινὸ» καὶ παράδοξο θαῦμα πού ξανάκαμε θαλερὸ καὶ δλόδροσο τὸ γερασμένο πρόσωπο τῆς γῆς... Ἐπὶ δύο χιλιετηρίδες, ὅτι ὑψηλότερο, ὠραιότερο καὶ βελτύτερο παρήγαγε ἡ ἀνθρώπινη φαντασία, περιστρέφεται γύρω ἀπὸ τοὺς γλυκοὺς καὶ παθητικοὺς θεῶλους πού ξαναζωντανεύουν τὸ Μῦθον στὸ ἀποριλιάτικο ποίημα τῆς ζωῆς τοῦ

Χριστοῦ... Μὲ τοὺς Φλαμανδοὺς ζωγράφους, μὲ τοὺς καλλιτέχνες τῆς ἰταλικῆς Ἀναγεννήσεως, μὲ τὴ χιλιδικὴ βλάστησι τῶν γαλλικῶν μητροπόλεων καὶ τῶν τοιχογραφιῶν τῆς Καπέλλα Σιξτίνα, ἡ χριστιανικὴ τέχνη φθάει σὲ ἀποθεώσεις φωτὸς καὶ χρωμάτων, σὲ συλλήψεις τιτανικῆς ἐκφραστικότητος καὶ δυνάμεως, σὲ δυσθεώρατα ὕψη ὑπερποητικὰ, ὑπερμουσικὰ, ὑπερονέφελα... Ἀλλ' ἂν ἀνατρέξουμε στὴν ἀφετηρία τῆς μεγαλειώδους ἐκείνης ἀκμῆς, θὰ ξαναβροῦμε τὴν αἰώνια φωτεινὴ πηγὴ κάθε ὄμορφιάς—τὴν Ἑλλάδα. Ἡ ἑλληνικὴ καλλιτεχνικὴ διάθεσις πού εἶχε ἐπὶ αἰῶνες ἀποπνιγεῖ μὲ τὴν κατάλυσι τῆς εἰδωλολατρίας, ἀνέζησε αἰφνιδιαστικὰ, στὴ ζωγραφικὴ τῆς ἐκδήλωσι, μὲ χειμαρρῶδη ὁρμή. Ἄφρασε τὸ μάρμαρο καὶ ἀφοσιώθηκε στὸ χροστέρα—καὶ ὑπῆρχε λόγος γι' αὐτό. Τὰ ὁμοιώματα τῶν ἀρχαίων θεῶν κατεθρονηματίζοντο, ἀσβεστοποιοῦντο, ἐξηφανίζοντο, γιὰ νὰ μὴν ἐνθυμίζον τὴν παλαιὰ ἐκθρονησμένη λατρεία. Καὶ ἡ νέα, δὲν μπο-

ροῦσε νὰ χρησιμοποιήσῃ γιὰ τὴν ἐκδηλώσῃ τῆς, ἀπέναντι τῆς πλαστικωτέρας ἐκδηλώσεως τῆς προκατόχου τῆς, παρὰ κατὶ σπανιότερο, ἀυλώτερο, ὀλιγώτερο αἰσθητὸ — τὴν εἰκόνα.

Πόσα ἀριστουργήματα ἐξεπήδησαν ἀπὸ τὸ καμῖνι τοῦ φανατισμοῦ καὶ τοῦ ἐνθου-

σιασμοῦ τῆς νέας πίστεως, δὲν εἶνε δυνατόν νὰ γνωρίζουμε, ἀφοῦ ἡ εἰκὼν δὲν ἔχει τὴ διάρκειά τοῦ λίθου καὶ τοῦ μαρμάρου, ἀφοῦ ὑπόκειται σὲ περισσότερους κινδύνους καταστροφῆς, καὶ ἀφοῦ οἱ εἰκονοκλάσται μαζί με τὶς μυριάδες τοῦ κοινοῦ τύπου εἰκόνων λατρείας, ἐξηφάνισαν καὶ ἀριστουργήματα.

Ἄλλ' ἀφ' ὅτι παλαιότερον διεσώθη ἀπὸ τῆ βυζαντινῆ ζωγραφικῆ, εἰς ὃ, τι ἐσυνεχίσθη ἀργότερα μετὰ τὶς καλλιχνικὰς ἐκδηλώσεις τῶν μεταγενεστέρων αἰώνων, διακρίνομε χαρακτηριστὴ τέχνης ἰδιάζοντα, βαθὺ καὶ μυστικιστικὸ. Τὴν ἐπίδρασθῆς ἀνευρίσκομε ὄχι μόνον στὴν ἰταλικὴ τέχνη, ἀλλὰ καὶ σ' ὅλες τὶς ἄλλες καλλιτεχνικὰς ἐκδηλώσεις τῆς Δύσεως, καθὼς

καὶ τῆς βυζαντινῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Πόσο δὲ ἀγαπητὴ ἦταν κατὰ τοὺς τελευταίους βυζαντινοὺς χρόνους ἡ ζωγραφικὴ στοὺς ναοὺς, βλέπομε ἀπ' ὅ, τι μακρυνώτερο διεσώθη σὲ πίνακες καὶ τοιχογραφίες, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ πολυάριθμα λείψανα τῆς τέχνης αὐτῆς τοῦ 17ου καὶ 18ου αἰῶνος.

ΜΠΟΠΤΣΕΛΙ: ΤΟ ΘΕΙΟ ΒΡΕΦΟΣ
(ΜΟΥΣΕΙΟ ΦΛΩΡΕΝΤΙΑΣ)

Ἐνα ἀπὸ τὰ ἀγαπητότερα θέματα στοὺς τεχνίτες τῆς χριστιανικῆς ζωγραφικῆς, ἦταν τὸ τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ ἀπεικόνισις τῆς Γεννήσεως καὶ τὰ διάφορα ἐπεισόδια ποὺ συνδέονται μετὰ αὐτὴν, ὑπῆρξαν εἰκονογραφικὸ θέμα προσφιλὲς στὴν τέχνη καὶ τοὺς καλλιτέχνες ὅλων τῶν αἰώνων, ποὺ μετὰ τὰ ποικιλωτέρα μέσα ἐπροσπάθησαν νὰ προσδώσουν στὸ προαιώνιο μέγα μυστήριον τῆ ζωῆ καὶ τῆ δροσιά μιᾶς νεότητος, ποὺ ἀνανεοῦται διαρκῶς.

Στὴ μακρὰ διὰ μέσου τῶν αἰώνων ἐξέλιξη τῆς ἀπεικονίσεως, ἡ ψυχὴ τοῦ ζωγράφου, ψυχὴ χριστιανοῦ συνάμα καὶ καλλιτέχνου, ἐπόθησε νὰ εὔρη ὅσες ἔμπορῶσε νέες ἀενάως ἐμπνεύσεις γιὰ νὰ παραστήσῃ αἰώνια νέον τὸ παλαιὸ μυστήριον. Γιατὶ καὶ τὸ θεῖον Βρέφος ποὺ ἐγεννήθη, νέον ἦταν, ἀλλὰ πρὸ αἰώνων ὑπῆρχε. **Ἐγεννήθη Παιδίον νέον, ὁ πρὸ αἰώνων Θεός...** Τόσο ἡ βυζαντινὴ τέχνη, ὅσο καὶ ἡ χριστιανικὴ τέχνη τῆς Δύσεως, μᾶς ἀφῆσαν μυριάδες ἀπεικονίσεων τῆς Γεννήσεως, μεταξὺ τῶν ὁποίων συγκαταλέγονται θαυμαστά ἔργα τέχνης, ἀριστουργήματα ἐκτελέσεως καὶ συλλήψεως.

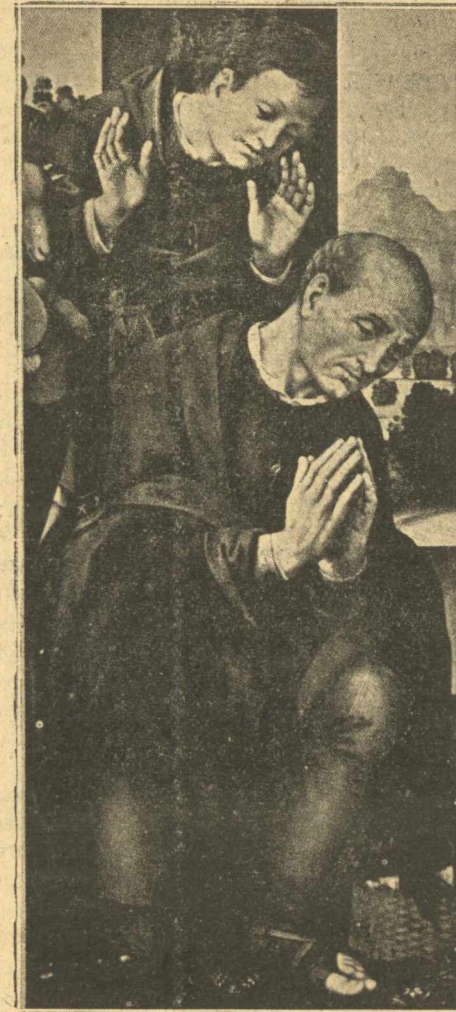
Ἄλλὰ γιὰ νὰ φθάσῃ ἡ βυζαντινὴ τέχνη στὴ μεγαλοπρεπῆ παράστασι τῆς Παντάνασσας τοῦ Μιστρά, γιὰ νὰ φθάσῃ ἡ καθόλου τέχνη στὶς μεγάλες συνθέσεις τῶν

Ἰταλῶν καὶ Φλαμανδῶν ζωγράφων, διήλθε ἀπ' ὅλα τῆς τέχνης τὰ στάδια, ἀπὸ τὴν πρωτογενῆ καὶ ἀπείριτη παράστασι μέχρι τῆς ὑψηλοτέρας χλιδῆς λεπτομερειῶν καὶ χρωμάτων. Ἡ εἰκονογραφία τοῦ μεγάλου αὐτοῦ μυστηρίου

τῆς κτίσεως, εἶναι ἡ τελειότερα μικρογραφία τῆς ὅλης ἱστορίας τῆς χριστιανικῆς τέχνης. Ἀπὸ τὴν ἀπείριτη, ἀλλὰ καὶ συγκινητικὴ στὴν ἀφέλειά της, πενιχρὴ παράστασι τοῦ σπαργανωμένου νεογνοῦ, τῶν ζώων τῆς Ἁγίας Γραφῆς ποὺ σκύβουνε πρὸς αὐτό, τῆς Μαρίας καὶ τοῦ Ἰωσήφ, ἡ τέχνη νέες συγκινήσεις ἀενάως ἀναζητοῦσα, φθάνει στῶν ζωγράφων τῆς Ἀναγεννήσεως τὴ λεπτεπίλεπτη χάρι, τὴ γαλήνια μεγαλοπρέπεια, τὴ βαθειὰ μυστικοπάθεια, τὴν ἀτελείωτη ποικιλία τῶν λεπτομερειῶν, τὴ γλυκυθυμία ἐκείνη καὶ τὴ μεγαλοπρέπεια τῆς ἐκφράσεως, τῆς λαμπρότητος τῶν χρωμάτων. Δὲν ὑπῆρξε σχεδόν, μέγας ἢ μικρὸς ζωγράφος, ποὺ νὰ μὴν ἐνεπνεύσθη ἀπὸ τὸ συγκινητικόν, τρυφερό, τόσο ὑποβλητικόν μυστήριον. Ὅλες οἱ σχολές, ὅλοι οἱ διδάσκαλοι καὶ ὅλοι οἱ μαθηταί, καὶ ὅσοι ἀκόμη δὲν ἀνεπαρέστησαν τὴ σκηνὴ τῆς γεννήσεως, δὲν ἔλειψαν νὰ ἀπεικονίσουν τὴ μορφή τοῦ θεοῦ βρέφους. Καμμία ἄλλη, στὸν κόσμον μορφὴ δὲν ἐκίνησε τόσο ζωηρὸ τὸ ἐνδιαφέρον

ὅλων τῶν μακρῶν ἐποχῶν τῆς χριστιανικῆς ἀνθρωπότητος. Καὶ πόσες ἀτελείωτες μορφολογικὰς ποικιλίας τοῦ ἑλκυστικοῦ αὐτοῦ θέματος! Ὁ ἀμεσώτερος νατουραλισμὸς μέχρι τοῦ πλέον ἐντεταμένου ρομαντισμοῦ ἐπέδρασαν ἐπὶ τῆς βρεφικῆς μορφῆς.

Ἀπὸ τὴν πρωτογενῆ ὀφέλεια, ἀπὸ τὴν αὐστηρὰ ἐνατένισι τῆς ζωῆς, μέχρι τῆς λεπτοτέρας ἐξιδανικεύσεως τῶν τύπων τῆς, ἔχομεν ἀθρόες ἐργασίες γιὰ τὸν ἀπολεσθέντα μέγα πλοῦτο ἀπεικονίσεων τοῦ μικροῦ Χριστοῦ. Καὶ ταυτοχρόνως μετὰ τὴν μορφή τοῦ βρέφους, καὶ σὲ ἀπαραίτητο τὶς περισσότερες φορές συνταυτισμὸ, ἀνεπαρεστάτη ἡ μορφή τῆς Παρθένου. Ἐδῶ ὅ, τι γνησιώτερο βυζαντινὸν ἀπεικόνισμα διεσώθη μέχρι τῶν ἡμερῶν μας ἀποτελεῖ μιά ἀπὸ τὶς ὑπεροχώτερες ἐκφάνσεις τῆς ἀνθρώπινης τέχνης. Ἐδημιουργήθη μορφὴ τόσον ἰδιότυπη, διαφεύγουσα σὲ γενικότητα ἰσχυροτάτου συμβόλου, ποῦ σπανιότατα συναντᾶται κατὶ ἀνάλογο, σὲ ἐκφραση καὶ σὲ δύναμη, σὲ πλεῖστα ἀριστουργήματα περικλυτῶν λατινικῶν καὶ γερμανικῶν σχολῶν παρομοίας ἐμπνεύσεως. Στὰ ἀνάγλυφα τοῦ Δονατέλλο βλέπομε κάποιαν ἰσχυρὰ προσπάθεια ἀποδόσεως ἐξαιρετικοῦ τύπου μορφῆς. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ παρατηρεῖται κορᾶμα ἑλληνικῆς καὶ βυζαντινῆς ἐπιδράσεως, παράδοξο, θαυμαστό, ὑπὲρ τὸ

LORENZO DI CREDI: ΤΟ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ
(ΦΛΩΡΕΝΤΙΑ)

λῶν παρομοίας ἐμπνεύσεως. Στὰ ἀνάγλυφα τοῦ Δονατέλλο βλέπομε κάποιαν ἰσχυρὰ προσπάθεια ἀποδόσεως ἐξαιρετικοῦ τύπου μορφῆς. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ παρατηρεῖται κορᾶμα ἑλληνικῆς καὶ βυζαντινῆς ἐπιδράσεως, παράδοξο, θαυμαστό, ὑπὲρ τὸ

παραδειγμαμένο αιώριμένο. Δὲν ἔχει ὅμως τὴν αὐτοτελῆ πρωτοτυπία, πού κατώρθωσε νὰ ἐκφράσῃ ἡ ἀρχαιότερη βυζαντινὴ τέχνη, στὴν καλλίτερη, τὴ σοφώτερη, τὴ μυστικοπαθέστερη ἐκδήλωση τῆς μορφῆς τοῦ Βρέφους καὶ τῆς Παρθένου. Χαιρόμεθα τὸν αἰώνιο θρίαμβο τῆς ἑλληνικῆς γραμμῆς στὴν ἀπόδοση τοῦ συνόλου. Τὰ λοιπὰ εἶναι λεπτομέρειες, φαντασιώδεις διακοσμητικῆς... Ὑπερέχει ἡ γραμμὴ ὡς μορφή καὶ ὡς αἴσθημα, ὡς κατάδηλος πλαστικότης καὶ ὡς ψυχικὸς ἐνοραματισμὸς. Ὁ βυζαντινὸς τεχνίτης ἐζωγράφιζε σὲ δημιουργικὴ ἐκσταση εὐλαβείας. Καὶ ἐφεῦρε τὴν ἀπαράμιλλη ἐκείνη κλίση τῆς κεφαλῆς τῆς μητρὸς, καὶ τὴν ἀνάταση τῆς κεφαλῆς τοῦ βρέφους, σὲ τονισμὸν ὑπεργήνης ἐξάρσεως. Τὸ σύμβολο ἔγινε ἔκτοτε κτῆμα κοινὸν τῆς βυζαντινῆς ἀγιογραφίας καὶ βαθμηδὸν ἀπὸ πρωτοφάνειαν παλμώδους ζωῆς, σὲ ὑπεροχὴν θεϊκῆ, περιῆλθε σὲ κατάσταση συνθηματικῆς ξηρότητος, τυπικῆς ἀκαμψίας, θεματογραφίας ἀψυχῆς καὶ νεκρᾶς...

**

Ἡ ἐξεικόνισις τῆς Γεννήσεως, ἐμφανίζεται στὴ χριστιανικὴ τέχνη, πολὺ ἀργότερα ἀπὸ τὸν πρῶτο, πενιχρὸ καὶ ἀπεριτο κύκλιο τῆς χριστιανικῆς εἰκονογραφίας πού ἀνεπτύχθη στὴν ὑπόγειο Ρώμῃ καὶ τὶς γύρω ἀπὸ αὐτὴν κατακόμβες κ' ὅπου περιορίσθη σὲ συμβολικῆς παραστάσεως τῆς διδασκαλίας τοῦ δόγματος.

Ἐμφανίζεται, γιὰ πρώτη φορὰ, ὅταν ἡ χριστιανικὴ τέχνη ἀρχίζει νὰ ἐξελίσσεται, ὀλίγου κατ' ὀλίγο, στὴν ἱστορικὴ τῶν γεγονότων ἀναπαράσταση.

Τὴν πρώτη τοιχογραφία, συνάμα δὲ καὶ τὸν ἀρχικὸ τύπο τῆς ἀπεικονίσεως, εὐρίσκομε τὸν Δ' αἰῶνα, στὸ κοιμητήριον τοῦ Ἀγίου Σεβαστιανῶ. Ἡ παράσταση ἀνάγεται στὴ ἀπλουστερὰ μορφή τῆς: ἡ φάτνη, τὸ νεογνὸ, τὰ δυὸ ζῶα. Αὐτὰ εἶναι τὰ ἀρχικὰ εἰκονογραφικὰ στοιχεία τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ, πού δὲ λείπουν φυσικὰ ἀπὸ καμμιά παράσταση τῆς χριστιανικῆς βυζαντινῆς τέχνης. Ἡ ἐξεικόνισις ἔπειτα ἀρχίζει νὰ ἐξελίσσεται. Ἡ χριστιανικὴ ψυχὴ ποθεῖ νὰ περιβάλλῃ τὸ Βρέφος μὲ κάθε ἐπεισόδιο πού μπορεῖ νὰ τὸ ἐξυψώσῃ. Ἐνωρὶς ἤδη, ἀπὸ τὸν Δ', μάλιστα δὲ ἀπὸ τὸν Ε' αἰῶνα, ἐρ-

χονται οἱ ποιμένες νὰ προσκυνήσουν, ἔπειτα οἱ μάγοι πού κομίζουν τὰ δῶρα στὸ νεογνὸ, πού τὸ κρατεῖ στὰ γόνατά τῆς ἡ Θεοτόκος. Καὶ τέλος ὁ ἀστὴρ λάμπει καὶ ὀδηγεῖ τοὺς Μάγους πρὸς τὸ Σπήλαιον: οἱ Ἄγγελοι μετὰ ποιμένων δοξολογοῦσι, μάγοι δὲ μετὰ ἀστέρους ὀδοποροῦσι... Ἔτσι, ἀπὸ τὸ ἀπλουστατοσύμβολο τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ—τὴ Φάτνη, — ἡ χριστιανικὴ τέχνη ἀνελίσσεται βαθμηδὸν σὲ πραγματικὴ καὶ ἱστορικὴ ἐξεικόνισις τοῦ καινοφανοῦς μυστηρίου, καὶ τῶν ἐπεισοδίων πού μεγαλύνουν αὐτό.

Ἄλλ' ἀπὸ τοῦ ΣΤ' αἰῶνος κατὰ πρῶτον αἰῶνος, ἐν συνεχείᾳ δὲ ἀπὸ τοῦ Η' μπορεῖ ἡ ἱστορία τῆς τέχνης νὰ παρακολουθήσῃ τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἀπεικονίσεως τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ στὴ βυζαντινὴ εἰκονογραφία. Ἦδη, ἀπὸ τοῦ ΣΤ' αἰῶνος εὐρίσκομε στὴν παράσταση τῆς Γεννήσεως, τοὺς μάγους ὀδηγουμένους ἀπὸ τὸν ἄγγελο. Τὸν ἴδιο αἰῶνα εὐρίσκομε τοὺς ποιμένες, νὰ ξεκινοῦν πρὸς τὸ σπήλαιον, προηγουμένου ἀστέρους, ἢ νὰ προσβλέπουν ἐκστατικοὶ πρὸς τὸν οὐρανόν, ὁπόθεν κατεβαίνει ὁ ἄγγελος ὁ «ἀποβουκολήσας αὐτοὺς τῶν θρεμμάτων».

Νέα στοιχεία εἰκονογραφικὰ συγκεντρώνονται ὁλοένα γύρω ἀπὸ τὸν πυρῆνα αὐτοῦ τοῦ ΣΤ' αἰῶνος. Τὸ μυστήριον τελεῖται σὲ ὄρος ἢ βράχο, καὶ μέσα σὲ σπήλαιον, ὅπου τὰ ζῶα, ἡ Φάτνη, τὸ Βρέφος. Ἀργότερα τὸν Η' αἰῶνα, δυὸ ἄγγελοι, τοποθετημένοι συμμετρικὰ ἀπὸ τὸ ἓνα κ' ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, προσκυνοῦν τὸ Βρέφος καὶ τὸν ἀστέρα. Ἄλλος νεωτερισμὸς, πού εἶχε μεγάλη ἐπιτυχία στὴ βυζαντινὴ τέχνη, εἶνε ἡ θεραπεινίδες πού λούζουν τὸ νεογνὸ ἢ μιὰ ἀπ' αὐτὲς πλένει τὸ νεογέννητο σὲ λεκάνῃ, καὶ ἡ ἄλλη τῆς χύνει μὲ ἀμφορέα νερό. Ἡ Θεοτόκος, ἐπάνω στὴν κλίνη καὶ παραπλευρῶς στὴ Φάτνη, καὶ ὁ Ἰωσήφ πού κάθεται στὴν ἄκρῃ τῆς σκηνῆς—συμπληροῦν τὴν εἰκόνα πού εὐρίσκεται ἤδη τὸν Η' αἰῶνα, τελειῶς διαμορφωμένη. Ἄλλο εἰκονογραφικὸν στοιχεῖον χαρακτηριστικὸν τῆς ἀπεικονίσεως τῆς Γεννήσεως εἶνε τὰ θαύματα, πού τὴν συνοδεύουν ἐνωρὶς ἤδη, ἀπὸ τοῦ ΣΤ' αἰῶνος, καὶ πρὸ πάντων τὸ θαῦμα τῆς ἀπιστῆς μαίας Σαλώμης. Ἡ

παρθένος «τὸν ὑπερούσιον τίκει», καὶ ὅτι παραμένει παρθένος καὶ «μετὰ τὸ τεκεῖν». Ἄλλ' ἀπονεκρῶνεται τὸ ἄπιστον χέρι τῆς ἀσεβοῦς καὶ θεραπεύεται μόνο μὲ τὴ θαυματουργικὴ ἐπαφὴ τοῦ νεογεννήτου. Στὴν παράσταση τοῦ θαύματος αὐτοῦ ὁ χριστιανὸς γλύπτης καὶ ὁ βυζαντινὸς ζωγράφος εὗρηκε περίσταση, μὲ μιὰ εἰκόνα εὐνόητη γενικῶς, νὰ δείξῃ ἐκφραστικὰ τὴν ἁρμονία τῆς ψυχῆς του πρὸς τὸ ὀρθόδοξον δόγμα, καὶ τὴν ἰσχύ τοῦ δόγματος νὰ δοξάσῃ, συγχρόνως, μὲ τὸ χρωστήρα. Ἔτσι ἔχομε συμπληρωμένη καὶ τελείαν σὲ ὅλη τῆς τὴν ἀνάπτυξιν τὴν παράσταση τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ στὴ βυζαντινὴ τέχνη. Ἄλλ' ἀπὸ πού ἐνεπνεύσθη ἡ φαντασία τοῦ καλλιτέχνη, γιὰ νὰ συναπαρτίσῃ τὴν παράσταση αὐτή; Πού εὗρε τὰ διάφορα στοιχεία, πού συγκεντροῦμενα ὀλίγο κατ' ὀλίγο, συναπετέλεσαν τὴν εἰκόνα τῆς κυρίας πλέον μορφῆς τοῦ μεγάλου μυστηρίου, πού τὴ θαυμάζομε σὲ χειρόγραφα καὶ σὲ τοίχους, στὸ παρεκκλήσιο τοῦ Παλέστρου, στὸ Μηνολόγιο τοῦ Βασιλείου, στὸ Καχριέ Τζαμί τῆς Κωνσταντινουπόλεως, στὴν Παντάνασσα τοῦ Μισορά; Τὰ στοιχεία τὰ παρέσχε ἡ ἀπλὴ ἀφήγησις τῶν Εὐαγγελιστῶν κατ' ἀρχάς, τοῦ Ματθαίου καὶ τοῦ Λουκά. Ἰδίως ὅμως οἱ θρύλλοι κ' οἱ παραδόσεις γύρω ἀπὸ τὴ Γέννησις τοῦ Χριστοῦ πού διειθήρησαν τὴν ἀπήχησίν τους τὰ ἀποκρυφα εὐαγγέλια.

Ἄλλα καὶ στὴν ἀρχαία τέχνη εὐρίσκει ὁ Χριστιανὸς καλλιτέχνης πλείστα ὅσα προτύπα. Ἀπὸ αὐτὴ προέρχεται τὸ εἰκονογραφικὸ θέμα τοῦ λουτροῦ. Ἀγαπητὴ

ἦταν ἐπίσης ἡ παράσταση βουκολικῶν σκηνῶν σὲ ἀρχαία ἀνάγλυφα, ὅπου ἔχει τὴν ἀρχὴ τῆς ἡ ἀπεικόνισις τῶν ποιμένων τῆς Γεννήσεως. Ἀλλὰ καὶ τῆς κυρίας παραστάσεως εὐρίσκει πρότυπα ὁ χριστιανὸς καλλιτέχνης, στὰ ἀνάγλυφα πού παριστάνουν τὴ γέννησις θεῶν ἢ ἡρώων, κ' οἱ ἄγγελοι πού ὀδηγοῦσαν τοὺς μάγους ὑπενθυμίζουν τὶς φτερωτὲς Νίκαις τῆς ἀρχαιότητος. Ἡ μελέτη μιᾶς παραστάσεως τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ, σ' ἓναν ἀπὸ τοὺς σπουδαιότερους σταθμοὺς τῆς βυζαντινῆς τέχνης, θὰ μᾶς δείξῃ πὼς συνεχώνευσε ἡ χριστιανικὴ ψυχὴ τοῦ καλλιτέχνη τὰ διάφορα αὐτὰ στοιχεία, ὥστε ν' ἀποτελέσῃ ἀφ' ἑνὸς καλλιτέχνημα ἀληθές, κ' ἀφ' ἑτέρου σύμβολο γραφικὸ τῆς πίστεως καὶ τοῦ δόγματος. Θὰ ἐχρειάζετο χώρος πολὺς ἐὰν θέλαμεν ἐπιμείνει εἰς τὴν λεπτομεροῦς περιγραφὴν μιᾶς ἐκαστῆς παραστάσεως Ἀρχεὶ νὰ σημειωθῇ ὅτι οἱ βυζαντινοὶ ζωγράφοι εἶχαν φθάσει εἰς ἀπροσπέλαστο ὕψος καλλιτεχνικῆς ἀπόδοσεως καὶ ἰδιοτύπου κάπως ἀναπα-

ΜΑΤΤΕΟ ΟΙΒΙΤΑΛΙ: Η ΠΑΝΑΓΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΒΡΕΦΟΣ

ραστάσεως τῆς ὅλης σκηνῆς τῆς γεννήσεως. Καὶ ἀπὸ τὸν ὑψηλὸ σταθμὸ τῆς βυζαντινῆς τέχνης, ἀν ἔλθομε στοὺς πρώτους ζωγράφους τῆς Ἰταλικῆς Ἀναγεννήσεως, τὸν Cimalve, τὸν Duccio, τὸν Giotto, τὸν Fra Angelico καὶ τοὺς ἄλλους, πού ζωγράρισαν τὴ Γέννησις τοῦ Χριστοῦ, παρὰ τὴν ἀπέραντη ποικιλία τῶν ἐπεισοδιακῶν διακοσμῆσεων, θὰ εὕρουμε πάλιν μιὰ ἀπήχησι τῆς παραστάσεως, ὅπως τὴν συνέλαβαν καὶ τὴ διέγραψαν σὲ χειρόγραφα καὶ σὲ τοίχους ναῶν, οἱ ζωγράφοι τοῦ ἑλληνικοῦ Μεσαίωνα.

“ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ,”
 ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΟ ΤΕΧΝΗΣ - ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΑΙ ΛΟΓΟΥ
 ΔΙΕΥΘΥΝΤΑΙ: { Κ. ΜΠΑΣΤΙΣ
 Β. ΜΠΑΛΤΑΚΗΣ
 ΟΡΟΙ ΕΓΓΡΑΦΗΣ
 ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΤΗΣΙΩΝ ΔΡΧ. 100
 ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ FR. 60
 ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ Ο ΣΤΙΧΟΣ ΔΡΧ. 7

Ο ΠΡΩΤΟΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΤΩΝ “ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ,” ΓΙΑ ΔΙΗΓΗΜΑ

Τὰ «Ἑλληνικά Γράμματα» πρὸς ἐνίσχυσιν καὶ ἐνθάρρυνσιν τῶν νέων ποῦ ἐπιδίδονται εἰς τὴν λογοτεχνίαν ἀπεφάσισαν νὰ καθιερώσουν μονίμους διαγωνισμοὺς πρὸς συγγραφὴν διηγήματος, μελέτης, βιογραφίας, ποιήματος καὶ θεατρικοῦ ἔργου. Σήμερον προκηρῦσσομεν τὸν Α' διαγωνισμὸν πρὸς συγγραφὴν διηγήματος. Ὅσοι θέλουν νὰ λάβουν μέρος στὸν διαγωνισμὸν τῶν «Ἑλληνικῶν Γραμμάτων» εἶναι ἐλεύθεροι νὰ στέλλουν τὰ ἔργα των καθ' ὅσον τὸ ἔτος. Ἀποτελέσματα θὰ δίδωμεν κατὰ τρίμηνον ἤτοι. Τὴν 1ῃν Ἀπριλίου, τὴν 1ῃν Ἰουλίου, τὴν 1ῃν Ὀκτωβρίου καὶ τὴν 1ῃν Ἰανουαρίου διὰ τὰ ληφθέντα ἐντὸς ἐκάστης τριμηνίας ἔργα. Οἱ διαγωνιζόμενοι εἶναι ἐλεύθεροι τόσον εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ θέματος, ὅσον καὶ εἰς τὸ εἶδος τοῦ διηγήματος.

Τὰ διηγήματα θὰ κρίνη τετραμελὴς ἐπιτροπὴ τῆς ὁποίας τὰ ὀνόματα θὰ ἀνακοινωθῶν εἰς τὸ μεταπροσεχὲς φύλλον μας. Θ' ἀπονειμθῶν δύο βραβεῖα καὶ ἑπαινος.

Α' Βραβεῖον δραχ. 2000
 Β' Βραβεῖον » 1000
 καὶ εἰς ἑπαινος.

Ὅσα διηγήματα βραβευθῶν ἢ ἐπαινεθῶν θὰ δημοσιευθῶν μετὰ τὰς εἰκόνας τῶν συγγραφέων των, εἰς τὰ «Ἑλληνικά Γράμματα».

Δικαίωμα συμμετοχῆς δραχμαὶ 25.
 Ἐκαστος κρίνεται δι' ἓν μόνον διήγημα.

Τὰ χειρόγραφα εἴτε μηχανογραφημένα εἴτε μετὰ γραφίδα πρέπει νὰ εἶναι καθαρὰ, μετὰ ζωηρὰ μελάνη καὶ εὐανάγνωστα καὶ νὰ εἶναι ἐπὶ τῆς μιᾶς ὄψεως τοῦ χάρτου. Οἱ διαγωνιζόμενοι δύνανται νὰ διαγωνισθῶν εἴτε μετὰ τὸ ὄνομά των εἴτε μετὰ ψευδώνυμον.

Τ' ἀποτελέσματα ἐκάστης τριμηνίας θὰ ἀνακοινωθῶν εἰς τὸ τέλος τῆς θὰ γίνονται δὲ ἡ ἀνακοίνωσις τῶν βραβευομένων εἰς δημοσίαν συγκέντρωσιν ὅπου ὁ εἰσηγητὴς θὰ ἐμφανίζει τοὺς βραβευομένους.
 Ἀθῆναι, 20 Δεκεμβρίου 1928.

Η ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ

Η ΕΙΚΟΝΑ τοῦ σημερινοῦ ἐξωφύλλου εἶναι ἔργο τοῦ **Ραφαήλου**. Παριστάνει τὴν **Παναγία** κρατῶντας τὸ βρέφος. Ἡ ἐποχὴ τοῦ **Ραφαήλου** ὑπῆρξε γόνιμη εἰς παραγωγὴν εἰκόνων τῆς **Παναγίας** μετὰ τὸ βρέφος. Πολλοὶ ζωγράφοι ἐπραγματεύθησαν τὸ ἴδιον θέμα καὶ ὁ ἴδιος ὁ **Ραφαήλος** ἔχει ἀρκετὰς **Παναγίας**. Ἐκεῖνο ποῦ κάνει τὴν εἰκόνα αὐτὴ νὰ ξεχωρίζει εἶναι ἡ ἔκφρασις τῆς **Μητέρας** ποῦ ἔχει ἡ **Παναγία** καὶ ὁ πλοῦτος καθὼς καὶ οἱ τόννοι τῶν χρωμάτων. Θεωρεῖται ὡς μία ἀπὸ τὰς καλύτερας **Παναγίας** τοῦ **Ραφαήλου** καὶ βρίσκεται στὸ **Μουσεῖο τῆς Φλωρεντίας**.

ΤΑ ΣΩΣΤΑ ΚΑΙ ΤΑ ΠΑΡΑΞΕΝΑ

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΟ

Ἐλαβα κάποτε ἀπὸ κάποιον ἐπαρχιακὴν ἔκδοσι, ἐπτὰ μέρες πρὸ τῶν Χριστουγέννων, ἐπεῖγον τηλεγράφημα: «Ἀποστείλατε χριστοῦ γεννιάτικο χρονογράφημα πανηγυρικὴν ἔκδοσιν, ἀμοιβὴ ἐξαιρετικὴ...» Σ' ἔναν ἀνθρώπου ποῦ ζῆ, δυστυχῶς, ἀπὸ τὴν πέννα του, αὐτὸ εἶνε ἀπὸ τὰ λιγώτερα ποῦ μποροῦν νὰ τοῦ συμβοῦν. Χωρὶς νὰ συζητήσω διόλου, ἂν εἶνε τόσο ἀπαραίτητη πραγματικὰ ἡ χριστουγεννιάτικη αὐτὴ «ὄλη» ἐκάθισα νὰ τὴν σκαρώσω. Τίποτε δὲν μπορεῖτε νὰ φαντασθῆτε πὸ ἀντιχριστουγεννιάτικο ἀπὸ τὴν ἡμέρα ἐκεῖνη, τὴν ὥρα καὶ τὴ στιγμή! Ἡ Ἀττικὴ γελοῦσε ὅλη κάτω ἀπὸ τὴν πύλα τῆς ἀλκυονίδα. Ὁ ξάστερος οὐρανὸς ὀμπροσθέν ἀνοιξιῶν, γαλάζιο, ἀτλαζωτό, διάφανο, γλαυκῶδες, τεταμένο ἀπάνω ἀπὸ τὴν πύλα χαριτωμένη γκρίσσα ποῦ ἔχω δῆ—τὴν Ἀθήνα. Τὰ πάντα γεμάτα χρυσάφι ἀπὸ τὴν ἡλιοβροχὴ—ἀκόμα καὶ οἱ τενεκέδες τῶν σκουπιδιῶν. Καὶ μὴ θάλασσά ποῦ νομίζατε, ἀπὸ στιγμή σὲ στιγμή, πῶς θ' ἀκούσετε τζιτζίκια. Στὸ δημοσιογραφικὸ γραφεῖο εἶχε φωντῶσι ἀτέλειωτη φοβερὴ πολιτικὴ συζήτησις «ἐπὶ τῆς καταστάσεως», ἤγουν ἐπὶ μιᾶς ἀπὸ τὰς ἀπειρες στρατιωτικὰς ἐπαναστάσεις στὶς ὁποῖες μεταφράζεται συνήθως ἡ βουλμία τῆς ἀρχῆς καὶ ἡ ἀπόλυτη ἀπουσία πολιτικῶν ἰδεῶν. Ἐπὶ πλέον, αὐτὴ τὴ στιγμή, ἕνας ἀπὸ τοὺς αἰώνιους τζαμπατζήδες δὲν ἐννοοῦσε νὰ φύγη χωρὶς νὰ ἐξασφαλίσῃ τὰ εἰσιτήριά μου γιὰ κάποιον κοντοῦστο. Τὶ νὰ πρωτοστεῖλῃ κανεὶς εἰς τὸ πῦρ τὸ ἐξώτερον γιὰ νὰ κατορθώσῃ νὰ φτιάξῃ μιὰ κάποιον ἀτμόσφαιρα; Τὸν ἥλιο; Τοὺς συζητητὰς; Τὸ τζαμπατζή; Κύριε Ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστέ μόνον σεῖς ξέρετε πῶς γράφονται τὰ κομμάτια ποῦ ἀφοροῦν τὴν ἀγιώτερον γιορτὴν σας! Καὶ ὑποθέτω πῶς ἡ ἐπισκέψα σας εἶνε ἀνεξάντλητος.

Ἐπροσπάθησα. Κατεσκεύασα, φυσικὰ, τὸ αἰώνιο χωριδάκι στὴν πλαγίᾳ τοῦ βουνοῦ, μετὰ τὰ χαμηλά, κατὰ κλίση σπιτάκια του, σκορπισμένα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, καὶ ἐλασπάλισα τοὺς ἀτακτοὺς δρομάκους του μ' ὅλα τὰ χιόνια τοῦ Χελμοῦ, τῆς Λιάκουρας καὶ τοῦ Ὀλύμπου. Ἡ δύναμις τοῦ νόμου τῆς μιμήσεως εἶνε ἀκατάβλητη: Ὁ ἀναγνώστης ἐννοεῖ νὰ χιονίσει φοβερὰ καὶ στὰ δικὰ μας χριστουγεννιάτικα γραψίματα, ὅπως καὶ στὶς μεταφράσεις τοῦ Βορρά. Τὸ χιόνι ἔχει γίνῃ τὸ ἀπαραίτητο πλαίσιο τῆς χριστουγεννιάτικης εὐσεβείας, στὴν Ἑλλάδα, καὶ

τοῦ νησιώτη αὐτοῦ ἀκόμα ποῦ δὲν τὸ εἶδε ποτέ. Κ' ἐπίασα, καὶ ἔστρωσα, σ' αὐτὸ τὸ χιόνι ἀπάνω, τὸ πύλα φεγγερό, τὸ πύλα γαλάζιο θαμπό-φοτο τῆς πρώτης αὐγῆς. Τώρα δὲ μοῦμενε παρὰ, ὁλοῖσα, νὰ βαδίσω στὴ μικρὴ ἐκκλησίᾳ του, νὰ τραβήξω τὸ σκοινὶ ποῦ κρέμεται μπροστά στὸ χαριτωμένο καμπαναριὸ μετὰ τὸ χιονισμένο σκουφάκι καὶ ν' ἀρχίσω νὰ κτυπῶ, γλυκὰ, κατανυκτικὰ, τὸ σήμαντρο γιὰ τὸν ὄρθρο. Ἡ θὰ μποροῦσα, καλύτερα, νὰ κατεβάσω ἀπὸ τὰ οὐράνια, ἐπιτήδες, ἐν' ἀγγελάκι καὶ νὰ τὸ βάλω νὰ σημάνῃ αὐτό; Γιὰτί ὄχι; Ὁ Παρθένος τὸ ἔχει τολμήσῃ στὸ περίφημο «καμπαναριὸ» του! Καὶ ὄχι μάλιστα μιᾶν ἀμφίβολη ὥρα, ὅπως τὰ χαράματα, οὔτε σ' ἕνα μακρὸν καὶ ἀγνωστο καμπαναριὸ. Ἐχει βάλῃ ἕνα ὄχι ἀγγελάκι νὰ κἀνῃ, μερὰ μεσημέρι, τὸν καμπανοκρούστη, σὲ πολὺ γνωστὸ καὶ πραγματικώτατο κωδωνοστάσιο.

—Ὁ λαὸς, ἐφώναξε τώρα ἕνας ἀπὸ τοὺς συζητητὰς, ἔχει τελειῶσι ἀπογοητευθῆ ἀπὸ τὸ κοινοβουλευτικὸν πολιτεύμα!... Ἀποβλέπει δὲ εἰς τὴν στρατιωτικὴν δικτατορίαν ὡς πρὸς μόνον σάνδα σωτηρίας!... Ποιὰ εἶνε ἡ δικὴ σου γνώμη, Μελά;...

—Νὰ μὴ ἀφήσετε ἡσοχὸ! Ἐμένα μὲ γυρίζει αὐτὴ τὴ στιγμή κυριολεκτικῶς ἡ σκούφια. Δὲν ξέρω ποῦ νὰ τοποθετήσω τὸ ἄστρον τῆς Βηθλεὲμ, τοὺς Μάγους καὶ τοὺς ἀγραυλοῦντας ποιμένας!... Καταλαβαίνετε;

Μιὰ δέση ἀπὸ χαρούμενες ἡλικίαις ἀκτίνες μπῆκε ἀπὸ τὸ παράθυρο, ἔπεσε στὸ χειρόγραφο μου καὶ ἔλυσε ἀσπλάχνως τὰ χριστουγεννιάτικα χιόνια μου. Μὰ εἶνε δουλειά, σὰς παρακαλῶ, αὐτὴ;

Ἐανάφτιασα τὸ χωριό, τὰ χιόνια καὶ τὰ χαράματα. Κ' ἕνα κάταστρο ἀγγελάκι ἀρχισε νὰ κτυπᾷ, γλυκὰ-γλυκὰ, τὴν καμπάνα τοῦ ὄρθρου, ἔτσι γλυκὰ καὶ κατανυκτικὰ ποῦ δὲν ἔμεινε καρδιά χωρὶς νὰ πλημμυρίσῃ ἀπὸ ταπεινωσύνῃ καὶ εὐσέβεια. Καὶ τὰ φῶτα τῶν σπιτιῶν ποῦ ξύπνησαν στ' ὄνομα τοῦ Κυρίου ἔστασαν φεγγίτες καὶ παραθύρα. Καὶ μέσα, μπροστά στὸ μεγάλο τζάκι, στὴν πύλα τῆς παχειᾶς φωτιάς, μετὰ τὸ χοντρὸ κούτσουρα καὶ τὰ πορφυρόχρονα κρόσσια τῶν φλογῶν ἔαλλαζαν γλήγορα οἱ τραγανὲς καὶ βεγογιγερὲς χωριατοπούλες καὶ πέρναγαν τὰ χλιοζομπλιασμένα γιορτινά τους μετὰ τὰ μαλαματένια φλουριά στὸ στήθος. Κ' ἀρχίζουν, νὰ γλυστράνε, οἱ σκιεῖς,

μιά-μιά, δυό-δυό, τρεῖς-τρεῖς, ἀπὸ τοὺς χιονο-
σμένους δρομάκους στὴ μικρὴ ἐκκλησιά.

— Ἄν δυσκολευθεθε νὰ μοῦ τὰ δώσετε καὶ
τὰ δύο—μοῦ ψιθυρίζει τώρα ὁ τζαμπατζής—
μοῦ δίνετε μόνον τὸ ἓνα εἰσιτήριο. Καταλαβαί-
νετε, ὅτι δὲν εἶνε σωστὸ νὰ λείπω ἀπὸ ἓνα
κοντσέρτο τοῦ Κορμυδέφσκυ, τοῦ ὁποίου οἱ
φλαουτίνες ἔχουν τόσο θαυμασθῆ στὴ Βαρσο-
βία καὶ τὸ Μπουένος Ἀϊρες!..

— Πηγαίνετε στὴν ἐκκλησιά τοῦ χωριοῦ,
κύριε! Πηγαίνετε ν' ἀκούσετε τὸν ὄρθρο μαζί
μ' αὐτὸν τὸν ἀπλοῖκό καὶ συμπαθητικώτατο
κόσμο πού ἔχει θεὸ μέσα του!.. Πηγαίνετε
ν' ἀκούσετε τοὺς μάγους, τοὺς ποιμένας, τὰ
πρόβατα, ἐπὶ τέλους ἀφήστε με ἦσυχον!..

Φοβερὴ χιονοθύελλα ξεσπάει, ἀξαρνα,
ἐναντίον τοῦ μικροῦ χωριοῦ. Τί νὰ τοὺς κάμω;
Εἶνε ἀδύνατον νὰ γίνῃ διαφορετικὰ. Τὰ νεῦρα
μου χορεύουν. Σηκώνω τρομερὲς δεντρογαλιές
ἀπὸ νιφάδες μὲ ἄγρια οὐρλιάσματα τοῦ ἀνέ-
μου καὶ φοβερίζω νὰ θάψω τὰ πάντα κάτου
ἀπὸ παγερὰ σάβανα. Τὰ τζάμια τῆς μικρῆς
ἐκκλησίας τρίζουν ἀπαίσια, πάνε νὰ σπάσουν.
Τὸ πλήρωμα, γονατιστό, δέεται στὸ θεὸ πού
μέλλει νὰ γεννηθῆ. Εὐτυχῶς οἱ ἐνοχλητικοὶ τοῦ
γραφεῖου, σὰ νὰ λυπήθηκαν τοὺς ἀθῶους πη-
θυσμούς, μοῦ ἀδειασαν, ἐπὶ τέλους τὴ γωνιά.
Ἐκλεισα τὰ παράθυρα καὶ μπῆκα τώρα, μόνος
καὶ ἦσυχος, στὴν καρδιά τοῦ θεματοῦ μου. Τὰ
οὐρλιάσματα τοῦ ἀνέμου ἄρχισαν ἀμέσως νὰ
γλυκαίνουν, νὰ γίνονται σιγά-σιγά κελαϊδισμοὶ
μυριάδων σουραυλιῶν. Καὶ ἀπὸ τὰ σιτισμένα
νέφρη τὸ χαμόγελο τοῦ βρέφους φώτισε μὲ ἀπό-
κοσμη γαλήνη τὴ χιονισμένη Δημοουργία. «Ἡ
ἐντύπωσις ὑπῆρξε καταπληκτικὴ—μοῦ γράφω
ἀπὸ τὴν ἐπαρχιακὴ ἐκδοσὴ τρεῖς μέρες μετὰ
τὰ Χριστούγεννα—τὸ λογιστήριον θὰ σᾶς ἐμ-
βάσῃ ὅ,τι χρειάζεταιαι Καὶ τοῦ χρόνου!»..

ΣΠΥΡΟΣ ΜΕΛΑΣ

ΠΡΟΣΕΧΩΣ

ΣΤΑ "ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ,"
"Η ΜΑΡΙΚΑ ΚΟΤΟΠΟΥΛΗ,"

..... ΑΦΗΓΕΙΤΑΙ ΤΗ ΖΩΗ ΤΗΣ

ΕΞΕΔΟΣΗ

ΣΑΙΚΕΣΠΗΡ

"ΟΝΕΙΡΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΗΣ ΝΥΧΤΙΑΣ,"

ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗΣ Β. ΡΩΤΑΣ

Πουλιέται σὲ ὅλα τὰ Βιβλιοπωλεῖα

ΔΡΑΧ. 35

Ἄπὸ τὰς ἐπαρχίας ὅσοι θέλουν, νὰ τὸ προ-
μηθευθοῦν μποροῦν νὰ ἐμβάσουν τὸ ἀντίτιμον
στὸ μεταφραστικὸν ὁδὸς Νικοδήμου 9 καὶ θὰ τὸ
λάβουν ἐλεύθερο ταχ. τελῶν.

ΖΩΗ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΑ

Τὸ ΔΙΗΓΗΜΑ ΤΟΥ κ. ΣΠ. ΜΕΛΑΣ. Τὰ «Ἑλλη-
νικὰ Γράμματα» εἶναι ὑπερήφανα γιὰ τὴν προσ-
φέρουσαν στὸ ἀναγνωστικὸν τοὺς κοινὸν ἓνα διή-
γημα τοῦ διαγνωσμένου συγγραφέως κ. Σπ.
Μελά, πού εἶναι ἓνα ἀληθινὸ ἀριστούργημα.
Ἡ Ἑλληνικὴ Λογοτεχνία δὲν ἔχει οὔτε ἐλάχι-
στα, ἔργα πού νὰ μποροῦν νὰ συγκριθοῦν μὲ
τὸ διήγημα τοῦτο. Ὁ κ. Μελάς δὲν ἐπέτυχε
μόνο μιά ἀριστουργηματικὴ διαγραφὴ χαρα-
κτηρῶν οὔτε ἔδωσε ἀπλῶς μιά ἀρτία εἰκόνα
ζωῆς, ἢ μιά σύνθεσιν ἰκανὴ ν' ἀποδείξῃ ἀρετὴς
καθαρῶς τεχνικῆς πού ὁ συγγραφεὺς τοῦ «Χαλα-
σμένου Σπιτιοῦ» συγκεντρώνει ὅσον ἐλάχιστοι.
Ἄλλὰ ἀπέδειξε καὶ κάτι πολὺ σημαντικώτερο
πολὺ βαθύτερο καὶ πολὺ πῶ οὐσιαστικόν. Συνέ-
λαβε ἓνα βαθύτερον νόημα ζωῆς σὲ τρόπο πού
μέσα ἀπὸ τὸ διήγημά του νὰ ξεπηθᾷ ὄχι μὲ
σοριτὲς οὔτε μὲ τεχνικῆς ἐπιδεξιότητες ἀλλὰ
μὲ πλούσια ψυχικὴ ζωὴ, ἓνας βαθὺς ἀνθρωπι-
σμός, μιά ἀγάπη πρὸς τὰ ἀπλά ἀλλὰ καὶ με-
γάλα αἰσθήματα τοῦ ἀνθρώπου, μιά στάση ἀν-
τίκρου στὸ πρόβλημα τῆς ἀνθρωπίνης εὐτυχίας,
μιά ἀνησυχία ὄχι ἐξωτερικὴ ἀλλὰ ἀνησυχία
ψυχῆς πού ἀναζητᾷ τὸ ἰδανικόν της.

Οἱ ἀναγνώστες μας θὰ ἰκανοποιηθοῦν περισ-
σότερο μὲ τὴν πληροφορίαν ὅτι τὸ «Ἀκούς Σε-
βαστή, εἶναι βλάκας», εἶναι τὸ πρῶτον διήγημα
μιάς σειράς ὀλοκλήρου πού μὲ τὸν γενικόν
τίτλον «Ρωμηοὶ» θὰ δημοσιευθῆ στὰ «Ἑλλη-
νικὰ Γράμματα».

«ΟΝΕΙΡΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΗΣ ΝΥΧΤΙΑΣ». Οἱ ἀνα-
γνώσται μας θὰ ἐνθουσιάζονται τὴν πέμπτην πράξιν
τοῦ «Ονειροῦ Καλοκαιρινῆς Νυχτιάς» τοῦ Σαίξ-
πηρ πού ἐδημοσίευσαν πρὸ μηνῶν τὰ «Ἑλλη-
νικὰ Γράμματα» κατὰ μετάφρασιν τοῦ κ. Β.
Ρώτα. Τελευταία τὸ ἔργο αὐτὸ ὀλοκλήρως ἐξε-
δόθη ἀπὸ τὸ περιοδικὸν σὲ κομψώτατον τόμο καὶ
ἐκκυκλοφόρησε παντοῦ. Τὰ «Ἑλληνικὰ Γράμ-
ματα» αἰσθάνονται βαθυντάτη ἰκανοποίησιν γιὰ τὴν
σύσσημ ἢ κριτικὴν τοῦ Ἀθηναίου Τύπου ὀνό-
μασε τὴν μετάφρασιν αὐτὴ μοναδικὴν στὸ εἶδος
τῆς καὶ θεωρεῖται σήμερον ἀπὸ ὅσους εἶναι σὲ
θέσιν νὰ γνωρίζουν, ὡς μιά ἀπὸ τὶς δύο ἢ τρεῖς
ἀριστουργηματικῆς μεταφράσεις πού εἶδαν τὸ
φῶς στὸν τόπο μας. Θὰ ἦταν τολμηρὸ νὰ ἔχωμε
δημόσια γνώμη καὶ μεῖς μιά καὶ εἴμαστε οἱ
ἐκδότες τοῦ ἔργου καὶ ὁ κ. Ρώτας εἶναι τα-
κτικὸς συνεργάτης μας. Θ' ἀδικούσαμε ὁμῶς
τοὺς ἀναγνώστες μας ἂν δὲν τοὺς λέγαμε κα-
θαρὰ καὶ ξάστερα πῶς ἡ μετάφρασις αὐτὴ
εἶναι ἓνα σωστὸς ἄθλος καὶ πῶς ἂν θέλουν
νὰ γνωρίσουν σὲ μετάφρασιν τὸ Σαίξπηρ, ἐκτός
ἀπὸ τὸν «Ἐμπορὸν τῆς Βενετίας» τοῦ Πάλλη,
θὰ πρέπει νὰ ἔχουν τὸ «Ονειρο Καλοκαιρινῆς
Νυχτιάς», μεταφρασμένον ἀριστουργηματικόν ἀπὸ
τὸν κ. Β. Ρώτα.

ΓΙΑ ΧΑΤΗΡΙ ΤΗΣ. Ἄπὸ τὸν Ὑπουργὸν τῆς
Δικαιοσύνης πού ἐπιθεώρησε τὶς φυλακὰς Συγ-
γοῦ οἱ Ρετζαῖοι ἐξήτησαν ὡς χάρι νὰ ἐπι-
τραπῆ στὴ μάνα τους νὰ πάῃ νὰ τοὺς ἰδῇ.
Ἄν ὄχι γι' αὐτοὺς, χατήρι ὁμῶς τῆς μάνας
τους ἢ αἴτησις πρέπει νὰ γίνῃ δεκτὴ.

ἘΤΕΙ ΗΣΥΧΑΖΟΥΜΕ. Ἐράθαμε πῶς τὸ Ἐθνικόν
θέατρο πρόκειται, τὸ κτίριον ἐνοουόμε, νὰ χρη-
σιμοποιηθῆ γιὰ μέγαρον τῆς Γερουσίας. Ὡς
τὴν ὥρα τὸ Κράτος τὸ Ἑλληνικόν ἔχει εἰς βάρ-
ος του ὅτι δὲν ἔδωσε πεντάρα, κυριολεκτικῶς
καὶ μεταφορικῶς, γιὰ τὸ Ἐθνικόν θέατρο. Τώρα
τοῦ πάθῃναι καὶ τὸ κτίριόν του. Κι' ἔτσι στεγνά-
ζει τὴ γερουσία καὶ ἡσυχάζει ἀπὸ τοὺς ἀνθρώ-
πους τῶν γραμμάτων πού ἐγκρίνιζαν ὡς τώρα
ζητώντας ἀπὸ τὸ Κράτος νὰ δόσῃ στὸ κτίριον
τῆς ὁδοῦ Ἁγ. Κωνσταντίνου περιεχόμενον ἄξιον
τῆς ἀποστολῆς του.

ΖΗΛΩΤΕΣ ΤΗΣ ΜΟΔΑΣ. Στὸ ἀστυνομικόν δελ-
τίον αὐτῶν τῶν ἡμερῶν διαβάσαμε πῶς κάποιον
νεόν συνελήφθησαν, «διότι ἐκακοποίησαν μίαν
ἡθοποιὸν σύροντες αὐτὴν ἐκ τῆς κόμης». Προ-
φανῶς, οἱ νεοὶ ἠθέλαν νὰ τὴν πάνε σὲ κουρεῖο...

ΤΑ ΠΑΙΓΝΙΔΙΑ. Ἡ Κυβέρνησις, μέσα στ' ἄλλα,
ἀποφάσισε νὰ φέρῃ ἀπὸ τὴν Εὐρώπῃ καὶ ὄρ-
γανωτὴ βιομηχανίας παιδικῶν παιγνιδιῶν, γιὰ
νὰ μὴ φέρνουμε παιγνίδια ἀπ' ἔξω καὶ φεύγει
συνάλλαγμα. Καλὴ ἢ σκέψη, μόνο πού πρέπει
νὰ ἐξετασθῆ, ἂν ἔτσι δὲν θὰ φεύγῃ περισσό-
τερο συνάλλαγμα γιὰ μισθοὺς κλπ. τῶν ὄργα-
νωτῶν. Ἐκείνου πού θὰ χρειάζοτανε νὰ ὄργα-
νωθῆ εἶναι μᾶλλον τῶν παιδιῶν βιομηχανία,
γιὰτι κατὰ τὰ νοῦμερα πού δείχνει ἡ στατι-
στικὴ, σὲ λίγον καιρὸ δὲ θὰ ξέρομε τί νὰ τὰ
κάμουμε τὰ παιγνίδια, ἀφοῦ παιδιὰ δὲν κάνουν
τὰ νέα ἀνδρόγυνα. Μήπως καὶ γι' αὐτὸ θὰ φέ-
ρομε ὄργανωτὰς ἀπ' ἔξω;

ΠΑΛΑΙΟΜΕΡΟΛΟΓΙΤΙΚΕΣ ΕΟΡΤΕΣ. Στὸ «Σκριπ»
τῆς 13 τοῦ μηνὸς (30 Νοεμβρίου μὲ τὸ παλαιόν
ἡμερολόγιον) δημοσιεύθηκε τὸ ἐξῆς κοινωνικόν:
Σήμερον εορτὴν τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου
Ἀνδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου κατὰ τὸ παλαιόν
ἡμερολόγιον εορτάζει καὶ δέχεται Ἀνδρέας Βα-
πορίδης ἐπισκοπεῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς ὁδοῦ Για-
τράκου 11 (πάροδος Μ. Ἀλεξάνδρου). Ἐτι
δηλοῖ ὅτι ἡ εορτὴ του ἐπειδὴ δὲν ἔχει κοσμι-
κὸν χαρακτήρα (δηλ. χοροὺς, ὄργανα, τραγού-
δια κλπ.) ἀλλ' ἀποβλέπει εἰς τὴν πνευματικὴν
εὐθυμίαν κατὰ τὴν ῥῆσιν τοῦ Θεοῦ Ἰακώβου,
οἱ ἐπισκεπταὶ οὐδὲν θέλουσιν ἀκούσει κατὰ
τὴν διάρκειαν τῆς ἐπισκοπῆς τῶν εἰμῆ λόγον
Θεοῦ καὶ ψαλμωδιῶν. Κ.

Βεβαίανουμε μὲ ὄρκο στόνομα ὅλων τῶν
ἀγίων τοῦ Παλαιοῦ ἡμερολογίου τὴν ἀκρίβειαν
τῆς ἀντιγραφῆς.

Ἡ ΠΡΟΟΔΟΣ ΣΤΙΣ ΕΠΑΡΧΙΕΣ. Αὐτὲς τῆς ἡμέ-
ρας ἐβήγαν ἓνα διάταγμα τοῦ Ὑπουργείου τῶν
Ἐσωτερικῶν «περὶ ἐπεκτάσεως καθ' ὅλον τὸ
Κράτος τῆς ἰσχύος τοῦ νόμου 3032 περὶ ἐλα-
φρῶν γυναικῶν». Ὡς τώρα αὐτὸς ὁ νόμος ἴσχυε

μόνο στὴ πρωτεύουσα, γιὰτι τὸ Κράτος, καθυ-
στερημένον ὅπως πάντοτε, τώρα μόλις ἐπῆρεν
εἰδησὴ πῶς καὶ τῶν ἐπαρχιῶν αἱ γυναῖκες
ἔχουν προοδέψει...

ΡΑΔΙΚΟΣ ΚΟΠΟΣ. Ὡστε ἐκεῖνοι πού ἐπίασαν
τοὺς Ρετζαῖους καὶ τοὺς Κομπαῖους δὲ θὰ
μοιρασθοῦν τὸ ποσὸ τῆς ἐπικηρύξεως. Ἐτοί-
γνωμοδότησε ἡ ἐπιτροπὴ γιὰτι ἡ σύλληψις
ἔγινε σὲ ξένο ἔδαφος. Καλὰ πού ἡ γνωμοδο-
τήσις βγήκε μετὰ τὴ σύλληψιν...

Ἡ «ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ» Τὰ «Ἑλληνικὰ Γράμματα»
χαιροῦν με ὅλους ἰδιαίτερον χαρὰν τὴν ἐπα-
νέκδοσιν τῆς ἐφημερίδος «Ἀκροπόλις».

Εἶναι τόσοσιν γνωστὴ ἡ ὠραία σταδιοδρομία
τῆς «Ἀκροπόλεως» μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν δαιμονι-
ώτερον καὶ διαπρεπέστερον πνεῦμα τῆς νεωτέ-
ρας Ἑλλάδος, τοῦ μεγάλου Γαβριηλίδου, καὶ
οἱ ἀγῶνες τῆς «Ἀκροπόλεως» ἦσαν εἰς τὰ
πολιτικὰ καὶ κοινωνικὰ πράγματα τῆς χώρας
μας κατὰ τὴν τελευταίαν τεσσαρακονταετίαν
τόσιν ἐπίδρασιν, ὥστε δὲν τὴν παρουσάζομεν
εἰς τοὺς ἀναγνώστας μας. Εἶναι ἀρχετὰ νωπὴ
εἰς τὴν ἀναμνησίαν μας ὥστε νὰ περριτεῦσιν αἱ
συστάσεις. Εἶναι ὁμῶς καὶ αὐτὸ πού κάμνει
ἀκόμα βαρύτεραν τὴν κληρονομίαν εἰς τοὺς
ὄμιους τῶν συνεχιζομένων εὐτυχῶς, ὅτι εἰς τὴν
διεύθυνσιν τῆς «Ἀκροπόλεως» δὲν εὐρίσκειται
μόνον ἓνας παλαιὸς συνεργάτης τῆς «Ἀκροπό-
λεως» καὶ ἐπὶ σειρά ἐτῶν ἀρχισυντάκτης τῆς
ἀλλὰ συγχρόνως καὶ δημοσιογράφος τόσοσιν λευ-
κοῦ παρελθόντος καὶ ἠθικοῦ ὕψους, ὁ κ. Γ.
Βουτσινᾶς τέως διευθυντῆς τῆς «Πατρίδος»
ὥστε δὲν μᾶς μένει ἀμφιβολία ὅτι ἡ σημερινὴ
«Ἀκροπόλις» θ' ἀποβῆ αὐταξία, τῶν ὠραίων
παραδόσεων τιμῆς καὶ δημοσιογραφικοῦ καθή-
κοντος, τῆς προκατόχου τῆς.

Τὰ «Ἑλληνικὰ Γράμματα» ἀπευθῆναι εἰς
τὴν ἐκλεκτὴν συνάδελφον τὰς καλλίτερας τῆς
εὐχίας.

Ἡ ΖΩΗ ΤΗΣ ΜΑΡΙΚΑΣ. Μὲ ἰδιαίτερον χαρὰ
ἀναγγέλομε στοὺς ἀναγνώστας μας ὅτι ἡ με-
γάλη καὶ μοναδικὴ μας τραγωδία *Μαρίκα
Κοτοπούλη* θὰ ἀφηγηθῆ ἀπὸ τῶν στηλῶν
τῶν «Ἑλληνικῶν Γραμμάτων» τῆς ζωῆς τῆς.
Τὸ μοναδικὸν αὐτὸ κομμάτι, πού θὰ κρατήσῃ
πολλὰς συνεχείας εἶναι γραμμένον ἀπὸ τὸν κ.
Κ. Μπασιτᾶ καθ' ὄργανον σχεδόν τῆς
κ. Κοτοπούλης. Εἰς τὰς σελίδας αὐτὰς θὰ
παρελάσῃ ὀλοκλήρως ἡ ζωὴ τῆς *Μαρίκας*
ἀπὸ τὰ παιδικὰ της χρόνια ὡς σήμερον.

ΔΗΛΩΣΙΣ

Πληροφοροῦμε ὅσους ἀπὸ τοὺς συν-
δρομητὰς λαμβάνουν ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς
ἐκδόσεως τὸ φύλλον καὶ δὲν ἔχουν πλη-
ρώσει διόλου ὅτι ἡ ἀποστολὴ τοῦ φύλ-
λου θὰ δικηκοπῆ ἂν δὲν ἐξοφλήσουν τὴν
μέχρι σήμερον ὀφειλὴν των μέχρι 31 τρ.
μηνός.

Ὅσοι ἔχουν πληρώσει τὸ πρῶτον ἔτος
ἢ μίαν ἐξαμηνίαν παρακαλοῦνται ν' ἀπο-
στείλουν καὶ τὴν ὑπόλοιπον ὀφειλὴν των
μέχρι 30 Ἰανουαρίου 1929.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΕΙ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Απ. Μαρμέλη, "Σκοποί, (ποιήματα).— Ένας μικρός τόμος με 75 σελίδες. Ποιήματα ἔθνικα ὀνομάζει τοὺς στίχους αὐτοὺς ὁ κ. Μαρμέλης. Ἐάν ὁμως κανεὶς ἐδιάβαζε τὸ τελευταῖο βιβλίο του δίχως νὰ γνωρίζῃ τις προηγουμένες ἐργασίες του καὶ πρὸ παντός τῆ ζωῆ του τὴν ἴδια τὰ ἐτελείωνε τὸ βιβλίο με κάποιο αἶσθημα δυσπιστίας γιὰ τὴν ποιητικὴ ἀξία τῆς τελευταίας παραγωγῆς τοῦ ποιητοῦ. Ὁ πόνος τοῦ ποιητοῦ χάρις σὲ πληροφορίες πού δὲν τὶς παρέχουν βέβαια οἱ "Σκοποί, φαίνεται ἐλλειπτικῆς. Ἀδικεῖ ὁμως τὸ ἔργο του κάθε ποιητῆς ὅταν ἀναγκάζει τὸν ἀναγνώστη νὰ θυμῆται πρόσωπα καὶ πράγματα πού δὲν ξεπηδοῦν ἄμεσα ἀπὸ τὸ βιβλίο, γιὰ νὰ δικαιολογήσουν τὴν ἐμφάνισή του.

Ὁ κ. Ντόλης Νίκβας εἶναι νέος συγγραφεὺς. Καὶ δὲν εἶναι μόνον αὐτό. Εἶναι πολὺ εὐχαριστημένος καὶ ἀπὸ τὸν ἑαυτό του καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Γράφει διηγήματα με πολλὴν αἰσθηματολογία, εἶδος πρώτης ἀνάγκης σὲ ἀνθρώπους δεσποινίδες. Τὰ διηγήματά του θὰ ἀρέσουν. Ἴσως ἐκδοθοῦν καὶ σὲ δευτέρα ἐκδοσὴ με πρόλογο ὄχι μόνον τοῦ κ. Ξενοπούλου ἀλλὰ καὶ ἄλλων πού θὰ συμπληρώσουν τὸν κ. Ξενοπούλου σὲ τὴν ἀναγνώριση τῶν προτερημάτων τοῦ νεοροῦ συγγραφέα. Ὁ κ. Ξενοπούλος τοῦ ἀναγνωρίζει πέντε, ὑπολοῖπονται ἄλλα πέντε γιὰ νὰ συμπληρωθῆ ὁ βιβλικὸς δεκάλογος τῶν χαριτών πού θὰ κοσμοῦν τὸν νέο ποιητὴν. Καὶ ὅταν ἕνας νέος συγγραφεὺς ἀρέσει, ὅταν διαβάσεται, ὅταν τοῦ ἀναγνωρίσῃ ὁ κ. Ξενοπούλος πέντε χάριτας—ὡς πρώτων δόσιν—τὴν χρειάζεται τὴν κρίση τῶν δυστρόπων ἀνθρώπων πού θέλουν πίσω ἀπὸ τὴν γραμμὴν τοῦ ἔργου τέχνης νὰ διακρίνουν ὅλα ἐκεῖνα τὰ στοιχεῖα στὰ ὁποῖα μερικοὶ ἀνθρώποι ἔδωσαν μία σημασίαν ἴσως ὑπερβολικῆς;

Ὁ κ. Στυριδῶν Θ. Ἀνδρουσελῆς ἐξέδωσε τὰ ποιητικά ἄπαντα τοῦ μακαρίτου λογίου Β. Γ. Στεφανίδη. Τὰ ποιήματα τοῦ ποιητοῦ ὅπως λ. χ. τὸ

Ἑλλάς, Ἑλλάς μου βάσταζε
Σ' ἐπάτησαν μ' ἀπάτη
Κάλλικοι φίλοι δυνατοὶ
Τὰ ἐμπόλεμα τὰ Κράτη
Καὶ σοὺ ἔχουν πνίξει τὴ φωνή
Διαμαρτυρῆς γεμάτη.... κ.λπ.

δὲν εἶναι τόσο ἀπλά ὥστε νὰ εἶναι προσεγγιστὴν διανοητικότητά του καθενός. Ἐπειδὴ ὁμως ὁ κ. Ἀνδρουσελῆς φρονεῖ ὅτι:

«... ὁ Στεφανίδης δὲν εἶναι μὲν ὁ ψάλτης τῶν ροδειῶν δειλινῶν καὶ τῶν ἐρωτικῶν δια-

χύσεων ἀν συμβῆ νὰ πραγματοποιηθῆ προσομοίαν τινὰ ὑπόθεσιν, ἢ ἐξέλιξις αὐτῆς λαμβάνει παρ' αὐτῷ ἰδιότυπον ὅλας τῶν ὁδῶν ὡς εἰς τὸν πόθο κ.λπ. Ἄλλ' ἢ Μοῦσά του, οἰονεὶ χρυσαυλὶς πλανομένη ἐντὸς ποικίλου ἀθῶνος, ἀρέσεται οὐχ' ἤττον σταχυολογοῦσα ἐν μέσῳ παντοίων αἰσθημάτων, ὅσακις δὲν ἀνίσταται εἰς αἰθέρα κορφοβούνια εἰς τὰ ὁποῖα ἀναβιβάζει ἡμᾶς οἰστορήλατος ἢ φαντασία τοῦ ποιητοῦ. Περὶ τοῦτου ὁμως θέλω εἶπαι παρακατιῶν....»

Δίχως νὰ τολμοῦμε νὰ διατυπώσωμε ἀντίρρηση μήπως παρακατιῶν μᾶς ἀντιπροσέει ὁ προλογίζων συμφωνοῦμε ἀσυζητητῆ με τὴν γνώμη του, με τὴν δήλωσιν ὅτι ἔχομε τελειῶς ἐξοικειωθῆ με ὅλα τὰ ἰδιότυπα μερικῶν Ἑλλήνων ποιητῶν.

Μαρίας Πολυδούρη, "Οἱ Τεῖλλες πὸν σβόνονν, ποιήματα. Στὸ βιβλίο αὐτὸ βλέπει κανεὶς πόσο μερικοὶ ἀνθρώποι ἀδικοῦν καὶ τὸν ἑαυτό τους καὶ τὴ δουλειά τους με τὸ νὰ θέλουν ὅπως-ὅπως νὰ παρουσιάσουν ἕνα ἔργο πού δὲν ἔχει ἀρετὰ δουλεῖται. Λεῖπει ὁ μύθος. Ὅσο ἄπο τὰ ποιήματα τῆς κ. Πολυδούρη δὲν λείπει κάποιο αἶσθημα. Τὸ καλύτερό τῆς εἶναι "Τῆς Μητέρας μου," πού ἔχει μὴ οἰγουριά στὴν ἐκφραση γιὰ τὴν ξεπηδῶ ἀπὸ αἶσθημα ἀληθινὸ καὶ πλούσιο.

Π. Πρεβελάκη, "Στρατιώτης". Ἐνα ποίημα 350 περίπου στίχοι Στὴν οὐσία τοῦ ποιήματος δὲν θὰ μποῦμε, γιὰ τὸν μᾶς τὸ ἐπιτρέπει ὁ ποιητῆς. Οἱ καιροὶ εἶναι πολὺ χαλεποὶ καὶ ἡ σαφήνεια βοηθεῖ τὸν ἀνθρώπο νὰ καταλαβαίνει τὸ διπλῶν του χωρὶς φοβερὴ προσπάθεια. Ὅταν αὐτὴ λείπει τότε ζημιώνει αὐτὴ ἢ ἔλλειψη κάθε ἔργο πού ἀπευθύνεται σὲ κοινὸς θνητοῦς. Πρὸς μεγάλη μᾶς ὁμως λύπη, ἴσως μάλιστα καὶ πρὸς μεγάλη μᾶς ζημίαν ἢ σαφήνεια δὲν ἀρέσει διόλου στὸν κ. Πρεβελάκη. Πρέπει ὁμως νὰ εἴμαστε δίκαιοι.

Ἀπὸ τὸν ποιητὴ τοῦ "Στρατιώτη," δὲν λείπουν κάποια χαρίσματα. Ἐχει ἀπάνταστο γλωσσικὸ πλοῦτο στοὺς στίχους του. Ἐχει μὴν ἀνησυχία, ἔχει κάποιον αἶσθημα καὶ μὴν παρατήρησι. Ἄ. χ. οἱ ἀκόλουθοι στίχοι εἶναι ἀξιόλογοι.

Πῆραν τὴν κακοτράχαλην, ἐβωδασμένην στρατά,
θὰ κατεβούνη σὸ γυῖο νὰ μποῖνε στὰ καράβια.
Ρόδινο θάμπος, ἀβγινό, τοὺς ζῶνε τὰ κεφάλια,
σοφραὶ ἢ γῆ τὴν προὐνὴν καγῆ κα ἀνακαλοῖνε
τοὺς κελαιδοῦνε τὰ πούλια κα τραγουδαὶ ἢ καρδιά το σ,
ὁμῆζονται τὸν ἀνεμο, μερβουν τους τὰ φρένα.
Τὰ νιόθερα τὰ χάρματα κηρόνοφέγγουν, μύρο
σπορπάει ὁ θῆμος, σφύλογη πὸ κάτου ἢ ροδωδάφνη.
Σὰν τὰ πετράδια λαμπερά τὰ γαλανὰ λουλούδια
καὶ μοσχολάλητος ἀβλὸς σκοπὸν ἀρχίζει ἐντὸς τους
καὶ βάρεθκαν νὰ τραγουδοῦν πολεμικὸ τραγοῦδι :

Ἄν προσπαθοῦσε νὰ βγῆ ἀπὸ τὸ ἰδεολογικὸ χάος νὰ σταθῆ πὸ σταθερὰ στὰ δικά του πόδια καὶ νὰ μὴν ξεπλάζεται μπροστὰ σὲ πνευματικούς φούρνους πού δὲν εἶναι βέβαια κάστρα, θὰ μᾶς ἔδινε κάτι πὸ ἀπλό, πὸ σαφές καὶ πὸ θετικόν.

Ἐγκυκλοφόρησε σὲ δευτέρῃ ἐκδοσῇ «**Ἡ Γλώσσα καὶ Ζωή**» τοῦ κ. Ἐλισαίου Γιανίδη. Ἡ κλασικὴ αὐτὴ ἀνάλυσις τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος εἶναι ἀπὸ τὰ μοναδικὰ ἔργα πού εἶδαν τὸ φῶς κατὰ τὸ διάστημα τῶν ἑκατὸ χρόνων τῆς ἐλευθέρου ζωῆς μας. Νομίζομε πὸς δὲν μπορεῖ νὰ λέγεται κανεὶς σκεπτόμενος ἀνθρώπος στὸν τόπο μας ἀν δὲν ἔχει διαβάσει καὶ ξαναδιαβάσει τὸ μοναδικὸ αὐτὸ ἔργο.

Ο ΒΙΒΛΙΟΦΑΓΟΣ

ΑΔΑΛΤΗΛΟΠΡΑΞΙΑ

Αγρο. Μενούτην. Ἀντιόχεια Σπάρτης: Τὸ 7 φύλλ. τοῦ 5 τόμου θὰ Σας σταλῆ. Τοῦ πρώτου ὁμως τόμου οὔτε τὸ 2ο οὔτε κανένα ἄλλο δὲν ὑπάρχει. Ἐχομε μόνον τόμους.—**Κλ. Μιμίκιον.** Αἴγιον: Ὁ διορισμὸς ἀντιπροσώπου βραδύνει γιὰ μελετοῦμε μὴ συστηματικὴ κίνησι σὲς ἐπαρχίες. Ὅσοι μᾶς ἔγραψαν καὶ μᾶς ζήτησαν ἀντιπροσωπεῖα θὰ προτιμηθοῦν. Οἱ στίχοι καλοὶ ἀλλὰ μόνον φιλολογία. Τοῦ λείπει τὸ ἀληθινὸ περιεχόμενον. Μὴ καὶ τεχνικὰ τὰ καταφέρνετε προσέξτε τὴν οὐσία.—**Ἐ. Πανάγον.** Τὰ ποιήματά Σας δὲν μᾶς ἱκανοποιοῦν ἀκόμη. Τὸ «νησάκι» πάντως εἶναι κάτι.—**Σ. Σ. Σ.** Πειραιᾶ: Θὰ θέλαμε πὸ δουλεμένα πράγματα.—**Τ. Κρατίνος.** Πειραιᾶ: Ἡ μελαγχολία τῶν στίχων Σας δὲν φαίνεται φυσικῆ. Γιὰ νὰ γίνετε καλὸς ποιητῆς πρέπει νὰ ἀψυγετε νὰ κάνετε φιλολογία.—**Τάκην Κλάρη.** Οἱ «Πίκλες» σας δὲν μᾶς ἄρεσαν. Ἄν ἐνδιαφέρεσθε γιὰ τὸ μέλλον Σας μὴ δημοσιεύετε τέτοια πράγματα.—**Ἄθαν. Δασκαλόπουλον.** Λιδωρικίον: Τὰ φύλλα αὐτὰ κοστίζουν 8 δρ. ἕκαστον καὶ πρέπει συνεπῶς νὰ μᾶς ἐμβάσετε 24 δρ. ἐπὶ πλέον.—**Δ. Κ.** Πάτρας: Πολὺ πρόχειρα. Ὑστερα γράφετέ τα λίγο καλύτερα γιὰ νὰ μποροῦμε νὰ τὰ διαβάσομε.—**Β. Βασιλείου.** Θεσσαλονίκη: Δυποίμεθα πού χωρὶς παραβολὴν τοῦ κειμένου δὲν δημοσιεύομε μεταφράσεις.—**Γ. Χ. Ἰωάννου.** Ποδαράδες: Οἱ παρατηρήσεις Σας σωστές. Εἴχαμε δεῖ καὶ μεῖς τις μικρὲς αὐτῆς παρεκλήσεις ἀπὸ τὸ κείμενον. Πάντως εἰδείξαμε τὸ γράμμα Σας στὸν κ. Κλώνη.—**Τ. Βαφειάδην.** Κορησόν: Ἡ συνεργασία Σας εἶναι πάντα πολύτιμη καὶ ἐκτιμοῦμε πολὺ τὸ ἔργο τοῦ Ἑλίν Πελίν.—**Μ. Παρασκευῶν.** Καρφο-Ἐλ-Ζαγιάτ: «Τὸ κρασί τῆς Ἀγάτης». Καλύτερο ἀπὸ τὸ «Ἠλθεσ κ' ἐφυγες» κανένα ὁμως ἀπὸ τὰ δύο δὲν νομίζομε πὸς πρέπει νὰ δημοσιευθῆ.—**Π. Μητσόπουλον.** Μεγαλόπολι: Τὰ ποιήματα δὲν μᾶς ἱκανοποίησαν, ὅσο γιὰ τὸ διήγημα δὲν ἀνεγνώσθη ἀκόμη.—**Δ. Ν. Τσελίην.** Ἐνταῦθα: Κάνετε πολλὴ φιλολογία καὶ παθαίνετε ὅτι καὶ οἱ περισσότεροὶ πού γράφουν στίχους, μεθάτε με τὴ μουσικὴ τῶν λέξεων χωρὶς νὰ προσέχετε τὴ βαθύτερον νόημα ζωῆς ἀντιπροσωπεύον ὅλα αὐτὰ. Διαβάστε ἀρχαίους καὶ Σαίξπηρ καὶ θὰ δῆτε πὸς ἢ ἀληθινὴ ποίησις ξέρεῖ νὰ ἐκφράσῃ με τὸν πὸ ἀπλό τρόπο τὰ βαθύτερα νοήματα.—**Στάμον Θιακόν.** Πειραιᾶ: Ἀκατάλληλον.—**Β. Ἀνδρεῶνον.** Πυργοτέλους 12. Ἐνταῦθα. Γράφετέ μας ἂν ἔχετε τὴν καλοσύνη ἀπὸ πὸ

φύλλο θέλετε γιὰ νὰ σᾶς γράφομε τιμές.—**Γ. Κυπραῖον,** Σύρον. Ὁ στίχος δὲν εἶναι κακὸς ἀλλὸ ὁ τρόπος με τὸν ὁποῖον ἀντιρροῦτε τὸ θέμα σας πολὺ κοινοτοπικὸς.—**Ν. Κατηφόρης.** Λόγια πολλά λόγια. Ζωὴ ἐλάχιστη. Προσέξτε περισσότερον καὶ μὴν βιασθῆτε νὰ δημοσιεύσετε.—**Γ. Π. Ἀμπάτην,** ἔνταῦθα, πολὺ νεανικόν. Ἐλπίζομε πὸς ἀργότερα θὰ γράψετε καλύτερα.—**Ν. Γεῖλλον.** Ἐνταῦθα. Ἐδόθησαν ὁδηγία στὴν διεκπεραίωσι.—**Α. Καπᾶτον,** δὲν ἐνεκρίθη.—**Π. Διδόπουλον.** Καλάμα, τὸ «Τοποῖο» δὲν εἶναι κακόν. Θὰ ἐπιθυμοῦσαμε ὁμως νὰ σᾶς παρουσιάσαμε με κάτι καλλίτερον.—**Γ. Παντελίδην.** Πολὺ πρόχειρο. Χρειαζέται μὸς χθος γιὰ νὰ βροῦντε ἴσως πρᾶγματα.—**Δ. Καρανόπουλον.** «Ὁ Μπάρα-Σταθῖος» εἶναι βέβαια κάτι. Αὐτὸ ὁμως πὸς μᾶς στεῖλατε εἶναι τὸ πρῶτον γράψιμο ἴδιο θέμα δουλέψετε τὸ πολλὲς φορές, διορθώστε τὴ φράση διορθώστε τὴν ἀρχιτεκτονικὴ, διάγραψε καλύτερα τὰ πρόσωπα καὶ στείλετε τὸ πάλι.—**Ζ. Ι. Οἰκονόμου.** δὲν ἐκρίθησαν δημοσιεύσιμα.—**Μ. Ἀστρινόν.** Ἡ ἠθογραφία σας δὲν διαβάσθηκε ἀκόμη.—**Γ. Παπακωνσταντοῦλον.** Τὰ τραγοῦδια σας δὲν εἶναι οὔτε τεχνικὰ καμωμένα οὔτε με κάποιο περιεχόμενον.—**Ν. Οἰκονομίδην.** Φιλιππούπολι. Οἱ στίχοι ἔπρετε νὰ εἶναι περισσότερον δουλεμένοι. Στείλετε κάτι ἄλλο.

ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΤΑ ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

L'ologenèse humaine par Montandon.
Parjanne — Le «Krassine».
Croiset — Eschyle.
Abel Hermant — Le nouvel Anacharsis.
Raymont Poincaré — L'invasion 1914.
Robert — De loti à Proust.
Ognev — Journal de Kostia Riabtzev.
Rébourg — La vie amoureuse de Madame Tallien.
Maurois — Climats.
G. de la Fouchardière — Médecus malgré nous.
Kessel — Nuits de Sibérie.
Chamson — Le crime des justes.
Les amours des rois de France — *Henri IV. Bedel* — Molinoff.
Colette — Le voyage égoïste.
Stefan Zweig — Drei Meister.
Franz Spunda — Der heilige Berg Athos.
Filop-Müller — Des unbekannte Tolstoï.
Emil Ludwig — Tom und Sylvestre.
Hermione von Preuser — Der Roman meines Lebens.
Stefan Zweig — Erstes Erlebnis.
Rainer Maria Rilke — Auguste Rodin.
Stefan Zweig — Tersites.
Stefan Zweig — Der Kampf mit dem Dämon.
Wilhelm Filchner — Hui-Hui.

BIBΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΚΑΟΥΦΜΑΝ

ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ 24

ΕΚΔΟΣΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ Α. Ε.
ΕΔΡΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ, ΤΗΛΕΦ. 11-48

ΒΙΒΛΙΟΠΟΛΕΙΟΝ

ΟΔΟΣ ΣΤΡΑΔΙΟΥ 56

Πώλησις και έκδοσις παντός είδους Έλληνικών βιβλίων: Νομικών, Ιατρικών και Φιλολογικών, εις είκοσι μηνιαίας δόσεις.

ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΝ

ΟΔ. ΦΡΑΤΤΥ - ΡΙΤΣΙΩΤΗ ΓΑΡΙΒΑΛΔΗ

Αί εγκαταστάσεις μας από τας τελειότερας του είδους. Περιλαμβάνουν 40 διάφορα μηχανήματα και τὰ ακόλουθα τμήματα:

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ, ΒΙΒΛΙΟΠΟΛΕΙΟΝ,
ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΕΙΟΝ, ΛΙΘΟΓΡΑΦΕΙΟΝ

ΕΚΤΕΛΟΥΝΤΑΙ ΠΑΝΤΟΣ ΕΙΔΟΥΣ ΕΡΓΑΣΙΑΙ, ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΑΙ, ΛΙΘΟΓΡΑΦΙΚΑΙ, ΒΙΒΛΙΟΔΕΤΙΚΑΙ

*Δέσατε τὸ δέρμα σας
ὕπὸ γαλακτοδερμασίαν*

Κυρία

Όταν ἡ ἐπιδερμὶς σας εἶνε κουρασμένη ἀπὸ τὰ ψιμύθια, τῆς πούδρας ἢ ἀποξηραμένη ἀπὸ τὸν ἀέρα και τὴν σκόνην, ὁ δερματολόγος σας λέγει «θέσατε τὴν ὑπὸ τὴν διαίταν τοῦ Γάλακτος Ἰννοξά».

Πλῆσις τοῦ προσώπου πρωῖαν και ἐσπέραν διὰ τοῦ Γάλακτος Ἰννοξά ἀναπαύει τὴν ἐπιδερμίδα, τὴν δυναμώνει τὴν καθιστᾷ ὁμαλήν, ὁμοιόχρωμον και ὑγιᾶ.

LAIT INNOXA

ΓΕΝΙΚΟΙ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ

I. & A. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ

ΑΘΗΝΑΙ, ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΑΡ. 3

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ I & ΡΟΓΚΟΤΗ

“ΒΟΤΡΥΣ”

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΟΙΝΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΩΝ

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

Κεφάλ. Μετοχικόν και Ἀποθεματικόν
Δρ. 60.000.000 τὴν 31 Δεκεμβρίου 1927

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΠΡΑΤΗΡΙΟΝ:

ΟΔΟΣ ΑΘΗΝΑΣ ΑΡ. 27α

ΟΙΝΟΙ ΧΥΜΑ: Λευκοί, ἔρυθροί,
γλυκεῖς, μοσχάτοι

ΟΙΝΟΙ ΕΙΣ ΦΙΛΛΑΣ: Ἐπιτραπέζιοι

ἐπιδόρπιοι, ὀρεκτικοί, τονατικοί,

ΒΕΡΜΟΥΤ: Ἐκ παλαιοῦ μοσχάτου
Οἴνου

ΜΑΥΡΟΔΑΦΝΗ: Ἀπαράμιλλος

ΠΑΛΑΙΟΝ ΑΠΟΣΤΑΓΜΑ ΟΙΝΟΥ “ΒΟΤΡΥΣ”

ΤΥΠΟΥ ΚΟΝΙΑΚ

Ἐφάμιλλον τῶν καλλιτέρων Γαλλικῶν Κονιάκ
Πωλοῦνται εἰς ὅλα τὰ κέντρα καταναλώσεως

Α. Ε. ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΧΕΙΟΥ

ΟΔΟΣ ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ 9

Ἐκάστη κλήρωσις τοῦ Μεγάλου Λαχείου
εἶναι αὐτοτελής 5.250 λαχνοὶ κερδίζουσι
εἰς ἐκάστην κλήρωσιν
δραχμᾶς 5.500.000.

ΠΙΝΑΞ ΚΕΡΔΩΝ

Κλήρωσις	ἄριθμ.	πρὸς Δρ.	ἄριθμ.	πρὸς Δρ.
Κλήρωσις 1	2.000.000	πρὸς Δρ.	2.000.000	
» 1	400.000	»	400.000	
» 1	250.000	»	250.000	
» 1	200.000	»	200.000	
» 1	100.000	»	100.000	
» 1	50.000	»	50.000	
» 1	20.000	»	20.000	
» 1	15.000	»	15.000	
» 1	10.000	»	10.000	
» 1	9.000	»	9.000	
» 1	8.000	»	8.000	
» 1	7.000	»	7.000	
» 1	6.000	»	6.000	
» 2	5.000	»	10.000	
» 10	4.000	»	40.000	
» 25	3.000	»	75.000	
» 100	2.000	»	200.000	
» 100	1.000	»	100.000	
250			3.500.000	
5.000	400		2.000.000	
5.250			5.500.000	

Ἀριθμὸς τῆς κερδίζων εἰς μίαν κλήρωσιν ὡς ἐκ συστήματος τῆς διανομῆς τῶν κερδῶν, πλείονα τοῦ ἐνὸς κέρδη, λαμβάνει πάντα τὰ κέρδη ταῦτα.

Ἐκαστὸν Γραμματίον διαφεύγει εἰς 4 ἔκτη κλήρωσις 27 Δεκεμβρίου

τμήματα παλούμενα ἀντὶ 50 δραχμῶν και παρέχοντα δικαίωμα εἰς τὸ τέταρτον τῶν ὡς ἄνω κερδῶν

ΤΡΑΠΕΖΑ

ΚΟΣΜΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΚΕΦΑΛ. ΚΑΤΑΒΕΒΑΗΜΕΝΟΝ ΔΡ. 25.500.000
ΑΠΘΕΜΑΤΙΚΟΝ ΔΡ. 830.228

ΕΔΡΑ ΕΝ ΒΟΛΩ
ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

F I L I A L E S

Τράπεζα Λαρίσης — Λάρισσα
Τράπεζα Τρικάλων — Τρίκαλα

ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΑΙ

Εἰς ὅλας τὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος
και τὰς κυριώτερας τοῦ ἔξωτερικοῦ

Ταμιευτήριον μέχρι 100.000 δραχμῶν
μὲ 7 1/2%. — Ἐκτελεῖ πάσης φύσεως
Τραπεζτικὰς ἐργασίας

ΙΩΣΗΦ ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗΣ

Ὁ κ. Ἰωάννης Σφακιανᾶκης διδάκτωρ
τῆς Ἰατρικῆς τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ
Βερολίνου ἐπὶ 25ετίαν ἐν Γερμανίᾳ ἐκ-
παιδευθεὶς θεραπεύει ἀπαντα τὰ Γυναι-
κολογικά, Μαιευτικά, Οὐρολογικά, Δερ-
ματικά και Μεταδοτικά νοσήματα. Ἐγχει-
ρίσεις γυναικολογικαὶ ἐπιτυχέσταται.

Δέχεται 10—12 π. μ. και 4—8 μ. μ.

ΟΔΟΣ ΑΓ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ 29

I. ΒΑΘΗΣ

ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ ΠΑΡ' ΑΠΑΣΙ ΤΟΙΣ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΙΣ
ΓΡΑΦΕΙΑ:

ΟΔΟΣ ΣΠΥΡ. ΤΡΙΚΟΥΠΗ 45
ΚΑΙ ΣΤΟΑ ΟΡΦΑΝΙΔΟΥ (ΣΥΜΒΟΛ. ΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΥ)

Διὰ τὴν γάμωσιν τὸ σσῆλ σας, μελαχειρίζεσθε
μόνον τὰ αφοιόνια

L A M B O

ΕΙΝΑΙ Η ΚΑΛΗΤΕΡΑ ΚΑΙ ΕΥΘΗΝΟΤΕΡΑ ΟΛΩΝ
ΠΩΛΕΙΤΑΙ ΕΙΣ ΟΛΑ ΤΑ ΚΑΛΑ ΚΑΤΑ ΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΚΕΤΙΝΗ, ΒΕΡΝΙΚΙ ΥΠΟΔΗΜΑΤΩΝ,
ΥΓΡΑ & ΣΚΟΝΕΣ ΜΕΤΑΛΛΩΝ

Ι. ΛΟΥΪΖΙΔΗΣ

ΧΕΙΡΟΥΡΓΟΣ ΟΔΟΝΤΟΪΑΤΡΟΣ
ΔΙΔΑΚΤΟΡΟΣ ΤΗΣ ΟΔΟΝΤΙΑΤΡ. ΣΧΟΛΗΣ ΠΑΡΙΣΙΩΝ Ε.Δ.Ρ.

Επί τετραετίαν ειδικῶς ἐκπαιδευθεὶς ἐν Πα-
ρισίῳ. Ἐργασθεὶς ἐπ' ἀρκετὸν ἐν τοῖς νοσο-
κομείοις τῶν Παρισίων SANBOISIER ST. ANTOINE
καὶ PITIÉ. Ὀλιγὸς ἀγώνος ἐγγυημένη
θεραπεία παθήσεων στόματος καὶ ὀδόντων.
Ἐπιστημονικὴ ἐφαρμογὴ Γεφυρῶν καὶ ὀδον-
τοστοιχιῶν.

ΧΛΑΚΟΚΟΝΔΥΛΗ 44 ΟΜΟΝΟΙΑ

Σ. ΛΟΥΪΖΙΔΗΣ

ΙΑΤΡΟΣ
ΣΥΦΙΛΙΔΟΛΟΓΟΣ - ΟΥΡΟΛΟΓΟΣ - ΓΥΝΑΙΚΟΛΟΓΟΣ

Σπουδᾶσας ἐπὶ μακρὸν ἐν Παρισίῳ, εἰς τὰ
τελειότερα Νοσοκομεία (ST. LOUIS, NECHER SARI-
BOISIÈRE) τὰ σφιλιδολογικά, Ουρολογικὰ καὶ γυναι-
κολογικά, Γυναικολογικά νοσήματα.

ΔΕΧΕΤΑΙ 9 π. μ. — 1 1/2 μ. μ.
καὶ 4 1/2 — 8 1/2 μ. μ.

58 ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ ΟΜΟΝΟΙΑ

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1841

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΕΤΟΧΙΚΟΝ ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟΝ ΔΡΧ. 330.000.000

ΕΔΡΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Ἀποκλειστικὸν προνόμιον ἐκδόσεως τραπεζικῶν γραμματίων. — Ἐκδόσις τοκο-
φόρων ὁμολογιῶν. — Καταθέσεις ἐν ὄψει ἀπλῆς καὶ εἰς ἀνοικτὸν λογαριασμὸν. —
Καταθέσεις διαρκεῖς καὶ ἐπὶ προθεσμία. — Καταθέσεις Ταμειοθηρίου. — Προξοφλή-
σεις. — Δάνεια καὶ ἀνοικτοὶ λογαριασμοὶ ἐπὶ ὀλοθήκῃ. — Δάνεια καὶ ἀνοικτοὶ λογα-
ριασμοὶ ἐπὶ ἐνεχύρῳ ἑλληνικῶν τίτλων. — Δάνεια καὶ ἀνοικτοὶ λογαριασμοὶ ἐπὶ
ἐνεχύρῳ πολυτίμων μετάλλων. — Δάνεια ἐπὶ ἐνεχύρῳ ἐμπορευμάτων καὶ ἐνευρο-
γράφων. — Πιστώσεις ἐναντι φορτωτικῶν. — Δάνεια πρὸς Δῆμους λιμένας καὶ ἕτερα
νομικά πρόσωπα. — Συμμετοχὴ εἰς ἀνωνύμους Ἑλληνικὰς Ἑταιρίας. — Χορηγήσεις
εἰς γεωργοκτηματίας καὶ συνεταιρισμούς. — Δάνεια πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν Δημοσίον
Ἑταιρία Ἑθν. Δανειῶν. — Ὑπηρεσία ἐντόκων γραμματίων Ἑθνικῆς Ἀμόνης. —
Προμήθεια διὰ λογαριασμὸν τοῦ Δημοσίου. — Ἀγορὰ καὶ πώλησις διαφόρων
εἰδῶν διὰ λογισμὸν τοῦ Δημοσίου. — Εἰσπραξὶς δημοσίων προσόδων καὶ πληρωμὴ
δημοσίων δαπανῶν. — Ὑπηρεσία Δανειῶν καὶ μετοχῶν διαφόρων Ἑταιριῶν. —
Ἀγορὰ καὶ πώλησις ἐξωτερικοῦ συναλλάγματος, χρυσῶν νομισμάτων καὶ ξένων τραπε-
ζικῶν γραμματίων. — Ἐκδόσις καὶ πληρωμὴ τῶν πιστωτικῶν ἐπιταγῶν, ἐπιστο-
λῶν καὶ ἐντολῶν πληρωμῆς. — Ἐκτέλεσις ἐντολῶν Χρηματιστηρίου. — Εἰσπραξὶς
Ἀξιών. — Φύλαξις τίτλων αὐτοῦσιου χρυσοῦ καὶ ἀργυροῦ καὶ ἄλλων πολυτίμων ἀν-
τικειμένων. — Φύλαξις κιβωτίων ἄδηλου περιεχομένου. — Ἐνοικιάσεις. Χρηματοκιβωτίων.

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΩΔΕΙΟΝ

ΕΔΡΑ: ΑΘΗΝΑΙ, ΦΕΙΔΙΟΥ 3

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑΤΑΒΕΒΛΗΜΕΝΟΝ ΔΡΑΧ. 2.700.000

Μέτοχοι: Καλλιτέχναι Φιλότεχνοι — ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος

ΤΜΗΜΑ ΩΔΕΙΩΝ

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΟΔΟΣ ΦΕΙΔΙΟΥ 3

Διδάσκονται ἅπαντα τὰ ὄργανα καὶ μαθήματα
Μονωδία, Δραματικὴ, Ἀπαγγελία, Ἱστορία Μου-
σικῆς, Prima Vista, Ρυθμικὴ σύστημα Dalcroze.

Εἰς τὰ ἐκπαιδευτικά παραρτήματα Ἀθηνῶν

ΜΗΝΑ ΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ & Σιας Α. Ἀλεξάνδρας 15
ΔΗΜ. ΚΑΤΖΗΜΜΑΝΟΥΝΑ — Ἀχαρνῶν Σουμμελὴ
ΓΕΡ. ΣΑΒΒΑΝΟΥ — Κεραμειῶν — Ἐλευσινίων
ΛΕΟΝΤΕΙΟΝ ΛΥΚΕΙΟΝ — Τέρμα Πατησίων
ΡΑΕΛΦΩΝ ΠΡΟΤΟΠΑΠΑ — Πατησίων 306
ΜΙΧΑΗΛ ΠΙΤΙΔΗ — Παγκράτι
ΑΛ. ΖΕΡΒΟΥ — ΛΑΖΑΡΟΠΟΥΛΟΥ — Καλλιθέα
ΠΑΝ. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ — Κηφισιά
Ν. ΜΠΟΡΟΥΝΗ — Πειραιᾶ
Μ. ΠΕΤΡΑΚΗ — Πειραιᾶ
ΜΑΡΚΟΥ καὶ ΜΑΚΡΗ — Ν. Φάληρον
Α. ΦΑΛΤΟΥ — Ν. Φιλαδέλφεια

ΕΠΑΡΧΙΑΚΑ ΤΜΗΜΑΤΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΩΔΕΙΟΝ ΠΕΙΡΑΪΔΟΣ
> > ΧΑΛΚΙΔΟΣ
> > ΚΟΡΙΝΘΟΥ
> > ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ (ΚΡΗΤΗΣ)
ΚΡΗΤΙΚΟΝ ΩΔΕΙΟΝ ΧΑΝΙΩΝ (ΚΡΗΤΗΣ)
ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΩΔΕΙΟΝ ΧΙΟΥ
> > ΒΟΛΟΥ

Μέσος ὁρος φοιτῶντων μαθητῶν κατ' ἔτος 2500

ΤΜΗΜΑ ΕΜΠΟΡΙΚΟΝ ΠΙΑΝΑ

ΜΟΝΟΙ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΩΝ ΚΑΙ
ΠΕΡΙΦΗΜΟΤΕΡΩΝ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΩΝ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ
BLUTHNER CROTRIAN STEIN WEG NEUMEYER,
SOPH Κ.Α.Π.

ΜΟΥΣΙΚΑ ΤΕΜΑΧΙΑ

Ὅλα τὰ κλασσικά, παιδαγωγικά καὶ νεώτερα. Γι-
νονται δεκταὶ ιδιαίτερα παραγγελία. Συνεργα-
σία με τοὺς μεγαλύτερους ἐκδοτικοὺς οἰκοὺς τῆς
Ἑυρώπης

ΜΟΥΣΙΚΑ ὈΡΓΑΝΑ

Βιολιά, βιόλες, βιολοντσέλλα, κοντραπάσσα, μαν-
δολίνα, κίθαρας, ὅλα τὰ εἶδη τῶν πνευστῶν ὀργά-
νων, ἔξαρτήματα παντὸς εἶδους μπάνα καὶ φλαρμω-
νικῶν, ρόλοι, πιάνολες, χρονόμετρα κλ.

ΤΜΗΜΑ ΕΚΔΟΤΙΚΟΝ

Ἀναλαμβάνει τὴν ἐκδοσὴν μουσικῶν τεμαχιῶν
καὶ ἐκδόσεως ἔργων διαφόρων μουσουργῶν.

ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΚΕΥΩΝ ΚΑΙ ΧΟΡΔΙΣΜΑΤΩΝ

Χορδίζονται, λουστράρονται καὶ ἐπισκευάζονται
παντὸς εἶδους πιάνο, πιάνολες καὶ μουσικά
ὄργανα ἀπὸ ἀρίστους τεχνίτας.

ΦΩΤΟΤΣΙΓΚΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΖΩΓΡΑΦΙΔΟΥ

ΟΔΟΣ ΧΡΥΣΟΣΠΗΛΙΩΤΙΣΣΗΣ 3 (ΜΕΓΑΡΟΝ ΠΟΛΥΖΩΗ ΤΗΛ. 11-26 ΝΕΟΝ)

Πλουτισθὲν διὰ τῶν τελειωτέρων μηχανημάτων καὶ διαθέτων ὅλα τὰ μέσα ἀναλαμβάνει κάθε ἐργασίαν, με ταχύτητα καὶ καλλιτεχνίαν ἀπαράμιλλον.

ΤΙΜΑΙ ΣΥΓΚΑΤΑΒΑΤΙΚΑΙ

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΟΥΛΙΤΙΔΟΣ

Η ΟΥΛΙΤΗΣ Πυώδης οὐλίτις, στοματίτις ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ παθήσεις τῶν οὐλῶν καὶ τῶν ὀδόντων θεραπεύονται ἀσφαλῶς διὰ τοῦ

SANOGYLE

Τοῦ ἐν Παρίσι οἰσινιστοῦ "LA BIOTHERAPIE,"
Εἶναι ἡ μόνη ἐπιστημονικὴ ὀδοντόπλαστα ποὺ καθαρίζει τοὺς ὀδόντας
καὶ προλαμβάνει τὰς παθήσεις τῶν οὐλῶν
Πωλεῖται εἰς ὅλα τὰ Φαρμακεία. Δείγματα δωρεάν ζήτησατε παρὰ τῷ κ.
Γ. ΚΑΤΑΠΟΔΗ ΜΑΚΡΑΣ ΣΤΟΑΣ 47, ΠΕΙΡΑΙΑ

ΑΓΟΡΑΖΩ γραμματόσημα οἰσोधόποτε ἀξίας εἰς τὰς πλέον συμφερούσας τιμὰς, ἀσφαλιστὰ καὶ σφραγισμένα.
ΠΡΟΤΙΜΩ ΤΟΝ ΑΝΩ ΤΥΠΟΝ γραμματσοσήμου Δίδω δάνεια ἐπὶ γραμματσοσήμων (συλλογῶν, στόκ, κλπ. κλπ.)
Ἐνδιαφέρομαι διὰ παλαιὰς ἐπιστολάς με γραμματόσημα.

ΔΗΜ. Α. ΣΠΑΝΟΣ

Πλατεία Κλαθμῶνος
Ὁδὸς Γερμανοῦ Παλαιῶν Πατρῶν

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ Β. ΚΟΥΚΛΑΡΑ & Ε. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ

ΑΘΗΝΑΙ, ΟΔΟΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ 57
(ΕΝΑΝΤΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΖΩΟΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ)

ΑΓΟΡΑΖΟΝΤΑΙ ΒΙΒΛΙΑ & ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΑΙ

Εὐρίσκονται ἅπαντα τὰ Διδακτικὰ βιβλία καθὼς καὶ Ἱατρικά, Νομικά - Πολιτικά, Μαθηματικά καὶ Φυσικὰ Ἐπιστήμαι, Ἱστορικά, Γεωργικά, Νεοελληνικὴ καὶ Ἀρχαία Φιλολογία, Ἐμπορικά, Τεχνικά, Παιδαγωγικά, Λεξικά Ἐθνῶν Γλωσσῶν, Λογοτεχνικά, Μυθιστορήματα, Θερησκευτικά, Φιλοσοφικά. Μεταχειρισμένα καὶ μὴ.

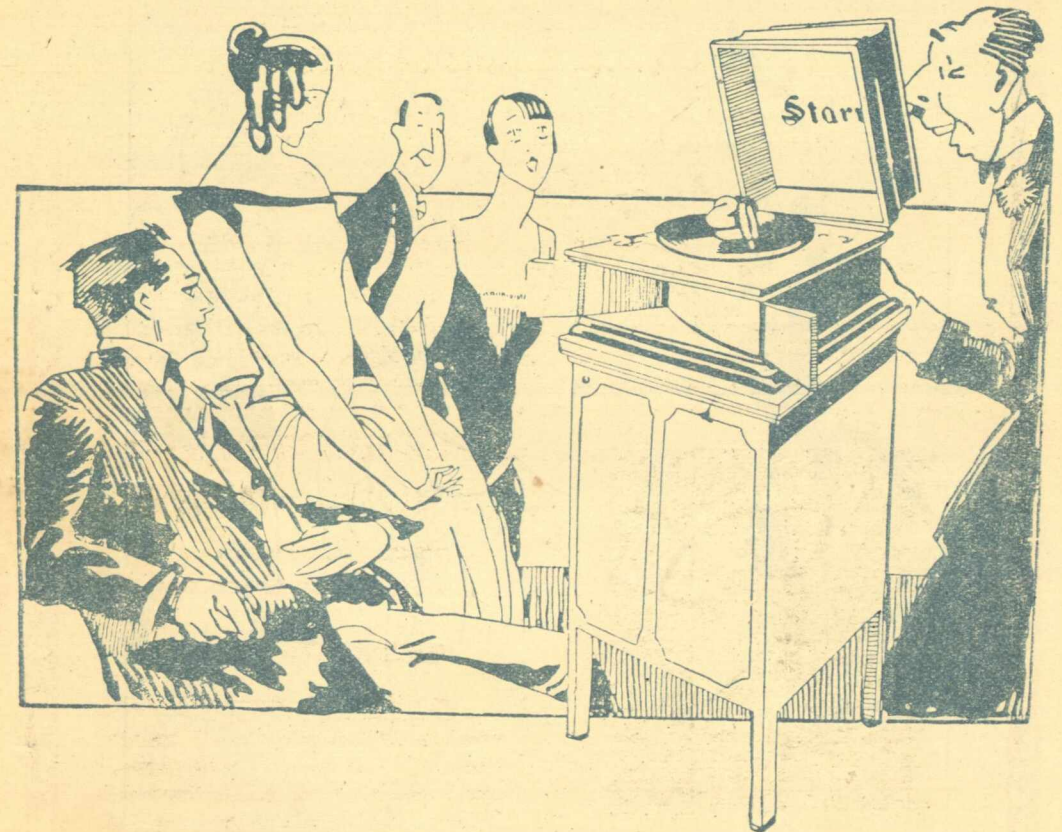
Εἰς ΤΙΜΑΣ ΕΥΚΑΙΡΙΑΣ

Ἀναλαμβάνομεν τὴν προμήθειαν καὶ ἀποστολὴν παντὸς εἶδους βιβλίων, ἔστω καὶ σπανίων.

ΤΟ ΓΡΑΜΜΟΦΩΝΟΝ ΣΤΑΡΡ

ΤΥΠΟΣ XXII

ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΤΕΛΕΙΟΤΕΡΟΝ ΟΛΩΝ

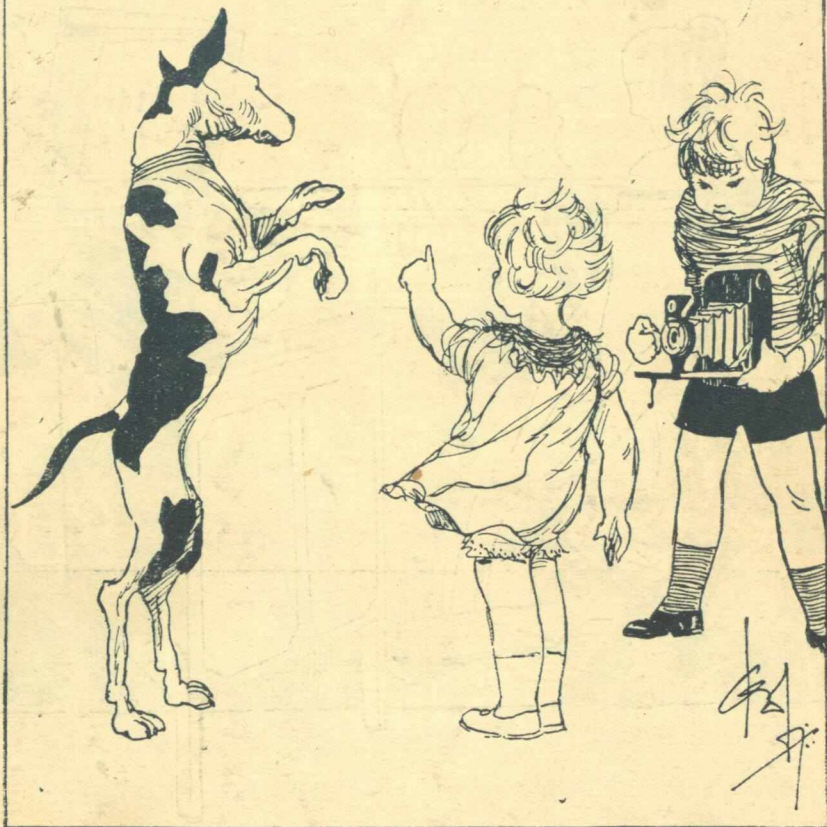

ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ ΜΕ ΔΟΣΕΙΣ

ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΙΑΝΩΝ ΣΤΑΡΡ

ΑΘΗΝΑΙ: Στοὰ Ἀραχίδου 12
ΠΕΙΡΑΙΕΥΣ: Ὁδὸς Φίλωνος 48

KODAK

Ένα KODAK διατηρεί ζωντανές τας αναμνήσεις της παιδικής ηλικίας των παιδιών σας.

Ζητήσατε τὰ νέα μας μονέλα. _____

_____ Ο χειρισμός των είναι απλούστατος.

ΤΙΜΑΙ ΑΠΟ 230 ΔΡΑΧΜΑΣ ΚΑΙ ΑΝΩ